

RS178

.072165

1567

#247

A R O M A T V M,
 ET
 SIMPLICIVM ALIQVOT
 MEDICAMENTORVM APVD
 INDOS NASCENTIVM
 HISTORIA:

Ante biennium quidem Lusitanica lingua per
 Dialogos conscripta, D. GARCIA AB
 HORTO, Proregis Indię Medico, auctore:

Bueno

Nunc verò primùm Latina facta, & in Epitomen
 contracta à CAROLO CLVSIO *Antebate.*

Mo. Bot. Garden,
 1893

ANTVERPIÆ,
 Ex officina Christophori Plantini,
 MDC. LXXVII.
 CVM PRIVILEGIO.

JKII

SUMMA PRIVILEGII.

PHILIPPI Regis Hisp. &c. Ducis Brab. &c.
Privilegio cautum est, nequis ante quadrienniū citra
Christophori Plantini voluntatem Historiam Aro-
matum & Simplicium aliquot Medicamen-
torum apud Indos nascentium &c. imprimat,
aut alibi impressam importet, venalemve habeat, in-
tra omnes ditionis eius fines. qui secus faxit; confi-
scatione librorum, & pœna fisco Regio exsoluenda,
multabitur: vt latiùs patet in ipso diplomate; dato
Bruxella, Anno M. D. LXVI. III. Septemb.

Subsig.

I. de V Vitte.

MAGNIFICO VIRO
 DOMINO IACOBO A. F.
 FUGGERO, COMITI IN KIRCH-
 PERG ET VVEISSENHORN, CARO-
 LVVS CLVSIYS A.

COMMENDATUR apud Ho-
 merum Vlysses, generose Ia-
 cobe, ob variarum regionum
 perlustrationem, atque cōsue-
 tudinum morumq; hominum
 ijsdem in regionibus observa-
 tionem. Nec immeritò sanè, cùm Prudentia
 (qua nihil in vita mortalium melius aut ma-
 ius esse potest) aliud nihil sit, quàm notitia
 quædam omnes nostras actiones ita insti-
 tuendi, vt communis societas rei que publicæ
 tranquillitas in integro conseruetur. Quam
 quidem cognitionem siue prudentiam longo
 diuersorum rituum & consuetudinum expe-
 rimento atque obseruatione adquiri necesse
 est. Hac in sententia fuerunt etiam plerique
 Philosophi, qui vt prudentiores euaderent,
 rerumque cognitionem adipiscerentur, lon-
 ginquas peregrinationes adgressi sunt.

QVOD cùm non ignoraret Magnificus
 idemque prudentissimus parens tuus Anto-
 nius Fuggerus, nullis pepercit sumptibus, vt

te ad eorum exemplum conformaret, Siquidem eius voluntate, non modò Germaniam, & Bohemiam perlustrasti, sed etiam Gallias, Italiam, atque Hispanias, hoc est, vniuersam ferè Europam. Eas verò sic perlustrasti, vt omnium quos adijsti populorum & mores, ritus, consuetudinesque obseruaueris, & linguam exactè didiceris. Cuius rei testimonium præbere possum, qui tibi studiorum comes additus, biennium ferè tecum vixi, magnamque Hispaniarum partem peragraui.

IN hac Hispanica peregrinatione nactus sum libellum, qui Goæ excusus, recens ex Orientali India allatus erat. Et tametsi Lusitanica lingua conscriptus esset; mirum tamen in modum placuit eius inscriptio, quòd Indicarum plátarum atque aromatum historiam polliceretur. Perlectum libellum haud mendaci titulo insignitum esse deprehendi. Etenim multarum plantarum meminuit quæ à veteribus haudquaquam descriptæ sunt; atque etiam de ijs aromatibus agit, quæ veteribus quidem descripta, at non satis perspecta fuere.

MAXIME verò me angebat, quòd ea lingua conscriptus esset, quæ à paucis intelligatur. Videtur enim Auctor, vir sanè doctissimus, Lusitanis duntaxat scribere voluisse, atque

atque suas rationes habuisse, cur minùs Latine eum librum scripserit. Expectabam certè aliquem qui nobis eum Latinum faceret, vt qui haëtenus paucis vsui fuerat, omnibus vtilis redderetur. At cum viderem neminem id tentare, diutius id desiderium ferre nõ potui; & malui hanc, tametsi meis humeris imparem, prouinciam suscipere, quàm committere, vt huius libelli vtilitate soli Lusitani fruerentur.

LATINVM itaque eum feci, atq; in Epitomen contraxi, paulò forsitan commodiore ordine singula componens, quàm antè fuerant; atque nonnulla etiam reijciens quæ non multum ad rem facere videbantur. Nam cum singulis ferè simplicibus suum dialogum adscripserit, & ordinem alphabeticum sequutus sit noster auctor; multa illum suo loco haud aptè reponere, & pleraque repetere necesse fuit, vt ferè in Dialogis contingere solet. Hunc verò laborem eo libentiùs suscepi, quòd ab ineunte ferè ætate herbariæ rei studio summopere delectatus sim, tum quòd huius libri lectione excitata præclara ingenia, nostri Auctoris exemplum sequutura arbitrer.

PORRO cum hanc Epitomen in publicum proferre statuerem, deligendusque esset patronus qui illam à calumniatorum iniurijs

vindicaret, nemo magis idoneus occurrit
quàm tu, præsertim cum ipsum librum in
communi nostra peregrinatione adeptus sim,
& huius mei laboris rationem tibi reddere
æquum sit: quem vt pro tua singulari huma-
nitate boni consulas, rogo. Deus opt. max.
omnium tuarum peregrinationum amplos
fructus percipere te faciat, & incolumem pa-
triæ restituere dignetur. Brugis Flandrorum,
Idibus Decemb. M. D. LXVI.

BENE-

SCRIPSIT D. Garcias ab Orta Proregis Indiae medicus librum de ijs plantis & aromatibus quae longa cura & diligenti studio apud Indos (vbi triginta amplius annis medicinam fecit) obseruauit: sed Lusitanica lingua, amicorum efflagitationibus victus, tametsi, vt ipse refert, Latine eum scripsisset. Hunc nos Latinum facientes in Epitomen contraximus ob causas alio loco recitatas. Cum verò variorum auctorum testimonio vtatur, loca diligenter contulimus atque adscripsimus, in Auicenna postremam editionem, Venetam scilicet anni 1564. sequuti. Addidimus insuper ad singula ferè capita adnotatiunculas, & aliquot icones aromatum, quae quidem nobis nancisci licuit, ad viuum exprimi curauimus. Cogitabam sanè superioris aetatis initio eam in publicum dare; verum ob nostras has turbas editionem differre coacti sumus. Quod si qualemcunque hanc nostram opellam rei herbariae studiosis gratam esse animaduertero; animum mihi adijcient, ad alia non minus forsitan utilia in eorum gratiam elaboranda.

SVMMA CAPITVM. PARTIS
PRIMAE ET ORDO.

1. Ambarum	30. Anacardium
2. Aloë	31. Amomum
3. Altiht.	32. Calamus aromat.
4. Opium	33. Nardus
5. Benjui	34. Iuncus odoratus
6. Thus	35. Costus
7. Myrrha 38.	36. Turbit
8. Lacca 39.	37. Rhabarbarum
9. Caphura	38. Radix Chinæ
10. Lycium	39. Crocus Indicus
11. Manna	40. Galanga
12. Tabaxir	41. Gingiber
13. Tutia	42. Zedoaria
14. Ebur	43. Zerumbet
15. Canella	44. Lignum colubrinum
16. Agallochum	45. Lapis Bezar.
17. Sandalum	46. Lapis malacensis
18. Betre	47. Adamas
19. Folium 94.	48. Smaragdus
20. Macis 99	49. Rubinus
21. Garyophylli 101.	50. Sapphirus
22. Piper. 106.	51. Hyacinthus
23. Cubebe. 111.	51. Granatus
24. Cardamomum 115.	52. Iaspis
25. Fanfel	53. Alaqueca
26. Nux Indica	54. Oculus Catti
27. Myrobalana	55. Lapis Armenus
28. Tamarindi	56. Magnes
29. Cassia solutius	57. Margarita

SVMMA ET ORDO CAPITVM
SECUNDÆ PARTIS.

1. Arbor tristis	15. Carambolas
2. Nimbo	16. Ber
3. Negundo	17. Ambare
4. Iaca	18. Iambolones
5. Iamgomias	19. Brindones
6. Carandas	20. Indicus melo
7. Coru.	21. Mungo
8. Anacari	22. Curcas
9. Mangas	23. Caceras
10. Musa	24. Datura
11. Doriones	25. Bangue
12. Mangostang	26. Anil
13. Iambos	27. Planta anonymos
14. Cydonia de Bengala.	28. Reges indici.

AROMATVM
ET SIMPLICIVM
MEDICAMENTORVM
HISTORIÆ LIBER I.

De Ambaro. CAP. I.

AMBARVM Latinis, *Ambar* Ambar. Arabibus dicitur: quo nomine omnibus, quas sciam, nationibus notum est, aut variato duntaxat paululum vocabulo.

VARIA autē circa huius generationem Scriptorū est opinio. Siquidem alij *Sperma Balena* esse asserunt: alij *beluæ* cuiusdam *marinæ excrementum*, aut *maris spumam* (quæ sanè opiniones ratione carent, quòd nullum Ambarum inueniatur vbi frequentissimæ sunt *Balena*, & vbi fluctuum reciprocatione spuma plurima excitatur,) alij *Bituminis* modo ex *maris alueo* emanare, quæ opinio melior, & veritati magis consona plerisque visa est.

AVICENNA lib. 2. cap. 63. & Serapio lib. simp. cap. 196. scriptum reliquerunt, fungorum in rupibus & arboribus more Ambarum in mari generari, & tempestatibus vnà cum saxis interdum in litus eijci; quæ sentētia verisimilior est reliquis ab Avicenna productis. Nam multum flantibus Euris, magna eius copia *Sofalam*, & in insulas *Comaro*, *Demgoxa*, *Mosambicam*, totumq; eum tractum eijcitur è *Maldiu* insulis, quæ ad Orientem spectant. Flanti-

Angediua in-
sula.

bus verò Fauonijs, copiosè inuenitur in insulis quæ vulgo de Maldiuâ nuncupantur corrupto vocabulo, cum de Nalediua dicendum sit: etenim Nale lingua Malabarica significat quatuor, & Diua insulâ: Nalediua igitur pronuntiandum erat; quasi dicas, Quatuor insulas, simili plane ratione, qua Angediua vocamus eas insulas quæ à Goa Orientalis India emporio, 12. leucis distant, quòd quinque sint numero contermina; Ange enim eorum lingua quinque est. Sed hæc præter institutum: non potui tamen horum non meminisse, cum in Maldiuâ mentionem incidissem.

Azel piscis.

SCRIBUNT ijdem locis sup. citatis Ambarum deuorari à pisce quodam Azel nuncupato, sed qui eo deuorato statim extinguitur. Hunc deinde vndis fluctuantem regionis illius incolæ vncis in siccū trahunt, eoque exenterato Ambarum colligunt: verum omne improbari, præter id quod spinæ adhaferit, id enim pro tēporis diuturnitate purum & legitimū esse. Sed hæc eorum opinio erronea mihi videtur. Nam veluti certum est animalia querere alimentum naturæ suæ cōueniens, & minimè noxium, nisi fortè cibus innoxijis mixtum sit, quemadmodum mures fallere solemus: sic etiam haudquaquam verisimile videtur, hunc piscem Ambarum venari, si eo deuorato sit periturus. Imò cum Ambarum sit ex eorū numero quæ maximè cordis vires reficiunt; dixerim hūc piscem presentaneum esse venenum, quandoquidem tam eximio medicamento deuorato perit.

Ambari esu
Azeli non in-
terire.

Ambarū cor
reficit.

SCRIBIT Auenrois 5. collig. cap. 56. Cap-
ta genus inueniri natum in maris alueo, quod deinde
aquis

æquis supernatet: laudatissimum verò id censerì quod Arabibus Ascap dicitur. Quàm verò eius opinio à veritate sit aliena, & tanto viro insigniq; Philosopho indigna; clarius est quàm vt multis demonstrari debeat: primùm quòd Caphuram in mari nasci dicat; deinde quòd eandem quæ frigida est & sicca tertio gradu, Ambari genus faciat quod calidum & siccum constituit secundo ordine.

Caphurà Ascap non esse Ambari genus.

SUBIICIEMVS verò nonnulla vocabula quæ apud Serapionem & Auicēnam occurrunt. Magnam eius copiã ex regione Zing Serapio lib. simp. cap. 196. adferri asserit. Hæc est Sofala. Nam Zingue, aut Zangue Persis & Arabibus idem significat quod niger Latinis; & quoniam totus ille maritimus Aethiopiæ tractus à nigris incolitur; Serapio eum Zingue vocat. Sic Auicenna lib. 2. cap. 63. epitheton illi addit Almendeli, quasi de Melinda: item Selacbiticum*, à Zeilan fortè laudatissima totius Oriētis insula, quam falso urbem esse Lacuna commēt. in Diosc. lib. 1. cap. 20. existimauit, cū sit insula multis urbibus exculta.

HÆC sunt quæ ab Arabibus traduntur: nullus autem Græcorum, præter Aëtium, huius meminit.

CETERVM hæc mea est opinio. Veluti pro regionum natura terra interdum rubra est, vt bolus armenus; interdum candida, vt creta; nonnunquam nigricans: sic verisimile est, aut insulas, aut terras similis cum Ambaro formæ inueniri, quòd terra sit, aut fungosa, aut alterius generis. Quod verum esse testatur magna eius quæ reperitur quãtitas. Siquidem inuenta sunt interdum fragmenta humane magnitudinis,

Auctoris de Ambaro opinio.

Insula ex Am-
baro.

dinis, interdum nonaginta palmorum longitudinis, duodeviginti verò latitudinis. Affirmarunt nonnulli se insulam ex puro Ambaro vidisse, quam cum postea requirerent, nusquam comparuerit.

Promontorium Como-
rim.

ANNO 1555. circa promontorium Comorim, quod è regione insularum de Maldiua est, fragmentum trium ferè milium pondo repertum est: sed cum is qui inuenerat, picem aut bituminis genus esse existimaret; vili admodum vendidit. Maximum verò quod vnamquam viderim fragmentum, quindecim libras pendebat. Sed qui in Aethiopiam commercij causa nauigant; multo maiora fragmenta se vidisse affirmant: totus enim ille Aethiopia tractus à Sofala ad Braua vsque Ambaro abundat.

Ambari fragmentum 15.
libras pendens.

INVENITVR etiam interdum, sed rarò, in Timor, & in Brasil. Et anno 1530. inuentum esse fragmentum audio in Setubal Lusitania portu.

REFERTVM verò est plerunque auium rostris, quas in eo nidulari credibile est; interdum conchylijs, testisque ostreorum permixtum inuenitur quæ contactu Ambaro adherent.

Ambari delectus.

PORRO optimum Ambarum censetur, quod à sordibus maximè repurgatum est, quodque plurimum ad candorem accedit, videlicet quod cinerei sit coloris, aut quod ex venis, nunc cinereis, nunc candicantibus constet, leue, quodque acu perfossum multum oleacei liquoris resudet. Nigrum improbatur, præterea candidissimum, teste Serapione, loco sup. citato: quod gypso adulteratum esse existimo.

NOTA est Manardi contradictio, qui in Electa-

rio de Gemmis dist. 1. in comp. Mes. Ambarum rem nouam esse affirmat, eamq; non magno aestimat, sed paulo post in Electario Diambra ibidem, quasi sui oblitus, hanc compositionem ob Ambarum multis laudibus effert, eoq; se in mulieribus & senibus saepenumero vti asserit.

MAGNA verò in aestimatione est apud opulentiores Indos, eo enim cibus permixto frequenter vtuntur medicamento loco. Eius autem precium intenditur pro fragmentorum magnitudine: quanto enim maius est fragmentum; tanto eius intensius est precium, non secus atque in Gemmis. Sed nusquam maiori in precio est quàm in Chinarum regione. Cum enim à nostris Lusitanis eius exigua copia eò delata esset; eius precium fuit mille quingenti aurei in singulo Cate, quod apud eos ponderis genus est pendens viginti vncias. Huius lucri cupiditate deinde alij mercatores allecti, tantam Ambari detulerunt eò copiam, vt nunc multo vilioris aestimetur.

Ambarum magna in aestimatione apud Chineses.

Cate ponderis genus.

ADVENTUR Hispalim totius non dicam Bæticae, sed etiam Hispaniae celeberrimum emporium, olei quoddam genus ex America, subruffi coloris, cuius mirabiles praedicant effectus in omnibus vteri morbis. Id oleum de Ambra nuncupant, eius sanè odoris ferè, qui Ambrae odorem æmuletur. Id verò ex ea arbore exstillare existimo, quam Mexicana historia describit in hunc modum. Inter arbores Mexicanas memoratur & Ocosotl arbor Ocosotl prægrandis, & venusta, folijs Hederæ similibus. Huius liquor, quem Liquidambar nuncupant, vulnera curat, Liquidambar atq; cum corticis ipsius polline permixtus, elegans odoratumque suffimentum praebet.

De Aloë.

CAP. II.

Aloë.
 ἄλόν.
 Cebat.

Areaa.
 Catecomer.
 Acibar.
 Azeure.

Aloës nata-
 les.

Aloë socoto-
 rina.
 Socotora in-
 sula.

Socotora nul-
 las vrbes ha-
 bet.

QVÆ Aloe Latinis, ἄλόν Græcis, hanc Arabes Persæ & Turci Cebat vocant, (nam quòd Laber à Serapione vocetur, Interpretis errore, aut Librariorū negligentia factum esse existimo, siquidem Arabicum exemplar Cebat habet) Guzarate verò (quos Gedrosios putant) & Decan incola Areaa; Canarini, qui maritimum hunc tractum habitant, Catecomer; Hispani, Acibar; Lusitani Azeure appellant.

FIT ex Aloes herba siccata succo, quæ plurima nascitur in Cambaya, Bengala, aliisq; multis locis. Ceterum laudatissima est in Socotora, quæ inde ad Arabes, Persas, Turcos, denique per vniuersam Europam defertur, eamq; ob causam Aloen Socotorinā appellant. Distat autem hæc insula à freto [maris Erythraei] 128. leucis, qua de re nō minus Arabica quam Aethiopica dici potest, quòd altera parte freti Arabia terminetur, altera Aethiopia.

NEC verò succus hic extrahitur in quadam duntaxat vrbe, vt ait And. Lacuna Cōm. in Diosc. lib. 3. cap. 23. sed per totam insulam, quæ nullis vrbibus exculta est, sed pagos duntaxat habet cum multis gregibus: neque laterculis ad excipiendum succum substermitur pauimentum, vt idem auctor est, quādoquidem in tota insula non est tanta polities.

NEC hi audiendi qui succum ex superiori parte parte profluentem, eo qui media aut infima parte profluat, præstantiorem faciunt: siquidem omnis succus bonus est, & arena caret, si adhibita diligentia extrahatur.

PRÆTE-

PRÆTEREA non adulteratur, nimia etenim eius est quantitas, sed quod incolæ negligentiores sint in auferendis sordibus quas hic succus secum trahit; alius alio peior videtur. Hanc ob causam minus adhibenda fides est Diosc. lib. 3. cap. 23. & Plinio lib. 27. cap. 4. qui eam gummi & acacia adulterari scribunt, cum exigua sit ijs in regionibus gummi & acacia copia: imò, ut verum dicam, nulla, quemadmodum à viris fide dignis accepi. Illud verò non negauerim, quin, translatum, alijs in regionibus adulterari possit.

Aloën nō adulterari.

PORRO quòd laudatissima sit quæ in Socotora nascitur, non solum vulgari fama, sed à celebribus viris accepi, qui compertū se habere aiebant, Aloen quidem plerisque alijs India locis nasci, quæ cum Socotorina deferretur Adem, & Gida (quam nonnulli corrupto nomine Iudaa vocant) & inde terrestri itinere * Cairum, postea in Alexandriam ad ostia Nili: vel, Ormus, deinde Bacora, postea Cairum & Alexandriam: facile tamen dignosci eam quæ in Socotora nascitur, ab ea quæ à Cambaya, Bengala, alijsq; locis aduebitur: Socotorinaq; precium quadruplo maius esse, eius quæ aliunde adfertur precio. Inter reliquas autem notas hanc commendabant, quòd Socotorina solida sit & bene compacta; alterius verò partes non possunt perfectè coire, quòd succus ex diuersis plantis collectus sit.

Aloë socotorina optima.

Aloës deletus.

NEC eius plura sunt genera*, ut volunt Arabes, sed vnicum duntaxat, tametsi varia illi indant nomina.

Vnicum este Aloës genus.

QUOD verò Dioscorides & Plinius scribunt lauda-

laudatissimam ex India adferri: alij verò ex Alexandria aut Arabia, non simpliciter id intelligendum est, sed de ea quæ ex Socotora primùm in Indiam delata est. Nam etiam ex Cambaya & Bengala deferretur Ormus, Adem, & Gida. Itaq; minus malè Mesue, qui vnum Aloës genus ex Socotora adferri scribit, aliud è Persia, tertium ex Armenia, quartum ex Arabia. Nam quæ in Lusitaniam deferretur (vti his oculis vidi) ea ex Socotora allata est. Alexandrinam autem à quibusdam præferri hinc factum est, quòd superioribus annis pleraque aromata Ormus deferrentur, deinde Basora, Adem, Gida, inde Camelis Suez, quæ in extremo maris Erythraei sita est, & Alexandriam ad Nili ostium, vnde Veneti petentes ea reliquæ Europæ communicabant: non autem quòd in Alexandria fiat Aloë.

Aloën plantã non in maritimis duntaxat nasci.

NASCITVR verò non modo in maritimis, sed etiam desertis Indiæ locis, cùm eam vbique viderim ducentis leucis itinere terrestri per eas solitudines confecto. Nullum eius inueniri gummi certum est, sed interdum aqua quædam viscida è folijs stillat, at neglecta & nullius vsus.

Mesue Arabicus, alius à nostro. Menxus.

HVIUS vsus est non modò apud Arabes Turcosq; medicos (qui Auicennam, Abolabi apud eos dictum, & eius libros quinque Canum edidicerunt, legeruntq; Razen quem Benzacaria vocant, item Hali Rodoam & Mesuen illis Menxus appellatum, tametsi non is sit qui apud nos in vsu est, Hippocratis præterea, Galeni, Aristorelis & Platonis omnia opera, minus tamen integra, quàm græco sermone conscripta)

scripta) sed etiam apud Indos, in purgantibus medicamentis et collyrijs, tum etiam in vulneribus carne explendis: in quem usum plerumq; in suis officinis medicamentum habent, cui nomē Mocebar ex aloë & Myrrha paratum, quo etiam plurimum vtuntur in equis curandis, & vulnerum lumbricis enecandis.

Mocebar
medicamen-
tum.

MEDICVM vidi magni Sultani Badur Regis Cambaya, ipsa herba Aloë vtentem pro medicamento familiari, in hunc modum. Folia Aloës concisa cum sale coquebat, eius decocti octo vncias propinabat, quæ aluum sine molestia & nocumento subducebāt quater aut quinques. In hac vrbe Goa Aloën probè tusam & cum lacte mixtam propinant ijs qui vlcere renum aut vesicæ laborant, vel qui purulentas excernunt vrinas, non sine magno successu & ægrorum commodo: nam illico curantur. Eius vsus etiam Aucupibus notus est, qui contracta auium crura ea conglutinant. Hic similiter in India maturandis phlegmonibus idonea.

Aloës plantæ
medicus
vsus.

QVAMOBREM hallucinari mihi videtur Matthiolus, in Diosc. lib. 3. cap. 2. qui Aloën ad spectaculum potius foueri asserit quàm ad medicum usum. Quod verò Antonius Musa in Exam. simpl. neget Aloën herbam amarā esse, magis mirum: nam sepe degustatam admodum amarā inueni, quoq; vicinior pars erat radici, eo amarior mihi visa est, extrema autem folia amarore carere mihi visa sunt. Tota planta viroso odore prædita est.

Aloë plantæ
amara

CETERVM quoniam controuersia est inter nonnullos Auctores, debeántne ea medicamenta quæ Aloën accipiunt, ante cibum sumi, an verò secundum

B

cibum

cibum, & an illico à cibo, pauca visum est hîc adijcere, tametsi à doctioribus medicis potius hæc erant petenda. Galenus & eius quinque catapotia exhibet, & bene quidem, quoniam hac ratione capitis dolores sedat. Plinius autem lib. 27. cap. 5. efficaciorē esse, si pota ea sumatur cibus, modicus videlicet & boni succi: quæ ratio multum mihi probatur, eamq̃ sequuntur huius regionis medici. Cùm enim Aloë medicamentum sit debile, non euacuabit, nisi statim vires confirmentur modici cibi eiusq̃ boni succi sumptione, vt eo digesto melius euacuare possit. Paulus lib. 7. cap. 4. cōtra, manè sumendam præcipit, eosq̃ reprehendit qui eam à cibo exhibent: corrumpit enim, inquit, cibum. Singuli suis nituntur firmis rationibus & Auctōribus, sed conciliari facile possunt. Cùm verò controuersia sit admodum vulgaris, & à multis agitata, an cibus cum medicamento misceatur, superuacaneum esse iudico de his plura agere.

S E D præter institutum facere mihi non videbor, si hîc paucula quedam inseram de vulgari ratione quã Indi medici in exhibendis medicamentis obseruant.

Medicamenta exhibendi apud Indos ratio.

Catapotia & liquidiora medicamenta summo diluculo exhibentur, nostratiũ more, abstinēdo deinde quinque horarum spacio à cibo, potu, & somno. Quod si infra hoc tempus non purgentur, roborādo stomacho student ex Auicennæ præcepto, quod sit sumptis duabus mastiches drachmis in stillatiorosarum liquore dissolutis, aluum bubulo felle inungentes, pannumq̃ lineum felle madentem vmbilico imponentes, ad medicamenti operationem iuuandam, expultricemq̃ facultatē.

cultatem excitandam, si opus sit. Sin post has quinq; horas bene soluetur aluus, propinantur illis tres vnciæ iusculi gallinae, aliud præterea nihil: deinde hausto rosaceæ aquæ pauxillo, parumper somno indulgent. Hæc medicandi ratio suis rationibus & scriptorum testimonijs niti videtur.

TAMETS I Ruellius lib. 3. cap. 19. magnopere commendet potionē illam Rufi quæ Aloën, ammoniacum, myrrham, & vinum recipit, ibiq; occasionē natus, acrius in Arabes inuehatur, qui reiecto ammoniaco & vino, Catapotia ex Aloë, croco, & myrrha concinnent, eamq; compositionem acceptam Ruso referant: facit pro suo recentiorumq; scriptorum more, qui in Arabes plerunq; inuehi solent, vt Græcos tanto magis extollant. Non negauerim certè Rufi medicamentum singulari remedio pollere aduersus pestis contagia: Illud tamen certum est, Catapotia Rasis quibus vtimur, efficax esse medicamentum & à multis magno successu expertum. Additur verò Crocum, quoniam cor roborat & aperit, tū ob alias facultates quibus prædicitum est.

MANARDVS, lib. I. ep. I. aliq; nonnulli recentiores acerrimè in Mesuen, Serapionem & Auicennam inuehuntur, quòd affirmauerint Aloën venarum oscula adeo referare, vt inde postea sanguis facillè fluat, eamq; ob causam hæmorrhoidibus non conuenire; deinde quòd scripserint melli admistam minus purgare, minusq; stomacho noxiam esse, quàm reliqua purgantia medicamenta. Dicunt enim Manardus & huic similes, Aloën non modò non aperire hæmorrhoides, sed

Potio Rufi.

Catapotia Rasis.

Aloë hæmorrhoidibus non conuenit.

Aloë hæmorrhoides obstruit.

eas potius obstruere, neq; rectè scribere Mesuen qui illam stomacho minus noxiam faciat, quandoquidem huic sit admodum utilis, nec nocumentum aliquod adferat, melliq; admista magis euacuet, reliquis purgantibus medicamentis. Priora confirmant Galeni auctoritate: postremum verò, quod mel, cum sit purgantis facultatis, alteri purganti adiunctum necessario magis debeat purgare. Rectius Antonius Musa, Exam. simpl. qui in nullius Magistri verba iurās, Mesue opinionem confirmat, sæpius expertum se esse affirmans, Aloën Hemorrhoidas aperire. Sic & sæpenumero expertus sum summos dolores cum hemorrhoidum fluxu excitasse, quod facile præstare potest Aloë ob amaritudinem, venarum oscula reserando & expultricem facultatem irritando. Hac ratione purgat sel animantium, vmbilico illitum, teste Serapione, lib. simpl. cap. 201. Quod verò oscula venarum obturare asserāt, cum Iacobo de partibus respondeo, foris quidem adhibitam adstringere, intro autem sumptam aperire. Quam facultatem obtinent pleraque medicamenta, quæ intro sumpta, diuersas & contrarias vires exerunt, quàm si foris adhibeantur, veluti Scilla quæ comestæ enecat, foris illita exulcerat. Ad ea quæ obijciunt de melle, Mesuen videlicet asserere aloën cum melle mixtam minus purgare, sic responsum volo. Quandoquidē vtrumque medicamentum purgatoria facultate præditū est, validioris facultatem, debilioris, mellis scilicet, facultate infringi: Sic etiam stomachum roborat & firmat accidentaliter, euacuādo videlicet sine nocumēto, aut eo certe per exiguo, humores qui vētriculū infestāt.

Aloës diuersi effectus.

Aloë stomachum roborat per accidens.

PLINIVM lib. 27. cap. 4. mirari subit, qui aloën metallicam supra Hierosolymam inueniri tradit. * Ego non modò medicos Iudæos, sed etiam Pharamacopolas qui Hierosolymorum incolas se asserebant, diligenter interrogavi de hoc Plinij loco. Sed illi constanter negabant vnquam fuisse repertam huiusmodi Aloën tota Palestina.

Nulla Aloë fossilis.

* Castrum, antiquitus Memphis Pyramidum celebrata miraculis, quæ & in hunc vsque diem perdurant. Ibi fuisse Ioseph captiuum ferunt, & adhuc horrea, quibus frumentum condidit, ostendi. Vocatur autem à Mauritanis Mesera: sed quoniam Regina quædam Alcaire nuncupata eius pomeria auxisse creditur, ab eius Reginae appellatione nomen Caïro sortita est. Cœpit verò hæc vrbs populi frequentia paulatim minui, postquam Turcorū Imperator Constantinopoli occupata, illic regiam fixit sedē, confluentibus nimirum eò hominibus.

Castrum.

Mesera.

* Nullam certe amaritudinē in nostrate reperies, quod ob nimiam illam humoris abundantiam accidere arbitror.

SE D aliud quibusdam Hispaniæ locis Aloës genus inuenitur, in cuius sanè folijs manifesto amarorem cum acrimonia coniunctum inuenies. Eius cum icone historiā aliquando, Deo annuente, dabimus.

* Galeno adscriptus ad Paternian. cap. 5. tria grana cicoris magnitudine dat post cœnam.

* Aloën post cibum etiam exhibet idem Paulus lib. 3. cap. 43. quam controuersiam Nicolaus Rorarius in suis contradictionum veterum auctorum libris conciliat.

* Non affirmat eo loco Plin. talem inueniri, sed, Fuere, inquit, qui traderent in Iudæa super Hierosolymam metallicam eius naturam.

De Altiht.

CAP. III.

TANTA est in nominibus Altiht, Anjuden, Asa fætida, Asa dulcis siue odorata, & Laserpicium confusio, vt vix explicare me possim: quandoquidem hæc-

nus, neminem inuenire licuerit, qui plantæ, ex qua hoc gummi profluat, nomen indicare, aut formam describere mihi potuerit.

VOLVNT nonnulli ex Corasone ad Ormuz, & inde in Indiam deferri: alij ex Guzarate, tametsi istic ex regno Deli adferri vulgo asserant regione admodum frigida, quæ ad Corasone vsque & regionem Chiruanam ex Auicenna lib. 2. cap. 53. testimonio extenditur.

Altiht.
Antit.
Imgu.
Imgara.

ILLVD autem certum est hoc gummi Altiht Arabibus dici, nonnullis Antit: nam cuiusq; Arabi gummi Imgu aut Imgara ab Indis vocatum ostenderit, statim id Altiht siue Antit esse pronuntiabit.

Anjuden.
Angeidan.

PLANTA ex qua hic liquor emanat, incolis Anjuden, quibusdam Angeidan dicitur. Sed quoniam hoc gummi è longinquis adfertur regionibus, veram Plantæ descriptionem habere difficile est.

Almharut.

MVLTI ab Auicenna lib. 2. cap. 53. nominibus insignitum est hoc medicamentum, veluti est Altiht, Almharut, propter linguarum in regionibus vnde aduehitur varietatem.

AG.

QVID autem Interpretem mouerit, cum Asam vertit, ignoro, nisi quod verisimile sit eum non Asam, sed Laser vertisse, idq; vocabulum deinde temporis iniuria in Asa deprauatum esse.

PORRO dicet aliquis Altiht non esse nomen plantæ Laseriferae, sed ipsius potius succi concreti & coacti: cuius sententia esse videtur Gerard. Cremon. Commentarijs in Rasin. cap. de Diminutione Coitus, lib. Diuis. 1. cap. 79. Huic sic responsum volo, Gerardum veram linguam Arabicam ignorasse, cum ex Bætica

tica Hispaniæ oriundus fuerit ; Lingua verò qua Auicenna scripsit, legitima est Arabica, qua videlicet Syri, Mesopotamij, Persæ, & Tartari vtuntur, apud quos Auicenna natus creditur vrbe Basora (que nonnullis Babylon fuisse putatur, certò tamen reserui Babylonem eam non esse, sed proximam huic fuisse cuius nulla nunc extant vestigia) in prouincia Vzbeque sita. (Est verò Vzbeque pars Tartaria strenuos producens viros, & peritissimos sagittarios, qui tum pedestres, tum equestres peregrinorum Regum stipendijs militant: fortè autem Parthi sunt Romanis olim adeo infesti & formidabiles) Eam igitur linguam vocant illi Arabij, id est, Arabicam, qua videlicet scripta inueniuntur Galeni, reliquorumq; Philosophorum & falsi Prophetae opera. Nostorum verò Mauritanorũ linguam Magaraby nuncupant, quasi dicas, eorum qui ad Occidentem habitant, siquidem garby Occidentẽ Arabicè sonat, & ina eorum.

CETERVM Altiht nihil aliud est quàm ipsa ^{Altiht.} planta Laserifera, veluti plerumque sumitur gummi pro ipsa planta.

VERVM obijciat aliquis. Si Altiht non est Afa ^{Afa dulcis.} dulcis, quid est Afa dulcis? Afam dulcem apud nullum probatum Auctorem, siue Arabem, siue Græcum, siue Latinum, legisse memini. Sed cum Arabes liquorem çuz vocent, eum verò qui probè coctus sit & densatus Robalçuz (Rob enim Arabicè densatum sonat, & ^{Robalçuz.} Al est articulus genitiui apud Arabes) hinc de promptum esse nomen Afa dulcis verisimile est.

CETERVM Altiht Aratum esse Laserpitium

Aſa foetida
eadem cum
Laterpitio.

Aſa foetida
magno in v-
ſu Indis.

Aſa in con-
dimentis.

Aſa faculta-
tes.

Dioſcoridis & Plinij, tametiſi nemo legitimorum Ara-
bum (qualis eſt Rasiſ & Auenrois) vſquam eius memi-
nerit, ſatis oſtendit Serapio lib. ſimpl. cap. 251. qui de
Altiht agens, ad verbum ea refert quæ Galenus &
Dioſc. de Laſerpitio ſcripſere. Cadit ergo eorum opi-
nio qui multis argumentis probare conantur, Aſam fo-
etidam à Laſerpitio differre. Nam quod Laſerpitiũ ve-
terum in cibos admiſſum eſſe aiunt, Aſam verò foeti-
dam medicamentis ſolum vtilem, idq; raro: in cibis
verò planè damnari ob tetrum odorem, plurimum à ve-
ritate aberrare mihi videntur. Siquidem nullum me-
dicamentum ſimplex per totam Indiam maiore eſt in
vſu, quàm Aſa foetida, cum medico in vſu, tum con-
diendis cibis. Eam enim pro ſuarum facultatum modo
ſibi emunt, cuiuſmodi ſunt Baneanæ * & omnes gen-
tiles Prouinciæ Cambaiæ, quos Pythagoras imitatus
videtur. Solent illi Aſam ſuis iuſculis & oleribus cõmi-
ſcere, conſtrato primùm ex ea lebete, nec alio condi-
mento vtuntur omnibus in cibis. Baiuli & huiuſmodi
tenuis fortunæ homines, quibus duntaxat panis eſt &
cape, non niſi ſumma in neceſſitate ea vtuntur.

COMMENDAVNT mihi multi condimen-
ta iſtorum Baneanum cum à ſaporis, tum ab odoris
ſuauitate. Horũ oratione perſuaſus aliquando eiuſmo-
di condimẽta deguſtaui, quæ ſanè ſic ſatis palato arri-
debant, nõ tamen adeo vt illi prædicabant, quoniã for-
tè neq; iuſculis neq; condimentis valde delector: odore
certè ſuo non erant moleſta, tametiſi nullus odor aquè
mihi infeſtus ſit, atq; Aſa foetida.

SVMVNT verò nonnulli Aſam, vt deiecti appe-
titus

titus fastidia tollant; initio enim aliquantulum amara est Afa, vt sunt oliuæ conditæ, deinde deuorata mirum in modum illis bene sapit. Solent etiam plerique, ea sola ad stomachi corroboratiõẽ, flatusq; discutien- dos medicamenti loco vti. Quamobrem multum ballu- cinantur, qui Sepuluedã sequuti nullo esse in vsu me- dico asserunt, nisi alijs medicamentis permistam.

SED non possum non mirari Matthæi Syluatici cap. 47. de Anjuden oscitantiam, qui Galen. citans, venenum esse asserit. Nam neq; Galenus, neq; Græco- rum quispiam id vnquam scripsit, cum omnes vno ore Laser magnopere commendent aduersus venena, pestis contagia, lumbricos, & scorpionum plagas.

SOLENT Indi cauernis dentium indere in do- Afa in dolo-
re dentium.
lore, quam facultatem etiam illi tribuit Diosc. libr. 3. cap. 76. tametsi Plinius lib. 22. cap. 23. id non ceseat, exemplo cuiusdam, qui ea de causa sese ex alto præci- pitauit. Sed is forsitan cachexia laborauit, & medica- mentum eos humores qui turgebant, nimium com- mouit.

MAGNI apud Indos est præcij, quod eius magnus sit vsus. Sed neq; radicis, neq; foliorum apud eos ali- Afa venerem
stimulat.
quis est vsus (sunt enim illis incognita) sed solius dun- taxat succi, quo plurimum in venere prouitanda vtuntur.

IS verò quem supra dixi Afa sola sæpius vti, retu- lit sibi narratum esse succum hunc ex planta quadam Laseris de-
scriptio.
folijs Coryli extrahi conciso caule, deinde in bubula co- ria conijci, prius illita sanguine cum tritici farina per- misto conseruationis gratia: eamq; ob causam si quid

in Lasere faba lomento simile conspiciatur, non adulterationis, sed puritatis potius esse indicium.

FREQVENS verò est in Mandou, Chitor, & Deli; præterea ex Ormuz aduehitur in Pegu, Malaca, Tanasarim & regiones his vicinas.

Lasereis duo genera.

PORRO Lasereis duo genera ad Indos adferuntur, alterum sincerum & translucens, alterum turbidum & impurum, quod à Bancanibus repurgatur antequam in cibos admittatur. Sincerum colore est puro, Electro simili, id Guzarate conuehitur ex Chitor vt aiunt, & ex Patane & Dely. Impurum ex Ormuz adfertur. Maioris precij est sincerum, neq; facile Mercatores impurum emunt (solet autem id magna ex parte in tenuiorum cibos & medicamenta cedere) nisi in purioris defectu. Sincerum validioris est odoris, quam sordidum; vtrumq; tamen mihi foetet, sed id magis quod sincerius esse putatur. Qui verò eius vsui assueuerunt, sincerius, odoratius esse asserunt; quod quadam consuetudine fit. Multis enim malè olent Styrax liquida & Algalia propter validum odorem, cum tamen maxima ex parte sint odorata. Sic neutrum Laser mihi Porrum redolet; sed ad nostram Myrrham nonnihil accedere videtur. Hinc factum puto, vt Auicenna Asam diuiserit in foetidam & odoratam, quòd foetidam porraceo odore esse assererent, cum non ita sit. Siquidem veteribus odoriferum dicebatur, non quòd suauiter oleret, sed quòd validi esset odoris. Sic vocant calamum odoratum, qui multorum iudicio foetidus potius dicendus erat: eadem ratione Myrrha validi est odoris, Aloë validioris, & Spica nardi adhuc validioris. Multos enim

Styrax liquida.
Algalia.

enim

enim egros purgavi qui à Rhabarbaro abhorrebant, quòd illi Spicam admiscerem.

MIRARI subit Antonium Musam, Exam. simpl. qui adeo credulus fuit, vt his fidē adhiberet, qui Benjuy (quod veteribus fuit ignotum, vt postea ostendemus) plantam consimilem Silphio esse affirmarunt. Sed de his plura suo loco.

SIC Ruellius vir eruditus & omni laude dignus lib. de nat. stirp. 3. cap. 52. scribit in Gallia nasci crassam radicem, magnam, foris nigricantem, intus candidam, quæ cum suo liquore & semine mira fragret iucunditate. Huic ob insignes virtutes, illustria indiderunt nomina: namq; modo Imperatoriam, modo Angelicam, modo Sancti spiritus radicem appellant Herbarij, eiq; calfacientem siccatoriamq; vim in tertio signant abscessu. Vnicè venenis aduersari tradit, pestilentia populatim sæuientis arcere contagia: corpora ab lue pestifera vindicare, si tantum in ore teneatur, per hyemem ciceris magnitudine cū vino, per æstatem ex stillatitio rosarum liquore sumpta; nec sensurum ea die contagionem ait, qua quis deuorarit, nam vrina et sudore venenum abigit: sic etiam aduersus fascinationes valere, aliosq; præterea morbos, quos breuitatis causa omitto. Hanc igitur esse Laserpitium Gallicum, cuius Veterinarij medici meminere. Et si quis nares consulat, inueniri Laser illud, idem quod Benjuinum officinis appellatum redolere. Nam & doctos in ea esse opinionem, vt quod ab officinis Benjuinum siue Ben Iudæum appellatur, Laseris sit Syriaci genus, dictū quòd Iudæa parens huius mittat ad nos prolem suam.

Imperatoria.
Angelica.
eiusque facultates.

Laserpitium
Gallicum.

Benjuinum.
Benjudæum.

SED

SED eius opinionem cap. de Benjuino, multis & solidis argumentis conuellemus. Eiusdē sententia fuisse aliquando (vt videlicet Benjuinum Laser esse putaret) ipse Matthiolus Commentarijs suis lib. 3. cap. 78. scribit; veritate tamen coactus, sententiam mutauit.

Bancanes.

* Quoniam hoc capite totoq; adeo opere de Baneanis differit noster Auctor, quod genus hominum sit, necesse est scire. Eorum igitur Philosophorum quos Baneanes vocant (tamen si nunc potius Negociatores appellandi veniant, quam Philosophi) multa sunt genera, in hoc conuenientium, vt neque occidant rem aliquam animatam, nedum ea vescantur. Hoc præceptum adeo strictè obseruant, vt plerunque aues redimant, deinde eas auolare sinant. Non vescuntur naxis, non allijs, non cepis, non pulmentis rubro colore infectis. Vinum non gustant, non acetum, nõ Nimpa, non Orraqua (ea sunt apud eos potionum genera) non passum. Plurimum ieiunant, noctu paucissima edentes veluti saccharum, super quo aut aquam aut lac bibunt. Nonnulli inter hos supersticiosiores viginti interdum diebus omni cibo abstinent.

FORMICIS aquam saccharo dulcoratam bibendam præbent, affirmantes sese eleëmofynam in pauperes conferre: sed & auibus aquã propinant. Morituri, solent nonnulli certam facultatum portionem testamento legare, viris quibusdam qui per solitudines vagentur & aquam peregrinis & iter facientibus dent. Refert noster hic Auctor in Cambaiete se vidisse Nosocomium, in quo omnis generis aues curarètur, quæ sanitati restitutæ quolibet euagari dimitterètur. Eodem vestium genere quo Gymnosophistæ vsi fuisse perhibentur, amiciuntur, & animarum transmigrationem in alia atque alia corpora credere rumor est.

Bramenes.

HANC similiter opinionem sequi traduntur Bramenes vocati in Balagate, Cambaya & Malauar, qui nisi loti vniuersum corpus, cibum non attingunt, maioriq; sunt in veneratione quàm Baneanes. Ex his etenim deliguntur Regibus Scribæ, Procuratores negociorum, Quæstores et Legati,

Legati. Hi tamen omnes, quemadmodum & qui in maritimis *Cambai* appellatis habitant, vescuntur omni genere carniū, excepta vaccina & porcina domestica. Attamē omnes animarum transmigrationem credunt, aliasq; plurimas persuasiones ridiculas habent. Atq; hæc ex nostro Auctore desumpti qui varijs capitibus de his agebat.

De Opio CAP. IIII.

Cambaja *Amfiam*
minore Persi

QVOD nos Lusitani corrupto nomine *Amfiam* *Amfiam* appellamus, id Mauritanii (quos Indi sequuti sunt) *Ofium* vocant, deducto à Græcorum Opio nomine. *Ofium.*
Pleraq; enim nomina à lingua Græca (quam Ihu- *Ihumani lin-*
mani, quasi Ionicam dicas, appellant) mutuati sunt *gua.*
Arabes, P in F, quòd sint literæ multum affines, mutato. Sic Opium *Ofium* dixerunt, *Pæonia* *Faunia*, & multa similiter.

VARIA sunt Opij genera pro regionum differen- *Opij varia*
tia. Quod è Cairo adfertur (*Meçeri* vocant) *albicat*, *genera.*
& magni est precij: existimo id esse quod nos *Thebai-* *Meçeri.*
cum dicimus. Quod ex *Adem* aduehitur, alijsq; locis *Opium The-*
baicum.
Erythraeo mari vicinis, nigrum & durum est: eius precium pro regionum varietate aut intenditur, aut minuitur. Quod in *Cambaia*, *Mandou*, & *Chitor* cogitur, mollius est & magis flauescit. Magno venditur multis locis, quoniam huius esui assuescunt: solet enim quod aliqua in regione frequenti est in vsu, carius semper vendi. Quod dixi ex *Cambaia* adferri maxima ex parte in *Malui* colligitur. Et quoniam id *Thymelean* *Opium Thy-*
melea non a-
adulterari, sed falluntur. nam tota *Cambaia*, imo tota *India* *Thymelean* provenire non credo. Et certè in

Caxcax præ-
grande pa-
pauer.

Cambaiete rescivi nihil aliud esse quàm gummi, sive
lachrymam Papaueris. Nascitur istic Papauer (cax-
cax vocant nomine cum Arabibus communi) prægran-
di capite, quod interdum sextarium cum dimidio * ca-
pere possit (inueniuntur etiam nostris haud maiora)
hæc incisa opium exstillant. Non est autem id papa-
uer nigrum; nam tota Cambaia haud inuenias, ta-
met si Auicenna lib. 2. cap. 526. Opium ex Papauere
nigro parari scribat. Sed num alijs in regionibus ex ni-
gro Papauere colligatur, ignoro.

Opij ma-
gnus vsus
Asia & A-
frica.

PLVRIMVS huius vsus est per vniuersam
Mauritaniam, & Asiam *: siquidem eius esui ita as-
sueuerunt, vt eo abstinentes periculum vitæ incurrât:
quod sanè admiratione non caret, quandoquidem adeo
narcoticum & stupefactiuum est. Sed etiam qui eo v-
tuntur, dormitabundi plerunq; videntur. Itaq; solent
qui eius facultates intelligunt, exigua quantitate su-
mere. alij verò pleriq; liberalius eo vtuntur, vt lassitu-
dinem ex laboribus, animiq; fastidia tollant, non autē
vt prouiores in venerem efficiantur, vt stultè quidam
credunt. Quoniam Opium non modò venerem nō sti-
mulat, sed potius eius stimulos infringit sua frigidita-
te, & vasorum spermaticorum constrictione. Et non-
nullos Lusitanos noui quæ huius esu steriles & impo-
rentes effecti sunt.

Opium ve-
nerem non
stimulat.

DOSIS communis apud istos est à viginti ad
quinquaginta hordei grana. Noui tamen quendam Co-
ra sonem natione à Secretis NiZamoxa, qui singulis
diebus tres laminas Opij ederet, quæ penderent decem
drachmas & amplius: & licet stupidus & dormita-
bundus

Iniquus.

bundus semper videretur, aptissimè tamè & doctè de omnibus disputabat; tantum potest consuetudo.

* Auctor habet Canada: est autem apud Lusitanos *po- culi* genus continens quinque & triginta uncias. Cum ve- rò Sextarius apud Veteres quatuor & viginti uncias vini aceti & aquæ continuisse inueniamus, Canada Sextariū cum dimidio verti, quòd non haberem aptius vocabulū.

* Bellonius libr. 3. cap. 15. obseruationum auctor est, Opium abundantissimè cogi ex Papauere candido tota Paphlagonia, Cappadocia, & Cilicia, apudque Turcos & Persas summo esse in vsu: non tamen ab eis sumi supra drachmæ vnius pondus.

*Benjui Siam Martaban
Beyinas.*

De Benjui

CAP. V.

DIXIMVS in Laserpitio Asam odoratam non esse Benjuinum, tametsi nonnulli docti viri in ea fuerint sententia. Nunc illud restat vt nostram sententiā firmis argumentis comprobemus.

NULLVM vnquā in condimenta recepisse Ben- Benjuinum
in condimen-
ta non reci-
pitur.
Benjui non
est Laser.
Laser vnde.
Ganga fl.
jui certum est; Asæ verò fœtida frequens est vsus in cō-
diendis cibis apud Indos, vt antè diximus, ex quo patet
Benjui Asam esse non posse.

MAXIMA pars Laseris ex India vltra Gangem Anton. Mu-
sz lapsus.
(incole Ganga vocant) aduehitur. Benjui verò quod
in Indiam adfertur, quodq; amygdaloides vocant, na-
scitur in Samatra & Sian,) non in Armenia aut Sy-
ria, Africæ, aut Cyrene) eiusq; maxima pars huc cō-
uehitur, deinde in Arabiam, Persiam, & Asiam mino-
rem defertur, atq; etiam (vt ex virorum fide dignorū
relatu intellexi) in Palestinam, Syriam, Armeniā &
Africam. Antonio Musæ Exam. simpl. imposuerunt
igitur ij Lusitani, qui incolas apud quos nascatur Bē-
jui,

jui, veritate coactos, id gummi etiamnum Laserpitium vocare significarunt: quandoquidem ab indigenis Cominham appellatur.

Ruellij lapsus.

AD Ruellij autē lib. de Nat. Stirp. 3. cap. 52. objectionem, quem, capite de Lasere, Imperatoriam Lasfer Gallicum atq; officinarum Benjuinum esse, contendere scripsimus: Sic respondeo.

CVM is inter reliquas Imperatoriæ facultates hanc illi tribuat vt libidines extinguat: in Lasere verò dixerimus Indos eo vti ad venerem excitandam, Imperatoria Laseris genus esse non potest.

Benjui veteribus ignotū.

CETERVM nostrum Benjui veteribus ignotū fuisse omnino puto: siquidē neq; Græcorū quempiam, neq; quenquam Arabum hunc describere memini: Nā quod Auenrois 5. Collig. cap. 56. dicit, Belenizan, aut Belenzan, siue Petrozan exsiccantē & excalfacientē in secūdo excessu habere facultatē, stomachū humidū & languescentē exsiccare, & roborare, oris odorem cōmendare, partes corporis confirmare, & venerē excitare; ex eius adeo succincta & breui descriptione, persuadere mihi non possum esse Benjui quod describit: quod si quis contra sentiat, per me licet.

Benjui Iudeis veteribus ignotū.

VETERIBVS etiam Iudeis ignotum fuisse ex eo conijcere licet, quòd neq; David, neq; Solomon eius meminerunt, tametsi odores & suffimenta summo opere commendarint.

Benjaoy.

FIERI autē potest vt Ruellius (in eo quod Benjui Ben Iudæum vocat) lapsus fuerit nominum affinitate, debueritq; potius nuncupare Benjaoy, id est, filiū de Iaoa, vbi plurimum nascitur.

SCRIBIT Mediolanensis quidam nasci Benjui in monte Paropanisso, & præter Macedones quosdam, qui in monte Caucaso odoratissimum, nostrorum multò præstantius se vidisse asserebant, Ludouicum etiam Romanum citat.

EGO verò neq; huic Mediolanensi, neq; illis Macedonibus facile crediderim, quandoquidem videre licet huc commeantes tot Thraces (quos illi Rumes vocant) & tot Turcos, qui Benjui mercium gratia hinc transuehunt: quos, si apud eos Benjui nasceretur, alias potius merces, quæ maioris essent emolumenti & quæstus, transportaturos credibile est. Fieri autem potest vt illi Macedones Styracem pro Benjui intellexerint: sed tamen nullibi Styracem nasci scimus præter quàm in Aethiopia, vbi etiam Myrrha reperitur.

Rumes

Styrax in Aethiopia.

DE Ludouico Romano à Lusitanis quibusdam audiui, quibus hinc in India cognitus fuit, nunquam eum præterisse Calecut neq; Cochim: necdum enim eo tempore ea maria nauigabamus quæ nunc nobis aperta sunt. Ego sanè hunc Ludouicum olim veracem esse credidi, sed lectis eius Commentarijs, multa eum pro arbitrio finxisse deprehendi. Exempli gratia, vbi agit de Ormuz, lib. 3. cap. 2. insulam aut urbem esse potētissimam refert, in qua sint aquæ suauissimæ, cum tamen nullam istic aquam præter salsam inuenias, omnisq; annona & aqua aliunde eò conuehatur, nec ista quidem admodum bona *. Deinde neq; aquam, neq; ligna in Malaca inueniri scribit, lib. 6. cap. 17. cum tamen istic sit & aqua potabilis eiusq; suavis, copia, et egregia lignorum materia. Ex quibus videre licet, non mul

Ludouicus Romanus.

tum fidei tribuendum esse huius Auctoris scriptis de rebus Indicis.

Benjui amygdaloides.

PORRO Benjui plura sunt genera. Id autē maximè à Mercatoribus expetitur, quod Amygdaloides * vocant, quodq; vngues seu maculas candidas admixtas habet amygdalarum instar: quo enim pluribus huiusmodi maculis abundat, tantò præstantius habetur.

Musc lapsus.

MAXIME id prouenit in Sian et eius cõtermina Martaban *. Eius meminisse puto Antonium Musam, idq; permixta eius radicum scobe adferri asserere: sed falso, quandoquidem vnum idemq; est gummi, aliud videlicet crassiori consistentia, aliud liquidiori, & aliud non plenè dura, quæ deinde à Sole exusta magis albet. Id Benjui sic exsiccatum nonnunquam in farinā resoluitur, quā Musa radicū scobem esse putauit.

Benjui secundum genus.

Benjui de Boninas.

ALIUD genus nigrius inuenitur in Iaoa & Samatra, quod vilioris est precij. Est & genus nigrum in Samatra è nouellis arboribus profluens, quod ab odore grato Benjui de Boninas vocant: id superiori decuplo carius est. Eius fragmentum superioribus diebus mihi dono missum est, suauissimi odoris, quod manibus confricatum, eas mira odoris fragrantia commendabat.

Styrax liquida.

Roçamalha.

EGO sæpius existimaui illud Benjui de Boninas nihil aliud esse, quàm Benjui cum Styrace liquida, quam Chineses Roçamalha vocant, permixtum, quoniam eius odor aliquantum ad Benjui de Boninas accederet: eamq; ob causam id aliquando experiri volui, mixto Benjui cum Styrace liquida. Sed licet id

Ben-

Benjui sic permixtum vulgari odoratius esset, odoris tamen fragrantia & suauitate à Benjui de Boninas superabatur.

CETERVM Benjui è nouellis plantis profluens Amygdaloide odoratius esse, causam esse puto, quòd gummi multum natiuæ suæ fragrantia vetustate deperdat, vt fere in reliquis similibus cõtingere solet. Sed quoniam candidum elegantius est, nigrum verò & nouellum odoratius, vtrunq; permiscere solent, vt odoris fragrantia etiam elegantiam concilient.

Benjui de Boninas cū nouello permiscetur.

BENIUI genera vocantur à Chinensibus Cominham, ab Arabibus Louanjaoy, quasi dicas Thus de Iaoa, quòd hæc regio primum Arabibus innotuerit, siquidem Arabes Thus Louan dicunt; Guzarate & Decan incolæ, Vdo.

Cominham.

Louanjaoy.

Vdo.

EST autem Benjuifera arbor procera, vasta, pulchra, magnam spargens vmbra, ob ramorum frequentiam quos pulcherrimo ordine digestos & in ærem elatos habet. Caudice est crasso, materia prædura & firma. Eius folia partim aceto condita, partim ramis adhuc adherentia accepi: minora sunt ea aliquantum Citri siue Limonerae folijs, non tamen adeo virentia, sed parte auersa candicantia: quæ verò in ipsis maioribus ramis enascuntur ad Salicis folia magis accedere videntur, latiora tamẽ sunt, sed minus longa. Nasceitur interdum in siluis Malacæ, loco humidior.

Benjuifera arbor.

VVLNERANTVR arbores vt Gummi (quod est Benjui) maiori quãtitate effluat. Nouelle, vt dixi, arbores Benjui de Boninas emittunt, quod est ex prouincia Bayrros, idq; præstantius est eo quod in Sian nasci-

Benjui præstantius.

tur, natum verò in Sian reliquis generibus præstantius est.

HÆC omnia non sine rei nummaria dispendio didici: siquidem perbelle satisfactum est ei qui mihi & folia & ramos huius arboris attulit, vt æquum erat. Nam præter summam quæ his adeundis est siluis difficultatem, maximum subeundum est periculum, ob Tigris Reimones (quas illi Reimones vocant.) in ijs siluis frequentiam.

Tigris.
Reimones.

SI quid verò eis quæ nunc disceptavi melius intellexero, palinodiam non modò in his, sed & alijs omnibus canere non pudebit.

* Credibile est nostro huic auctori ab aliquo impositum fuisse, qui Ludouico Romano parum æquus erat, aut sanè aliud habuisse exemplar, quàm ea quæ passim Ludouici Romani nomine circunferuntur. Nam lib. 3. cap. 2. de Ormuz agens, Aquarum inquit potu suauium, annonæ que miræ caritas: inuehuntur ferè omnia, quemadmodum & noster auctor hoc loco asserit. Et libr. 6. cap. 17. de Malaca agens, Mittit tamen triticum, carnes, perpaucâque ligna. nusquam verò aquæ meminit.

* Hoc Benjui amygdalinum Amatus Lusitanus enarratione 71. cap. de Myrrha, præstantissimum Myrrhæ genus esse censet, quam Dioscorides à loco natali Troglodyticam cognominat.

* Sunt illæ prouinciæ supra regnum Malacæ ad fluminum Auæ & Menan in Oceanum Indicum influxum, supra Gangeticum sinum. *Thus Arab.*

De Thure CAP. VI.

CVM Veteres duo Thuris esse genera tradant, alterum Arabicum, alterum Indicum; de eo nobis differendum existimauit.

PER vniversam Indiam Thus non nasci certissimum est: cum quicquid Thuris hic consumitur, & binc

Thus in India non nascitur.

*hinc in Lusitaniã euehitur, ex Arabia deferatur. Nõ
possum ergo non mirari à quo Dioscorides libr. 1.
cap. 70. (quem tamen & Auicenna lib. 2. cap. 533.
sequutus est) Thus in India nasci acceperit. De Ara-
bibus minus mirum qui nigricantem colorẽ, quo Thus
Indicum præditum esse vult Dioscorides, Indum ple-
runq; vocent, vt ex Myrobalano nigro, quem Indum
appellant, patet.*

*CETERVM Thus Arabibus, apud quos solum Louan.
prouenit, Louam vocatur, nomine ex Græco dedu-
cto: Auicenna lib. 2. cap. 533. Conder, id est Resina
(çamac enim illis est gummi, veluti çamac Arabi, çamac.
id est, gummi Arabicũ) Serapioni lib. simpl. cap. 178.
Ronder corrupto vocabulo. Nam multos Arabes con Ronder.
ueni, sed omnes Thus à quoquam eo nomine appellari
negant, paucos verò quosdam Conder vocare, & ple Conder.
rosq; omnes Louan. Idem à quibusdam Lusitanis qui
in Arabia diu vixerunt, intellexi. Addebant & illi ar-
borem quæ Thus producit, ab incolis Louan etiam ap-
pellari, eiusq; duplex esse genus: alteram montanam, Thus mon-
alteram in planis nascentem. Montana arbor monti-
bus confragosis prouenit, optimumq; & laudatissimũ
Thus profert. In planis verò nascens Thus profert ni- Thus in pla-
grum, improbum, quo cum aliarum arborum resinis
permixto n ues picant & oblinunt, vti nos pice sole-
mus. Eæ arbores illius Prouinciæ Regi cedunt, nec cui-
quam Thus colligere licitum est, nisi Regis permissu.
Confluere eò Negociatores ex Adem, Xael, & alijs
Arabie locis, & cum Rege de Thuris quãtitate quam
auecturi sint, & de pretio conuenire solent, modò lau-*

Thus masculinum.

Melato.

Thuris vitas.

Thus non adulteratur.

Thuris vsus.

Thuris plāta.

Myrrha.

Bola.

datum sit & legitimum, quod nos masculinum vocamus, ipsi Melato appellant.

LAVDATISSIMI, huc etiam delati, vile est precium: centena enim libra duobus duntaxat Lusitanicis aureis emuntur. Improbum interdū cum optimo miscetur, cui nonnunquam & corticum fragmenta inhaerent, atque huc defertur, sed vilissimi est precij.

Thus ergo nullam aliam adulterationem novit. Nam quis quæso id adulterare vellet, cum tam vili ematur?

MULTVS est Thuris vsus apud Indicos medicos in vnguentis & suffimentis. Nonnunquam & in corpus assumitur ad varios capitis affectus & alui profluvia. Sed maxima Thuris pars hinc in Chinarum regionem exportatur (quoniam istic plurimum eo vtuntur) & in regiones Malacæ vicinas.

PORRO Thuris arbor humilis est, & folia habet Lentisco similia, peculiarisq; est Arabia. Scribunt tamen Hispani in nouo orbe etiam Thus inueniri, sed penes eos sit fides, ego certè de eo nihil pronunciare possum.

Myrrh. Arab, abexim

De Myrrha CAP. VII.

PLVRIMA adfertur etiam ex Arabia ad nos Myrrha, quæ Indis Bola dicitur. tum etiam ex regione Abexim, quæ Aethiopia est. Qualis verò sit arbor quæ eam profert, aut qua ratione resina eliciatur, nunquam scire potui. Intellexi duntaxat à quodam Mercatore qui in Melinde & Mosambique negociabatur, tum à quodam sacrificio Aethiopia, Episcopoq; Armenio, genus esse quoddam hominum montanum & syluestre

uestre quos *Bodoins* vocant, linguaq; pura *Arabica*, *Bodoins.*
 qua nonnihil ad *Chaldaicam* aut *Syriacam antiquam*
 accedat, vti perhibent. Id inquam hominum genus
Myrrham in *Braua* & *Magadaxo* terrestri itinere
 adfert, & è *Chaldea* regione sic illis vocata se adfer-
 re asserit.

• Qui veterum opiniones de *Thure* & *Myrrha* nosse
 volet, consulat *Theophrastum* libr. 9. cap. 4. de *Historia*
plantarum, & *Plinij* naturalem historiam libr. 12. cap.
 14. & 15. Tum legat quæ aliquando commentari sumus
 in appendice ad *Commentarios Gallicos* doctissimi *Do-*
donæi de *Historia Stirpium* addita.

Lacca Pegu The

De Lacca

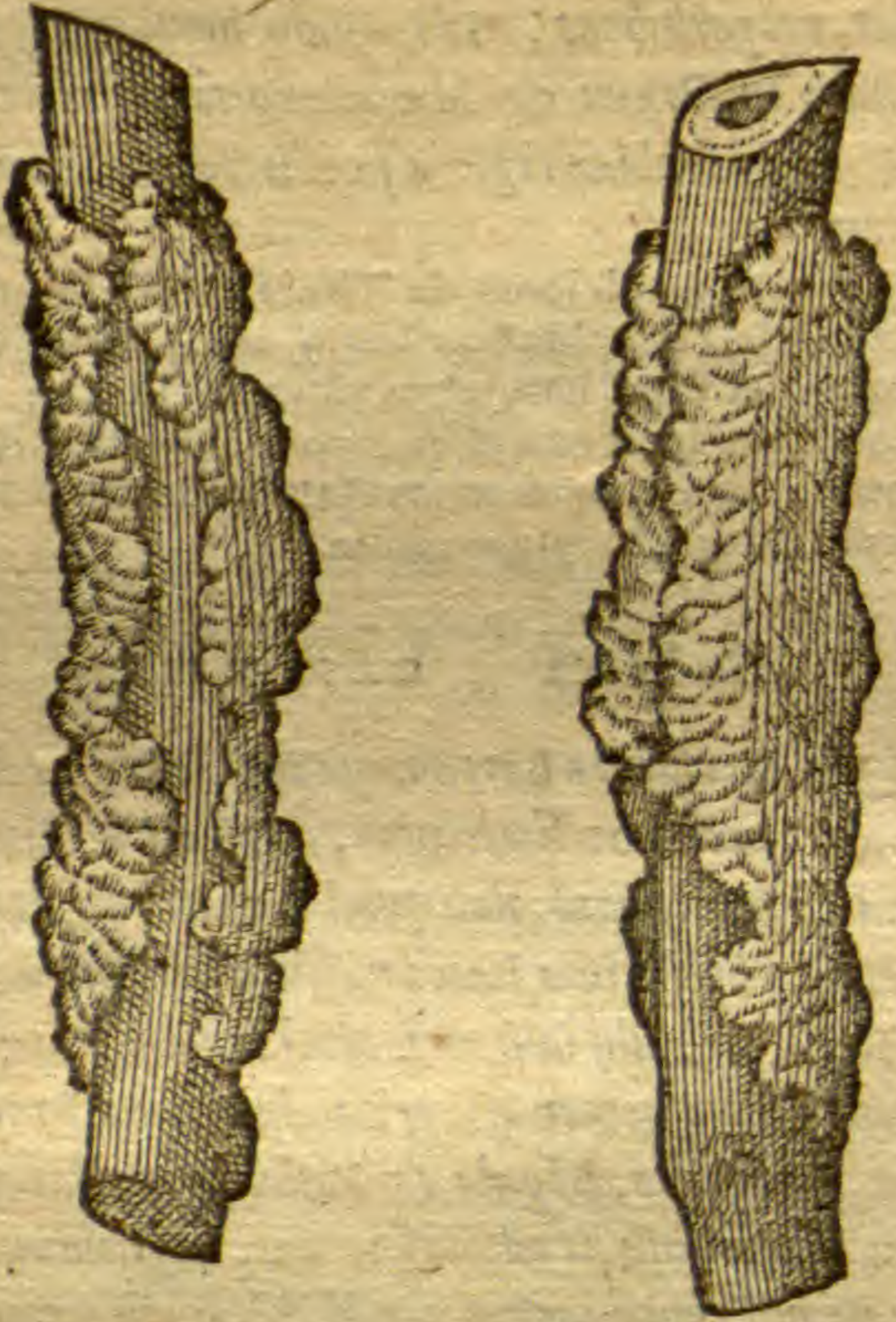
CAP. VIII.

ban.

QVAM officina *Laccam* vocant, eam *Arabes*, *Lacca.*
Perse, & *Turci* *Loc Sumutri*, quasi dicas *Laccam* *Loc sumutri.*
 è *Samatra*, nuncupant: non quòd *Samatra* sit *Prouin-*
cia Pegu, vbi plurima *Lacca* nascitur, finitima, sed
 quòd *Arabes*, & alij iam memorati in *Samatra* gigni
 putarent. Idem nomen etiam inualuit apud *Prouin-*
ciarum Balaguete, *Bégala*, & *Malanar* incolas, quo-
 niam à *Mauritanis* sic edocti fuerunt. Legitimum ta-
 men earum *Prouinciarum* nomē est *Lac*; in *Pegu ve-* *Lac.*
rò & *Martaban*, vbi præstantissima est, *Trec*, atque *Trea.*
 istuc è *Iamay* adferri tradunt. Non vocatur *aec*, aut
ancufal, vt *Pandectarius* cap. 13. corrupto nomine ap-
 pellauit: neq; *Sac*, vt apud *Serapionem* lib. simpl. cap. *Sac.*
 181. corruptè legitur.

CETERVM cum ab ipsis incolis, apud quos plu-
 rima nascitur, *Trec* vocetur, mirabitur aliquis, cur
 nomen *Lac*, *Loc*, aut *Luc* inuenerit. Sed hanc fuisse

*causam conijcio : quòd hoc medicamentum in Loc si-
ue mellis crassitiem dissolueretur cum ad. inficiendum,
tum*

tum vt eius esset vsus in medicina . Præstaret tamen semper natiuum prouinciarum, in quibus medicamenta nascuntur, nomē seruare, quod hæc immutatio multorum errorum occasionem præbere soleat.

PORRO Pegu & Martaban incolæ eam Sannam exportabant, & inde Piper in suam regionem reuehebant.

QVIDNAM esset Lacca, quomodo pararetur, & vbinam gigneretur, diu dubitavi . Nam affirmabant nonnulli in Pegu flumina exundare atq; alueum suum superare solere; aqua deinde decedente, in lutum quod remaneret bacillos ab incolis iniçci, in quibus prægrandes formicæ nascerentur, et eæ quidem alptæ, quæ multam Laccam accumularent . Percontanti autem an eorum quæ narrassent oculati essent testes, tantum sibi fuisse ocij negabāt, vt hæc adeo diligenter animaduertent, sed famam vulgareẽ eam esse . Conueni tandem virum apprime honestum & curiosum diligentemq; qui istic fuerat . Dixit is vastam arborem istic inueniri, folijs quodammodo Pruni, in cuius surculis & minutioribus ramis magna formicæ, in terræ visceribus alijsq; locis enatæ, hanc Laccam elaborarent (vt apes mel conficiunt) materiam ex ipsa arbore exsurgentes . Hos deinde ramulos ab arbore reuelli atque in vmbra siccari, donec deciderent ramuli, Lacca autem ipsa veluti in tubulos concreta maneret: interdum tamen ligni fragmenta inherere . Meliorem tamen censeari, quæ sincera esset, ligniq; fragmentorum expers: eam verò cui inhererent fragmenta, deteriolem censeari . Inueniri etiam sordidam & minime sinceram

Variaz de Lacca sententia.

Laccae historia.

quam postea colliquarent & in pollinem reducerent, eamq; viliores censerent, quoniam multam terram admixtam haberet. Deinde negocium dedi quibusdam qui Pegu profecturi erant, ut, an ita se res haberet, diligenter perquirerent; sed ij retulerunt verissima eum dixisse. Idem postea verum esse didici in Balaguete profectus, ubi nonnulla nascitur, & reseruat, quam deinde in proximos portus exportent. Huc item mihi allatus est ramulus ab arbore Berifera (cuius in secundo Libro mentionem faciemus) reuulsus, cui multa inhaerebat Lacca. Sed quoniam exigua admodum quantitate prouenit, aduersante cali temperie, negligitur. Multi tamen se vidisse in ijs arboribus affirmarunt. Formicæ autem hanc Laccam elaborare inde manifestum est, quod plerunq; a formicarum Lacca permixta conspiciuntur.

Berifera arbor.

Formicæ
Laccam elaborant.

PRÆMANS autem hæc Lacca*, pulcherrimo rubro colore inficit (quæ est deligendi ratio) & ex ea bacilli illi, quibus in obsignandis epistolis utimur, conficiuntur, admixtis ijs coloribus quos maxime expetimus. Iisdem et fabri lignarij lineas ducunt. Hac vero Lacca implent etiam cum Aurifabri, tum Argentifabri vasa maiora aurea & argentea.

Laccæ planta
diffimilis
Myrto.

NON est autem ea arbor in qua Lacca elaboratur Myrto similis aut facie aut magnitudine, ut aliqui volunt, sed interdum in Nucis iuglandis magnitudinẽ excrescit, interdum minor est.

AVICENNA lib. 2. cap. 432. Paulum sequutus, Laccam, quã ipse Luc vocat, Myrrha persimilem facit, atq; odoratam esse scribit, debereq; cum delectu sumi,

sumi, eosq; reprehendit qui eam Carabe similem faciunt: nonnullas tamen facultates Carabe similes habere. Existimo autem Auicennam Laccam non nouisse: siquidem neq; Myrrhae similis est, quoniam haec in extimis ramis elaboratur, Myrrha vero ex ipso arboris trunco extillet: neq; item odorata, veluti Myrrha est, tametsi Auicenna ibid. odoratam esse contendat. Quod Bellunensis Luc verterit, fieri potest eum ita in veteri exemplari inuenisse. Attamen nunc omnibus Arabibus Loc-sumutri dicitur. Errat similiter, quod similes illi cum Carabe facultates tribuat. Carabe enim glutinaria est & adstrictionis particeps. Lacca vero obstructions aperit.

Lacca neque Myrrhae similis, neque odorata.

Laccæ facultates Carabe dissimiles.

CETERVM erroris ansam Auicenna præbuisse puto, quod Laccam Cancamum Dioscoridis esse estimarit, cum tamen planè diuersum sit à Lacca, quæ minimè, vt diximus, odorata est: Cācamum verò ad suffimenta vsurpatur, quòd grati odoris est indicatiū. Præterea eius error ex eo manifestus est, quòd duo diuersa capita descripserit, in altero ibidem Cancami descriptionem enarrans, in altero de Cheichem agens, quasi diuersa essent simplicia.

Lacca nō est Cancamum.

Cheichem.

SERAPIO libr. simpl. cap. 181. de sententia Diosc. & Aathabarc, (quem nonnulli Paulum putant) gummi esse ait arboris in Arabia nascentis, Myrrham quadamtenus referēs. Deinde ex sententia Rhasis, in ramos Sorbi quam ipse Guberam vocat è celo delabi dicit. Postremò, Lacca, inquit Isaac, res quadam est rubea, quæ tenuibus lignorum surculis inhaeret. Coquitur hac, & ex ea panni rubeo colore inficiuntur, quam

Gubera.

quam infecturam Chermes appellant. Ceterum Lacca ex Armenia defertur. Hæc sunt Serapionis verba.

Lacca veteribus fuit ignota.

SED, quod pace tanti viri dictum volo, Serapioni ignota fuit Lacca, quoniam Dioscoridis Cancamum esse putavit. Laccam tamen à Cancamo diuersam esse iam diximus, nulliq; Græcorum cognitam fuisse asserimus.

LACCAM autem in Arabia non nasci palam est, quoniam in Arabiam ex India deportatur: Similiter nec in Sorbi ramos delabi, neq; etiam Mespili, vt nonnulli perperam verterunt, cum nulla sint per vniuersam Indiam Sorbi aut Mespili. Sed nec in Armenia nascitur, nec etiam est Chermes Arabum, cum id nihil aliud sit quam Coccum infectorium Græcorum.

QUANTVM verò hallucinentur Monachi quibus in Mesuen scripserunt, dist. 1. cap. 48 Sanguinem Draconis vulgo vocatum Cancami loco substituentes, doctissime Matthiolus multis argumentis ostendit suis in Diosc. commentarijs lib. 1. cap. 23.

Benjui non est Cancamum.

EORVM item opinio qui Dioscoridis Cancamum Benjui esse volunt, magis erronea est, quam vt refelli debeat: siquidem non nascitur in Arabia, vti de eo commentantes diximus.

Dialacca.

Cancamum quid sit.

VERVM si mihi dicere licet quod sentio, in ea sum opinione, vt nos legitimo Cancamo minimè carere putem, & Laccam etiam legitimam nos habere, quam ex India omnes Mauritanij petunt, eaq; etiam in suis compositionibus vtuntur, veluti in Dialacca, quam ipsi Dallacca vocant.

ERIT autem Græcorum Cancamum, mea sententia,

sentia, id quod nos Anime vocamus * , ad suffimenta Anime idoneum, quod in Lusitaniam ex Aethiopia Arabia finitima aduehitur. Si quis verò aliud proferat quod Cancami descriptioni conueniat, sententiam mutare paratus sum.

*anim,
im.*

HALLUCINANTUR verò qui Anime in Bresiliana regione inueniri contendunt, & genus illud picis siue Bituminis Resinæ ue, in Siruan, vt aiunt, nō procul à Maluccis repertum, Anime esse credunt. Nam eius picis multa copia huc ex Samatra alijsq; regionibus aduehitur qua picandis nauibus vtuntur. Sed nec odore præditum est Cancamo simili, & duntaxat resinam aut quoduis vulgare gummi olet.

* Etiamnum ea Lacca quæ ad nos aduehitur circa ramulos elaborata est; & quamuis prædura & exsucca, præmansa tamen sputum efficit sanguineum; quod probitatis est indicium: imò alutas & coria veruecina ea contusa & vrina veteri macerata rubro colore infici ex altera parte quidam volunt. Itaque verisimile est, eam adhuc recentem eas omnes notas obtinere quas noster Auctor Laccaæ tribuit.

* Eiusdē est sententiæ Amatus Lusitanus suis in Dioscoridem Cōmentarijs lib. 1. cap. 23. Est verò Anime gummi quoddam Lusitanorum nauigationibus in Europam allatum, cuius tria inueniuntur genera. Primum fuluescit, & pellucidum est, planeque nobilius illud succinū crudum æmulatur. Amatus hoc genus Cancamum esse, à Brisoto Gallo edoctus, loco iam dicto contendit. Alterū genus nigricat, & ferè simile est taurino glutini, siue illi resinæ quam officinæ Colophoniā vocant. Id Amatus Myrrham aminneam Dioscor. esse vult. Tertium genus pallidum est & resinaceum retorridumque. Omnia verò iucundum in suffumigijs spirant odorem, idemq; videntur temperamentū fortita. Posteriora tamen duo degustata, magis siccare & amarescere deprehenduntur.

DE Anime (quod nescio cur Animum vocet) in hanc Anime.
sen-

sententiã Amatus Enarrat. 23. cap. de Cancamo. Est igitur Cancamum gummi quoddam, quod ex Guinea, Africãue & insulis illi circumiacentibus Lusitani nostri adferunt Anijmum appellãtes. Decidit enim gummi hoc, vt testantur illi, ex proceris arboribus, folia Myrti habentibus, quodd album reperitur, & aliud subnigrum Myrrhæ quodammodo persimile, odoratum, quod Dioscorides illis de causis tanquam improbum commemorat, & Mineam [Diosc. habet Amineam, Galenus tamen Minzæ meminit] à terra vnde præcipuè nascitur eam appellat, quanquam Serapio Amineam nominet: Vnde Lusitani nostri corrupta dictione, pro minea vel aminea Anijmũ vocent, & eo mulieres maximè pro suffumigijs, & medici contra dolores à frigiditate ortos præcipuè vtuntur. Hanc verò assertionẽ primò adstruxit Brisotus Gallus, vir magna eruditione præditus, qui quum apud Lusitanos ageret, vt inde ad Indos cupidus cognoscendi rerum nouarũ, nauigaret, gummi hoc vidit, quod Cancamum esse dixit. Proinde, quum Cancamo opus fuerit, Lusitanorum anijmo deinceps vtetur.

Myrrha.

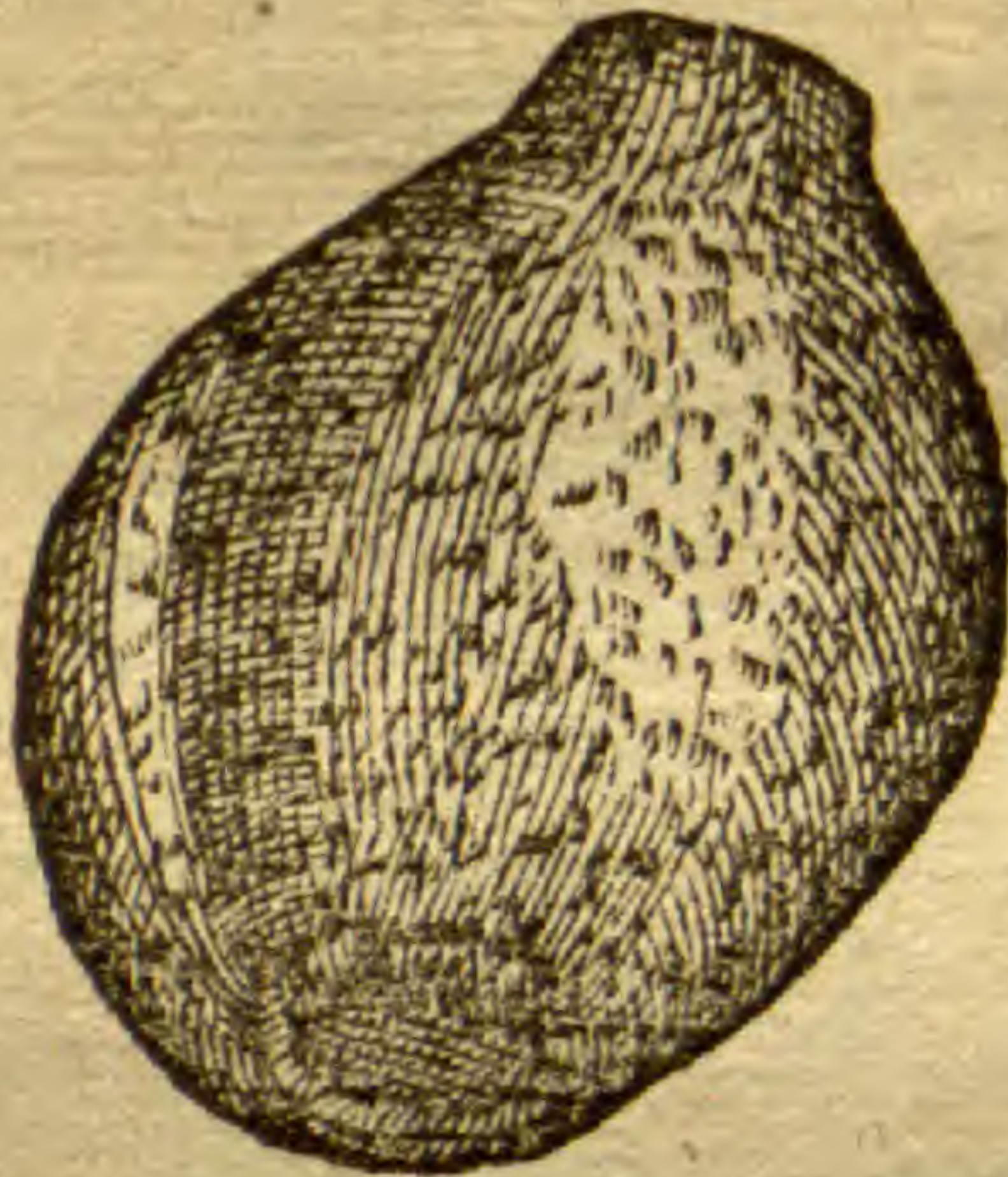
ITEM Enarratione 71. cap. de Myrrha. Myrrha verò minea vel aminea dicta, hodie quoque in Lusitania & vniuersa Hispania paucis mutatis literis habetur, vt cap. de Cancamo diximus, gummi scilicet anijmum appellãtes, cuius duo genera habentur, album & nigrum. Nam albũ Cancamum esse ex Brisoto didicimus: nigrum verò minea hæc Dioscoridis Myrrha est, quæ ex proceris arboribus decidit, nullo cogente artifice, aut vulnere in arbore facto. Hæc Lusitanus, Verùm non desunt etiam qui Anime legitimum Bdellium esse putent, ob multas quas habet notas cum Bdellij historia communes, quã apud Diosc. lib. 1. cap. 69. & Plin. lib. 12. cap. 9. atque alios videre licet quò lectorem remitto.

CETERVM cum hanc Epitomen conscriberem, dono accepit à Iacobo Antonio Cortuso Patricio Patauino, clarissimus vir Rembertus Dodoneus medicus Mechliniensis, exoticos nonnullos fructus, inter quos nucẽ Fanel duorum generum, Sycomori & Bdellij fructum, & Fagaram Serapionis, quos mihi pro nostra amicitia liberaliter communicauit. Hanc itaque fructus Bdellij iconem exhibendi nactus, nolui committere quin eam hoc loco
adij-

adiicerem cum breui quadam descriptione . Cuius sanè,
Fagaræq; de qua postea, & Sycomori cognitionem Cor-
tuso acceptam fero.

BDELLII FRUCTVS.

Est verò Bdellij fructus iuglandis nucis magnitu- **Bdellium.**
dine, aut etiam amplior, triangulari fere forma, oblon-
giore

gioretamen & ad ficum quodammodo accedente, odoratus colore subcinereo, durissimo putamine, quod prægnans esse & nucleum continere videtur.

BDELLII historia apud Auicennam cap. 115. valde mutila & confusa est. Dioscorides alijque Græci gummi Bdellij duntaxat meminerunt. Plinius tamen lib. 12. cap. 9. arboris etiam Bdellij meminit in hunc modum. Vicina est Bactriana, in qua Bdelliū nominatissimum. Arbor nigra est, magnitudine Oleæ folio roboris, fructu caprifici naturaque.

SERAPIONIS descriptionem prudens omitto. Si quis tamen eam cupit, aut ipsum Serapionem consulat, aut doctissimos Matthioli commentarios.

Caphura Borneo China

De Caphura CAP. IX.

NON dubium est quin multum Arabibus debeamus quibusdam in medicamentis: etenim aliquando eorum meminerunt, quæ veteribus Græcis neglecta, aut ignota fuere. Quod si interdum plenam descriptionem non reliquerunt, id eo accidit quod illis hæ regiones ignotæ essent. Nam & ego qui multo iam tempore in hac regione habitavi, summa cum difficultate veram & genuinam Aromatum notitiam consequi possum: partim quoniam nostri Lusitani, tamen si magnam partem orbis nauigant, solum solliciti sunt quas merces quibus ex regionibus maiori cum quæstu sint euecturi, quæ sue inuecturi; vt verò sciant quæ in singulis quas adeunt regionibus, quæq; forma arbores nascantur, & num fructiferae sint necne, possintne cū nostratium quibusdam comparari, minimè curiosi: tum etiam quod propter ingrauescentem ætatem singulas regiones mihi adire non licet, nec etiam si velim concedatur ab harum Prouinciarum præfectis & Gubernatori-

riatoribus, qui mea, propter senectutem & rerum experientiam, uti malunt, quam aliorum Medicorum opera, tametsi eruditi viri non desint. Quamobrē culpandus non sum, si interdum nonnulla cum dubitatione profero.

CETERVM ut ad institutum reuertamur, Capur & Cafur omnibus Arabibus dicitur, quoniam apud eos literæ f & p, magnam inter se habent affinitatem. Quod si à quibusdam illi alia induuntur nomina, aut exemplarium deprauatorum vitio id accidit, aut ipsos auctores deceptos esse credendum est.

EST verò Caphura (nobile medicamentum, cuius nec Galenus, nec quisquam veterum Græcorum meminit præter Aëtium è recentioribus, tametsi Serapionis vulgata exēplaria Dioscoridis auctoritatem citent, falso tamen id illi accessit) duorum generum, Caphura videlicet de Burneo, & quæ ex China aduehitur. Caphura de Burneo nunquam vsq; ad nostras regiones penetravit, saltem cum istic essem videre nō contigit: nec id mirum, quandoquidem huius libra tanti emitur, quanti centena libra eius quæ ex China adfertur, quæ secundum genus est, eaq; in Europā defertur, in panes orbiculares coacta quinq; digitorum diametri. Et quoniam ita coacta est, compositum medicamentum videtur, non simplex.

E A Caphura de Burneo quæ magnitudine est Mi li, aut paulo maior, maxima ex parte vilior est. Confi ciunt enim Gentiles, Baneanes, & Arabes qui eam emunt eius genera quatuor, Namq; diuidunt in caput, in pectus, in crura & in pedes, Eius quæ ex capite est

Mo. Bot. Garden, D libra,

libra, pēdit pardans octoginta: (est verò Pardan* mo-
neta aurea apud Indos genus quod conficit decem re-
gales castellanos) quæ ex pectore, aureis viginti: quæ
ex cruribus, duodecim: quæ ex pedibus, quatuor, aut ad
summum quinque. Curiosiores nonnulli quatuor in-
strumenta cuprea sumant inaequalibus foraminibus
pertusa (qualia qui vniones vendunt habere solēt) per
quæ Caphuram transmittunt. Ea quæ per instru-
mentum maiuscula foramina continens transmissa
est, certum habet precium: quæ per instrumētum me-
diocre, aliud: quæ per instrumentum minoribus fora-
minibus pertusum transmissa est, aliud etiã pendit pre-
cium. In ea verò discernenda adeo sunt experti Banca-
nes isti, vt Caphuram Caphura permixtã dextrè di-
stinguere norint, preciumq; iustum imponere, nemoq;
sit, qui eos fallere possit.

Baneanum
industria.

Caphuræ hi-
storia.

MULTA nascitur hæc Caphura in Burneo, Bair-
ros, Samatra, & Pacen. Nomina autem locorum in
quibus Serapio & Auicenna nasci tradunt, magna ex
parte sunt corrupta. Nam quã Serapio lib. simpl. cap.
344. de Pansor vocat, est de Pacen in Samatra insula:
Quam Auicenna lib. 2. cap. 134. Alçuz * appellat,
de Sunda esse potest, quæ insula est Malacæ vicina:
Quam verò Serapio ex regione Calca aduehi tradit,
corruptum est vocabulum, debebatq; è Malaca dicere,
quandoquidem in Bairos loco Malacæ vicino na-
scitur.

EST autem Caphura gummi, (non medulla, aut
cor, vt Auicenna, loco suprã citato, & alij quidam pu-
sarunt) quod in medullium ligni cadens, deinde ex-
trahitur,

trahitur, aut per rimas exudat. Id vidi in mensa ex Caphura arbore constructa apud Pharmacopolam quendam; deinde in ligno quodam femoris crassitie donato Gubernatori Domino Ioanni de Crasto; denique in tabella palmum lata apud quendam Mercatorem. Non tamen negauerim, quin interdum in arboris concauum decidat. Principio verò exudat admodum candida sine vllis rubentibus aut nigricantibus maculis: non autem organis elicitur, veluti quidam scripserunt, neque ad candorem conciliandum decoquitur, vt falso Aui-cenna lib. 2. cap. 134. et Serapioni lib. simpl. cap. 344. persuasum est.

PRO certo mihi relatum est, solere aliquem pro-
dire huius colligendae gratia, qua vbi cucurbitam im-
pleuerit, si quis eo validior eum cum cucurbita vide-
rit, ilico eum impune occidit, quoniam id illis (vt aiunt)
fortuna sit elargita.

QVÆ ex Burneo adfertur plerunque admista
habet minutissima lapidum fragmenta, aut gummi
quoddam, Chamderros illis vocatum Succino crudo
persimile, aut ligni cuiusdam scobem. Sed facile ma-
leficiū deprehenditur. Nullam præter hanc adulte-
randi rationem scio. Nam si interdum rubentibus aut
nigricantibus maculis respersa conspicitur, id vitium ex
sordidarum & impurarum manuum contrectatione aut
madesactione contrahi affirmant. Sed facile à Banea-
nibus id vitium emendatur: Siquidem in panno lineo col-
ligatam in calidam aquam clam demittunt addito sa-
pone & Limonum succo, deinde probè elotam in um-
bra siccant, & multò candidior redditur non multum

Caphuræ col-
ligendæ ra-
tio.

Caphuræ a-
dulterium.

Chamderros
gummi.

Caphuræ
expurgandæ
ratio.

de pondere decedente . Id ab amico quodam Baneane fieri vidi, qui hoc secretum mihi credidit.

UTRIVSQUE generis meminisse videtur Serapio, loco sup. citato; sed obscure admodum, cum ait maiorem quantitatem esse de Hariz, minorem tamen esse quam qua à Sim adfertur . Quod sic intelligendū puto, maiorem quantitatem ex Chinceo adferri, maioriq; forma esse, quam qua ex Burneo aduehitur: quandoquidem eius quantitas drachma maior nō inuenitur, panes verò siue orbiculi ex Chinceo allati, quatuor sunt vnciarum, aut eo ampliores.

Caphurae arboris historia.

A VIRIS fide dignis mihi relatum est, Arborem esse Nuci iuglandi similem, folijs tamen candicantibus, salignis similibus, fructum aut florem haudquam se vidisse, fieri tamen posse vt vtrumq; ferat. Illud autem certo scio materiam esse cinerei coloris, fagine ferè similem, interdum nigriorem, nec eam quidem leuem aut fungosam, vt retulit Auicenna libr. 2. cap. 134. (nisi forte etate iam caducam & emortuā viderit) sed mediocriter solidam. Addunt pleriq; vastam & præaltam esse arborem latissimè sese fundentem & aspectu perpulchram.

FABULOSVM est quod ad eius vmbra omne animantium genus confugere aiunt, vt ferociora animalia euitent.

Serapionis aliorumque lapsus.

NEC minus fabulosum est, quod quidam Serapionem lib. simp. cap. 344. sequenti scribunt, huius largioris prouentus augurium esse, cum frequentibus fulgetris caelum coruscet, aut crebro tonitru constrepit.

Samatra insula.

Taprobana.

Nam cum insula Samatra (quam nonnulli Taprobana

nam faciunt) & circumiacentia loca Lineæ equinoctiali vicina sint, multis tonitribus subiecta sint necesse est, eamq; ob causam singulis diebus imbres aut leues pluuias habent. Singulis itaq; annis Caphura abundare debebat. Ex quibus patet, tonitru largioris Caphuræ prouentus causam aut indicium non esse. Nonnullis Caphura de China cõposita videtur ex eius parte quæ ex Burneo aduehitur. Affirmarunt præterea Caphura de
China. mihi, panes illos orbiculares qui ex China aduehuntur, compositos esse, quoniam Caphura de Burneo in Chinceo deferatur, ideo eius incolis expetita, vt eam alteri viliori permisceant. Cui opinioni suffragantur Baneanes de Cábaya, qui pro arcano dicunt, deficiente Caphura de Burneo, solere se eius exiguam quantitatem cum multa Chinensi commiscere, eamq; falso de Burneo nuncupare. Addunt itẽ isti Baneanes, Chinensem Caphuram compositum esse medicamentum, quod temporis lapsu euaporet & corrumpatur: Caphura verò de Burneo minimè.

M I H I sanè compositum medicamentum non videtur, tametsi Manardus in Comp. Mes. dist. 8. contra sentire videatur. Sin verò sit, ex duobus Caphuræ generibus conflare necesse est. Nam tametsi euaporet, non est tamen admodum corruptioni obnoxia, quod indicium est minimè compositam aut factitiam esse, quandoquidem composita corruptioni magis obnoxia esse soleant. Itaq; cum Rhabarbarum vix quadrimestre illud, quo in hac regione pluit, ferre possit, multũ sanè est Chinensem Caphuram incorruptam hic in India manere.

Auenrois
lapsus.

AVENROIS 5. Colliget. cap. 56. aliud Caphura genus facit longè à superioribus diuersum, scribitq; Ambarum eius Caphura genus esse. Cùm autem eius opinionem Cap. de Ambaro satis abunde confutauerimus, plura de his agere superuacaneum esse iudico.

Bellunenſis
lapsus.

SCRIBIT Andreas Bellunenſis in ſuo Diſtionario ſecundum Arabes, aquam Caphuratam ex arbore Caphura ſtillare, eamq; cum arbore calidam eſſe tertio ordine. De hac aqua à multis cum Medicis, tum Mercatoribus ſciſcitatus ſum, neminem tamen inuenire licuit qui eam ſe vidiffe aſſereret. Quare facile adducor vt credam Bellunenſem cum in hac aqua deſcribenda, tum in eius temperamento lapſum eſſe.

Caphura
Riachina
nulla.

SCRIBUNT Ruellius, lib. 1. cap. 21. & hunc per omnia ſequutus Matthiolus, in libr. 1. Dioſc. cap. 75, vterq; verò ex Serapione, hanc Caphuram ceteris bonitate præſtare quæ à Rege quodam Ribah (qui primus dealbandæ Caphura rationem adinuenit) Riachina ſit denominata. Ego verò vt id credam adduci non poſſum, quandoquidem Indiæ Reges potentiores ſunt, quàm vt tali mangonio operam dare opus habeant.

RHASES de re med. lib. 3. cap. 22. eam frigidam & humidam, Auicenna lib. 2. cap. 134. verò, quem pleriq; ſequuntur, frigidam & ſiccam tertio ordine conſtituit.

Caphura fri-
gida eſt.

IN ea aliquando opinione cum multis recentioribus fui, Caphuram calidam eſſe, ob illum odorem & partium tenuitatē quibus prædita eſt *. Sed poſtea-
quam experimento didici in Ophthalmijs & oculorū
inflam-

*inflammationibus, tum etiam adustis impositam, ni-
uis frigiditatem retulisse, ilico sententiã mutavi. Ad-
de, quòd omnes apud quos nascitur, frigidam asserunt.
Neq; verò obest quòd odorata sit, quandoquidem ob
partium tenuitatem facile euaporat & exhalat qui in
superficie est odor, contra quàm in Santalo & Rosa,
quæ ob suam adstrictionem odorem in se retinent.*

*REFERT Auicenna lib. 2. cap. 134. vigilias ex-
citare Caphuram. Qui fieri autem id potest, quando-
quidem ipsius testimonio frigida est, soleantq; frigida
somnum conciliare? Somnũ quidem inducit foris aut
intus exigua quantitate vsurpata. Si quis verò sæpius* Caphura vi-
gílias excitat.
*odoretur & naribus adhibeat, cerebrum exsiccat &
vigilias creat. Magnus eius vsus est his in regionibus,
multis in rebus, tum etiam in cibus.*

* Perdan monetæ aureæ Indicæ genus Ludouicus Ro- Perdan.
man. lib. 4. nauig. cap. 4. describit forma angustiore con-
tractioreq; quàm sint Saraphi Babylonici, sed longè cras-
sior: cui ab altera parte pro superscriptione bini sint in-
sculpti dæmones, ab altera verò nescio quid literis exara-
tum cernitur. Mendosus tamen est codex, & Perday pro
Perdan legit.

* Postremæ æditionis exemplaria nō meminerunt Al-
fuz, sed Alkansuri duntaxat, & ariagie, deinde alczeid, &
alescek.

* Consulendus in hanc rem Matthiol. commentarijs in
Diosc. lib. 1. cap. 75.

De Cate, siue Lycio   CAP. X.

*QVONIAM ad gingiuarum mollificationem
& relaxationem Indi medicamento ex Betre, Areca,
& Cate composito plurimum vtuntur, de singulis com-
mentandum aliquid erit. Sed quoniam ordo sic postu-*

lat, de posteriore videlicet Cate, medicamento cum amaritudine adstringente, hoc loco agemus, de duobus prioribus suo ordine acturi.

Lycij natalis.

PLVRIMVM nascitur in Cambaya, praesertim Baçaim, Manora, & Daman, vrbibus Lusitaniae regi parentibus. Prouenit etiam in continenti Goæ, alijsq; plurimis locis, sed non tam abundanter vt supra enumeratis, è quibus mercimonij gratia exportatur magna quantitate in Chinorum regionem: in Arabiam vero, Persiam, & Coraçone, medicamento causa, & pauca quantitate. Magna autem copia in Chinorum regionem & Malacam deportatur, quoniam in masticatorijs plurimus eius cum Betre est vsus.

EIVS nomen apud omnes enumeratas nationes est Cate, in Malaca Cato.

Cate, Cato.

QVOD vero hoc nomen Cate, aut paululum immutatum, apud Arabes, Persas, reliquasq; huius Asiae nationes obtinuerit; in causa esse puto, quòd maxima pars eius in Malacæ regno absumitur, vbi idem nomen obtinet: quemadmodum in Costi vocabulo accidit, quod, licet Vplot ea prouincia, vbi plurimum gignitur, dicatur; ab omnibus tamen ferè Indis Pucho lingua Prouinciæ Malacæ vocatur, quòd istic multus eius sit vsus.

Vplot.

Pucho.

Lycij historia.

CETERVM arbor ex qua hic succus extrahitur, magnitudine est Fraxini, folio minuto Erica vel Tamarici * similimo, perpetuo virente: florere aiunt, sed fructum ferre negant: multis spinis horret: materies ligni robusta, dura, densa, ponderosa, nec, vt aiunt, putredini obnoxia, siue solibus exponatur, siue aquis immer-

immergatur: quam ob causam ab incolis Lignum semperuium nuncupatur. Ex eo propter duritiē & pondus pistilla fiunt deglumanda oriſe idonea in mortarijs ligneis sex palmos in ambitu continentibus. Incolae eam arborem Hacchic vocant: cur autem ipsum succum Cate vocent, nulla ratione consequi possum.

Lignum semperuium.

Hacchic.

PORRO succi extrahendi haec est ratio. Ramos huius arboris minutim concisos elixant, deinde contundunt, postmodum cum farina Nachani * (sementis est nigra & minuta sapore Secales conficendis panibus apta) & cuiusdam nigri ligni, quod istic nascitur, scobe (interdum etiam sine eo) pastilli aut tabellae formantur, quas in umbra siccant, ne solis ardore earum facultas euaporet.

Lycij extrahendi ratio.

Nachani quid sit.

OPTIMUM est medicamentum non modo ad confirmandas gingiuas, & desiccandum & constringendum; verum etiam ad alui profluvia curanda, oculorumque dolores tollendos, in quibus plerumque optimo cum successu usus sum.

Lycij vires.

NUNC superest, fueritne Cate veteribus cognitum examinemus.

EGO, si mihi dicere licet quod sentio, omnino existimo nostrum hoc Cate nihil aliud esse, quam Graecorum & Latinorum Lycium. Nam eius extrahendi ratio ab omnibus eadem describitur, iisdemque facultatibus pollere censetur quibus nostrum Cate. Huc adde quod Indicium Lycium praefertur cum à Dioscoride libr. 1. cap. 114. & Plinio, libr. 24. cap. 14. tum à Galeno, libr. 7. simpl. Vocatum autem est à Graecis Lycium, quoniam in Lycia primum inter

Cate, quid sit.

Hadhadh.

Græcos eius vsus repertus sit, optimumq; istic nasci eò tempore censerent. Præfertur etiam Indicum Auicenna, lib. 2. cap. 399. & Serapioni, Ser. lib. simpl. cap. 7. qui id Hadhadh appellant, easdemq; illi facultates tribuunt, quas Græci & Latini. Auicenna vult in eius penuria Arecam & Santalum substitui.

Fausel.

RECENTIORES aliquot è Periclymeni succo succedaneum eius parant. Sed si Lusitani Pharmacopole in conquirendis legitimis medicamentis diligentiores essent, & in ædibus Indicis * nuncupatis Olysi- pone requirerent, posset eius tum etiam Fausel siue Areca magna copia classe regia in Lusitaniam deferri.

* Dioscoridi Lycium folia buxi habet, & pusilla est arbor. Itaque longè alia censenda est quàm ea quæ nostro Auctori describitur. Tametsi non satis sibi constare videtur Dioscorides in Lycij descriptione, si modò postrema capitis de Lycio pars, Dioscoridis sit.

* Huius sementis etiam meminit is qui naufragiũ Nauis S. Benedicti nomine, quæ paulo suprâ promontoriũ bonæ spei ad scopulos allisa est, descripsit, aitque Sinapi similem esse, sed nigriorem cuius farina in panes orbiculares subacta vescuntur tota illa Aethiopiæ ora maritima, præsertim inter fl. S. Christophori, & eum qui à S. Lucia nomen accepit.

* Sunt verò ædes Indicæ, vastæ concamerationes sub Regio Palatio in quibus asseruantur non modò Aromata, sed omnis generis merces quæ ex India Vlysi- pone Liburnicis regijs aduehuntur.

De Manna CAP. XI.

AN Manna Græcis cognita fuerit, à Recentioribus satis disputatum arbitror*. Ego paucula duntaxat hinc subiiciam, quæ silentio prætereunda non duxi.

Manna tria genera.

EIVS igitur tria agnoscimus hinc genera ex pro- uincia

uincia VZbeque deportata.

PRIMUM genus vtribus conseruatum, sapore
fauis mellis, xirquest, aut xircast vocatur, id est Lac
ex arbore Quest nuncupata: nam xir lingua Persica
Lac sonat, nos corrupto nomine Siracost nuncupa-
mus. Est autem ros quidam in eas arbores delabens,
aut gummi ex eis destillans.

I.
Xirquest.
Xircast.

Siracost.

ALTERVM genus dictum Tiriamiabim aut
Trungibim, vt vertit Bellunensis, in Carduis nasci
ferunt, granis quàm Coriandrũ maioribus, colore in-
ter rufum & rubentem medio, quæ ex tribulis decu-
tiuntur. Vulgus Plãta fructum esse putauit, sed Gum-
mi aut Resinam esse rescitum est. Huius vsus præfer-
tur à Persis, ei qua vtimur; quoniam eam qua vtimur
pueris exhibere non audent, nisi decimũ & quartum
annum excefferint. Ego tamen ab eo tempore quo huc
delatus sum, ea vti non destiti, & sine molestia pur-
gare semper deprehendi.

II.
Tiriamia-
bim.
Trungibim.

TERTIVM genus magnis glebis aduehitur,
admistis plerunq; folijs. Calabrinæ persimilis est hæc
Manna, plurisq; estimatur: defertur autem ex Baço-
ra vrbe Persica admodum celebri.

III.

ADUEHITVR interdum Goam in vtribus a-
liud genus ex Ormuz, emporio, melli candido depura-
to persimile: sed facile corrũpitur in hac regione, pro-
pterea quòd vitreis lagenis non asseruetur.

Mannæ ge-
nus aliud.

* Consule commentarios Matthioli in lib. 1. caput ve-
rd 73. Dioscoridis. Illic enim tum veterum Græcorum,
Latinorum, & Arabum opiniones recenset, tum etiã Re-
centiorum sententias de Manna refellit. Eius verò, aucto-
risque nostri, atque adeo omnium qui de hac re hæcenus
scripse-

scripserunt opiniones refutat Donatus ab alto mari tractatu de Manna.

De Tabaxir

CAP. XII.

CVM Spodium tam multas Arabum magni nominis & insignis doctrinae Auctorum compositiones ingrediatur, quas intro assumere licet: non mirum est si dubitatio orta sit, an illorum Spodium cum Graecorum Spodio quod metallicum est, & minimè intro assumi potest, idem sit. Sed, vt verum fateamur, vnicum est in orbe Spodiũ, siue Pompholix, ab Arabibus Tutia vocatum, in cuius penuria Graeci ἀντίσποδα παρα-
bant.

Spodium
vnicum.

HVIC autem dubitationi & errori ansam praebuit Terentianus ille Dauus omnia turbans, videlicet Gerardus Cremonensis, in Rhas. ad Alm. libr. 3. cap. 36. qui Tabaxir Arabum interpretatus est Spodiũ, quũ non minus inter se differant, quàm albus & ater color. Eius errorem omnes Arabum interpretes Latini sequuti sunt, Tabaxir Spodium vertentes.

PERICVLOSÆ autem sunt vocabulorum versiones & immutationes, praesertim in re medica, debentq; medicamentorum nomina potius non interpretata relinqui, quàm perperam Latina reddi.

Tabaxir.

CETERVM, vt ad rem redeamus, Tabaxir vocabulum est Persicum, ab Auicenna lib. 2. cap. 617. et alijs Arabibus è lingua Persica desumptum, nihilq; aliud sonat quàm lactens humor, aut succus liquorue alicubi concretus: quo nomine, etiam Arabibus & Turcis hoc medicamentum cognitum est.

VOCATUR autem ab indigenis Sacar Mambu ^{Sacar Mambu.} bu, quasi dicas Saccharum de Mambu, quoniam Indi ^{bu.} arundines, siue ramos arboris illud proferentes Mambu vocant. Attamen nunc etiam Tabaxir vocare cœ ^{Tabaxir.} perunt, quoniam eo nomine petitur ab Arabibus, Persis et Turcis, qui id mercimoniij causa ex India in suas regiones exportant.

MAGNO emitur hoc medicamentum pro pro- ^{Tabaxir mira} uentus eius ratione. Eius tamen commune precium in ^{caritas.} Arabia est, vt pari argenti pondere ematur.

ARBOR in qua gignitur interdum magna est et ^{Tabaxir hi-} instar Populi procerâ: interdum minor, ramos vt plu- ^{storia.} rimum erectos (nisi quod pulcherrimos quosq; interdum incuruant ad pergulas & deambulacra, apud Indos frequentia, conficienda) frequentibus nodis distinctos, palmi tamen longitudine ab inuicem distitos, habens; folium Oleæ longius. Inter singula internodia liquor quidam dulcis generatur, crassus veluti amyllum congestum & simili candore, interdum multus, nonnunquam verò perpaucus. Sed non omnes arundines siue rami eum humorem cōtinent, at ij duntaxat quos Bisnager, Batecala, et pars Prouinciæ Malauar profert.

HIC autem liquor concretus interdum nigricans & cinereus inuenitur, sed non ideo improbatur, quoniam aut ob nimiam humiditatem, aut quòd diutius ligno inclusus permanserit, hunc sibi colorem conciliat: non autem ob arborum incendium hanc nigredinem acquirit, veluti nonnulli putarunt. Nam etiam in multis ramis quos non contigit ignis, niger inuenitur.

MEMINIT huius Rhases, libr. de re med. 3. cap.

cap. 36. sed omiffa generatione, fofas vires recenset. Serapionis autē libr. simpl. cap. 342. exemplar tēporis vitio corruptam esse verifimile est, quandoquidem Sa raifcir pro Tabaxir legat.

Auicennæ
laptus.

AVICENNA lib. 2. cap. 617. vult ex arundi- num radicibus crematis fieri: sed eius opinionem fal- sam esse ex fupradictis manifeftum est.

αροδός.
Tutia.

CETERVM αροδός, quæ Arabum est Tutia, a- liud, vti diximus, est medicamentum, cuius hiftoriam ex Græcis petendam cenfeo. Huius penuria antifpodium fieri cenfent nonnulli ex offibus Elephanti: sed quàm id falsum fit, ego iudicare poffum, quippe qui Elephan- torum offa nullius esse vfus, sed ea ab incolis abiici fciam.

Antifpoda
ex offibus
Elephanti
nulla.

PORRO, quoniam peruerfa Cremonenfis inter- pretatio tot errores nobis peperit, in pofterum vti cen- feo Spodo fiue Tutia in medicamentis à Græcis descri- ptis, quæ nusquam nifi externis remedijs hoc medica- mentum admouent: Tabaxir verò legitimo in Ara- bum compositionibus, quæ vt plurimum intus in cor- pus fumuntur.

Tabaxir fa-
cultates.

CETERVM ex Medicorum tum Indorum, tum Arabum, Perfaram & Turcorum testimonio Taba- xir internis & externis conuenit ardoribus, tū etiam biliofis febribus & dysenterijs.

De Tutia CAP. XIII.

AVICENNA lib. 2. cap. 703. Tutiam in In- dia inueniri fcribit. Huic etiam fuffragatus Serapio, lib. simpl. cap. 422. Tutia quoddam genus Indicū esse afferit.

SED

SED vt verum fatear : Nulla per vniuersam Indiam, nobis saltem cognitã, Tutia inuenitur, siue Grecorum $\tau\omega\delta\delta\acute{\omicron}\varsigma$: aut $\alpha\epsilon\varsigma$, aliudue aliquod metallũ ex quo conflare Tutia possit. Sed ea Tutia qua nos hĩc vtimur, ^{Tutia Lusitanorum,} quamq; in Lusitaniã & Hispanias, reliquasq; occidentales regiones exportant, è metallicis conflata non est, sed ex eorum est genere quæ Dioscoridi $\acute{\alpha}\nu\tau\iota\tau\omega\delta\delta\alpha$ appellantur. Mihi enim retulit Mercator, harum, similiũq; rerum curiosus indagator, se certò accepisse à Persicis Negociatoribus, hanc Tutia in Quirmon Persiæ regione & Ormuz finitima (vbi etiam laudatissimum totius Persiæ cuminum nascitur) fieri, atq; conflare è cineribus arboris cuiusdam istic nascentis nomine Goan, quæ fructum eiusdem nomine profert, ^{Goan arbor.} cortice & putamine constantem : corticem verò & nucleum, qui putamine clauditur, edules esse. Hanc Tutiam Alexandrinam vocari, non quòd in Alexandria ^{Ἐλενδρινὰς Αλεξανδρῖνα.} fiat : sed quòd ex Quirmon Ormuz delata, deinde in Alexandriã exportetur, ex qua tandem & Italia* & Gallia communicatur.

* Imo vt Matthiolus suis in Diosc. commentarijs libr. 5. cap. 46. censet, caducia potius ex ærarijs Germaniæ fornacibus perita vtuntur, tum Italiæ, tum Germaniæ atque Galliæ officinæ. Attamen si paulò diligentiores magisq; curiosi essent Pharmacopolæ, facile Pompholygem ex ijsdem fornacibus accipere possent, & sua antispoda, quæ, vt idem auctor est, plerumque ex boum ossibus concrematis parant, omnino reijcerent.

De Ebore CAP. XIII.

OSSIUM Elephanti non modò in Medicina nullus est vsus (tametsi nonnulli falso tradant ex his cre-

Dentes Ele-
phantini dū-
taxat expe-
titi.

crematis spodium parari) sed nec instrumentis & ope-
ribus faciendis. Dentium duntaxat materies expeti-
tur. Nam quod Aegineta lib. 7. cap. 3. Elephanti vn-
gulas medicum in vsum vsurpari tradit, falsum esse
puto.

Fil.
Cenalfil.
Ati, Ane.
Açete, Ytebo
Baro.

APPELLATUR autem Arabibus Elephantus
Fil: (ipse verò dens Cenalfil, quod dens Elephanti
est) in Guzarate & Decan, Ati: in Malauar, Ane:
in Canara, Açete: Aethiopibus, Ytembo: nullis ve-
rò nationibus quod sciam Baro, licet Simon Genuen-
sis * id affirmet.

Magnus Ebo-
ris apud In-
dos vltus.

NULLIVS in medicina vsus sunt ipsi dentes apud
Indos: sed duntaxat ab Arabibus & Turcis vsurpan-
tur ex Auicennæ præscripto in iisdem remedijs quibus
nos vtimur. Verum in operibus & instrumentis moni-
libusq; fabricandis tantus eorum est vsus, vt ex ea Ae-
thiopia parte quæ est à Sofala, vsq; ad Melinde, singu-
lis annis in Indiam deuehantur millies sexcenta pon-
do, præter eos dentes qui ex plerisque India regionibus
conuehantur. Huius Eboris pars in Chinarum regio-
nem defertur: maxima verò & potissima pars Cam-
baya deuehitur. Est enim certum superstitionis genus
à Dæmone mulieribus eius regionis institutum, vt è vi-
ta sublato aliquo ex sanguine iunctis, ilico omnia mo-
nilia (quorum viginti ex ebores confecta singulæ mu-
lieres in brachijs gerunt, fiunt tamen & ea interdum
è testudinum testis) confringant, & posito luctu noua
inducant. Ingēs verò est apud eos Eboris precium, pro
dentiū magnitudine: siquidē minores dentes non adeo
magno aestimantur; magni verò, ingentis sunt precij.

Superstitio
Indicarum
mulierum.

HABENT autem singuli Elephanti binos dentes in maxilla superiore, sed non deciduos & denuo renascentes, vt putarunt nonnulli. Feminae verò ijs magna ex parte carent, tametsi nonnulla dentibus vnius palmi longitudine præditæ sint. Mactantur ab Aethiopicis Elephanti, vt eorum cruda carne vescantur: dentes verò ad nos mercimonij gratia transmittunt vinnibus, siue laqueis colligatos, quod facit vt putem maiora apud eos Elephantorum armenta inueniri, quàm Boum in Europa.

Elephantini
dentes non
sunt decidui.

Elephanti crudi
dis carnib.
Aethiopes
vescuntur.

PORRO Elephanti natura melancholici sunt admodum, noctu pauent & insomnijs metum incipientibus diuexantur. Sed præsens remedium est, si eorum rectores (Naires lingua vernacula vocantur) illorum tergis insideant, semperq; eos alloquantur, ne dormiant. Alii profluuio plerunq; laborant; interdum verò adeo in Zelotypiam rapiuntur, vt efferentur, & quodammodo furibundi reddantur, disrumpantq; catenas & vincula. Eius autem mali curatio est, si rectores educant eos in agros, & grauitèr obiurgent.

Naires.

CETERVM præter id ministerium quod vehemens oneribus præstant, & tormentis bellicis è loco in locum commutandis, solent bello vtiles esse Elephanti; interdum enim capite & pectore armati equorum more in bellum educuntur. Sed qui his in prælijs vtuntur, id solum emolumenti referunt, quòd aduersariorum acies proturbent: & tamè interdum etiam, veluti intellexi, non sine suorum pernicie retro cedunt. Nonnulli sunt Reges, qui interdum mille huiusmodi Elephantos in præliū educunt, alij plures, pleriq; pauciores.

Elephantorum
utilitas.

Elephantorū
pugna.

CRUDELE est id spectaculū, quando Elephan-
ti veluti monomachia praeliantur: siquidem non modò
dentibus singuli suum aduersarium impetere student,
sed magno interdum impetu capitibus concurrunt, vt
alteruter eorum, capite confracō, in planiciem cadat.

FALSVM est quod quidam de maris & femine
congressu tradiderunt, quandoquidem haud aliter cō-
grediantur quàm reliquæ quadrupedes.

Taprobana
Zeilan fortè.

MVLTÀ Plinius libr. 8. cap. 1. 2. 3. & seq. de
Elephantis scribit, sed pleraq; parum probanda, & ha-
ctenus non experta. Quod verò in Taprobana insula
maiores, dociliores, bellicosioresq; Elephātos gigni tra-
dit: verum id est si Taprobanam intellexerit eam in-
sulam quæ nunc Zeilan vocatur. Nam, vt postea dice-
mus, huius insulae Elephanti reliquis omnibus præcel-
lunt, eorumq; imperia reliquos agnoscere scribunt.
Eius etiam cum Rhinocerote inimicitia meminit idē
Plinius, lib. 8. cap. 20. eorumq; pugnas describit.

Rhinocero-
tis historia.

Gandæ.

EST autem Rhinoceros vastum animal cornu in
nare gerens, quod difficulter domari potest. Multos in
Cambaya Bengala finitima, & Patane inueniri tra-
dūt, & ab incolis Gandas vocari. Mihi hæctenus Rhi-
nocerotem videre non contigit: illud tamen scio Ben-
gala incolas eius cornu aduersus venena vsurpare, vni-
cornu esse existimantes, tametsi non sit, vt ij referunt
qui se probè scire autumant.

Monocetos.

CETERVM de Monocerote tam incerta om-
nia ab Auctōribus referuntur, vt illos eum haudqua-
quam vidisse manifesto appareat. Ego hoc loco referā
quæ à viris fide dignis accepi. Inter promontorium Bo-

na spei, & aliud Promontorium vulgo de Currentes nuncupatum vidisse se affirmabant terrestre quoddam animalis genus, licet mari etiam delectaretur, quod caput & iubam equi haberet (minimè tamè marinum equum esse) cornu præditum duos palmos oblongo, mobili, quodq; nunc in dextram, nunc in sinistram obuerteret; modò illud attolleret, modò demitteret. Id animal cum Elephante ferociter præliari, eiusq; cornu aduersus venena laudari. Eius experimentum factum, propinato duobus canibus veneno: alterum enim canem cui dupla quantitate propinatum esset venenum, sumpto huius cornu puluere ex aqua, conualuisse: aliù verò cui exigua quantitate venenū esset datum, nec exhibitum hoc cornu, statim mortuum corruisse.

CETERVM non modò vernaculam linguam Elephantū
docilitas. intelligunt, sed etiam peregrinas si eas edoceantur. Gloriæ sunt cupidi, beneficiorum memores, iniuriarum verò haudquaquam obliuiscuntur, & vindictæ cupidissimi sunt. In summa huic animali nihil deesse videtur vt ratione præditum appareat, præter loquelam: tametsi non desint qui in Cochim publicum instrumentū (attestationem vocant) se vidisse asserant, quod referret Elephantum aliquando istic loquutum, petijseq; à suo rectore (quem in Malanar Naire, in Decam verò Piluane vocant) cibum. At rectorem respondiisse, Lebetem in quo illi Orizam coqueret, pertusum esse, eū tamen ad Cacabarium deferret obturandum, deinde illi Orizam se cocturum. Lebetem promuscide sumptum Elephantus ad Cacabarium defert. Is Lebetem reparat, sed rimam quam non animaduertat, inob-

turatam relinquit. Lebetem cum retulisset Elephātus, Rector in eum OriZam cum aqua coquendam inijcit, sed cum per rimam effluere conspiceret aquam, rursus Elephanto tradit consarcinandum ut ferat. Eū denuo sumptum defert Elephas. Cacabarius de industria lebetem se reparare simulans, rimā auget. Defert Elephantus lebetem ad mare, & aquam haurit, quam dum effluere videt, lebetem intelligit non reparatum: ad Cacabarium redit magno barritu intonans, quasi de eius perfidia conquereretur. Cacabarius tandē lebetem probè ferruminat, & reparat. Sed ei Elephātus non fidens, denuo ad mare profectus, aquam haurit, quam cum continere lebetem animaduertit, domum redit, & oriZam in eo coctam edit. Viuunt etiamnum qui hoc spectaculum se vidisse affirmant, loquutum tamen asserere non ausint.

Rex Sian.

Elephantus
candidus.

RVMOR est Regem Sian, in cuius regno præstantissimi post Zeilanos inueniuntur Elephanti, candidū Elephantum habere, eumq; propterea Regem candidi Elephanti per excellentiam appellari.

Rex Regu.

Elephantorū
venatio.

RETVLIT mihi amicus fide dignus, se duas Elephantorum venationes vidisse, ad quas profectus esset Rex Pegu cum infinita hominum multitudine, siquidem in prima ducenta hominum milia fuerunt. Amplectuntur illi in orbem totum eum locum in quo Elephantos sua pascua habere norūt, deinde paulatim orbē siue hominum coronam contrahentes, tandem in medium concluderunt non modò ingentem Elephantorum multitudinem (siquidem ea venatione quatuor milia capta sunt) sed & alia animantia, veluti apros, tigrides,

tigrides, partim viua, partim iaculis confixa. Omnes autem Elephantos dimisit, præter ducentos tum adultos, tum iuniores, ne suam regionem Elephantis depopularetur. Eos verò domarunt in hunc modum. Magnis trabibus eos sepientes, paulatim circum, quo concluduntur, in angustius contrahabant, donec singulos Elephantos vix locus caperet: deinde funibus è vimine contextis eorum pedes & dentes aptabant, vt Elephanti se mouere loco non possent. Hos binis funibus cinctos subibant rectores, & calcibus impetentes, tum baculo ferientes, perpetuo se verberaturos & tandem fame enecturos minitabantur, nisi essent morigeri. Si verò essent morigeri, oleo se peruncturos, & cibos subministraturos pollicebantur. Deinde singulos educebant & lauabant, lotis singulis binos Elephantos domesticos & iam domatos admouebant, inter quos vtrinque coërcerentur. Hac ratione domitos fuisse referebat.

ALIAM præterea Elephantos capiendi rationem idem mihi narrauit. Intellexerat idem Rex Pegu ingentem Elephantum in syluis oberrare, vt eum caperet, aliquot Elephantos feminas domesticas eo mittit, prius commonitas ne cum Elephantis congrederentur, sed signis indicarent se primum cōgressuras vbi ad sua stabula peruenissent. Posteaquam eo venissent feminae, statim eas subsequuti sunt Elephanti cum illis pascentes, donec in urbem Pegu, quæ admodum vasta est, deducti essent: feminae ad sua stabula remearunt subsequentibus eas Elephantis. Eductis inde feminis, solos Elephantos conclusos, eadem, quam supra retu-

linus, ratione domarunt.

Elephantos
domandi
ratio.

I V N I O R E S etiam verberibus, obiurgationibus & fame, interdum verò beneficijs domantur. Maiores verò magnis ædibus concludunt quæ multas habent ianuas angustas, è quibus qui Elephantos domare volunt, iacula & spicula in eos coniiciunt, donec iam fessi, vulneribusq; & fame propè sint enecti. His deinde rectores significant eos se ita exercitasse vt feritatẽ deponerent: quòd si humi se prostrauerint, beneficia in eos collaturos pollicentur, procumbunt Elephanti, lauantur, vnguntur oleo, & cibus datur: deinde singulis ferè momentis interrogantur qui valeant, quid petant. His rationibus paulatim edomantur.

Plinij lapsus.

M A N I F E S T V S autem Plinij error in eo deprehenditur, quòd Elephãtos minimo suis stridore terri & retro cedere scribit lib. 8. cap. 9. Nam plerunq; sues Elephantorum stabula ingrediuntur, nec eis terrentur, aut eorum præsentia quidquam commouentur. Sed & in syluis Malauar multos sues cum Elephantis versari certum est. Illud verum est, quòd mures oderit, quemadmodum idem tradit. Nam si mures in suis stabulis versari senserint, nunquam nisi contorta in se & conuoluta promuscide Elephanti dormient, ne eã mures ingrediantur & mordeant: eadem planè ratione formicas abhorrent.

Elephantus
murẽ odit,
& formicas.

And. Lacunæ
lapsus.

M I R A R I subit, à quo Andreas Lacuna lib. 2. cap. 50. com. in Diosc. edoctus, fossile & minerale ebur inueniri scripserit, quandoquidem nihil à veritate magis alienum sit.

Fuchsijs et
sor.

N E C minus Fuchsium lib. de Compos. med. mi-
ror,

ror, qui nullibi verum ebur reperiri summo errore scripsit: cum tot sint Elephanti per vniuersam Indiam & Aethiopiam.

* Vulgaria Simonis Genuensis exemplaria huius meminisse non reperio.

DE Elephantorum docilitate & industria multa apud Auctores leguntur. Sed & recētibus exemplis eorum industria & docilitas est cognita. Nōne Elephante quem ante triennium hic in Belgico vidimus, quemque ad Maximilianum Cæsarem Rex Catholicus mittebat, summū docilitatis & intellectus propemodū humani specimen nobis præbuit? Attamē adhuc erat iunior, nec nonum annum excelsisse ferebatur.

De Canella   CAP. XV.

TAM longa difficiliq; via petebantur olim hæc aromata, vt perfectam eorum notitiam consequi Veteribus haud facile fuerit. Hinc factum vt mille fingerentur fabulæ, quas Herodotus pro veris refert. Et quoniam ingens eorum erat precium, maiorq; in hominibus lucri cupiditas, adulterabantur aromata, & hac ratione fiebat, vt diuersa illis inderentur nomina, tametsi plerunq; eiusdem essent generis. Herodoti fabulæ.

PROPTER locorum igitur distantiam, & minus frequentatas has regiones à Negociatoribus, probè cognita Cassia historia veteribus non fuit. Nā qui eam Ormuz & Arabiam deuehebant, Chineses (vt infra dicemus) erant; Ex Ormuz deinde in Alep Emporium totius Syriæ nobilissimum ab alijs negotiatoribus transferebatur. Qui verò inde eam ad Græcos deportabāt, aut apud se nasci, aut in Aethiopia dicebāt, multisq; cum superstitionibus cædi, diuidiq; à sacerdote Alepx Syriæ Emporium.

CANELLAE FOLIUM ET BACILLVS.

te in ternas partes, quarum vnā Deo poneret, alteram Regi, tertiam sacerdotibus *.

CETERVM neq; Cassiam, neq; Cinnamomum apud Aethiopes, aut Arabes nasci, nostrorum Lusitanorum nauigatione palam factum est, qui totam illam oram circumlegerunt, magnāq; ex parte terrestri itinere peragrarunt, nullam autem Cassiam aut Cinnamomum vidisse affirmāt. Huc adde quod ipsimet Arabes Canellam dictam hinc petunt, eiusq; preciū apud eos intenditur, quoties hinc eō non defertur.

DICET aliquis Canellam quidem apud eos non nasci, & propterea ab Indis petere; sed legitima Cassia & vero Cinnamomo eos non carere, fortē autē à Barbaris & inconditis populis ignorari. Familiares habeo eruditos viros Medicos Arabes, Turcos & Coraones, qui omnes Canellam crassiorem, Cassiam ligneam appellant. Præterea nonnulli ex nostris totam Aethiopiā sub Aegypto (quam nunc Guineam vocant) nō solum Guinea. secundum mare, sed & in mediterraneis peragrarunt, alij ab insula D. Thomæ nuncupata vsq; ad Sofala & Mozambique & inde Goam penetrantes, alij pleriq; à Promontorio Bonæ spei (cū naufragium passi essent) vsq; ad Mozambique & Melindā, ita vt utrāq; Promontorium Bonæ spei. Aethiopiam supra & infra Aegyptum perlustrarint; nulla tamen his conspecta est Canella vel Cassia.

CVM igitur orbis nunquam ita fuerit cognitus vt nunc est, præsertim Lusitanis, verisimile est non defutura huiusmodi Aromata & celebria medicamenta qualia sunt Cinnamomum & Cassia: sed abundantia ipsam, hanc nobis dubitationem parere.

* Paulo aliter
Plin. libr. 12.
cap. 19.
Cassia neque
Cinnamomū
apud Aethio-
pes nascitur.

Insula D. Lau-
rentij.

Fruetus Ga-
ryophyllos
elens.

NEQVE enim (tametsi nostri minimè curiosi fuissent) credendum est ipsos incolas tam nobilia Aromata tacituros. Nam quemadmodum Barbarissima gens quæ insulam D. Laurentij incolit, mercatoribus, qui eò interdum deuehuntur, fructum quendam Auelanae magnitudine ostendit, quod Garyophyllos redolet: eadem ratione credendum est Aethiopes Cinnamomum & Cassiam adeò odorata medicamenta nostris demonstraturos fuisse.

Salihacha.

Canella est
Cassia.

PORRO Cassia lignea Arabibus, Persis & Indis Salihacha vocatur: à vulgo autem Indorum, eodem nomine dicitur quo Canella: nullam enim inter Canellam & Cassiam differentiam faciunt. Neque, ut verum dicam, quispiam Cassiam à Canella differentem vidit.

CETERVM quòd Canella diuersa Cinnamomi & Cassiae nomina indita fuerint, occasionem præbuisse puto Mercatores Chineses (nam Annales vrbis Ormuz produnt olim quadringentas naues è China vno eodemq; tempore eò appulisse) qui cum è sua regione aurum, sericum, vasa murrhina (porcellanas vocant) moschum, cuprũ, margaritas, aliasq; huiusmodi merces eueherent, nonnullas ex eis in Malaca vendebant; sandalum, nucem myristicam, macerẽ, Garyophyllos, lignum aloës, contra in suas naues inferentes: quæ rursum in Zeilan & Malauar diuendebant, indeq; sumebant Canellam laudatissimam, ex Zeilan videlicet, et ex Malauar minus selectam, similiter & ex Iaoa, unde etiam piper, cardamomũq; euehebant, eaq; omnia deinde Ormuz aut in Arabia oram maritimam perferrebant.

ferebant. Interrogati autem isti Chineses quanam essent hæc Aromata, & vnde ea adueherent, fabulas illas narrabant quas recenset Herodotus, vt his commentis earum mercium precia augerent.

CUM autem quæ in Zeilan nata esset Canellam, ab ea quam in Iaoa & Malauar sumpserant differre conspicerent, diuersa illis indidère nomina, cum tamē eiusdem generis essent cortices, pro soli celiq; varietate solùm differentes, vt plerunq; idem fructus pro regionum & soli varietate suauior fieri, aut à naturali bonitate degenerare solet,

Canella Zeilanitica reliquas longè superat.

E MENTES ergo Ormuz incolæ eam Canellam à Chinesibus, idcirco eam Darchini, quod Persis lignum Chinense sonat, appellarunt; deinde Alexandria vehentes vt eam Græcis eò confluentibus carius venderent, Cinnamomum vocarunt, quod significat lignum odoratum, quasi Amomum ex China delatum. Deteriori autem Canella, quæ scilicet ex Malauar & Iaoa delata esset, idem nomen quo in Iaoa appellatur, indiderunt, scilicet Cais manis, quod lingua Malaya dulce lignum sonat (hanc corrupto vocabulo Cassiam Græci dixerunt) duo diuersa nomina eidem rei imponētes.

Darchini.

Cinnamomum.

Cais-manis.
Cassia.

V S V S est autem Auicenna lib. 2. cap. 128. cum Rhase & reliquis Arabibus, vocabulo Persico Darchini, vt plerisq; alijs Persicis solet. Nam Canella cuiuscunq; generis Arabicè Querfaa & Querfe dicitur. Reliqua verò nomina Arabibus prodita corrupta sunt, vt Darfihahan & similia. Vocatur in Zeilan Cuurdo: in Malayo, vt i dixi, Cais manis: in Malauar, Cameaa. Nam quod Serapio Darchini

Querfaa,
Querfe.

Cuurdo.
Cameaa

Arbo-

Arborem de China interpretatur, corruptum est exemplar, & hæc interpretatio ab Interprete addita.

CETERVM rogatos volo omnes cum Medicorum Pharmacoſcopos, vt poſthac Caſſia loco Canellam deterioreſ præſcribere deſinant, & ſelectiſſima vt antiur, quandoquidem tanta nunc eſt eius copia. Tum etiam ne Caſſiam duplici pondere pro Cinnamomo in Compoſitionibus iniſciant, tametſi freti Dioſcoridis et Galeni auctoritate.

SCRIBVNT nonnulli Canellam noſtram veterum Caſſiam non eſſe, quòd (vt aiunt) nigricans ſit, & inodora: aut, ſi ſit, Pſeudocaſſiam Dioſcoridis eſſe potius quàm legitimam. Fit interdum vt etiam hîc in India Caſſiam admodum deprauatam cum alia inueniamus non exigua quantitate (quoniam aut non bene parata fuit, aut non ſuo tempore caſa) quandoquidem vix Aroma reperias corruptioni magis obnoxium quàm Canella eſt, præſertim ſi diu in nauis perſtiterit. Eſt enim hæc regio putredini admodum obnoxia maritimis præſertim locis, imò quotidiana experientia videmus Canellam ſingulis annis multum de ſua illa odoris & ſaporis ſuauiſſitate deperdere.

SI quis plura de Caſſia requiret, legat Manardum lib. Epist. 8. Epist. 1: & Commentarios Matthioli, lib. 1. cap. 12. & 13, qui multis argumentis demonſtrant noſtram Canellam, legitimam Caſſiam eſſe. Sed quod Cinnamomum inueniri negent, in eo falluntur, cum Caſſia, Cinnamomum, & noſtra Canella vnum idemque ſint medicamentum.

Cinnamomum, Caſſia, & Canella idem ſunt.

ANNOTAVIT Lacuna lib. 1. cap. 13. in edibus

bus Indicis Vlyssipone se omnia Cinnamomi genera à veteribus descripta obseruasse. Sed ego hîc in India plura duobus non obseruauî, videlicet quod in Zeilan nascitur, & quod in Iaoa & Malabar. Nam quod in Lusitaniam deuehi solet, Zeilaniticum omnino est. Poterit autem fieri vt quinq; genera bonitate discreta inuenerit, non autem genere diuersa. Quod verò deinde addit de Cinnamomo cum Maria Stiliconis vxore reperto sub Paulo III. P. M. fabulosum prorsus videtur.

Cinnamomi
sive Canellæ
duo duntaxat esse genera.

FATENTUR nonnulli, Cinnamomum quidem nos habere, sed non illud Mosyliticum quod à Dioscoride lib. 1. cap. 13. cæteris generibus præfertur; quodq; Theophrastus lib. 9. cap. 5. multis nodis constare scribit. Sed his abundè satisfactû puto ijs argumentis quæ antè protulimus.

PORRO Cinnamomum siue Canellæ arbor magnitudine est Oleæ, interdum minor, multis ramis prædita, non ijs quidem contortis sed rectis fermè: folijs lauri quidem colore, sed forma ad Citri folia accedente (non verò folijs Iridis vt fabulosè quidam scripsere) floribus candidis, fructu nigro & rotundo, auellanae ferè magnitudine aut exiguis oliuis simili. Est autè Canella nihil aliud nisi secundus & interior arboris cortex *, nam hæc arbor duplici cortice munita est veluti Suberis arbor, non eo tamen adeo crasso et distincto. Exemptus ergo cortex crasso illo & exteriori libro repurgatur: deinde per laminulas quadrangulas sectus humi abiicitur, atq; ita per se conuoluitur, vt trunci vnus rami integer cortex videatur, cum tamen duntaxat

Canellæ historia.

taxat partes sint corticis in tubulos digiti crassitie conuolutæ, truncus verò interdum femoris crassitudine reperiatur. Roseum autem illum, siue ex cinereo vinosum colorem Solis calore contrahit: qui, non probè paratus, candicans siue cinerei coloris fit; nimijs verò ardoribus Solis adustus, niger. Exempto cortice, tribus postea annis ab ea arbore abstinetur.

FREQUENTES sunt hæ arbores in Zeilan, solebatq; vili emi Canella: sed triginta abhinc annis, nemo eam emere potuit, præter Procuratorem regionum negociorum, factorem vocant. Zeilanicis minores sunt eæ quæ ignobiliorem Canellam præbent in Prouincia Malauar & in Iaoa siue Iaua; non tamen adeo pusillæ, vt eas Plinius lib. 12. cap. 19. & Galenus lib. 1. de Antidotis esse censent. Sûnt verò omnes syluestres & sponte nascentes.

Canellæ arbor syluestris.

NVSQVAM alibi, quod sciam, nascitur Canel-la, tametsi Franciscus de Tamara scribat in freto maris Erythraei Cinnamomi arbores, & Lauros maris æstu interdum opertos inueniri: quoniam nostri singulis annis per mare Erythraeum nauigant, nullam tamẽ huiusmodi arborem viderunt. Nam quod ad Occidentalis quam vocant Indiæ historiam attinet, non verisimile videtur Canellam istic nasci, quãdoquidem eam dicit calices glandesq; Suberis modo ferre, cum legitima Canella veluti oliuas ferat: sed alia erit sui generis arbor. Nec, vti eadem refert, in China nascitur; nam è Malaca Chinam cum alijs mercibus defertur. Intelligo verò plurimam etiã Canellam in insula Mindanao nasci & vicinis insulis; sed procul eæ à China absunt.

Nulla Canel-la in America.

Nulla item in China.

PVTARVNT etiam nonnulli in Alep nasci Canellam, quòd apud aliquot Scriptores præscriptum inuenerint Cinnamomū Alipitinum: sed sciant non magis istic quàm in Hispanijs nasci. Verùm cùm ex his regionibus Ormuz & inde Alep deuehatur, factum est vt incorruptam Canellam inde in Europam aduectā, ab ipsa vrbe Alep denominarint. Tamen si autem Zeilanitica reliquis præferatur, inuenitur etiam interdū ignobilis, qualis est quæ crassiori cortice cōstat, minúsque in tubulos conuoluitur, quod non sit eiusdem anni: quo enim vetustior cortex, eò deterior. Quæ verò in Malauar nascitur, tota ferè est ignobilis, tantumq; à Zeilanitica differt, vt centena Zeilanitica libræ, decem aureos pendant, Malauaricæ verò libræ quadringentæ vnum duntaxat aureum.

Cinnamomū
Alipitinum.

Canella Zei-
lanitica.

Canella Ma-
lauarica.

EXSTILLAT ipsa radix liquorem Caphuram redolentem. Sed rex vetuit radices vulnerari ne arbores pereāt. Elicitur aqua plūbeis aut vitreis instrumentis ex ipsis floribus, sed quæ fragrantia et odoris suauitate ei cedat, quæ ex corticibus nondum exsiccatis elicitor, tametsi ex solis floribus elicì auctòr sit Lacuna lib. I. cap. 12.

Liquor è ra-
dice Canellæ.

Aqua è cor-
ticibus, & è
floribus Ca-
nellæ.

VUTILIS est stillatitius hic liquor ad plurima: nam stomachi imbecillitatem roborat, coli dolores ex causa frigida proueniētes illico lenit, vt plerunq; sum expertus, faciei colorem commendat & oris halitum, præterea ad condiendos suauioresq; efficiendos cibos perquam idoneus.

Aquæ Canel-
læ facultates.

EX Canella baccis oleum extrahitur, quemadmodum ex oliuis, seu aceum quodammodo & saponi Gallico

Oleum Ca-
nellæ.

lico simile, inodorum nisi calefactū sit, tunc enim Cinnamomum aliquantulum olet. Eo vtuntur aduersus ventriculi & neruorum frigidam intemperiem.

CETERVM vt de nominibus generum Canellæ à veteribus traditis aliquid hîc dicam: fieri posse existimo, vt Zigir vocatus fuerit totus ille Chingalarum tractus, qui est Zeilan. Nam Persæ & Arabes nigros vocant Zangues, omnes verò Zeilan & Malauar incolæ nigro colore præditi sunt. Mosyliticū ab insula Zeilan, quæ montosa est, dici puto.

PLINIUS lib. 12. cap. 19. in Gebanitarū portum Ocila vocatum deferri tradit, qui nihil aliud est quàm Chingalarum siue Zeilan portus.

Zeilan insulæ
descriptio &
vbertas.

Taprobana.

Chingalæ,
Zeilan in-
colæ.

CONTINET autem Zeilan, siue Ceilan octoginta leucas in circuitu, triginta verò in longitudinem patet: polum eleuatum habet à sexto ad nonum gradum, vberrima & laudatissima totius orbis insulæ (hanc nonnulli veterum Taprobanam esse volunt, alij verò Samatram eam putant) habēs è regione & in conspectu Promontorium de Comorin vulgo nuncupatū. Populosa est admodum, tametsi magna ex parte montosa, cuius incolæ Chingalæ appellantur. Multæ istic nuces myristicæ, Garyophylli, Piper, omnis generis præter adamantem gemmæ; margaritarum, auri, argenti magna copia. Siluæ omnis generis auibus scatent, pavonibus, gallinis, palumbis varij generis, multoq; venatu, ceruis et apris. Delicatissimi istic fructus, tametsi sponte nascentes, ficus, vuæ, aurea mala suauitate reliqua totius orbis superantia: ligno et ferro abūdat: multa Palmarum genera, optimiq; Elephantēs summiq; ingenij;

ingenij, quibus reliquos obedientes esse ferunt. Fabu-
lantur Indi istuc esse Elysios Campos, & in excelsa qui
istic est monte (quem rostrum siue acumen Adami vo-
cant) pedum Adami * vestigia apparere.

Elephantis
Zeilanicis re-
liqui parente

* In nostra sanè Canella interdum inuenies fragmenta
quæ non videtur interior ille cortex, sed omnino superior
cinerea quodammodo pellicula obductus. Plerique verò
tubuli, delibrati & crassiori inæqualique cortice denu-
dati videntur.

CINNAMOMI verò duos ramulos in Belgico vidi:
alterum apud Generosum Dominum Carolum à D. Au-
domaro: alterum apud C. V. D. Nicolaū Valdaura Bru-
gensis medicum. Sunt verò ij recti, crassitudine pollica-
ri, non enodes, sed nodis quibusdam siue ramulorum ve-
stigijs palmum ab inuicem dissitis insigniti. Cortex te-
nuis est, subcinerei quodammodo coloris, iucundi odo-
ris, suavis gustus, sed qui sua acrimonia aliquantulum lin-
guã vellicet. Lignum certè inodorum est, & insipidum,
non minus quàm Salicis ramus, cui perquam similis est.
Retinet autem cortex, suauem illam cum odoris tum sa-
poris iucunditatem (tamen si totis quadraginta aut am-
plius annis à sua matre reuulsi sint ramuli) atque eam etiã
maiores quàm nostra Canella, cuius foliū Clariss. vir,
D. Ioannes Plaça medicus ac Professor Valentinus in Hi-
spanijs mihi dedit.

LVDOVICVS Roman. lib. 6. cap. 4. similem fere no-
stro Auctori Cinnamomi siue Canellæ descriptionem
trahit. At Maximil. Trans. epistola de Moluc. insul. Cina-
momi arborem Punicæ mali similem facit, quàm rectè,
nescio.

* Huius fabulæ meminit etiam Lud. Roman. lib. 6. na-
uig. cap. 4. vbi de insula Zeilan agit. Memorât, inquit, in-
colæ diuum Adam, post lapsum illic fletu ac continentia
pœnitundine ductum culpam redemisse. Id assequuntur ea
coniectura, quòd parentis adhuc visuntur impressa pedum
vestigia, longitudine geminum palmum excedentia.

De Agallocho CAP. XVI.

DIOSCORIDES lib. 1. cap. 21. Lignū Aloës,

F quod

quod ipse Agallochum vocat, ex India atq; Arabia de-
portari, cute verius quàm cortice vestitū, & pro Thu-
re ad suffimenta substitui scribit.

Ligni aloës
ex India dun-
taxat.

Agallochum
pro thure nō
substitui.

SED legitimum Lignum Aloës non nisi ex India
deportatur. Ex Arabia quidem adferri potuit, prius ta-
men ex India eò deportatum, vt pleraque alia merces.
Nam in Arabia nasci non puto. Cute sanè non vesti-
tur, sed cortice vt reliqua ligna. Neq; verisimile est
pro Thure ad suffimenta substitui: sed potius è contra
pro Agallocho Thus substitui debuit, vtpote cuius sem-
per maior copia fuit. Non solemus enim rariora & in-
uentu difficilia vulgaribus substituere: sed contra. Nā
Thuris selecti centum pondo aureo duntaxat hīc emun-
tur, tametsi ex Arabia huc deportetur. Lignum verò
Aloës, licet hīc natum, tres aureos pendit in singulas
libras.

PVTANT nonnulli Plinio descriptum esse sub
Tari nomine, quod Tarū, libr. 12. naturalis Historiæ
cap. 20. ex confinio Casiæ cinnamiq; per Nabateos
Troglodytas inuehi scribit.

MEMINIT Agallochi Auicēna duobus diuersis
capitibus, altero, lib. 2. cap. 742. videlicet, de Xylaloë,
& altero, lib. 2. cap. 14. de Agalugen. Solet enim de
medicamento aliquo dubitans, duo, vt antè diximus,
capita describere, posteriori plerunq; plenius & ac-
curatius omnia describēs. Priori, lib. 2. 742. scilicet, no-
mina recenset & prouincias enumerat è quibus depor-
tabatur. Sed in omnibus verum & legitimum Lignū
Aloës non nascitur. Nam quod in Promontorio Como-
rin, Veteribus Cori dicto, & Zeilan inuenitur, lignum
quidem

Promonto-
rium Cori.

quidem odoratum est quod Lignum aloës sylvestre vo ^{Xylaloës}
carunt: attamen non est. Legitimum verò in Malaca
& Samatra nascitur, vnde à Chinesibus ferebatur.

HALLUCINATUR autem Auicenna *, cū
ab incolis elixari, vt omnem odorem eliciant, scribit.

EIVS plura genera enumerat Serapio lib. simpl.
cap. 197. Indum, id in quadam India insula inueni-
tur quæ Fiuma nominatur. Selectissimū est nigrum,
quod varium ostendat colorem, ponderosum. Mondu-
num à Mondel India vrbe denominatum. Seificum: po-
stremo Alcumericum, Seifico bonitate cedens; tametsi
Alcumeri non longius à Seifi, quàm triduo itinere
distet. Ceterum prestare quod sua grauedine in aquā
coniectum non innatet, sed statim subsidat, quodq;
ignium flammis diu resistat.

E GO sanè quid per hæc vocabula sibi velit Serapio
planè ignoro, & nomina admodum deprauata esse ex-
istimo. Nam quid per Fiuma intelligat, nescio: per
Mondel, fortè Melindā intelligit: per Seifi & Alcume-
ri Zeilan insulam, & Promontorium Comorin, à quo
triduo itinere marino Zeilan insula distat. Conie-
cturis duntaxat vtor. In Comorin certè & Zeilan li-
gni quoddam genus odoratum prouenit, quod Aguilæ
braua, id est, Lignum aloës sylvestre appellant, vt pau-
lò antè diximus. Eo cremantur Baneanum corpora, ^{Baneanæ}
quos huius historia initio ab omni re animata abstine-
re dixi.

IDEM Serapio lib. simp. cap. 197. ramos ab ar-
bore resectos integro anno sepeliri scribit, vt ita obru-
ti Agallochi marcescat cortex, lignumq; purum dūn-

Agallochi
fructus.

taxat remaneat, adeo vt è ligno nihil erodatur. Addis collabentes ex Agallochi arboribus ramos, à fluminū inundationibus raptos per circunstantes regiones deferri. In nonnullis sanè veritati consona refert, sed in quibusdam veritatem assequutus non est. Quod verò fructum proferre rotundum piperis modo, & rubentē refert, an verum sit ignoro, cūm hactenus videre mihi non contigerit, nec quenquam inuenerim qui aliquando viderit: nec reliqui Arabes, Rhases, Auenrois, & Isaac eius vsquam meminerunt, tametsi Agallochi facultates descripserint.

MAGIS autem fabulosa sunt eorum somnia qui Agallochi arborem terrestri tantum paradiso provenire, eiusq; fragmenta fluminibus ferri fabulantur, quàm vt refelli debeant.

Chamelea in
regno Mala-
cæ non na-
scitur.

NEC minus absona sunt quæ Pandectarius cap. 30. de Agallocho scripsit. Nam quod Chamælea adulterari Agallochum scribit, à veritate alienum est omnino, cūm tota ea regione Chamælea non nascatur.

Agallochi
legitimi vni-
cum genus
inueniri.

RVELLIVS lib. 1. cap. 36. verò tametsi per omnia veritatem non sit assequutus, in plerisque tamen hallucinatus non est. Quatuor quæ recenset Agallochi genera hactenus videre mihi nō licuit; sed vnicum genus Indicum noui. Fieri potest vt reliqua genera legitimū Agallochum non sint, sed lignum aliquod odoratum.

BENE etiam scribit Musa exam. simpl. de Agallocho: in eo tamen fallitur, quod eius plures siluas inueniri scribat. Nam rare sunt arbores.

Agalugen,
Haud, Vd.

CETERVM Agallochū dicitur Arabibus Agalugen & Haud; Gararate & Decan incolis, Vd, quod

quod vocabulum ex Arabico desumptum videtur: in Malaca Garro, selectissimum autem Calambac.

Garro, Calambac.
Agallochi historia.

ARBOR est Olea instar, interdum maior, fructum aut florem videre non contigit, ob difficilem & periculosam huius arboris diuturnam observationem, frequenter istic grassantibus Tigribus. Allati verò mihi sunt è Malaca rami cum folijs. Ferunt autem recēs dissectum Agallochum nulla odoris fragrantia gratū esse, nec nisi siccatum odoratum esse: imò eum odorem per vniuersam ligni materiem non diffundi, sed in ipso arboris corde siue matrice coaceruari. Crassus est enim cortex, & ligni materies odoris expers. Haud negauerim tamen, quin putrescente cortice & ligno, oleosus ille & pinguis humor fugiat, & ad matricē recedat, illamq; odoratiorem faciat, sed vt odor Agallocho cōcilietur, minimè putredine opus est. Multi enim sunt adeo experti & dextri in Agallocho dignoscēdo, vt etiam recens sectum iudicare possint, si ne odoratū futurū, an nulla odoris iucunditate spiraturū. Etenim in omni lignorum genere, aliud alio præstātius est. Solent autem Malacæ incolæ Agallochum repurgare ante, quàm Negotiatoribus vendant.

PRÆFERTVR verò multum nigricans, cinereis discurrentibus venis, ponderosum, plurimo humore pingui prægnans *. Probatio erit, si igne accensum multum humoris exudet; non si in aquam coniectum, non innatet, sed subsidat. Nam selectissimum quandoque innatat, nec subsidit. Guzarate & Decanincola præter supradictas notas, vt magna sint fragmina requirunt, quemadmodum maiores gemmas & Margaritas

Agallochi delectus.

ritas ceteris præferunt: persuadent enim sibi quo maiora sunt fragmina, eò plus facultatis in se continere.

* Ego totam Agallochi historiam apud Auicennam legi, sed nusquam eius mentionem fecisse inuenio, saltem in nostris exemplaribus. Quare omnino dicendum est Auctorem à nostris diuersa habuisse exemplaria.

* Eiusmodi ex India Vlysiopem adfertur, sed magno æstimant, Fiunt interdum ex eo spherulæ precariæ odoris iucunditate & precij magnitudine commendabiles. Frequentiores tamè sunt eæ quæ ex Xylaloë vt vocant syluestri, nostro Auctori descripto, fiunt, tum ex alio ligni genere quod mirum in modum Agallochū æmulatur, in odorum tamen est.

De Sandalo CAP. XVII.

Sandalum.

QVONIAM Sandalum vsibus humanis valde necessarium est, utpote quod Cordis affectibus non parum conueniat, de eo differere non alienum duxi.

Chandama
Sandal.

APPELLATUR autem in Timor insula omnibusq; prouincijs Malacæ vicinis Chandama: Arabes corrupto nomine Sandal vocarunt, quos imitati sunt omnes in genere Mauritani cuiuscunq; tandè illi sint prouinciæ: in Canara, Decan, & Guzarate Ser-canda dicitur.

Sereanda.

Sandali tria
genera.

PORRO tria sunt Sandali genera, Rubrum, Album, Pallidum quod Citrinum officinæ vocant. Hæc autem omnia genera non nascuntur vna in prouincia: sed magna locorum est distantia. Siquidem Rubrum in Timor, vbi plurimum Album & Pallidum prouenit, non nascitur: sed in India intra Gangem fl. quem incola Ganga vocant, videlicet in Tanasarim & maritimis quibusdam Charamædel. Huius descriptionem non propono, quòd hæctenus eam consequi nõ licuerit.

Ganges fl.

illud

Illud autem certum est omne Santalum rubrum ex ijs
 quæ iam recitavi locis adferri. Rarus in hac prouincia
 eius vsus est, quod Indi duntaxat eo aduersus febres
 vtantur, reliquum in Lusitaniam & occidentales re-
 giones defertur. Ex eo etiam interdum huius Prouin-
 ciæ incola sua idola eorumq; delubra fabricant: qua
 de re crassiora ligna magis expetuntur, maioriq; pre-
 cio redimuntur.

Idola ex San-
 dalo rubro.

D I F F E R V N T autē inter se Santalum rubrū
 & Brasiliū lignum, vtrumq; inodorum. Nam San-
 talum rubrum neq; dulce est, neq; inficit, quæ notæ in
 Brasilio manifestè deprehenduntur.

Sandali rubri
 & Brasilij dif-
 ferentia.

C E T E R V M Santalum Albū et Pallidum in In-
 dia ultra Gangem nascitur, plurimum verò in Timor
 insula, quæ vndique portuosa est. Prefertur autem
 quod ad portum Mena inuenitur: est enim id haud-
 quaquam lignosum, sed totum ferè cor. Ad portū Ma-
 tomea est Santalum etiam pallidum: sed illud multum
 ligni, parum cordis habet: Lignum autem à corde se-
 grego, quoniam in corde tota odoris gratia cōsistit. Ad
 alium portum Camanase appellatum improbum San-
 talum nascitur, vtpote quod plurimi ligni sit, & nihil
 ferè cordis possideat. Huiusmodi est & illud quod ad
 portum Seruiago nuncupatum inuenitur. Sunt autē
 Mercatores in his discernendis adeo exercitati, vt con-
 specto ligno, statim indicare possint vnde sit allatum.

Timor insula
 portuosa.

I N V E N I T V R etiam Santalum album & pal-
 lidum in Verballi, portu Iauæ, vehementer quidem odo-
 ratum, sed quod breui senescat, debeátque post an-
 num multo ligno adempto eius odor reuocari, qui in

meditullio consistit.

Santalū pal-
lidum odo-
ratum.

PRIMUM verò locum obtinet pallidum, quod odoratius est, sed minori copia inuehitur. Etenim inter innumeros Santali truncos vix quinquagesimus quisque pallidus est. Nuper tamen à mercatoribus intellexi qui diu in ea insula versati sunt, plurimum Santalum pallidum locis apricis nasci, tãtamq̃, inter vtriusque Santali arbores esse affinitatem, vt pallidū à candido discerni non possit, nisi fortè ab ipsis incolis, qui eas casas Mercatoribus vendunt.

Santali hi-
storia.

CETERVM Santalum in nucis Iuglandis magnitudinem attollitur, folijs admodum virentibus, Lentisci æmulis: flos ex cæruleo nigricans: fructus Cerasi magnitudine, primū viridis, deinde niger, insipidus & facile decidens. Inodoram ferunt esse arborem, nisi detracto iam cortice exsiccata.

Magnis San-
tali vsus a-
pud Indos.

MAGNA Santali albi & Citrini quantitas per vniuersam Indiam absumitur, quoniam omnes ferè eius incolæ, siue Mauritanii, siue Gentiles, eo in mortarijs lapideis contuso & aqua macerato sibi vniuersum corpus inungunt, deinde siccari sinunt, ad æstus corporis tollendos & odoris conciliandi causa. Est enim hæc regio admodum calida, & incolæ plurimum odoribus delectantur.

Couchin &
Goa Indiae
emporium.

ADVEHITVR autem vtrumq̃, Santalum, Lusitanorum liburnicis ex Malaca, & in Couchin & Goa maxima totius Indiae emporia inuehitur: perijt enim nunc Calecut amplissimum olim emporium. Inde scilicet ex Couchin & Goa potissimam partem exportant in Malauar, Canara, Bengala, Decan, & Guzarat:

rate: minima verò defertur Ormuz, Arabiam, & Lusitaniam. Imo vix in Lusitaniam legitimum Citrinum deferrè puto, cum multò pluris hìc ematur, quàm, in Lusitaniam delatum, vendi possit.

Santalum pallidum rarissimum in Lusitania exportatur.

ANTIQUIORES Græci Santalorum nō meminèrunt, sed Arabes duntaxat. Quid verò sibi velint Machazari & Mahazari vocabula, quibus pallidum Santalum nuncupari quidam volunt, prorsus ignoro (tametsi Monachi distinc. 8. cap. 261. Commentatores in Mesuen Machazari explicent odoriferi) nisi fortè Machazari significet è Malaca petitum, aut Mazafrani legendum sit, quod pallidum aut croceo colore infectum sonat.

Machazarum Mazafrani.

CETERVM in pallidi penuria albi & rubri partes æquales præscribendas non censeo, ut vult Sepulveda, sed potius solum candidum: magis enim cū pallido affine est album quàm rubrum.

Santali pallidi penuriam candidum explet.

IN exteras regiones delata Santali arbor etiã crescit. Vidi enim in Andanager totius regni Decã vrbe primaria, vbi regiam suam habet NiZamoxa, attamē non erat odorata. Habet autem NiZamoxa istic hortos amplissimos omni peregrinarum arborum, etiam nostratium genere excultissimos, quæ fructiferae sunt.

Andanager vrbs. Nizamoxæ horti.

SIGNIFICATVM mihi erat in insula D. Laurentij Santalum etiam inueniri, & ipsos Aethiopes incolas sic asserere. Verum postea Santalum non esse intellexi, sed ligni duntaxat genus odoratum, cuiusmodi hìc plurima inueniuntur.

Lignum Santalo simile.

INVENITVR & in Malauar odorati ligni genus Santalo albo persimile, quo se in febris indigenæ

Sambrane
lignum.

inungūt, lingua Malauarica Sambrane appellatum.

Quantum ex hac Sandali descriptione colligere licet, valde erit dubitandum an legitimum Santalum pallidū habeamus, quandoquidem scribit vix in Lusitaniam deferri, quoniam eius precium maius fit apud ipsos Indos, quàm apud Lusitanos. Fieri igitur poterit vt aliquod aliud odoratum lignum nobis pro legitimo Sandalo obtudatur. Certè candidum nostrum planè inodorum est: & rubrum tametsi dulce inficit tamen, quam notam noster Auctor in Santalo rubro non requirit.

De Betre CAP. XVIII.

FREQVENTISSIMO in vsu est apud Indos Betre: ab instituto igitur alienum non erit si hoc loco eius mentionem fecero.

Betre.

BETRE masticatum, amarum inuenitur: eam ob causam ei Arecam admiscent, & calcis momētum, sicq; preparatum suauissimi esse saporis affirmāt. Mihi sanè cū primum degustauī, propter amarorem ita displicuit, vt ab eo tempore semper abhorruerim, nec vnquam degustare potuerim.

Betre cū alijs
mixture.

SUNT qui addant Lycium: potentiores verò & opulentiores Caphuram de Burneo, nonnulli lignum aloës & moschum aut Ambarum. Sic autem paratū adeo suavis est saporis, orisq; halitum adeo commendat sua fragrantia, vt perpetuo ferè illud masticēt opulentiores, tum etiam alij pro facultatum ratione, tametsi non desint qui Arecā cum Cardamomo aut Garryophyllis masticent. In solitudinibus autem & remotioribus à mari locis caro venditur. Ideo fertur NiZamoxa singulis annis in id impendere trigesies mille aureos Lusitanicos. Hac sunt eorum tragemata, hoc abeuntem

euntem donant: atq; Rex ipse interdum propria manu potentioribus donat, alijs verò per manus famuli sui quem Xarabdar aut Tambuldar vocant. Sed ^{Xarabdar.} ^{Tambuldar.} quia Betre venas habet aut costas secundum folij longitudinem excurrentes, vngue pollicis (quæ ea de causa in acutum præsecant, non, veluti nos, in rotundum) eas eximunt, deinde admisto calcis momento (quæ ob exiguam quantitatem & materiam vnde cõflata est, fit enim ex ostreorum testis concrematis, nullum nocumentum adferre potest) & Areca contusa aut confracta, folium Betre complicant atq; in os coniectum masticant, priorem illum succum expuentes (quod tamen nonnulli non faciunt) qui cruentus videtur, deinde alia atq; alia folia simili modo preparata subsequenter sumunt. Solent aliquem dimissuri, aut ipsi ab adstantibus discedentes his folijs præparatis plena bursa sericea abeuntem honorare. Nemo autem discedere sustinet, donec Betre sit donatus; id enim dimissionis est indicium.

CETERVM opulentiores aliquos adituri, hoc ^{Betre vsus.} Betre masticare pro more habent, vt odore os commendent. Siquidem apud eos summa inciuilitatis est odoratum non habere anhelitum: ita vt si tenuioris fortune aliquem cum potentiori fabulari necesse sit, maniori opposita id faciet, ne teter aliquis odor alterius nares feriat. Sic etiam mulieres viris congressura, Betre masticant ante quàm colloquantur, existimantq; ad lasciuiam summum esse illectamentum.

OMNES huius regionis incolæ id, sumpto cibo, mandere solent, alioqui cibos nauseam quodammodo

moue-

mouere aiunt: & masticare assuetis, oris halitum re-
trum olere, si quando abstineant.

Quando Be-
tre esu ab-
stinent.

Moalis ridi-
cula persua-
sio.

SOLENT ab eius vsu per aliquot dies abstinere,
quibus obierunt sanguine iuncti, & in quibusdam ie-
iunijs. Ab huius etiam esu abstinent, & humi se abij-
ciunt Arabes & Moalis, hoc est Ali sectatores dicti,
decem diebus quibus ieiunant. Fabulantur autem isti
Ali sectatores siti se morituros conclusos in quadã ar-
ce, multasq; præterea fabulas addunt.

Betre natales.

NASCITVR Betre in omnibus India regionibus
maritimis Lusitanis cognitis: nã in continenti non
reperitur, nisi è maritimis allatum. Verum quidem est
in Dultabado, vrbe opulenta in Decan, & Bisnagua
inueniri, sed minori certè quãtitate, quàm vt ad Per-
sas & Arabes deferatur. Supra Calaiate, quod octo-
ginta leucis ab Ormuz distat, inuenire hand erit faci-
le. Nam neq; regionem frigidam amat vt est China,
neq; solibus nimirũ adustã, vt Mosambique & Sofala.

Betre, Pam,
Siri.

Betre nõ esse
folium indũ.

IN Malauar vocatur Betre, in Decan, Guzarate,
& Canam Pam, in Malaio Siri. Hallucinantur qui
Betre folium Indum esse putant: in quo errore etiam
versatus sum, cum primum in Indiam appuli. Sed sen-
tentiam mutare coactus sum postea, à NiZ amoxa, quẽ
NiZ amaluquo vocant, euocatus: cui medicamentum
roborãdo stomacho iussus componere, ea simplicia quæ
medicamentum ingrederentur enumerari, addens, id
folium quod masticaret Folium indum esse. Ad quam
vocem risit ille (siquidem hoc vocabulum intelligebat)
& Auicennam mihi ostendit Arabica lingua conscri-
ptum qui diuersis capitibus de folio & Betre agebat.

Ducentesimo enim quinquagesimo nono capite, lib. 2. de Folio indo, Cadegi indi illi nuncupato scribit, & Cadegi indi. septingentesimo septimo capite lib. 2. de Betre, quod ille Tembul vocat corrupto, ut mihi videtur, aliquantulum vocabulo, quod ab omnibus Tambul, non Tē-Tambul dicatur. Huc adde quod si quem Arabem aut Aethiopem perconteris, qui vocetur Betre, statim Tambul dicet.

AVICENNA lib. 2. cap. 709. gingivas confirmare est auctor, in quem etiam usum semper ab Indis masticatur, & paulo post subiicit, stomachum roborare, ob quam facultatem etiā ab Indis expetitur. Quod autem frigidam illi facultatem tribuat in primo gradu & exsiccantem in secundo: putauerim exemplar vitiosum esse, aut (quod eruditi Arabes arbitrantur) Avicenna, in temperamenti descriptione, impositū esse, sit enim plerunq; ut vulgus erret in temperamenti dignotione, utpote cui Piper, Cardamomū, Ceba sint frigida. Betre temperamentum. Calidū autē et siccū esse Betre ad finē secūdi excessus ipse expertus sum, et sic ex sapore et odore cōiicio.

EST autem Betre folium simile ferè Mali medicæ folio, oblongius tamen & per extremum arctius, venas, siue costas, ut diximus, per longitudinem excurrentes habens. Betre historia. Optimum censetur bene maturum, colore fuluescente, tametsi nonnullæ mulieres præferant quod immaturum est, quippe quod maiorem sonum edat in ore dum masticatur. Corruptitur, si recens à planta collectum diutius manibus tractetur.

FERT Betre in Maluccis fructum quendam con tortum, Lacerti caudæ similem, quem istic edūt, quod Betre fructus. bene

bene illis sapiat. Fuit id semen delatum Malacam, atque degustatum optimi saporis inuentum est.

SERITVR autem Vitis modo, addunturq; stipites & pedamenta per quæ repēs se sustineat nostratis Hederae modo. Quidam maioris quæslus gratia Piperis aut Areca arboribus id maritant, atque ita pulcherrima vmbracula conficiunt. Multam verò curam, & assiduam rigationem desiderat.

Betre siue Betle meminit etiam Alois. Cadamust. cap. 75. Viri, inquit, & feminæ incedunt per urbem Calecut esitantes folium quoddam, cui nomen est Betle. Hoc igitur inficit ora & dentes colore subruffo: hoc more abstinēt tantum obscuro loco nati. Vbi verò ob funera pullam induunt vestem in speciem incestitiæ, temperant à folio huiusmodi, vt & dentes præ se ferant mœrorem, & subruffo colori succedit nigricans.

LYDOVICVS item Roman. lib. nauig. 5. cap. 7. Rex Calecut quandoq; adductus superstitione, ad annum ab re venerea abstinet, & item animo destinat vesci nolle Betolis. Hæc sunt folia quæ Assyrij mali frondis similitudinem exprimunt: has enim frondes in cibatu habent gratissimas, &c.

De Folio

CAP. XIX.

FOLIUM indum à Betre differre, diuersisq; capitibus ab Auicenna describi, superiori capite satis declarauimus: qua de re superuacaneum duco eadem hic repetere.

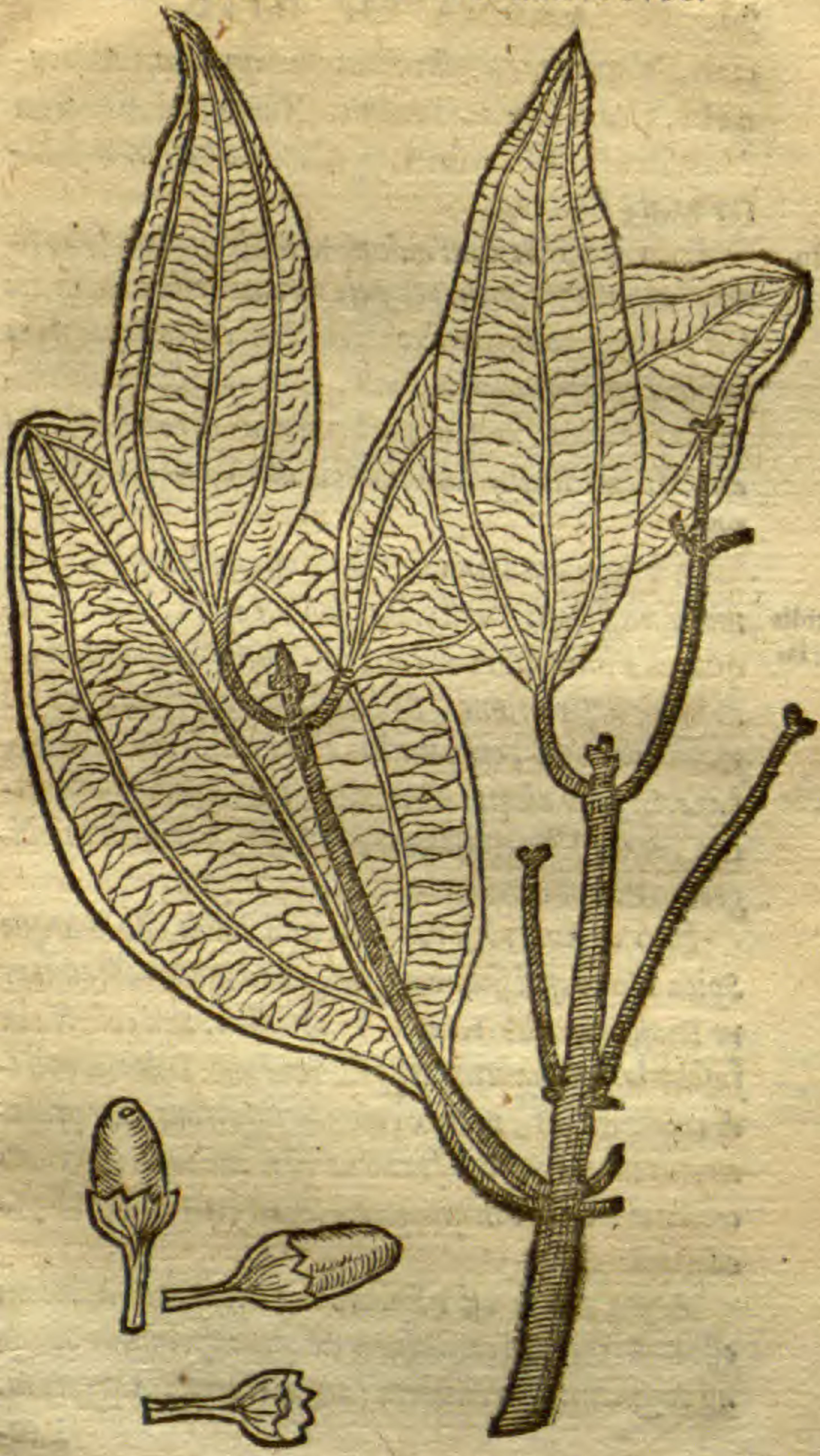
Tamalapatra.

Malabattrū.
Cadegi, indi.

APPELLANT autem Indi folium Tamalapatra, quam vocem Græci & Latini imitantes corruptè Malabattrum nuncuparunt. Arabes Cadegi indi, id est, Folium indum dicunt: siquidem interpretes Auicennam verbum verbo reddidit. Itaq; non dicitur

TAMALAPATRA CVM SVO RAMVSCVLO.

citur Folium per excellentiam, sed quoniam Auicenna lib. 2. cap. 259. ita vocauit. Nam quod Actuarius Mauritanos id Tembul appellare scribit, in eo fallitur vt alij plerique.

Folij historia.

EST verò Folium indum * Mali medica folio simile, angustius tamen per extremum, colore viridi, tribus per longitudinem excurrentibus costis (qua nota facile dignoscitur) odoratum, Garyophyllos quodammodo redolens, non tam vehementis odoris vt Nardus aut Macis: neque tam subtilis aut acuti vt est Cannela.

Dioscoridis & Plinij lapsus.

AT non aquis innatat hoc folium lentis palustris modo, vt scripsit Dioscorides lib. 1. cap. 11. & hunc sequutus Plinius lib. 12. cap. 26. quibus impositum est in huius descriptione. Sed nascitur in procera arbore procul ab aquis, cum multis alijs locis, tum in Cambaya. Et si ab aliquo Pharmacopola (quem ipsi Gandis vocant) Tamalapatra petieris, statim te intelliget, quoniam vernacula est eorum lingua.

Gandis.

NON sunt verò hac folia tam validi odoris atque Spica Nardi, sed suauioris, neque eo modo colliguntur vt Dioscorides lib. 1. cap. 11. perhibet. Sed collecta in fasciculos colligantur, atq; ita veneunt. Dilutiori viridi colore nitent, non ex candido nigricant, & preferuntur integra quod facultas istis melius conseruari credatur. Odore nequaquam caput feriunt vt reliqua odorata.

AUCTOR est Plinius lib. 12. cap. 26. arborem esse in Syria folio conuoluto, ex quo exprimitur oleum ad vnguenta, fertiliorem tamen eius esse Aegyptum.

Laudatius tamen ex India venire: in paludibus ibi gigni lentis modo odoratius croco, salis gustu, minus probari candidum, saporem eius Nardo similem esse debere, & cuius odor in vino sufferuesacti antecedit alios, &c.

AN in Syria & Aegypto nascatur ignoro. Perquisiui tamen à Medicis Memphiticis, Damascenis et Alepitanis: sed omnes vno ore negarunt aut in Syria aut in Aegypto gigni. At illud scio, neq; tam validi odoris esse vt Crocus est, neque Nardi esse sapore. Quod verò huius in vino sufferuesacti odorem alios antecedere scribit, ea tempestate verum id esse potuit, cū ignota adhuc essent Benjui de Boninas, Ambarum, Moschus, Calambuco (quod Agallochum præstantissimum est) aromata odoratissima.

Malabattum neque in Syria, neque in Aegypto nascitur.

SCRIBIT Auicenna lib. 2. cap. 259. iisdem facultatibus præditum esse cum Nardo, foliaq; esse Saisifram, * in paludibus generari, lentis palustris modo aquis innatare sine radice, nonnullosq; putasse folijs Nymphaeæ * esse simile, eiusq; oleum Laserpitij facultatem habere & olei crocini, valentiusq; esse.

* Saisifram.

SED cū certum sit Arabes in hoc medicamento Græcos per omnia sequutos esse, & abundè satis Græcorum opinionem falsam esse demonstraauerimus, plura in medium esse proferenda non duximus. In hoc autem omnes conueniunt, vrinam ciere, oris halitū commendare, vestes ab erosione tueri, easdemq; cum Nardo vires sortiri.

Græci Malabatti historiam ignorarunt.

SUNT ex recentioribus nonnulli, qui Malabattum sibi ignotum esse scribant. Illi mea sententia cor-

datè loquuntur. At ij falli videntur qui folium Garyophyllorum esse asserunt, quandoquidem regio vbi Garyophylli nascuntur, biennij ferè itinere abest ab ea in qua Malabathrum prouenit.

Folium indū Garyophyllorum foliū non est.

Folium in Æthiopia nō nascitur.

Canellæ folium.

SCRIBIT Franciscanus quidā in Aethiopia gigni, sibiq; datum esse cum inscriptione foliorum Canelle. Sed valde hallucinatur. Nam in Aethiopia nulla est Canelle arbor, neq; Folium similiter. Fieri autem potest, vt ad eum missa sint Canelle folia cum ipsa Canelle: ea enim non multum à Folio differunt indo, nisi quod Canelle folium angustius & minus acutum est, tribusq; illis costis siue nervis caret, quos Folium indū habere diximus.

Folij succedaneum.

Talisafar.

NON opus erat ἀντιβαλλόμενον si diligentiores essent Pharmacopola & Medici Lusitani: siquidē tanta eius copia hinc exportari poterat, quæ vniuersæ Europæ sufficeret. Eius autē penuria, Canelle folijs vtantur, si ea nāsciscētur: sin minus, Spica Nardi, non autem Maci, vt voluerunt nonnulli. Iubet etiam Auicenna, lib. 2. cap. 259. interprete Bellunensi, Thalifafar * substitui, sed quid sibi velit Thalifafar, planè ignoro.

* Folium indum quale hic Auctor describit ad nos etiamnum adfertur, ipsis tenuioribus ramis interdum adhuc inhærens, & integrum, quale nos hic expressimus: gustu laurini ferè folij. Longè verò illud differt à Garyophyllorum folio, quod postea describetur: ipsorum etiam tenuiorum ramusculorum cortex aromaticum quiddam sapit. Huius historiam cum Betre confundit Amatus enarratione xi. & lxxviii. Cap. de Malabathro, & Malabathrino.

CETERVM cum nunc sub prælo esset nostri hæc Epitome, accepi ab Amplissimo viro Domino Iacobo Anto-

nio Cortuso fructum quendam exiguum glandis forma cum hac inscriptione. *Fructus Canella ex quorundam sententia: ex aliorum vero sententia Tembul conuoluoli in India.* Eum, quoniam intellexeram interdum vna cum folio Indo vulgari ad nos adferri, atque id legitimum esse folium ex Garciae nostri descriptione conijciam, (quandoquidem Tembul fructus longè sit diuersus vt ex Betre descriptione colligere licet) adpingendum hinc curauit ea magnitudine qua ad me missus est.

* Legit hinc noster Auctor folijs Golfam simile, quod *Golfam* ego Nymphaeae reddidi, siquidem aliam interpretationem habere non potui. At nostra exemplaria nusquam Golfam meminerunt, sed *Nereidem inda*, id est Nardi indicæ: quod satis euidens est argumentum Auicennæ interpretationem in plurimis lapsam esse, aut alium inueniri Auicennam Arabicum.

* Ego per Thalifasar Auicennam intelligere puto, id quod lib. 2. cap. 694. Talifisar describit, quodq; noster hic Auctor Macerem Græcorum significare sequenti capite dicet.

De Macis

CAP. XX.

NON dubium est, quin Macis de quo nunc acturi sumus, plurimum à Macere Græcorum discrepet, si vtriusque descriptionem & facultates consideremus. Cum igitur recentiorum quidam*, satis manifestè id demonstrarint, non opus esse existimaui eorum argumenta hinc recensere. Sed satis facturum me esse putauit si Macis & Myristicae nucis historiam hic breuiter contexerem, quandoquidem Græcorum Macerem hoc tempore ignorari puto.

EST igitur arbor quæ Myristicam nucem & Maciam profert, Pyri magnitudine, folijs eiusdem, sed breuioribus et subrotundis; siue, vt verius dicam, arbor Nucis myristicæ hinc est Persicæ malo haud absimilis, breuioribus tacia. men folijs. Fructum fert duro cortice munitum, qui per maturitatem debiscit, atque tenuiorem

corticem siue membranam qua nucem cum suo putamine ambit, ostēdit. Tenuis illa membrana Macis est. De externo cortice nullam mentionem facimus, tamen si hic saccharo condiatur, & plurimum commendetur (cū sit odoratus & grati saporis) in morbis Cerebri, vteri & neruorum. Maturo fructu, & dehiscente, vt dixi, cortice illo externo, calicum echinatorum, qui castaneas amplectuntur, modo: Macis Cocci modo rubescens conspicitur, pulcherrimo aspectu, bene onustis presertim arboribus. Exsiccata nuce, dehiscit etiā Macis, & flaccescente rubore, aureum quodammodo colorem acquirit. Eius precium triplo maius quā Nucis myristicæ.

Nucis myristicæ natales.

NASCITVR autem hæc arbor in insula Banda. Inueniri etiam tradunt in Maluccis, sed non est fructifera, quemadmodum nec ea quæ in Zeilan prouenit.

Nux myristica veteribus ignota.

FVIT autem hæc Nux cum suo Maci veteribus Græcis incognita, quemadmodum Auenrois* etiam testatur, qui hoc medicamentum ex eorum numero recenset quæ Græcis incognita fuerunt: quamuis Serapio lib. simpl. cap. 2. in huius medicamenti descriptione, Græcorum auctoritate nitatur.

Talisifar.

HVIVS meminit Auicenna lib. 2. cap. 456. Nā quam sub nomine Talisifar lib. 2. cap. 694. describit, Græcorum macer est.

Chrysobalanus Galeni.

E OS qui nostram Myristicam nucem Chrysobalanum Galeni esse volunt, satis conuincūt cum forma, tum color & temperamentum.

CETERVM hæc nux ab incolis eius regionis vbi nasci-

nasctur, Palla, Macis verò Bunapalla vocatur: in Decan nux ipsa japatri, Macis verò jaifol. Auicenna lib. 2. cap. 503. lingua Arabica nucem vocari scribit jausiband, id est, Nux Bandensis, Macim verò Befbase, cuius nominis deriuationem nunquam scire potui.

Palla, Bunapalla, Iapatri, Jaifol.

Iausiband, Befbase.

HÆC sunt vera & legitima nomina Arabica, tametsi plerique Mauritanii & Arabes & Turci alijs nominibus vtantur, quæ temporum iniuria deprauata sunt, vt etiam in Serapione pleraque inueniuntur.

MACIS autem appellatur ea membrana quæ nucem amplectitur, à Maceris similitudine, quæ Græci rubentem depingunt.

Macis à Macere nomen sumpsit.

* Consule Matthioli Commentarios in lib. 1. Dioscoridis de materia medica cap. de Macere. Ludouic. Roman. lib. 6. cap. 24. & Maximilian. Transil. de Moluccis insulis Nucis Myristicæ historiam tradunt.

* Aut alia habet noster hic Auctor Auenrois exemplaria, aut nostra mendosa sunt. Nam secundum nostra exemplaria Auenrois 5. Collig. cap. 42. suam sententiã Galeni auctoritate stabilit.

De Garyophyllis CAP. XXI.

NVSQVAM Dioscoridem, aut Galenum Garyophyllorum mentionem fecisse inuenio: tametsi Serapio ex Galeni auctoritate de Garyophyllis tradiderit. Quamobrẽ crediderim aut Galeni librum in quo de Garyophyllis disseruit, perijisse (nam liber de Dina-midijs falso Galeno adscribitur) aut Pauli potius quàm Galeni testimonio de his Serapionem scripsisse.

Garyophyllon Diosc. & Gal. ignotũ.

GARYOPHYLLI meminit Plinius libr. 12. cap. 7. in hanc sententiam. Est, inquit, etiamnum in

AROMATVM HIST.
GARYOPHYLLI CVM SVO FOLIO
& fructu.

India Piperis grani simile, quod vocant Garyophyllon, grandius fragiliusq₃.

CETERVM Caryophyllum, siue Garyophyllon vocatur Arabibus, Persis, Turcis, et plerisque omnibus ferè Indis Calafur; in Maluccis verò, vbi solū gigni- Calafur. tur, tum etiam in his regionibus dicitur Chanque. Chanque. Nomina autem quæ in Pandectario sunt Armufel Armufel. & Carrumfel, aut imperitia librarij Arabici corru- Carrumfel. pta sunt, aut ætatis vitio. Sed de nominibus minimè est altercandum, quandoquidem res ipsa omnibus perspicua est.

NASCITVR, vt dixi, duntaxat Garyophyl- Garyophylli natales. lo in Maluccis insulis, quæ sunt quinq₃ numero (qua- Maluccæ insulæ. rum primaria est Giloulo) nec procul nimium à mari, nec etiam locis mari nimis vicinis. Nascitur etiam in Zeilan, nonnullisq₃ alijs locis, sed nullibi fructifera est Garyophyllon in Maluccis duntaxat fructiferum. arbor, quam in Maluccis.

PORRO arbor est Lauri forma & magnitudi- Garyophylli historia. ne, folijs etiam Laurinis sed angustioribus, multis prædita ramis, copioso flore, primum cædido, deinde virescente, postremum rufescente, qui induratus, est Garyophyllum ipsum*, clauum vocant, quod capitatus sit in modum clauis, exertis in aduersum quatuor denticulis sese stellatim decussantibus. Prouenit in extremis ramulis Myrti modo. Est autem flos hic viridis (vt à fide dignis viris accepi) adeo odoratus, vt reliquos flores odoris suauitate superet. Cultores flagellant altiores ramos arboris, emundato prius circa arborem solo, siquidem nullum genus graminis sub hac arbore nascitur, omnem succum siue humorem ad se attrahente ar-

bore. Decussi Garyophylli biduum aut triduum siccantur, deinde asseruantur, & Malacā aliasq; prouincias mittuntur. Ii Garyophylli qui in arbore herēt crassiores sunt, neque ab alijs nisi vetustate differunt, tametsi falso existimarit Auicenna lib. 2. cap. 318. crassiorem hunc marem esse. Magni prouentus augurium est, si arbor plures flores produxerit quàm folia: idcirco non debent nimium flagellari arbores, quia uehemens & nimia flagellatio steriliores efficit. Pediculi oblongi è quibus dependent flores vulgo Fusti vocantur. Folia tanta odoris suauitate non fragrant vt ipsum Garyophyllum: sed neque ipsi rami odori sunt, nisi aliquātulum siccati.

Fusti.

Garyophylli arbor non colitur.

NASCITVR autem ipsa arbor sponte ex Garyophyllis decidentibus. Nam cum nunquam huic desit pluuia quæ fructui alimentum præbeat qui in terram decidit, enascuntur arbusculæ quæ intra octennium quidem adolescunt, in annum verò centesimum perdurant, quemadmodum ipsi incolæ testantur.

Garyophyllegium.

COLLECTIO Garyophylli fit à decimo quinto Septēbris vsq; in Ianuariū & Februariū, non manu vt nonnulli volunt, sed violenta flagellatione vt iam dixi.

FALSA est eorum opinio qui Garyophylli arborem cum Moschatae nucis arbore eandem esse putant. Nam Nux folia ferè rotunda habet, Pyri folijs similia. Garyophyllū verò folio est Lauri*. Præterea Garyophyllum defertur in Bandam insulam procul inde disitam, quæ Nucem profert.

Garyophyllorū gummi.

SCRIBIT Auicenna lib. 2. cap. 318. gummi Garyophyllorum simili facultate præditum esse cum

Te-

Terebinthina refina. Hęc ob causam percontatus sum ab ijs qui ex Maluccis Garyophyllum aduehūt, sed negant se huiusmodi gummi vidisse *. Non negauerim tamen omnes ferè arbores gummiferas esse; præsertim si vulnerentur. Sed hæctenus nemo, quod sciam, expertus est.

NULLIVS autem precij fuisse Garyophyllos intelligo apud Maluccanos, donec eò delati nauibus Chinenses, inde magnam eorum copiam in suam regionem exportarunt, & inde in Indiam, Persiam, & Arabiam. Conseruari autem in sua bonitate audio Garyophyllos, si marina aqua inspergatur, alioqui teredinem sentire.

Garyophylli
olim apud
Maluccanos
neglecti.

MULTIPLICIS vsus sunt Garyophylli tum ad obsonia, tum ad medicamenta: magis tamen expetuntur in Iaua crassiores illi & annotini Garyophylli: à nobis verò tenuiores, qui adhuc virides aceto & sale apud Maluccanos condiuntur, sed his teneriores saccharo asseruantur, hi mirum in modum palato grati sunt. Lusitanicæ mulieres quæ istic habitant è Garyophyllis viridibus aquam stillatitiã organis eliciunt mira odoris suauitate fragrantem, & cordis affectibus vtilem. Nonnulli sudores mouēt ijs qui lue venerea diuexantur, Garyophyllis, nuce moschata, maci, pipere longo & nigro. Alij Garyophyllorum puluerem capiti admouent aduersus capitis dolores à frigida causa provenientes. Mulieres Indicæ tum etiam Lusitanicæ eos mandunt commendandi halitus gratia.

Garyophyl-
lorum vsus.

Garyophylli
conditi.

Aqua stilla-
titia è Garyo-
phyl.

NASCUNTUR flores, qui à Garyophyllorum odore Garyophyllati nuncupantur, etiam in China-

Garyophyl-
lati flores.

rum regione, sed nequaquam odoris suauitate ita commendati, ut qui apud nos asseruantur.

Fructus Garyophyllos oleas.

EST etiam in insula cui D. Laurentio nomen, fructus quidam Auellanae magnitudine cum suo putamine, aut eo amplior, qui Garyophyllos redolet, sed incōperti adhuc vsus.

* Imo Garyophyllum ipsum nihil aliud est quam rudimentum fructus, quemadmodum in malis, pyris, punicis atque plerisque alijs videre est. Nam flos ipse, qui quaternis foliolis constat, huic fructus rudimēto insidet, multis fibris plenus, veluti Myrti flos ferè. Garyophyllū etiam describunt Lud. Roman. lib. 6. cap. 25. & Maximilian. Tranfil. de Maluccis insulis. At quem M. Paulus Venetus lib. 2. cap. 38. exhibet, planè alia est planta.

* Huius folium Laurino est angustius, Salicis aut Perficæ malifolio similitimum, oblongiori tamen pediculo. Huiusmodi aliquando vidimus vnā cum Garyophyllo- rum ramulis muria conditis. Eos cum folio & fructu exprimi curauimus.

* Inter Garyophyllos qui Antuerpiā adferuntur inuenitur interdum gummi ex atro rufescens odorum sanè & quod prunis iniectum Garyophyllorū odorem refert. Id fortè erit gummi illud ab Auicenna cōmemoratum, quod tamen affirmare non ausim, cū eius vires nondum sint exploratæ.

De Pipere *

CAP. XXII.

Piperis natales.

MAXIMA Piperis quantitas provenit in Malauar, tota ea maritima regione quæ à Promontorio Comorim ad Cananor vsq; pertingit. Nascitur etiam in Malacca maritimis, sed bonitate superiori cedens, & magna ex parte inane. Prouenit similiter & in Insulis Iauæ vicinis, & Sunda, & Cuda, alijsq; locis. Sed id totum in Chinarum regionem deportatur, & loco natali consumitur, præter id quod in Pegu & Martaban exportatur. Potissima etiā eius pars quod in Ma-
lauar

PIPERIS VVA AD VIVVM
expressa.

Lauar gignitur, in vsum incolarum cedit, tametsi regio admodum ampla non sit, nonnihil etiam à maritimis eius regionis populis absumitur. Pars eius defertur in Balagate bubulis corijs. Et magna copia (tametsi regio mandato sit vetitum) à Mauritanis per mare Erythraeum exportatur, id suffurantibus ipsis incolis.

E Æ sunt regiones quæ Piper gignunt, quanquam & inuenitur supra Cananor qua Septentrionem spectat: sed adeo exigua quantitate, vt ipsis incolis non sufficiat, & externo importato opus habeant. Etenim non gaudet hæc planta locis desertis & mediterraneis. Quam verò procul à Caucaso monte distita sint hæc regiones, ex topographicis chartis satis patet.

Piper iuxta
Caucasum
non nasci.
Molanga.

Lada,
Fulfil.

Fulful,
Darfulful.

Meriche, Mo
rois,
Pampilim.

NOMEN est Malauarica lingua Molanga, Malacitana verò Lada, Arabibus medicis tum vulgo Filfil, tametsi Auicenna lib. 2. cap. 557. & 558. secundum Bellunensis translationē Fulful, & Piper longum Darfulful appellet & Fulfel, quem sequutus est Serapio, lib. simp. cap. 367, vterq; Arabs. In Guzate & Decan Meriche, & in Bengala Moroïs: longum verò, quod solummodo istic prouenit, Pimpilim.

MIRVM non est, si Theophrastus, lib. 9. cap. 22. Dioscorides lib. 2. cap. 153. & hos sequutus in plerisque Plinius, lib. 12. cap. 7. Piperis plantæ formam ac notas ignorauerint, & indigenam in ea describenda fidem sequuti sint, ob regionum distantiam. Quod verò Arabes in eodem errore versati sint, & nonnulli etiam ex recentioribus, illud mirum.

Piperis hi-
storia.

SERITVR autem Piperis planta ad radices al-
terius

terius arboris (magna certè ex parte iuxta Faufel arborem aut Palmam plantatam vidi) ad cuius vsque fastigium sese conuoluendo scandere solet: folijs raris, mali assyrij effigie, sed minoribus, & per extremum acutis, virentibus, gustu calidis aliquantulum, & foliū Betre siue Betle, cuius antè memini, sapientibus. Fructus vuarum modo racematim coheret, minores tamen sunt Piperis racemi, & ipse fructus minor, semperq; virens, donec siccetur, & plenam maturitatem consequatur, quæ incidit circiter medium Ianuarium. Radix pusilla, non Costo similis, vt voluit Dioscorides, lib. 2. cap. 150. quandoquidem Costus radix non est, sed lignum, vt peculiari capite dicemus.

Dioscoridis
lapsus.

INTER verò eam plantam quæ Piper nigrū fert, & eam quæ candidum, tam exigua est differentia, vt à nemine quàm ab incolis dignosci possint: quemadmodū vitē quæ vnam fert nigram ab ea quæ candidā fert non dignoscimus, nisi cum vvas habent, & eas quidem maturas.

Exigua inter
plantam Pipe-
ris nigri &
albi differen-
tia.

QUÆ autem longum Piper profert, longè alia est planta: etenim non plus habet similitudinis cum superioribus, quàm faba cum ouo. Præterea Piper longū in Bengala nascitur, quæ regio quingentarum leucarum spacio à Malauar distat, vbi Candidum & Nigrum gignuntur.

Piper longū.

PRECIUM longi Piperis in Bengala est vnus Lusitanici aurei cum semisse in singulas centenarum libras. In Couchin verò vbi plurimum Nigrum nascitur, quinq; Lusitanicis aureis emi solebant centenarum libras: sed abhinc quadrienniū aut quinquenniū, quod

in alias etiam regiones importari cœperit, quindecim aut viginti Lusitanicis aureis emenda sunt. Piperis autem nigri precium in centenas libras est duorum Lusitanicorum cū semisse natali loco: at in Bengala duodecim Lusitanicis emuntur totidem libræ Nigri.

Piper album
rarum.

CANDIDI plantæ rariores sunt, nec nisi certis Malauar & Malacæ locis raræ nascuntur. Solet Magnatum mensis inferri: eo enim vtuntur quemadmodum nos sale*. Venenis resistere & ocularibus medicamentis utile esse asserunt, quod & Dioscorides lib. 2. cap. 150. annotauit, atque vtinam totâ huius plantæ historiam tam verè descripsisset.

Brasina.

Brechmasin.

SED nec Brasina vocabulum, quod apud eundem Dioscoridem ibidem legitur, nec Brechmasin quod apud Plinium, lib. 12. cap. 7. vnquam his in regionibus audiui, aut auditum puto.

CONDIVNTVR aceto aut sale virentes adhuc & immaturi Piperis nigri racemi, * & vsui asseruantur.

Piperis temperamentū.

ARABES & Persæ medici Piper calidum tertio ordine constituunt. Sed Empirici, cuiusmodi sunt maxima pars Indicorum medicorum, frigidum Piper faciunt, vt & pleraq; alia aromata quæ excalfaciunt.

ORATOS autem omnes Medicos volo vt Piperis candidi loco (quod calidius est & odoratius) Nigrū non præscribant, nisi candidi sit penuria. Similiter ne longum Piper candidi aut nigri loco substituant, cū prorsus diuersæ sint plantæ, & nigrum cum candido magis conueniat.

CETERVM ne quod Piperis genus desit, mentionem

tionem hinc subijcere libuit eius Piperis quod lingua Malauarica à Canara nomen sumpsit. Est autem id inane, eoq; vtuntur in pituita à capite euacuanda dentiumq; doloribus: nonnulli & in Colerico quem vocant affectu. Eius autem formam describere superuacaneis existimo, quoniam in Lusitaniam non deportatur.

Piper Canarinum.

* Piperis historiam etiam describit Ludo. Roman. lib. 5. cap. 14. & lib. 6. cap. 19. sed paululum à nostro Auctore variat.

* Vidimus Vlyssipone candidum Piper, & inde nobiscum attulimus, grano non rugoso, sed pleno, acriore & odoratiore quam nigrum, Vlyssipone tamen neglectum. Ex Indijs verò copiosum, saltem quod medicamentis sufficeret, habere possemus, si Lusitani Pharmacopolæ paulò diligentiores essent. Inuenitur tamen interdum Antuerpiæ apud myropolas nigro permistum.

* Eiusmodi racemos interdum cum Gingiberis radicibus muria conditis Antuerpiæ reperire licet, oblongos quidem illos & graciles, neque ita farctos vt sunt vuarum racemi. Eius iconem ad viuum expressam, hinc adiecimus.

OLIM Antuerpiam inuehi solebat aliud Piperis genus, quod Lusitani Pimenta del rabo, id est caudatum Piper, appellabant: sed metuens Rex Lusitanus ne legitimum Piper alterius inuectione vilesceret, id amplius inuehi edicto vetuit. Erat id Cubebis ferè simile, pediculo præditum exiguo, rotundum, plenum, aliquantulum rugosum, nigricans, eadem acredine qua Piper præditum, aromaticum, racematim (vt ab ijs qui racemos habuerunt didicimus) cohærens. Amomum, nonnulli periti perperam existimarunt.

De Cubebis CAP. XXIII.

TAMETSI Cubebis rarò in Europa vtamur, nisi in Compositionibus: attamen apud Indos magnus earum in vino maceratarum est vsus ad excitandam venerem; tum etiam in Iaoa ad excalfaciendum ventriculum.

Piperi cubebis
Sp. hinc

Cubebe,
Quabeb,
Quabebe-
chini, Cu-
muc, Cubab-
chini.

APPELLATUR hic fructus ab Arabibus medi-
cis Cubebe & Quabeb; à vulgo Quabebechini:
in Iaoa, vbi frequens nascitur, Cumuc; à reliquis In-
dis, praterquam in Malayo, Cubabchini. Non est
autem sortitus hanc appellationem, quod in China na-
scatur, quandoquidem ex Cunda & Iaoa, vbi pluri-
mus est, in Chinam perferatur: sed quoniam Chinesi-
ses, qui Oceanum Indicum nauigabant, hūc fructum,
quem in iam enumeratis insulis emerant, cum alijs
mercibus in alios maris Indici portus & emporia de-
ferebant.

Cubebe hi-
storia.

CETERVM similis est hęc planta Malo vulga-
ri, minor tamen, folijs Piperis sed angustioribus, per
arbores Hederae modo reperit, aut, vt verius dicam Pi-
peris modo: non est Myrti effigie, aut folijs similibus
Myrto. Fructus racematim cohæret, non quidem vt in
vua coniunctim, sed singulis granis ex suis pediculis
dependentibus. Flos est odoratus.

Monachorū
lapsus.

SILVESTRIS est hęc planta & sponte na-
scens, non domestica, neq; multorum generum, vti fal-
so Monachi Cōmentatores in Mesuen sub finē primæ
partis dist. 1. cap. 36. putarunt.

Cubebe de-
coctæ ad nos
perferuntur.

TANTA autem in existimatione est fructus hic
etiam vbi nascitur, vt eum incolæ decoquant, ante quā
efferrī sinant, metuentes ne alibi satus enascatur. Hinc
fieri pato vt corruptioni magis sit obnoxius cum hęc,
tum in Europa.

HÆC à Lusitanis fide dignis accepi, qui longo
tempore in insula Iaoa habitauerunt.

Cubebe non
sunt Piper.

NON est Piperis genus (vt putant nonnulli) quo-
niam

niam plurimum Piper ex Cunda aduehitur quod nihil differt à Malauarico. Hæc verò planta cum fructu diuersi generis est, minimaque quantitate istic nascitur.

P V T A T Matthæus Syluat. cap. 381. ex Serapionis & Arabum auctoritate Cubebas nihil aliud esse, quàm Dioscoridis Myrtum syluestrem, quem Ruscum vocat, aut Carpesium Galeni. Sed fallitur. Nam cum Serapio, alijsq; Arabes qui in lingua Græcâ multum versati non erant, à Dioscoride & Galeno nihil esse prætermissum existimarent, si quas facultates in simplicibus à Græcis descriptis inuenirent conuenientes cum ijs quibus prædita erant Indica medicamenta auditu tantum illis cognita, idem medicamentum esse ilico crediderunt. Non esse autem Myrtum syluestrem, clarius est quàm vt demonstrari debeat. Carpesium verò aliud esse à Cubebis, argumentis euincere possem si opus esset.

Matth. Syluatici error.

L A V D A T V R Carpesium Ponticum, plurimumq; in Syria nasci tradunt. Sed si Cubebæ sunt Carpesium, cur Cubebas ex India petunt Turci & Syri, magnoq; redimunt, cum non inuecto vti possent, & sine magno sumptu? Carpesium item Galenus libr. 1. de Antidot. describit festucarum tenuium modo: quàm verò festucis dissimiles sint Cubebæ, quis non videt?

Carpesium non esse Cubebas.

N O N defuerunt qui Cubebas asserere sint ausi Viticis esse semen: cum verò vtriusque historia & facultates planè dissimiles, talium sententiam omnino conuellant, plura de his agere superuacaneum esse duco.

Cubebæ Viticis fructus non est.

FAGARA AVICENNAE.

• **Cubebae** facultates in memoriam mihi reuocarunt Fagarae historiam apud Auicennam, quae ferè iisdem cum Cubebis viribus praedita est. Cum igitur commodiorem in hac Epitome locum non haberem, cui eius iconem & historiam insererem, operae precium me facturum existimaui, si eam hinc darem.

Est itaque Fagara fructus Ciceris arietini magnitudine, cortice tenui constans ex cinereo, nigricante, cui subest tenue putamen nucleum continens satis solidum, & tenui nigraque membrana obductum. Integer fructus cum magnitudine tum forma & colore adeo similis est ei quae nostrae officinae Cuculum indum, Itali Coccole di leuante appellant, ut primo aspectu fallere, & pro eo sumi possit.

MEMINIT huius Auicenna cap. 266. in hunc modum. Fagara quid est? Granum simile Ciceri habens granum Mahaleb, & in concavitate eius est granum nigrum sicut Schehenegi, & asportatur de Sofale. Collocat verò eam in tertio calefacientium & siccantium ordine, atque stomachi & hepatis frigiditati vtilem esse, concoctionemque iunare, & aluum constringere scribit.

De Cardamomo CAP. XXIII.

QVOD Cardamomum vocant, Aroma est ijs in Cardamomum.
 regionibus probè cognitū, in quibus magnus eius vsus
 est. Eius etiam magna pars in Europam Africanam &
 Asiam euehitur. Quam verò rectè sit illi inditum Car-
 damomi nomen, alijs disceptandum relinquo. Auicen-
 na libr. 2. cap. 159. sanè peculiare caput instituit de
 Saccolaa, quod duūm esse generum tradit, alterū Sac- Saccolaa
quebir.
 colaa quebir, id est, magnum, alterum verò Sacco- Saccolaa ce-
guet.
 laa ceguet, id est, minus. His nominibus cognitum est
 vtrumq; Cardamomum cum Medicis Arabibus, tum
 Mercatoribus.

IN Malauar vocatur Etremelli, in Zeilan En- Etremelli,
Ençal, Hil,
 çal, in Bengala verò, Guzarate, & Decan, interdum
 Hil, interdum Elachi, idq; inter Mauritanos; nã ab Elachi.
 Gentilibus indigenis omnium prouinciarum enarra-
 tarum Dore nuncupatur. Quæ diuersitas summam Dore.
 illam nominum confusionem inter Arabes scriptores
 peperit (etenim nonnulli Indicis vocabulis vsi sunt, alijs
 verò Arabicis) & multis errandi occasionem præbuit.
 Nam quod alterum Serapio. Saccolaa, alterum
 Hilbane vocat, mendosum est exemplar, & Hil Hilbanè.
 duntaxat scribendum erat. Etenim si Bane omnino
 adiiciendum volumus, potius Bara dicendū erat, quod
 lingua Canarina magnum sonat.

NIHIL igitur aliud est Saccolaa omnibus Ara Cardamomū
hoc veteribus
ignotū fuit.
 bibus nuncupatū, aut Saccule Auicennæ, aut Elachi,
 quàm quod Cardamomum vulgo appellant, Veteribus
 cum Grecis, tum Latinis planè ignotam, vt ex eorum
 monumentis colligere licet. Siquidem Galenus libr. 7.

simp. med. Cardamomum scribit non esse tam calidæ facultatis quàm Nasturtiū, sed suauius & magis fragrans, cum quadam amaritudine: quæ omnes notæ nostro Cardamomo non conueniunt, vt experientia docet. Dioscorides lib. 1. cap. 5. verò commendat quod ex Comagene, Armenia, Bosphoroq; deuehitur (tametsi in India quoque & Arabia prouenire dicat) eligendumq; scribit plenum, frangenti contumax, gustu acre, subamarum, odore caput tentans. Nostrum cōtra Cardamomū in illas regiones defertur, è quibus Dioscorides suū deuehi scribit. Sed neq; id frangenti contumax est, neque caput tentat, neque amarum, neq; gustu adeo acri, vt Garyophylli.

Cardamomi
genera 4. Pli-
nio.

PLINIVS lib. 12. cap. 13. quadruplex esse Cardamomi genus scribit, sic inquiens. Simile his & nomine, & frutice Cardamomum, semine oblongo. Metitur & eodem modo in Arabia. Quatuor eius genera. Viridissimum ac pingue, acutis angulis, contumax fricanti, quod maximè laudatur. Proximum è rufo candidans. Tertium breuius atq; nigrius. Peius tamen varium & facile tritu odorisq; parui: qui verus, Costo vicinus esse debet. Hoc & apud Medos nascitur. Hæc Plinius, tametsi tam Dioscoridi, quàm ceteris Grecis vnicum tantum extet Cardamomi genus.

SED nullum ex prædictis cum nostro quidquam commune habet, quod fragile esse debet, siliqua candidante, granis intus nigris.

Sarcollæ
hifiozia.

SERITVR verò id leguminū modo, altitudine, quando summa, cubiti, in quo dependent siliquule granula interdum vsque ad viginti continētes, non, vt

Cordus

Cordus in lib. 1. Diosc. scripsit, Glandis aut Auellanae magnitudine *.

H V I C autem errori occasionem praeiuit Dauus ille Terentianus, omnia perturbans, Gerardum Cremonensem * interpretem intelligo, qui cum hoc medicamentum ignoraret, nomen illi ex Graecis pro arbitrio indidit, tametsi legitimum Arabicum nomen in integro & non mutatum reliquisse praestitisset.

Dauus Terentianus.

Q V A M Ruellij lib. 2. ca. 5. opinio sit erronea qui nobis Capsicon, aut Siliquastrum pro Cardamomo Mauritanorum proponit, omnibus notissimum est.

Ruellij error.

A D ea vero quae Lacuna lib. 1. cap. 5. commentarijs suis in Dioscoridem scribit, satis proterue in Arabes inuectus, sic responsum volo. Neque eius Meleghetam Cardamomum esse Dioscoridis, siquidem ignota fuit Dioscoridi: neque Cardamomum maius coloris est cinerei: neque Nigella tertium id genus quod in officinis haberi asserit, quandoquidem Nigella totis his prouincijs non nascatur.

Lacuna error.

Melegheta.

Nigella.

C E T E R V M non multum forte refragabor ijs qui Cordumeni Arabum, Cardamomum Graecorum esse putant: quandoquidem Serapionis & Auicennae Saccolaa Graecis est ignota, vti supra diximus. Quod vero Saccolaa vtendum negent, quoniam Graeci de eo nihil scripsere, non concedo; multis enim experimentis comprobatum est plerisque morbis perutile esse: eoque vtendum censeo in omnibus compositionibus Arabum & Recentiorum qui Arabes sequuti sunt.

Cordumeni.

Q V O D vero Melegueta, Cardamomum minus non sit, satis ex utroque genere quod in his regionibus nascitur,

Melegueta
Cardamomum
non est.

Saccolaa duo
genera.

nascitur, manifestum est: quorum alterum Cardamomum, ut vocant, maius est: aliud minus, eiusdem tamen formæ, & duntaxat magnitudine differentia.

Saccolaa de-
lectus.

OPTIMUM autem censetur minus, quod odoratius est altero, & secundum facultatem maius dici potest.

PROVENIT utrumq; in India, præsertim vero ab Emporio Calecut usq; ad Cananor, tametsi alijs etiã locis Malabar, et in Iaoa nascatur, nõ tamen adeo copiosum, neq; cortice adeo candido.

Saccolaa
vñs.

MULTVS eius vsus est in his prouincijs, siquidẽ vna cum Betre (veluti supra diximus) manditur, pituitaq; caput & stomachum expurgat, & Serapijs admiscetur.

Matth. Syl-
uatici error.

FALSVM autem est quod Matthæus Syluaticus cap. 117. scripsit, Indos eius radice aduersus febris circuitus vti*, nasciq; in tuberibus quarundam arborum. Nam exili est admodum radice, nec nisi satum prouenit, solo antè ignibus perusto, vt facilius enascatur.

* Cordus in libr. 1. Diosc. Cardamomum maius ficus propemodum magnitudine facit, minus verò Auellana minus. Sed lib. 4. de plantis Cardamomum mediũ Auellanae grãdi æquale facit. Matthiolum similiter Cardamomi iconem ficus forma & magnitudine exhibet: cùm tamen nihil aliud sit quàm Melegueta suo inuolucro tecta, quæ sanè inter Cardamomi vulgaris siue Saccolaa Arabũ genera ex nostri Auctoris sententia recipienda nõ est.

* Pandectarius eius meminisse inuenietur cap. 117. in nostris autem exemplaribus apud Rhasin haud facile inuenies.

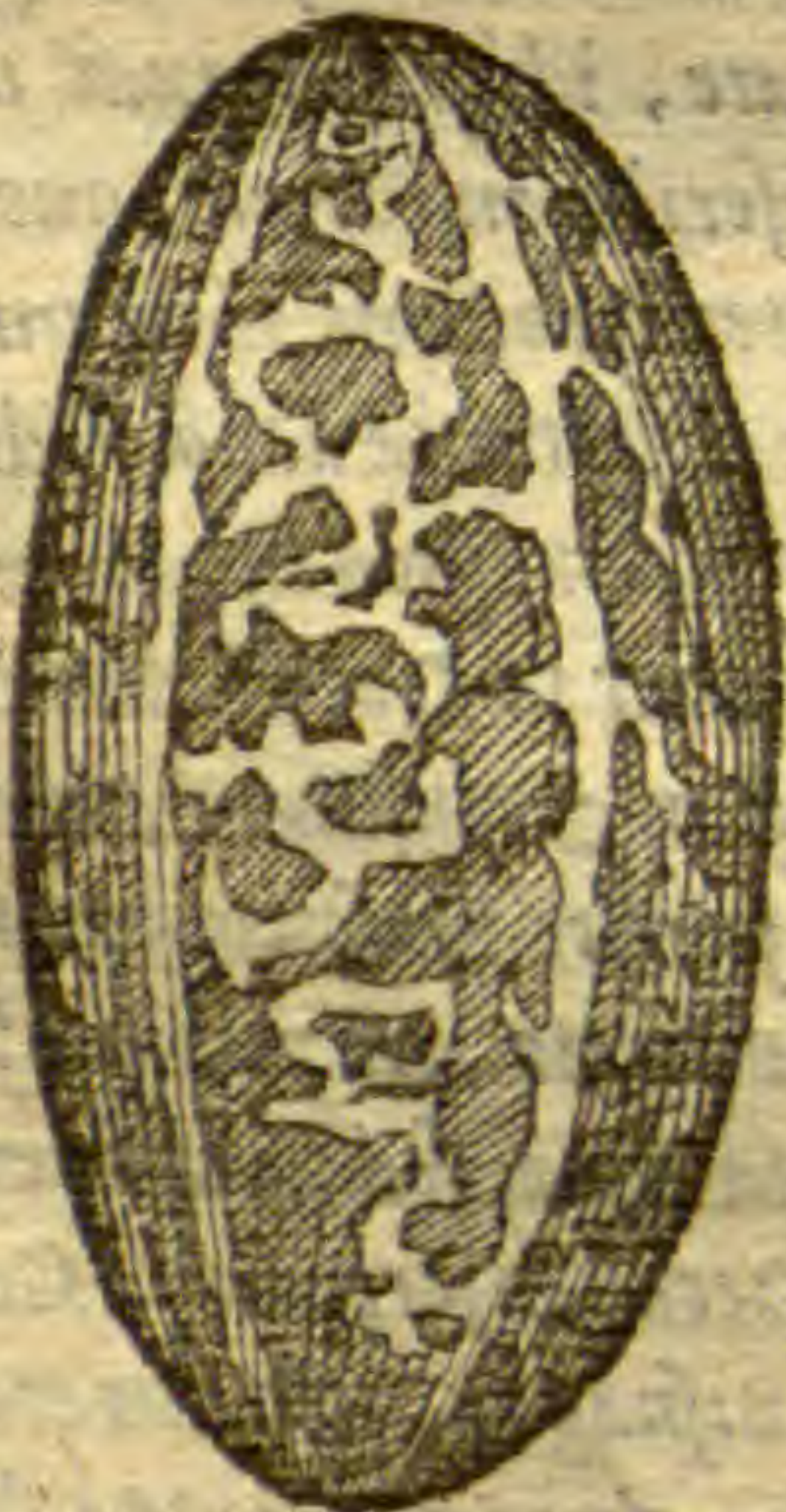
* Nullam huic similem facultatem nostra Pandectarij, qui Matthæus Syluaticus est, exemplaria tribuunt.

FAVES CUM SVO INVOLUCRO, ET
involucro exemptum.

AVELLANAE INDI-
ca genus oblongum.

De Faufel CAP. XXV.

Faufel vulga
re est.

Faufel.
Filfel, Fufel,

Pac.
Areca.

cupari, Poaz,
Pinan, Cha-
cani.
Faufel na-
tales.

Mombaim
insula.

IMPROBE faciunt qui pro Faufel, Santalum rubrum substituunt, quod plerumq; alio ligno rubro persimili adulteratur: est enim vtrumque inodorum, vt in Satalo diximus. Faufel verò & minoris emitur, nec adulteratum est, poteratq; facile in Lusitaniã deferri cum alijs Aromatibus, si aut Pharmacopola, aut Medici curiosi magis essent, idq; adferendum curarēt.

DICITVR autem Arabibus Faufel (tametsi corruptè Auicenna lib. 2. cap. 262. Filfel & Fufel) tum etiam in Dofar et Xaël portubus Arabicis: in Malauar Pac à vulgo, à Nobilioribus verò Areca, quo nomine vtuntur Lusitani qui in Indijs habitant, quoniã primũ ea regio fuit illis cognita: in Guzarate & Decan, cupari: in Zeilan, Poaz: in Malaca, Pinan: in Couchin, Chacani.

NASCITVR plurimum in Malauar; in Guzarate & Decan pauca quantitate, idq; duntaxat in maritimis, sed laudatum, presertim in Chaul, quod defertur Ormuz. Optimum item prouenit in Mombaim insula, quam mihi Rex Lusitania dono dedit excepta emphyteusi. Laudatur etiam quod in regione Baçaim prouenit, atque id defertur in Decan cum eo quod in Gauchin nascitur nigrum & pusillum, durũ admodum postquam siccatum fuerit. Nascitur etiam in Malaca, sed tam parua quantitate, vt vix incolis sufficiat. Item in Zeilan magna copia, sed candidum, quod in eam partem regionis Decan defertur quæ Cotamaluco paret, tum etiam in Bisnaga. Defertur etiã ex Zeilan in Ormuz, Cambaya, & in insulas Maldi-

uas, siue Nalediuas. Et tametsi scribat Serapio libr. simp. cap. 345. Arabiam non alere Arecam (de mediterraneis locis, & magna ex parte intelligendum id est) nascitur tamen laudata, sed exigua in Dofar & Xaël locis maritimis. Amat enim hæc arbor maritima loca, & mediterranea respuit, alioqui magna cum diligentia fereretur, quoniam singulis diebus eam edunt cum Mauritani, tum Moalis (genus hominum id est, qui ^{Moalis.} Ali vt dixi, generum Machometi sectantur) etiam in suis ieiunijs cum à Betre abstinent. Masticant enim Arecam cum Cardamomo, purgandi ventriculi & cerebri gratia.

ADMISCENTUR Faufel siue Areca, eadem ^{Faufel mixtura.} que supra Betre admisceri diximus: tametsi, Betre calidum sit, Areca verò frigida & sicca. Sed & admiscetur Lycium, quoniam vtrunq; gingiuas confirmat & dentes stabilit, stomachum roborat, & vtile est aduersus sanguinis reiectiones, vomitus, & alui profluvia.

EST autem ipsa arbor recta, fungosa materie, folijs Palma, fructu nucis Moschata, minore tamen, aut iuglandibus exiguis simili, intus duro, & candidis rubentibusq; venis resperso, non planè rotundo, sed altera parte sessili: quæ tamen nota non omnibus Areca generibus conueniunt. Integitur hic fructus inuolucro admodum lanuginoso & foris subflauo, perquam simili Dactylis, cum maturuit, & ante quàm siccatus sit. Immaturus verò, stupefacit & inebriat; editur autem immaturus à nonnullis, vt, veluti inebriati, dolorum cruciatus non sentiant.

SICCATVM verò fructum sic parant. Contu-

Faufel præpa-
ratio & v-
sus.

Sam nucem Faufel in tenuissimas partes cum Lycio, & folio Betre cui exemptus sit nervus masticant, veluti in Betre diximus, & priorem saluam quæ cruenta est expuunt, eaq; ratione cerebrum & ventriculū expurgant, gingiuas et dentes stabiliunt. Potentiores ex Faufel, Lycio, Caphura, Ligno aloës, & Ambari momento formas orbiculares siue pastillos cōponunt quos masticant.

SCRIBIT Serapio lib. simp. cap. 345. excalfacere, & amaritudinis particeps esse. Sed cū degustauissem, nullum calorem deprehendi; verū cum insipiditate adstrictoria facultate præditum esse comperi. Itaq; puto aut Serapionem hanc Arecam non nouisse, aut, si nouerit, eam nunquam degustasse.

Aqua ex
Faufel.

Ex ea viridi aquam stillatitiam vitreis organis elicere iubeo, qua maximo cum successu in biliosis alui profluuijs vtor. Sed arcanum id mihi hæctenus fuit.

* Nucem Faufel cum suo integumento nobis aliquando communicauit Petrus Coldemburgus Pharmacopola, vir eruditus & rei herbariæ peritissimus.

INVENIUNTUR interdum aliæ nuce oblongæ quæ Faufel cum suo inuolucro magnitudine æquant, præduræ, & foris nigricantes, quæ per medium sectæ Nucē myristicam mirum in modum æmulantur. Forte Faufel genus erit, aut aliquid simile. Sed cū duntaxat vetustate exsucca videre licuerit, de eius gustu & temperamēto nihil pronunciare possum. Vtriusque iconem expressimus.

MEMINIT etiam Arecæ Lud. Roman. lib. nauig. 5. cap. 7. in hunc modum. Edere sueuerunt (de rege & magnatibus vrbis Calecut loquitur) fructum quendam cui Chofolo (Faufel intelligit) nomen est. Hunc mittit arbor Arecha nomine, Palmæ non absimilis, quæ cariotas gignit, & consimiles producit fructus. Miscent insuper contritas ostrearum conchas calcis instar. Hæc ille. At ridiculū est

est quod idem lib. 4. cap. 2. scribit, quoniam quæ sanitatis tuendæ causa eduntur, præsentissimum esse venenum asserat. At Sultanus, inquit, letho traditurus è Satrapis quempiam, ad se accersitum cui mors imminet, nudū sibi assistere compellit, moxq; edit nonnullos fructus, *chofolos* vocitant, instar nucis myristicæ; mandit etiam quædā herbarum folia, modò mali Assyrii, *tambolos* nominant, addit etiam attritarum concharum ostreæ calcem, simulq; cuncta mandendo ruminat. Tandem in eum quem cupit occidi, expuit, aspersoq; eo, continuo mors subsequitur, præsentaneo veneno vitam perimente: nam vbi in hominem, vt præmisimus, expuerit contrita venena, intra mediæ horæ spatium perfusus veneno in terram corruens efflat animam.

De Nuce Indica. * CAP. XXVI.

NULLAM arborem vsibus humanis aptiorem Palma indica. inueniri puto, quàm sit Palma Indica, veteribus Grecis, quantum cõiicio, incognita, & Arabibus ferè neglecta, qui pauca admodum de ea scripserunt.

AVICENNA lib. 2. cap. 506. eam vocat Iau- Iauialindi. sialindi, quod Nucem indicam sonat: Serapio libr. simp. cap. 228. & Rhases libr. 3. de re med. cap. 20. arborem ipsam Iaralnare *, id est, Arborem nucife- Iaralnare. ram. Vocatur autem vulgo ipsa arbor Maro, & fructus Narel, quod vocabulum Narel cõmune est Per- Maro, Narel. sis & Arabibus: in Malauar, arbor ipsa Tengama- Tengamarã, ran, fructus verò maturus Tenga, sed viridis adhuc et Tenga, Eleni, immaturus Eleni, & Goæ Lanha: in Malaiio, arbor Lanha, Tri- Trican, ipsa nux Nihor; cui nos Lusitani nomen Co can, Nihor, quo indidimus ob tria illa foraminum vestigia quibus Coquo. Cercopicteci, aut alterius similis animalis caput representat.

ARBOR est vastæ magnitudinis, folijs Palmæ Nucis indicæ historia. aut

aut Arundini similibus, aliquantulum tamen latioribus: flore Castanea, materie fungosa et ferulacea. Gaudet arenoso solo & mari vicino, vt in mediterraneis haud facile sit reperire. Seruntur ipsæ nuces, ex quibus enata planta transplantantur, & paucis annis adulescunt & fructifera fiunt, præsertim si diligenter colantur. Nam hyeme, cinere aut stercore rigari volunt, æstate aqua: latiores tamẽ euadunt, si secus ædificia plantentur, quia videntur sordibus & luto gaudere.

MATERIES ligni, cum sit procera, ad plurima perquam utilis est, ita vt interdum in Nalediua insula, Maldiuam vulgo, vt diximus, vocant, ex hac arbore naues fabricentur, atq; clavis, malis, velis & rudentibus armentur. Ex ramis qui in Malauar Olla appellantur, fiunt ædium tecta & nauium tabulata & opercula.

Olla.
Cocci duo
genera.
çura.

Orraqua.

PORRO has arbores in duo genera distinguunt. Alterum enim fructus ferendi causa asseruunt. Alterum curæ cogendæ gratia, quæ est vinum mustum: hæc autem decocta, ab incolis Orraqua vocatur. çura verò in hunc modum cogitur. Præcisus ramis, vascula alligantur ad liquorem, çuram vocant, excipiendum, quem vt ex altioribus ramis colligant, arborem conscendunt aptatis ad pedes compedibus & laqueis, aut foramina quedam in arbore facientes, vt commodius ascendere possint. Hæc Sura destillatur aquæ ardentis modo, vinumq; extrahitur aquæ ardenti per omnia simile, vt etiam pannus lineus eo madefactus non secus ardeat, quàm si aquæ ardenti intinctus foret. Vocatur autem stillatitius hic liquor Fula, id est, flos: quod reliquum est

Fula.

est Orraqua appellatur admisto stillatitij liquoris momento. E çura vel Sura (ita enim pronunciandũ est) antequam exstilletur, insolata, fit acetum satis interdum acre. Exempto priore vasculo, si vulnus in arbore factum adhuc Suram exstillet, seruetur ea, & solis aestu vel igni densata, sacchari modo coit, id jagra vocant. Optima censetur quæ in Nalediua insula nascitur: ea non nigricat veluti ea quæ in alijs regionibus gignitur.

jagra.

TEGITUR nux adhuc recens tenero admodũ cortice, Cinaræ, dum gustatur, saporem referente. Constat tenera valde & dulci medulla, quæ in se cõclusam aquam suauem & dulcem habet & fastidium non parientem, multoq; tempore durantem. Quantò autem recentior est nux, tantò eius liquor suauior est, tũ etiã medius cortex qui amygdalis suauitate non cedit, editurq; à nonnullis cum jagra, cuius paulò antè meminimus, aut cum saccharo: aut ex eo trito lac exprimitur cũ quo coquitur Oriçã non minus suavis quàm si cum lacte caprino decocta esset: aut ex eo & auium quadrupedumue carnibus edulia parantur Caril illis nuncupata. Maturior verò facta nux, cõtinet quidem etiam liquorem, sed non adeò suauem vt prior, quiq; interdum acefcatur.

Caril.

NVCS istæ recentes siccatæ atq; superiori cortice delibratæ & confractæ, ab indigenis Copra vocantur, deuehunturq; in Ormuz, Balaguata, aliasq; regiones quibus rariores sunt quàm vt exsiccari possint: aut in eas prouincias quæ his omnino carent. Suaues sunt, ijsq; vtimur tanquam castaneis siccis.

Copra.

Gra-

Gratiore multo sunt palato, quàm quæ integræ in Lusitaniam perferuntur.

Oleum ex
Copra.

Ex iisdem fragmentis, siue Copra, limpidissimum oleum magna copia torculari exprimitur, nõ modo ad lucernas vtile, sed etiã OriZa coquenda aptum. Duo verò exprimuntur ex his nucibus olei genera.

Oleum ex
Cocco re-
centi.

VNUM ex nucibus recentibus contusis calida affusa aqua, quibus expressis oleum aquæ supernatat. Hoc vtimur ad purgandum excrementis ventriculum & intestina: purgat enim leniter & sine aliquo nocu-mento, multi Tamarindorum expressionem addunt, et vtile medicamentum esse sæpius sum expertus. Si hoc oleum intelligunt Auicenna lib. 2. cap. 506. & Serapio, lib. simp. cap. 228. cum id butyro præferunt, rectè sentiunt mea sententia. in eo verò falluntur, quod ventrem minus lenire dicant, quàm butyrum.

Olei ex Co-
pra facultates.

ALTERVM genus olei id est, quod superius ex Copra exprimi diximus. Id præter iam dictas facultates, neruis admodum est vtile. Siquidem magnam huius utilitatem quotidie experimur in neruorum contractionibus & articulorum doloribus antiquis: hoc enim inunctum agrum cupæ grandi quæ hominem capere possit imponimus, ibiq; dormire & quiescere concalactum sinimus magno cum admiculo. An verò lumbricos enecet, vt scribunt Auicenna locis iam citatis & Serapio, nondum expertus sum. Quod verò ipsam nucem eadem facultate præditam scribant, non modo rationi consonum non est, sed ipsa quotidiana experientia manifestissimum est eius esu lumbricos generari. In Serapionis autem lib. simp. cap. 228. sententiam

tiam facile concessero, qui Mansarunge (quem antiquum Mesuen esse ait) auctoritate fretus, nucis huius siue Cocci esu alui profluvia sisti auctor est. Alienū enim à ratione non est, vt ipsa nux, quæ terrestriū est partium, ventrem sistat: ipsum verò oleum, quod tenuium & aërearum est partium, ventrem subducatur.

NULLVM autem oleum exstillat ipsa arbor, sed duntaxat ex ipso Cocco exprimitur: tametsi Lacuna Com. in Diosc. libr. 1. cap. 29. scribat in ea opinione quosdam esse, vt credant dulce id oleum, quod ex hac Palma stillat, Dioscoridis esse Eleomeli.

CETERVM duplici cortice integitur hæc nux. Extimus villosa materie cōpactus est, ex qua fit Cairo Malauaribus dictum, hac in prouincia magni vsus. Nam & ex eorudentes * & funes nauibus necessarij (manent enim incorrupti in aqua marina) fiunt, et ex eo stupæ loco naues obturātur & stipantur, ipsisq; adeo stupis præstat, quòd putredini minus sit obnoxium, & aqua marina inspersum, infletur denseturq;. Nulla certè ex hac villosa materie fiunt aulæa, vt persuadere nobis nititur Lacuna Com. in Diosc. libr. 1. cap. 141. Ex putamine illo interno & præduro, vasa in tenuiorū vsu tornantur, & etiā carbones fiunt auris abris perquam vtilis. Sed ea vasa paralyticos, si inde bibant, minimè iuuant, vt putauit Sepulveda, et vulgo Lusitanorū creditū est. Nā nihil huius fructus nervis salutare est, præter oleum de quo paulo antè: sed nec ipsi incolæ huiusmodi facultates talibus vasculis tribuunt, nec quisquam probatus auctor meminit.

SED minimè prætermittendum putavi quod harrum regionem incolæ istarum Palmarum germinibus

Mansarunge.

Lacuna error.

Eleomeli.

Cairo.

Vasa ex Cocco.

Vascula ex Cocco paralyticos non iuuant.

Palmæ indica germen.

Palmitos.

vescantur, gratiora enim sunt palato, quàm aut Castanea molles aut humiles Palmae quas vulgo Palmitos, Itali Cefaglioni vocant. Quo autem vetustior est Palma, eo tenerius & delicatius germen producit. At eo exēpto perit Palma: hinc fit vt qui huiusmodi germen edit, non immerito Palmam edere dicatur.

Coccus de Maldiua.

N V N C superest vt de Cocco, quem de Maldiua * appellant, aliquid subiiciamus.

L A V D A T V R hic Coccus, aut hęc nux (sed præsertim eius medulla) aduersus venena ab ipsis earum insularum incolis. Et à viris fide dignis accepi ad colic dolores paralysim, epilepsiam, aliosq; neruorum affectus se vtilem sensisse: à colic quidem doloribus, quod vomitum excitaret, ab alijs verò ægri tudinibus immunnes reddi ægros, si aquam in ijs nucibus (adiecto medulla momento) aliquandiu conseruatam ebiberent.

S E D cum non sim id expertus, minus fidei his tribuo. Nullam autem, periculum faciendi, occasionē habui, quòd vt malim medicamentis quorum facultates iam mihi perspectæ, & multa experientia comprobate sunt, veluti sunt Lapis Bezar, theriaca, Smaragdi, terra sigillata, aliaq; pleraq; medicamenta (de quibus suo loco) quàm recentibus minusq; certis. Nam quòd nonnulli dicant se huius vsu commodum sensisse, an id persuasione et imaginatione factum sit ignoro; hinc fit vt nihil affirmare possim. Sed si quid certius cum tempore nactus fuero, sententiam reuocare non pudebit.

Cocci de Mal diua historia.

N I G E R est autem huius Cocci cortex, & nitidior vulgari Cocco, figura ouali magna ex parte, nec ita rotunda vt vulgaris: medulla siue pulpa interior, qua

quæ siccata dura est admodum & candida, nonnihil tamen ad pallorem inclinans, in superficie rimosa est & valde porosa, nullo sapore excellens. Dosis verò est huius medullæ ad grana decem, cum vino aut aqua, pro morbi ratione & natura.

INVENIUNTUR interdum isti Cocci prægrandes admodum, interdum etiam exigui: omnes autem in littus eiectioni.

VULGARI autem fama accepimus insulas Maldivas aliquando continentem fuisse, sed inundatione maris submersum, has insulas effecisse; in quibus obruta Palmæ fuerint quæ hos Cocco protulissent, qui terra indurati in hunc modum conspiciuntur. Sintne verò eiusdem generis cum nostris, facile iudicari non potest, cum hætenus nemo folia aut arboris truncum videre potuerit: Sed soli Cocci in littus ejectioni nunc bini coniunctim, nonnunquam verò singuli separatim. Sed hos nemini colligere licet, nisi cum capitis periculo; quoniam Regis esse asserunt quidquid è mari in littus ejectioni: quæ res maiorem auctoritatem huic nuci conciliavit. Eximitur autem ex his Coccis pulpa siue medulla, deinde exsiccatur eadem ratione qua Copra, atque indurescit eo quo venditur modo, diceret esse caseum ouillum.

* Huius arboris descriptionem cum alij, tū Ludo. Roman. lib. 5. cap. 16. & Iosephus Indus cap. 137. & 138. tradiderunt. Sed & Strabo Geographiæ 16. huius Palmæ meminit, quare satis mirari non possum nostrum Auctorem qui veterib. Græcis incognitam dicat hanc arborem. Sic enim habet Strabo. Cetera verò ex Palma præbet; ex ea enim panis, mel, acetum, & oleum fit, & testilia varia: nucleis pro carbonibus fabri ferrarij utuntur, qui in aqua
I macerati

macerati bobus & ouibus in pabulum dantur.

* Nusquam in nostris exemplaribus huc adducti Auctores *Iaxalnate* meminisse comperio: at Neregil meminerunt, quemadmodum & Pandectarius cap. 565.

* Omnes rudentes & funes nautici liburnicarum regiarum Vlyssipone confecti sunt ex villis Coccorum siue nucum, præsertim verò earum quæ in Indiam nauigant. Sed etiam ex ijs villis fiunt nodosa cingula magno in vsu omnibus ferè tenuioris fortunæ mulierculis Vlyssipone.

* Vidimus vascula ex hoc Cocco de Maldia confecta Vlyssipone tum alijs locis oblongiora plerunque quàm quæ ex vulgari Cocco parantur, & nigriora nitidioraque. Sed & ipsam medullam siccatam Vlyssipone venalem reperias, cuius facultates mirificè extollunt, atque omnibus ferè alexipharmacis præferunt: eamq; ob causam magnū eius precium. Quàm verò parum fidei sit adhibendum huiusmodi fabulosis & commenticijs facultatibus, Auctor noster satis declarat.

De Myrobalanis CAP. XXVII.

Myrobalana
Græcis & Latinis
inco-
gnita.

Myrobalanus
Græcorū.

MANIFESTVM est, neq; Dioscoridem, neq; Galenum, neq; Plinium, nostra Myrobalana cognouisse, sed eorum Myrobalanum planè aliud esse: ex quo videlicet oleum ad præciosa vnguenta exprimerent.
Μυροβάλενος enim idem sonat Græcis, quod Nux vel glans vnguentaria Latinis.

ET quoniam Auicenna & Serapionis interpretes vidit hæc nostra quodammodo ad glandis formam accedere, nullo iudicio Myrobalana vertit, cum mea sententia Pruna (quibus similia sunt) melius vertisset.

VOCAT ea Auicenna lib. 2. cap. 458. Delegi: Sic etiam Serapio, libr. simp. cap. 107. tamen si libratorum vitio Halilig corruptè legatur. Omnes enim Medici Arabes mihi affirmarunt omnia Myrobalana
Delegi

Delegi vocari. Peculiariter verò flaua azfar, indica si-
ue nigra asuat, quebula quebulgi, bellerica belere-
gi, & emblica embelgi, sub quo nomine haudqua-
quam nota fuere hæc posteriora Auicennæ libr. 2. cap.
228. & Mesuæ, de simp. med. purg. cap. 3. sed sub no-
mine Seni, vt patet ex Serapione qui Seni tenuissi-
mo cortice prædita esse scribit; quæ nota Emblicis con-
uenit.

Delegi, Hall-
lig, Azfar,
Asuat, Que-
bulgi, Bele-
regi, Em-
belgi.

Seni.

SUNT igitur in vniuersum quinque eorum gene-
ra, quorum nomina magna ex parte mutuati sumus.
Nam quod genus quoddam Serapio Damascenum ap-
pellat, melancholicis morbis perutile: id facit, nõ quod
in Damasco proueniat hic fructus, sed quod hinc ex
India Myrobalana inda eò deferrentur.

Myrobal.
quinque ge-
nera.

ET quamuis idem Serapio lib. simp. cap. 107. scri-
bat Seni cognominata genus esse Oliuarum, tamen er-
rat (quod pace eius dictum volo) atque ei erroris occa-
sionem præbuisse credo, quod emblica sale aut aceto
condita edantur.

Serapionis
error.

FALLUNTUR autem tam iij qui omnia My-
robalanorum genera in eadem arbore nasci putant,
quam qui flaua et quebula tantum. Nam quinq; sunt
diuersa arborum genera: & , quod magis mireris, in
regionibus sexaginta aut centum leucis inter se distan-
tibus nascuntur. Proueniunt enim nonnulla in Goa &
Batecala, alia in Malauar & Dabul. In toto regno
Cambaya quatuor eorum genera inueniuntur: quebu-
la verò in Bisnager, Decam, Guzarate, & Bengala.

Myrobalano-
rum arbores
diuersæ.

CETERVM quæ in Lusitaniam sicca deportan-
tur, magna ex parte sumpta sunt in regione quæ est

Arare, Ari-
tiqui.Rezanuale,
Gotim.

Aretca.

Anuale.

Myrobala-
norum hi-
storia.

inter Dabul & Cambaya. Nam experientia comper-
tum habemus eos fructus quos regio Septentrioni vi-
cinius producit, minus putredini obnoxios esse. Inue-
nio autem apud eos tria Myrobalanorum genera, quo-
rum vsus est in purgationibus leuibus et sine molestia:
hæc vocant tria genera: horum primum genus quod
rotundum est, & bilem purgat, indigenæ arare, me-
dici aritiqui vocant, nobis sunt flaua: alterum genus
incolis rezanuale dictum, nostra sunt indica siue ni-
gra: tertium genus Gotim incolis nuncupatum, ro-
tundum, nobis bellerica sunt. Chepula verò nostra quæ
pituitam purgant illis aretca appellantur. Hæc sunt
quatuor Myrobalanorum genera, quæ illis sunt in vsu
medico. Nam quinto genere, anuale ijs nuncupato,
nobis verò emblica dicto (tametsi apud eos reperiatur)
non vtuntur, nisi densandis corijs, Rhois coriariorum
loco, & atramento conficiendo. Sunt tamen etiã non-
nulli qui ijs viridibus vescuntur excitandæ appetentiæ
causa.

PORRO Arare rotundū est & Sorbi folia pro-
fert. Anuale folijs est minutim incisus Palmæ magni-
tudine. Rezanuale octogonum est, & folia Salici si-
milia habet. Guti folijs est Lauri, sed pallidioribus &
subcinericijs. Aretca magna sunt & rotunda, oblon-
giora tamen dum ad perfectam maturitatem perue-
nerunt, & angulosa: folia eius Persicis similia. Sunt
autem singulæ arbores Pruni magnitudine, omnesque
syluestres & sponte nascentes, non domesticæ.

CVM autē gustu sint adstringente & acido, Sor-
borum immaturorum modo, ex frigidorum & sic-
cantium

exantium classe esse dixerim.

PRÆPARATIONIS modus apud Indos nō inualuit, vtpote qui ijs non vtantur purgationis, sed adstrictionis duntaxat gratia. Nam si purgare velint eorum decocto vtuntur, & maiore dosi quàm nos in Europa. Solent autem ijs saccharo conditis vti magno cum successu, nec quisquam medicorum vsu istorum famam vnquam est periclitatus. Chepulorum * autē maior est gloria: condiuntur hæc in Bisnager, Bengala & Cambaya: flaua & indica, in Batecala & Bengala.

IUBE O ego ex his immaturis stillatitium liquorem organis elici, quem post sumptam aliquam conseruam adstringentem propino, & syrupis admisceo, si quando opus est. Flaua & Bellerica præscribere soleo initio mense, ijs qui aut alui profluuio, aut stomachi relaxatione laborant: talibus enim cōuenit huiusmodi cibus propter adstrictionē cum pauca aciditate coniunctam. Præterea immaturorum Myrobalanorum succum, in alui profluuijs apprimè efficacem esse expertus sum.

Aqua stillatitia Myrobal.

* Chepula rarius ad nos adferuntur, & non nisi dura & male condita. Emblica verò (quorum nullam mentionem facere Auctorem mirum) copiosè, recētissima & opprimè condita inuehuntur Antuerpiam.

De Tamarindis CAP. XXVIII. *Maturar*

MEDICAMENTVM omnibus cognitum sunt Tamarindi, quamobrem nullum adulterium norunt. *rebo*

NASCUNTVR multis India locis, sed qui locis mōtosis & ad Septentrionē obuersis proueniūt, præse-

runtur & diutius incorrupti manēt: quales sunt quos Cambaiete & Guzarate gignit.

Puli, Ambili.

VOCANTVR in Malauar Puli, in Guzarate Ambili, quo nomine reliquis Indiae prouincijs noti sunt. Arabes Tamarindi appellant, quasi dicas Palmulas indicas. Nam Tamar (quod omnibus notū est) eorum lingua Dactylum significat. Palmulas autem vocarunt Arabes hunc fructum, non quod eius arbor Palmæ similis sit: sed quoniam aliud nomen magis aptum non inuenerint, ossicula etiam in se continere conspicientes.

Tamarindi.

Tamarindorū
rū hīsto-
ria.

ARBOR est Fraxini aut Iuglandis Castaneæve amplitudine, materie firma, non fungosa siue spongiosa, ramis folijs ornatis multis minutimq; incisis, palmi magnitudine: fructus in arcus aut digiti incurui figuram efformatur. Huius immaturi cortex virēs est, siccatus verò cinereus est & facile auellitur: nucleos intus continet satiuorum Lupinorū magnitudine, quodammodo rotundos, sed planos, colore furuos sed laues, quibus abiectis, pulpæ vsus est quæ lenta & viscida est. Sed illud obseruatione dignum, quod hic fructus in arbore adhuc pendens noctu folijs sese inuoluat vitandi frigoris causa, interdiu verò sese expediat & è medio foliorum emergat. Acidus est hic fructus dū viret, sed tamen ea aciditas suauitate non caret. Plurimum illis expurgatis vtor cum saccharo, atq; id maiori cum successu, quàm si Syrupō acetoso vterer. Soleo etiam plerunque egros Tamarindorum infusione purgare. Tamarindorum quatuor vnciæ aqua frigida aut stillatio intybi liquore macerentur per tres horas, deinde fa

Tamarind.
facultates.

Et a expressione, eximantur Tamarindi, quos modico
 saccharo inspersos vtiliter exhibeo; euacuant enim ex
 parte biliosum humorem atq; pituitosum incidunt &
 attenuant. Huius regionis incola sine molestia sese pur-
 gant Tamarindis cum oleo nucis Indicæ sumptis. Me-
 dici verò Indici, folia Tamarindorū trita partibus cor-
 poris erysipelate infectis imponunt. Nos hic Tamar-
 indis aceti loco vtimur, gratior enim palato est eorum
 aciditas, præsertim maturorum. Deseruntur in Ara-
 biam, Persiam, Asiam minorem & Lusitaniam sale
 conditi, vt temporis iniuriam melius ferre possint. Ego
 verò sine sale domi asseruare cum suo cortice soleo. Fit ^{Tamarind.}
 ex ijs recentibus cum saccharo conserua, præclarum ^{conserua.}
 proculdubio medicamentum ad digerendos & expur-
 gandos humores, nec minus palato gratum. Tamarin ^{Aqua stillati-}
 dorum stillatitio liquore pro digestiuo aliquando vsus ^{tia Tama-}
 sum: Verum cum nimis dulcem & insipidum ferè in- ^{rind.}
 uenirem, eo vti desij.

N V N C superest, vt ex Auctorum Arabum scri-
 ptis hoc medicamentum examinemus, cum veteribus
 Grecis fuerit incognitum.

A V I C E N N A lib. 2. cap. 699. hoc medicamen-
 tum non describit, sed eius delectum dūtaxat profert,
 aitq; recentiores Tamarindos præferri.

M E S V E lib. de simpl. med. cap. 8. facit eos Pal- ^{Melue la-}
 mæ syluestris Indicæ fructum: sed eius error ex eo ma- ^{plus.}
 nifestus est, quod tota India Palmas non reperias: sed
 palmule adferuntur ex Arabia in Indiam, vbi magna
 quantitate eduntur sicca, similiter & in massam com-
 pacta abiectis nucleis. Memini tamē vidisse quoddam

Palma sylue-
stris.

genus syluestre Palmarum in Cambaya & Guzarate, sed sterile & longè diuersum à Tamarindifera arbore.

SERAPIO libr. simpl. cap. 348. ex auctoritate Bonifaa, in Cæsarea Aman prouenire asserit. Sed pace eius dictum sit: nullos Tamarindos in Cæsarea Aman, quæ est Syria, prouenire certum est, cum à Negociatoribus mercimonij gratia eò ex India deportentur.

Oxyphœnix.
Lacuna er-
ror.

NONNULLI Tamarindos à saporis aciditate Oxyphœnicem faciunt, quorum sententiam vt nec improbare, ita nec approbare possum. Sed quod Lacuna Com. in Diosc. libr. I. cap. 126. à Thebaicis palmulis non differre scribit, non probo: quemadmodum nec quod eius arborem Palmæ syluestris genus facit folijs oblongis, & per extremum acutis, quoniam huiusmodi profert folia vt antè dixi.

Tamarind.
temperamēt.

CETERVM Tamarindi ex Arabum testimonio refrigerant & exsiccant tertio ordine, tametsi aliquot exemplaria Mesue, sed mendosa, secundo ordine refrigerantium & siccantium collocent.

EIS semper vtor in febris admodum biliosis, non cassia solutiua aut manna, quoniam ob suam dulcedinem, bilem generant. Hinc fit vt huius regionis medici sacchari vsu in febris ardentibus abstineant.

De Cassia solutiua CAP. XXIX.

SUPERVACANEVM videbatur de ea arbore hic disserere, quam vulgo Cassiam fistulam appellant, quandoquidem medicamentum est omnibus notissimum, nisi cōtrouersia esset de nomine malè illi indito

dito à Gerardo Cremonensi *, quem (vt supra diximus) Arabica nomina intacta relinquere prestuisset, quam peruersè ita Arabes interpretari, & ansam præbere eos calumniandi, cum omni potius laude quam vituperio sint digni, qui nobis huius tam nobilis, tam præstantis, tamq̃, humanæ salutis necessarij medicamenti cognitionem protulerunt.

PORRO vulgariter Arabibus dicitur Hiarxamber, vocabulo tetrasyllabo, tametsi Auicenna lib. 2. cap. 197. Chiarlamdar corrupto nomine vocet: in Malauar Comdaca: in Canara, cuius prouinciæ est Goa, Bauasinga: in Decan & à Bramenis Bauasingua: in Guzarate & à Mauritanis regnum Decan incolentibus Gramalla: arbor ipsa in Canara Bahoo.

EST autem hæc arbor Pyri magnitudine, folijs mali Persicæ, angustioribus tamen aliquantum & virentibus: floribus Genistæ perquam similibus, luteis, Garyophyllum odore æmulantibus, quibus decidentibus, exiliunt oblongæ siliquæ virentes admodum ante maturitatem (non autem rubentes, vt scripsit Lacuna) quæ per maturitatem nigrescunt, longitudine interdum quinque palmorum, nunquam verò infra binos palmos.

NASCITUR per vniuersas has prouincias, præstantissima tamen & durabilior locis ad Septentrionem magis vergentibus, vt in Cambaya. Inuenitur & in Cayro, & in Malaca & in Sian totòque e tractu.

HANC non nisi syluestribus per se satam vidi, in

* Rhafes ad Alm. lib 3 de re med. cap.

510

Hiarxamber

Comdaca.

Bauasinga,

Bauasingua.

Gramalla.

Bahoo.

Cassia sol. h. historia.

Cassia sponte nascitur.

Candil quid
fit.

Pardaon.

*America tamen (quam falso Indiam occidentalem ap-
pellant, quandoquidem vnica sit India ab Indo flu-
mine denominata, veteribus cognita) intelligo è syl-
uestribus locis tralatam esse in hortos & agros, ita vt
nunc istic frequentissima sit. Fortunatiores tamen no-
stros Lusitanos puto, apud quos sine satione tanta co-
pia nascitur, vt vnus Candil, hoc est quingentarum
& viginti duarum librarum precium non excedat de-
cem regales castellanos, qui constituunt aureum Indi-
cum Pardaon nuncupatum.*

*AVICENNA lib. 2. cap. 197. scribit eam me-
dio esse inter calidum & frigidum temperamento, nõ-
nihil verò humectare. Serapio lib. simp. cap. 12. tem-
peratam eam constituit. Mesue de simpl. med. cap. 6.
nonnihil ad calorem accedere scribit. Antonius Musa
exam. simpl. excalfacere & humectare ordine primo
aut secundi initio.*

Manardi
lapis.

*SÆPIVS sum miratus Manardum in lib. simp.
Mesue scripsisse grana siue semina huius Cassia pur-
gatoria facultate prædita esse, cum tamen potius ad-
stringentem facultatem obtinere videantur, quàm so-
lutiuam.*

Sepuluedæ
error.

*ILLVD verò omni reprehensione dignum est quod
ait Sepulueda, nimirum ad mouendos menses, diffici-
lesq; partus, remorantesq; secundas, decoctum corticũ
harum siliquarum cum Artemisia propinari, aut ex
ouo sorbili cum vncijs quatuor mellis exhiberi. Nam
etsi demus magno, vt ipse ait, successu propinatum es-
se huiusmodi medicamentũ, Artemisie potius faculta-
tem hos effectus præbuisse censebimus, quàm harũ si-
liqua-*

liquarum cortices tale quid præstitisse, qui frigidi & sicci sunt temperamenti. Huc adde secundæ sapius etiam sine medicamento reijci, natura propria vi. Nam quod Auicenna lib. 2. cap. 197. præscribit ad partus difficultatem, multi non abs re suspectum habent hunc locum: censetq; Bellunensis in contextu cucumerem siccum reponi debere. Hanc ob causam statuerunt doctiores, Cassiam solutiua[m] intelligendam esse quotiescunque Cassiæ meminisset in purgante medicamento, reliquis locis Cassiam ligneam intelligi.

RIDICULUM verò est, quod de Lusitanis quibusdam nunc proferam, qui crediderunt plerosque huius regionis homines continua alui solutione laborare, quòd boues, quarum carnibus vescerentur, Cassiam solutiua[m] depascere[n]t. Nã arbores altiores sunt quàm vt à bobus depasci possint, neque tanta copia est arborum, vt numerum infinitum vaccarum (siquidem multas isti alunt, nullius verò carnibus indigenæ vescuntur) alere possint. Deinde cum duro cortice prædita sit siliqua, verisimile est (etiam si pertingere possent) vaccas graminis pabulum, quod semper ferè hic viret, istarum siliquarum auiditate non relicturas. Quod cum ab incolis percontarer, non mediocrem illis risum moui.

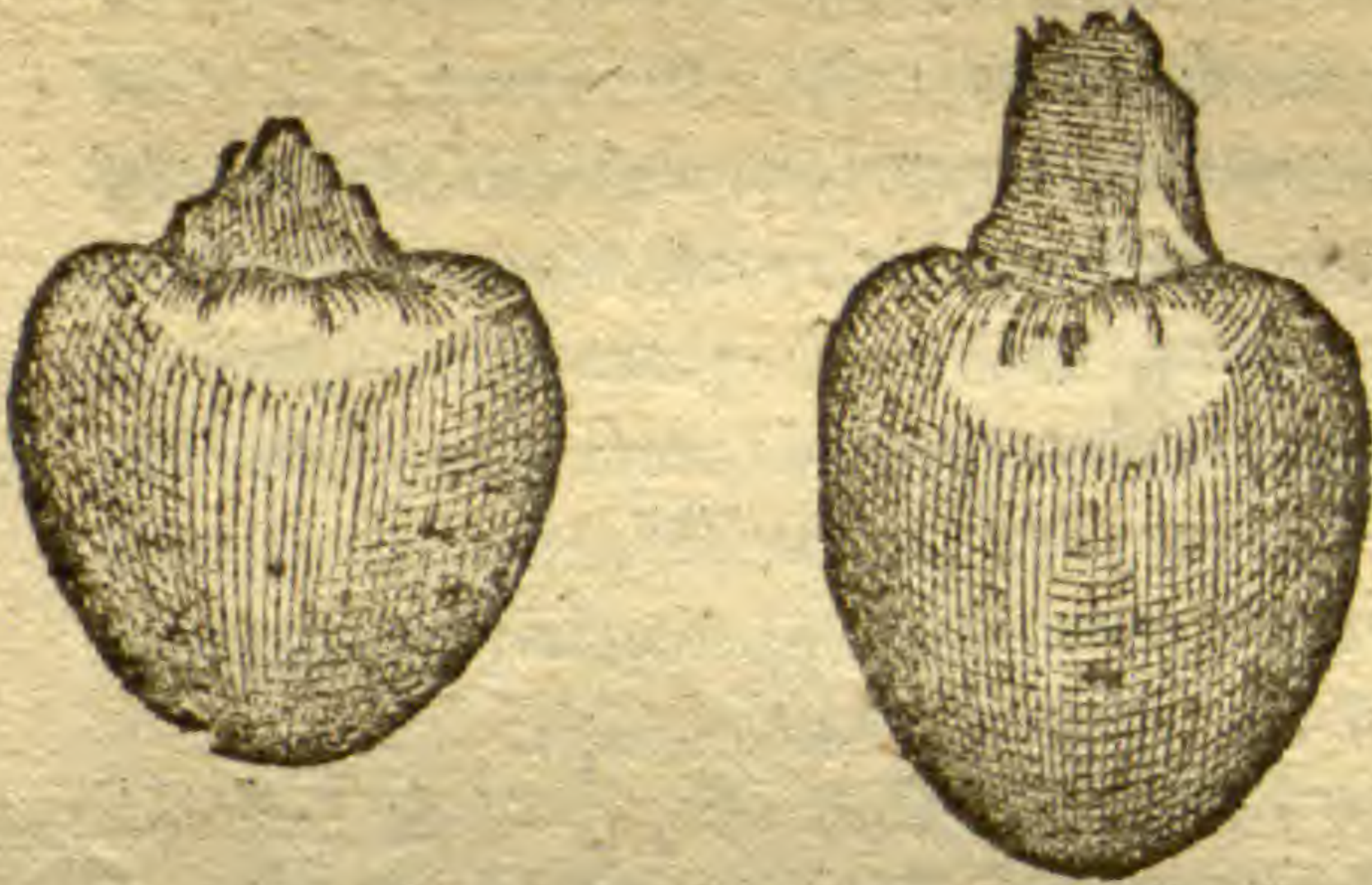
De Anacardio CAP. XXX.

ANACARDIO nomen indiderunt recentiores Græci (nam veteribus ignotum fuit) à cordis tum similitudine tum colore, Arabum vestigia sequuti, quibus Balador, Indis Bybo dicitur, Lusitanis Faua de Mala-

stulta de Cassia sol. persuasio.

Anacardium veteribus ignotum. Balador. Bybo, Faua de malaqua.

Malaqua, quod viridis & in arbore pendens similis sit nostrati maiori Faba, maior tamen.

MAGNA eius est in Cananor copia, tum in Calicut & reliquis India prouincijs mihi cognitis, veluti in Cambaya & Decan.

Serapionis
lapsus.

SERAPIO libr. simp. cap. 356. Galenum citat tanquã huius fructus meminerit (cũ tamen illi planè sit incognitus) & deleteriam facultatẽ habere ait, cui tamen experientia refragatur. Siquidem his in regionibus è lactis sero maceratum asthmaticis datur, et aduersus lumbricos: præterea ijs viridibus & sale conditis vtimur in cibarijs, oliuarum conditarum modo. Fructu verò siccato, caustici vice vtuntur in strumis: totaq; India huius cum calce misti vsus est ad pannos obsignandos.

AVICENNA lib. 2. cap. 41. id facit fructus Tamarindi ossi simile, eiusq; nucleum Amygdala effigie,
sine

sine nocumento esse affirmans : Et paulò post subiicit, id inter venena referri quæ deleteria sint facultatis.

NULLA autem præditum esse venenosa facultate, exemplis suprâ demonstravimus : Causticam verò vim obtinere, in iam exsiccato fieri diximus.

NONNULLI Anacardium calidum & siccum Anacardij ^{temperamen-} constituunt in quarto gradu: alij in tertio. Nemo tamē ^{tem.} mihi satisfacit, quandoquidem in virente clarum est deesse hunc excalfacientem & exsiccatem excessum: neque rationi consentaneum videtur in eo caliditatis & siccitatis gradu constituere quo est Piper. Nisi forte, quod in Sicilia nascitur, sit ea facultate præditum.

CAJOURS,

per medium sectus
nucleo integro.

integer.

* Adfertur interdū nucis genus Vlysioponē è Brasiliانو-
rū regione, quod Cajous vocāt. Arbor est magna, folijs pyri: Cajous.
fructu oui anserini forma & magnitudine qui succo ple-
nus est veluti id Citriorum genus quod Limam vocant,
quo quidem vtuntur Brasiliani, (Licet Thenetus cap 61.
Def-

Descriptionis Americæ contra asserat,)vt ab ijsdem intellexi. In extremo fructu prominet nux quædam renis leporini forma, colore cinereo, interdum ex cinereo rubicante. Duplici verò hæc nux constat cortice, inter quos spongiosa quædã est materia olei asperrimi & calidissimi plena: intus verò nucleum candidum continet esui aptum & pistacijs gustus suauitate non cedentem, pellicula cinericia obductum quam eximere oportet. Eo leuiter tosto vescuntur incolæ, gratior enim est, & venerem stimulare fertur. Acri illo oleo nihil præstantius esse ferunt ad lichenes & impetigines tollendas. Incolæ etiam aduersus scabiem vtuntur. Sed illud mirum primarium fructum nulla semina continere: & extrema illa nuce earum arborum genus conseruari debere. Nonnulli Anacardiorum genus esse autumant, ob similitudinem acris illius humoris quem corticibus conclusum habent. Nos & officinarum Anacardium, & hanc nucem integram, & per mediũ sectam exprimi curauimus.

De Amomo

CAP. XXXI.

Amomum.

MAGNA inter recentiores dubitatio est, quid sit Amomum. Hinc fit vt nonnulli eius loco Acorũ ex Galeni lib. simp. med. 6. præcepto substituãt, de quo haud secus atque de ipso Amomo dubitatur.

Rosa hiericuntina.

EX recentioribus nonnulli in ea opinione fuerunt, vt Rosam Hiericuntinam, legitimum Amomum esse contenderint, quorum opinionẽ doctẽ Matthiolus comment. in Diosc. lib. 1. cap. 14. multis argumentis refellit. Alij Pedem columbinum esse aiunt, quos idẽ Matthiolus erroris conuincere nititur.

EGO, tametsi hic non viderim eas stirpes quas Europa gignit, subiiciam tamen liberè quæ in India de Amomo didici. Percontatus sum aliquando à quodam Pharmacopœo natione quidem Hispano, sed religione Iudæo, qui Hierosolymis se habitare aiebat, quid esset

Amo-

Amomum. Respondit ille, lingua Arabica Hamama Hamama.
 nuncupari, quod interpretatum Pedem columbinum Pes colum-
 significat. Hanc stirpem sibi cognitam esse affirmabat, binus.
 quā tamē apud Indos nō vidisset. Evocatus postea à Ni Nizamora
 Zamoxa (quē vulgo NiZamalucco nūcupant) Rege in ReX.
 Decā potentissimo, qui prater mediocrē doctrinā sem-
 per apud se eruditos medicos alit cum Persas, tū Tur-
 cos, magnis stipendijs. Eius medicos interrogavi, num
 Amomum haberent, dixerunt illi istic quidem non na-
 sci, sed inter alia aromata quæ ad Regem ex Asia, Per-
 sia, & Arabia conficiendis Alexipharmacis perferren-
 tur, Amomum etiam adferri, cuius ramulo me dona-
 runt. Hunc cum Dioscoridis descriptione contuli, ad
 quam venustissimè quadrabat, & licet iam siccus, pe-
 dem tamen columbinum referebat.

NAM omnia plantarum & morborum ferè no-
 mina apud Auicennam, aut ad verbum redduntur, aut
 ab ipsa re nomen sortiuntur, exempli gratia, Lingua
 bouis, Lingua canis, Capillus veneris, Lingua avis: sic
 & in morbis Elephantia dicitur illis Daulalfil, quod Daulalfil.
 est, Pes Elephantis, Hydrophonia marazalquelbe, Marazal-
 quod est Dolor canis. Hinc sciendum est Amomum a- quelbe.
 pud Auicennam nihil aliud esse quàm Pedem Colum-
 binum*.

CUM apud NiZamoxa essem, aliquot plātas ob-
 seruavi, quibus Goæ caremus, veluti Eupatoriū, Mex-
 quetera, Mexir, * melyssophylon, buglossum, fumum Mexquetera,
 terra, tamaricem, asparagos, & violas purpureas in Mexir.
 Regio horto satas. Hæ forsitān omnes etiam in medi-
 terraneis nascuntur: sed tanta est nostrorum Pharma-
 copola-

Arboris flo-
res, violarum
loco.

copolarum auaritia, vt potius mercibus conuehendis studeant, quam officinae suae excolenda. Hinc fit vt violarum loco vtantur floribus cuiusdam arboris diuersae planè facultatis à nostris violis: quorum tamen vsum non admitto nisi in ijs medicamentis quae foris applicantur: atque Syrupum violaceum confici iubeo è violis conditis ex Ormuz, aut Lusitania delatis.

* Vtinam nostet hic Auctor Amomi descriptionē pleniorē dedisset quandoquidem plantam legitimam se vidisse affirmat. Nam multis altercationibus ansam praecidisset. Certè Pes eius columbinus, noster esse non potest, quem nonnulli, Amomi legitimi loco vsurpare non verentur, cum sit potius Geranij genus. Sed horum turpem errorem, eruditè detegit in commentarijs suis Matthiolus.

* Quanam nobis sint plantae Mexquetera & Mexquit planè ignoro: nec quid haec vocabula significarent, ququam indicare potuit.

De Calamo aromatico CAP. XXXII.

Disputatio
de Acoro &
Calamo.

NON minor est cōtroversia inter recentiores medicos de Calamo & Acoro. Volant enim nonnulli Calamum officinarum esse Acorum veterum: Alij malunt Galangam esse Acorum. Eam ob causam difficile est in tanta opinionum varietate aliquid certi statuere. Ego tamen nullius opinioni addictus liberè dicam quod sentio.

Calamus
aromaticus.

* CALAMVS aromaticus quo officinae in Lusitania vtuntur (aromaticum voco non odoratum, vt plerique alij, quandoquidem aroma odorem non significat, sed quod vulgo drogum vocant, neque etiam Calamum odoratum scio, sed Iuncum duntaxat) idem est cum eo qui hic in India magno est in vsu cum viris, tū mulie-

mulieribus & iumentis. Vocatur is in Guzarate, Vaz: Vaz, Bache,
 in Decan, Bache: in Malabar, Vazabu: in Malayo, Vazabu, Di-
 Dirimguo: in Persia, Heger: in Cuncam, quæ est rimguo, He-
 regio maritima, Vaticam: Arabibus Cassab & Al- get, Vaticam,
 dirira. Serapio lib. simp. cap. 205. eum vocat Assa- Cassab, Al-
 beldiriri, sed corrupto vocabulo: omnes enim Arabes dirira, Assa-
 medici cum Auicenna lib. 2. cap. 161. & 212. Cas- bel-diriri.
 sab & Aldirira appellant. Idem autem sonat Cassab
 quod Cabanus & Aldirira ex aromatibus: Nam Di- Dirite.
 rite idem quod nobis aroma est. Quoniam verò Ma-
 layo incolæ eius vsum ab Arabibus, qui ex Coraçone
 erant, didicerunt, idcirco corrupto nomine Dirim-
 guo vocarunt.

SERITUR per vniuersam Indiam: plurimus
 verò in Guzarate & Balaguete. Hic etiam Goa (vbi
 multus eius est vsus) in hortis satus prouenit sed per-
 paucus.

CETERVM non est odoratus nisi è terra auul-
 sus: quantoq; virentior est, tantò mihi validioris te-
 triorisq; odoris videtur; tametsi aliud sentiat Ruellius
 lib. 1. cap. 18. Conuebitur ad maritima, quoniam qui
 istic nascitur, nõ sufficit. Qui ex Balaguete adfertur,
 ad Occidentem mittitur.

FAMILIARIS eius vsus est mulieribus in Calami vites,
 vteri affectibus, & neruorum doloribus. Sed maximè
 expetitur hyeme à mulomedicis: contusum enim, ad-
 ditis allijs, ammi (quod est Cuminum rusticum) salis Cuminum
 momento, butyro, & saccharo, iumentis aduersus fri- rusticum.
 gora mane exhibent, vocantque id medicamentum
 Arata.

Calamus vnguentarius.
Calamus Arabicus.
Calamus Alexandrinus.

CETERVM quoniam Hippocrates & Galenus libr. 1. simp. med. Indicum hunc Calamum vnguentarium appellant, Plutarchus verò Calamum Arabicum, & Cornelius Celsus Calamum Alexandrinum, videtur etiam extra Indiam nasci.

EGO, vt veritatē elicerem, sciscitatus sum à multis Coraçone incolis et Arabibus qui huc venales equos adducunt, si apud eos nasceretur Calamus; item an esset eis cognitus, eoq; vterentur: Negarunt omnes apud se inueniri nisi ab Indis aduectam mercimonij gratia, probeq; sibi cognitum, vtpote cuius plurimus apud eos esset vsus. Non falluntur tamen qui Arabicum vocant, nam ex India in Arabiam defertur, & inde in alias regiones: neq; qui Alexandrinum appellant, quoniam hinc Alexandriam, deinde Barut & Tripolim Syriae defertur.

QVOD autem Menardus libr. 8. ep. 1. dicit in Pannonia se vidisse adeò recentem, vt non longè petitus videretur, fieri potest vt fallatur: aut, si viderit, satum forte in sporta aut olla vidit, vt plerunq; satum Gingiber nascitur. Sed illud certissimum est, hinc auehi Calamum in eas regiones.

Calamus nõ nisi in India.

IS verò quo utimur, radix non est (pusilla etenim est radix) sed ipsius Calami cum aliquantula interdum radicis parte fragmentum. Hallucinantur ergo qui nihil nisi radicem * esse scribunt confirmandæ suæ sententiæ causa, qua contendunt hunc Calamum Acorum esse. Neq; quod in Calamo est spongiosum & flavescente colore, aliqua in re simile est Aranearum telis, vt falso putarunt Auicenna lib. 2. cap. 161. & Serapio, lib.

lib. simp. cap. 205. quos Græcis & Latinis hæc melius nosse oportebat.

CETERVM quod Calamus Acorum non sit, nec etiam Galanga, satis ex Auicēna & Serapione probari potest, qui tria distincta capita de Calamo, Acoro, & Galanga scribunt. Præterea qui Calantum describunt, aiunt eum in India nasci, quod verum est: nec enim in alia regione nascitur. Acorum verò nō nisi in Acorū duntaxat in Europa. Europa nasci tradunt. Itaq; nobis ignotum est Acorū, aut imaginari non potuimus quod Manardus, Leonicensus & alij animaduertent. Omnibus sanè Arabibus, Turcis, Corasonibus, & Indis medicis ignotum est. Nam à NiZamoxa vocatus vt eum tremoris affectu liberarem, magna mihi cum illis contentio fuit de Acoro: quid tamen esset Acorum (etiam illis indicato nomine Arabico) indicare non potuerunt, nisi quod apud Turcos nasceretur.

PRÆTEREA Calamus calidus & siccus est in secundo ordine: Acorum verò in tertio: Galanga autē vtroq; calidior, vt suo loco dicemus. Deinde Calamus & Acorum cerebri & neruorum morbis conueniunt: Galanga verò ventriculum roborat, flatus discutit, & oris halitum commendat. Galanga item & Calamus medicamenta sunt in hac regione ab initio cognita, & in Occidentem vehi solita.

SOLEO tamen perpetuo Acori loco Calamum Acori succedaneum. substituere, sed maiori quantitate, quòd non adeo excalfaciat & exsiccat veluti Acorum.

* Nostrarum officinarum Calamus longè alius est ab eo quem hoc capite describit noster Auctor, quippe cuius Calamus legitimus sit à veteribus descriptus. Noster verò

nihil nisi radix est, cum aliquantula interdum foliorum particula. Cui cum omnes notæ Acoro à veteribus adscriptæ pulcherrimè conueniant, Manardi & aliorum sententiam improbare non possum, qui Acorum legitimum esse volunt. Adfertur ad nos ex Tartaria & Lituania, necnon & in Polonia nascitur, quibus Pruskuuorzecz nuncupatur. Eo & Germani, & Itali & Galli vtuntur, aliumque Calamum non norunt. Solebat enim Antuerpjam Vlysi- pone aduehi Calami genus vsuali nostro similitimum, sed retri odoris & saporis horridi, quæ nota illi communis erat cum Calamo nostro Auctori descripto: Solam tamè hanc ob causam in vsu apud nos esse desijt; licet omnes aromatarij multò efficacius, eo quo nunc vtimur, fuisse as- firment.

De Nardo CAP. XXXIII.

ILLUD affirmare possum, multò plura aromata, maioriq; quantitate, & minus adulterata ad nos ad- ferri, vilioriq; emi, quàm antiquitus fiebat: quod nunc Lusitanorum nauigationibus India nobis aperta sint, ipseq; regiones quæ aromata gignunt, longè cultiores nunc sint, quàm Veterum tempore fuerunt.

Nardus.

IN eorum numero Nardum repono, quæ legitima & sine māgonio ad nos importatur, licet interdū aut maris humore sibi ascito situm contrahat, aut senio suaueolentiam illam amittat, qua initio prædita erat.

Cahzçara.

çembul.

VOCATUR autem Nardus incolis (nam Græ- cum & Latinum nomen notum est) Cahzçara: Aui- cenna, lib. 2. cap. 646. & omnibus huius tempestatis Arabibus çembul, quod est Spica, & çembul indi, id est, Spica Indica: eadem ratione, quam nos Spicam Celticam vocamus, illi çembul rumim appellant. Quod autè corruptè Matthæus Syluaticus cap. 640.

Simi-

Simibel & Sumbel protulerit, mirum non est, cum ^{Sumbel} is linguam Arabicam ignorarit: nisi malimus tempore paulatim corrupta fuisse vocabula.

CETERVM nascitur Nardus in Mandou & Chitor prouincijs, Regnis Delli, Bengala, & Decan ^{Ganges fl.} vicinis, iuxta flu. Gangem, quem incolæ Ganga appellant, & sacrosanctum existimant, ita vt morituri regni Bengala incolæ hoc flumine mergi se iubeant, sed pedibus duntaxat. Sunt in eo flumine certa idolorum delubra, ad quorum cultū cateruatim confluunt Mercatores è Guzarate & regno Decan, magnaq; donaria in hæc idola conferunt, inde redeuntes sanctificati, vt aiunt, sed potius à cacodæmone obsessi.

PORRO non sunt diuersa Nardi genera: sed vnicum duntaxat mihi notum est genus, id scilicet quod ^{Nardi vnicū genus.} ex iam memoratis locis adferri diximus. Prouenit quidem in monte quodam qui altera parte Orientem spectat, altera Occidentem, ad quem scilicet occidentē sita est Syria multis regionibus ab India discreta. Sed tamen multis alijs eius regionis locis sata prouenit, nō facile enim sponte nascitur. Neq; vna præstantior est ^{Nardus sponte non prouenit.} altera, Spicæmue habet alia altera multò longiorem.

CERTE radix est spargens supra solum breuem ^{Nardi descriptio.} virgulam seu caulem circiter tres palmos longum cū longissimus, atq; alias insuper virgulas multò breuiiores: in summa radice spicæ producuntur, item alæ per virgulas. Tali enim modo venditur in Cambaiete, Assurate & Gogua, alijsq; portubus marinis, vnde mercatores Arabes & Persæ petunt: potissimam tamen partem ab indigenis absumi ferunt.

Nardus sordida.

INVENITVR interdum sordida & puluerulenta, villis ipsius planta in pollinem redactis. Emitur tamen ab ijs quos dixi mercatoribus, & eo puluere manus eluere intelligo.

HAC vnica Nardo quæ iuxta Gangem oritur, quamq; in Occidentem exportant, vtuntur medici cū Indici, tum Turci, Persæ & Arabes. Nā quod ex ingenti precio quo antiquitus teste Plinio libr. 12. cap. 12. emebatur, inferre volunt, nostram Nardum non esse legitimam, obiectioni me satis respōdisse arbitror, cū dixi Indias nunc magis apertas & cognitatas esse, quàm tempore Plinij fuerint, & ipsa aromata maiori copia ad nos adferri.

Lacuna oscitantia.

CETERVM fabulosum omnino iudico quod Andreas Lacuna suis in Dioscoridē lib. 1. cap. 6. cōmentarijs scribit, Nardi vsum apud Indos esse periculosum, quoniam ex ea fiat veneni quoddā genus mortiferū, quod non modò haustum, sed etiam cuti in sudoribus inspersum, hominem illico iugulet; idq; toxicum Pisum vocari. Nam cū multis in India annis Medicinam exercuerim, & non modò versatus sim cum omnis generis medicis Asiaticis, sed etiā Regibus & Principibus familiaris fuerim: nūquam tamen hoc Pisum videre mihi contigit, aut eius nomen audire.

Pisum.

Satiech.
Satiach.

Id genus quod Sepulueda Satiech & Satiach appellat, id esse puto quod ex Satiguam adfertur, celeberrimo regni Bengala portu & Emporio ad fl. Ganges ostia.

HIRCVLVVS VETERVM.

* Cum superiore Aprili Antuerpię essem, inter aliquot Nardi Celticę fasciculos plantulas quasdam inueni quę ad amussim quadrabant cum Dioscoridis Hirculo, quem Hirculus. libr. primo de re medica cap. 7. describit, eo que Nardum

Celticam adulterari refert. Nam plantula est Nardo Celticæ similis, candidior tamen & veluti ex viridi cinerea, sine cauliculo, minoribus breuioribusq; folijs, villosa admodum secundum radicem & nigricans, nulla odoris iucunditate. Folia premanfa nullum aromaticum saporem reddunt, sed lenta & viscida sunt; cum Nardi Celticæ folia & calida sint cum aliqua tamen adstrictione, & odore saporeque iucunda. Cùm igitur hoc capite noster Auctor de Nardo ex professo agat, facere non potui quin Hirculi meminifsem, eiusque hic iconem subijcerem, quam nemo hæctenus exhibuit.

De Iunco odorato CAP. XXXIIII.

IUNCUS odoratus in Marcate & Calaiate Arabia prouincijs maxima frequentia & abundantia nascitur, veluti in Hispania, gramen vulgare quo pascentur animalia.

HUIUS graminis nomina Græca & Latina nota sunt. Ab incolis autem Sachbar vocatur; à nonnullis verò haxis cachule, id est, herba lotoria, aut lotionibus idonea: tametsi non negem alijs etiam nominibus apud Arabes insigniri. Nam Auicenna lib. 2. cap. 598. eum adhar, Serapio cap. 19. adher appellant: quos sequuntur omnes Arabici & Persici medici hinc agentes: florem verò vocant Foca. Nam quod Syluaticus, cap. 12. adcher & adhecarum vocari scribit, corrupta sunt vocabula, Persis, qui ad iam diætas vsq; prouincias pertingunt, Alaf, quod herbam significat, vocatur, quo nomine per excellentiam appellari potest. Apud Indos peculiare nomen non est sortitus, sed herba Marcatensis appellatur. Sunt qui Paleam de Mecha nuncupent. Nec desunt qui pastum Camelorum vocent, nec immerito: sed tamen Cameli non sunt

Sachbar.

Haxis cachule.

Adhar.

Foca.

Alaf.

Herba Mezcatis.
Palea de Mecha.
Pastus Camelorum.

sunt istic adeo frequentes, vt hoc gramen cum floribus omnino depascere possint. Sed sunt ibidem multi asini, muli, equi, quos Arabicos vocamus, boues, caprae & oves quae nihil aliud pascuntur quam hanc herbam siue gramen.

DEFERTUR quidem in Indiam, in vsum medicum vsurpandus. Maxima tamen cum copia per fasciculos colligatū in nauibus adsumunt equarū mercatores, vt equis substernant, ne stercoris & vrinae pedore offendantur. Nam simulatq; maduerit recentē substernūt & madidum in mare abiectunt. Sed & nauis fasciculos aliquot secum aduehere solent, quos deinde in India vendunt. Memini in insula Diu *, vili emisse Insula Diu. se multos Iunci fasciculos quos in Lusitaniam cum alijs aromatibus mitterem: nullum tamen florem videre cōtiguit. Sed nec aliquo in precio ab incolis habetur, cum gens sit rudis & syluestris.

NULLVS est huius vsus apud istius regionis incolas: sed nos duntaxat & Medici Arabes & Persae, eo vtuntur. Ipsi indigenae eo se & sua iumenta lauant.

NUNC ad Auctorum qui eius meminere descriptiones veniamus.

DIOSCORIDES libr. I. cap. 16. laudatissimum ex Nabathæa, proximum Arabicum, quem aliqui Babylonium vocant, pessimum ex Africa adferri scribit. Floris, culmorum, radicisq; esse vsum. Eligendū eum qui manibus confricando rosae odorem emitit.

SCIO in ijs quas supra enumeravi prouincijs quae Arabia nomine comprehenduntur prouenire. An vero

Nabathæa.

in Nabathæa gignatur (quæ à Nabatoch Ismaëlis nepote denominata, prouincia est Arabia Iudæa contermina) diligēter percontatus sum à medicis qui in Hierusalem, Galilæa, alijsq; vicinis prouincijs versati erant: Sed illi responderunt, eum quo istic vterentur, ex Cairo aduehi. Interrogati verò an in Cairo nasceretur, an autem ex Maſcate adferretur: ignorare se dixerunt, quoniam medicamenta interdum ignota manerent ob indigenarum negligentiam. Quæ cum audirem, inquirere non volui num Babylone nasceretur, tametsi fieri posse putem, vt gignatur.

Iunci flos.

CUM verò Dioscorides Africanum improbet, non oportet nos admodum sollicitos esse in eo inuestigando, præsertim cum non adscripserit qua Africa regione proueniat. De floribus autem, cum meam, tum reliquorum medicorum negligentiam agnosco, qui non iubeamus eum aduehi. Nostra etenim culpa factum est vt eius vsus desierit.

IN medicamentis odoratis, Dioscoridem incertis comparationibus plerunque vti video, quemadmodum & in hoc Iunco. Nam tritus, iucundum quidem spirat odorem, sed Rosa haudquaquam.

Iuncus rotundus.

IUNCUS odoratus, & Cornelio Celso Iuncus rotundus vocatur, ad differentiam Iunci vulgaris, & Cyperi siue Iunci triangularis: sed minimè in eam altitudinem excrescit qua Iuncus est.

AVICENNA libr. 2. cap. 598. duo eius genera constituit. Alterum enim Arabicum vocat, qui est odoratus. Alterum in Agiami natum, per quod vocabulum Damascum intelligit. Sed quod Dioscoridis

vidis testimonio, Iuncum fructum proferre nigrū pro-
bet, manifestus error est, cum Dioscorides nusquam <sup>Auicennæ la-
plus.</sup> fructus meminerit.

SERAPLO libr. simpl. cap. 19. ex auctoritate <sup>Iunci histo-
ria.</sup> Bonifaa scribit Iuncum habere radicem Chulem si-
milem, latiore tamen, & minoribus nodis cinctam,
multos calamulos præduros proferentem, qui fructum
proferat similem floribus Arundinis, graciliorem ta-
men & minorem: simulq; & in vno cespite multas
plantas nasci. Huius radix adeo similis est Chulem *,
vt sub eo nomine à nonnullis appelletur, quemadmo-
dum initio dixi.

MATTHÆVS Sylvaticus cap. 12. decem
annis conseruari asserit. Credo in siccis & mediterranea-
neis regionibus multo tempore conseruari posse, cum
humiditate non abundet. Sed in huius prouincia ma-
ritimis, paucis annis in sua odoris fragrantia conser-
uari potest.

QVOD ad Brasauolum & Monachos in Me-
suen commentatores attinet, doctè illorum argumen-
ta refellit Matthiolus, Com. in Diosc. libr. 1. cap. 16.
quare superuacaneum esse iudico quidquam ijs adde-
re. Satis tamen Monachorum in Mes. dist. 1. cap. 47. <sup>Monachorū
oscitantia.</sup> oscitantiam mirari non possum, qui Galangam Iunci
odorati radicem esse contendunt, cum Galanga in Chi-
na nascatur, quæ bis mille ferè leucis ab Arabia ab-
est, & plurimum ab Iunco odorato differat tum fo-
lijs, tum radice: nec nisi sata proueniat Galanga, quæ-
admodum & Calamus: Iuncus verò sponte nascatur,
nec seratur.

* Diu vel Dio insula Oceani Indici aduersus ostia fluminis Indi (quem incolæ Diul appellant) sita est, eamque Patalen Plinio dici puto. Continet verò ea urbem mercurialem potentemque admodum, & celeberrimum quandam portum, quo confluunt negociatores Veneti, Græci, Thraces (quos Rumes vulgo vocant) Persæ, Turci, & Arabes.

Chulem.

* Quid per Chulem intelligat noster Auctor, hactenus scire non potui, tametsi diligentissimè perquisiuerim: nisi fortè intelligat gramen siue herbam vulgarem quam Græci *πρόοι* vocant. Nam à quibusdam Haxis cachule nuncupari ait, id est, lotoriam herbam. Et Pādectario cap. 158. Chulem herba capillaris est.

De Costo

CAP. XXXV.

MAGNO PERE commendatus à veteribus fuit Costus; at nec nunc sua laude caret. Sed cum Græci omnes tum Latini, tum Arabes, plura eius genera constituerint, factum est vt magna sit orta disputatio, an legitimum Costum habeamus. Plerique negant, & radices vel in Hispania, vel in Italia natas pro legitimo Costo in Myropolijs ostendi aiunt. Ego verò sum in ea opinione, vt vnum duntaxat Costi genus esse credam, cuius nomina primum proferam, deinde delineationē, postremo vsum medicum indicabo.

Costus, Cost,
Vplot, Pucho

EST ergo Costus dictus Arabibus Cost: in Guzarate, Vplot: in Malaca, vbi eius plurimus est vsus, Pucho, & inde vehitur in Chinarum regionem. Græci & Latini ab Arabibus nomen mutuati sunt. Nam quod Serapio lib. simp. cap. 318. Choist appellat, corruptum est exemplar, legendumque Cast: & quotquot conueni Arabes, eum nunc Cast, nunc Cost, nunc Costi vocant.

Cast.

Costi.

NASCITUR circa Guzarate, inter Bengala, Delli & Cambaya, in Mandou & Chitor: Inde multi currus Vplot, Spica, Chrysocola (quæ vulgo Borrax, Arabibus Tincar dicitur) alijsq; mercibus onusti aduehuntur, in urbem primariam Regni dictam Amadabar, quæ in desertis sita est, & in Cambayete non procul à mari sitam urbem: vnde postea per maiorem Asiae, nonnullam Africae partem, & vniuersam Europam deuehitur.

DESCRIBITUR autem Costus*, ab ijs qui Costi historia. viderunt, Sambuci effigie, & Arbuti aut AZimbri* magnitudine, florem odoratum proferens. Præcellit is qui intus candidus est, cortice cinereo: inuenitur tamē etiam colore buxi, cortice pallecente. Tanta est odoris fragrantia præditus, vt plerisq; nares feriat & capitis dolorem excitet: gustu minimē amaro, nec etiam dulci, tametsi iam senescens interdum amarescat. Nam recens acri gustu est, vt reliqua aromata.

HOC vtuntur in multis medicamentis Indici medici. Hunc in Ormuz mercatores exportant, quo Corasones & Persæ confluunt: inde in Adem, quo huius emendi cum alijs mercibus gratia Arabes & Turci cōueniunt. Nec mirum est si eius loco, alio medicamento officinae vtatur in regionibus procul à Lusitania distitis, quandoquidem exigua admodum quantitas in Lusitaniam defertur.

QVONIAM verò Veteres tria Costi genera Costi tria genera apud Veteres. constitutunt*: videlicet Arabicum, qui sit candidus, leuis, eximia odoris suauitate: Indicum leuem, amarum, & nigrum: & Syriacum, grauem, colore buxæo.

Per-

Perquisivi à negociatoribus Arabibus, Persicis & Turcis, vbinam tanta Costi copia consumeretur quæ ad eos hinc exportaretur. Responderunt illi maximã partem in Asia minori & Syria consumi, sed & etiam apud Arabes & Persas. Interrogati verò an alius quispiam Costus apud eos nasceretur, negarunt nasci. Idem percontatus sum à NiZamaluci medicis; sed negarunt illi alium se Costum vidisse vnquam, quàm qui ex India ad eos perferretur. Vnus tamen illorum olim Xatamas medicus fuerat, diuturnoq; tempore in Cairo & Constantinopoli medicinam fecerat. Vt autem tam diuersa nomina sortiretur, occasionem præbuisse negociatores puto, qui ex varijs regionibus oriundi erant.

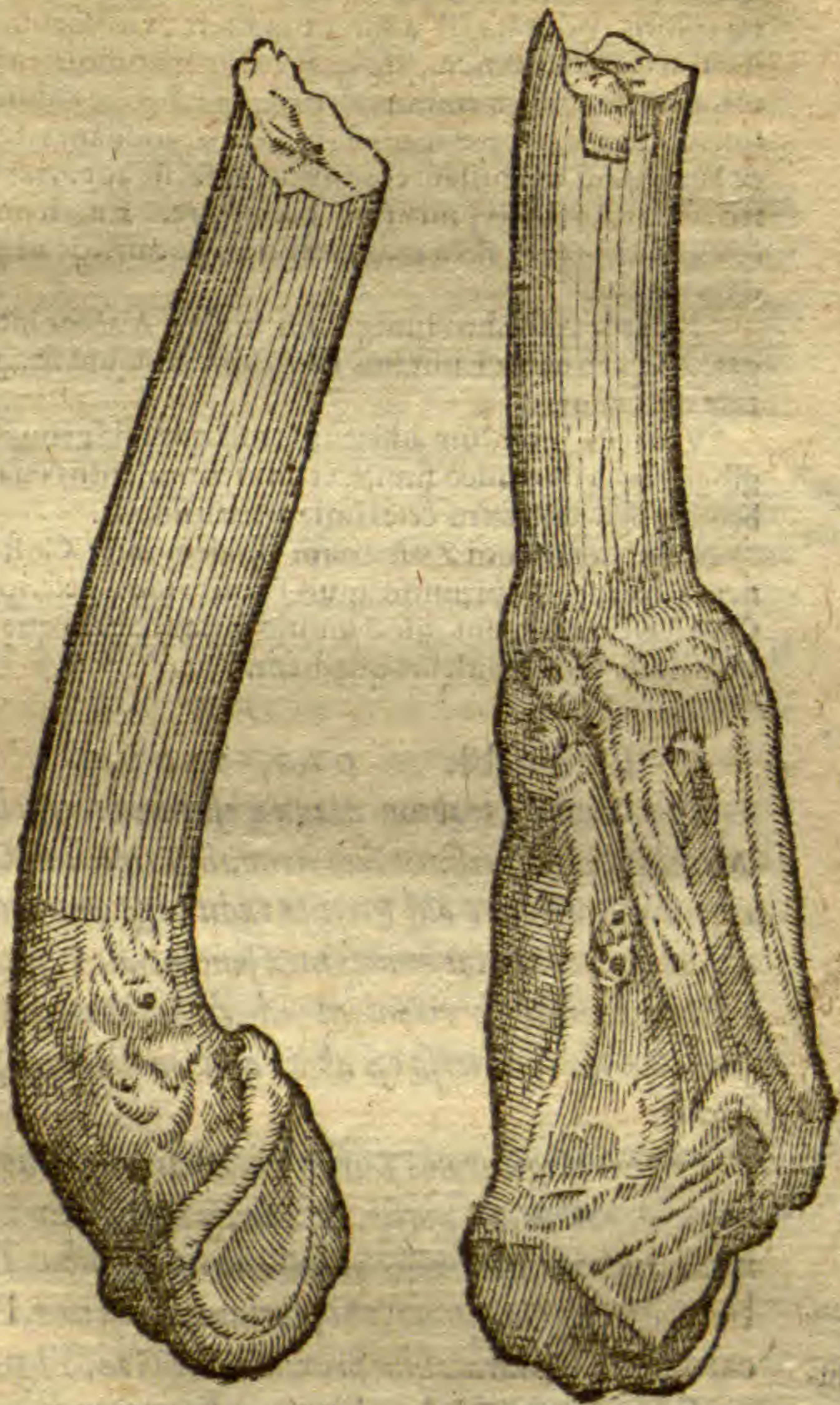
Costus amarus & dulcis Arabibus.

QVOD Arabes eius duo genera faciant, amarum & dulce: factum esse puto, quòd hoc medicamentum cum recens est & incorruptum, nullius amaritudinis sit particeps, candidiusq; persistat: vbi autem vetustate corrumpi incipit, amaritudinem contrahit, fitq; nigricans.

* Non videtur huius Costi descriptio cum Veterum Costo continere. Nam ex Dioscoridis descriptione satis manifestum est illorum Costum radicem fuisse, cum ait: Sunt qui, admittis Helenij Comageni præduris radicibus, adulterent. Verisimile enim non est truncum aut ramum fruticis tantam habere similitudinem cum radice, vt radice adulterari possit. At nostri Auctoris Costus nimum radicis habet, & ferè nihil nisi lignum est suo cortice contectum. Quare aut veteres Costum ignorasse dicendum est, aut Arabum Costum (si quidem hic descriptus Costus illorum Costus est) à Græcorum veterum Costo diuersam esse plantam.

COSTVS INDICVS.

Co.

C O S T I genus Antuerpianum è Lusitania inuehitur solidum cortice cinereo, intus indicans, interdum verò cinerei coloris; odorata est admodum radix, violaceum siue irinum spirans odorem, præsertim dum manditur, ea parte qua extra terram eminent, plerunque inherere adhuc cõspicitur caulis fragmentum ferulaceum quiddam referens & fungosam medullam continens, vt facile appareat Costo nostri Auctoris plurimum conuenire. Eius iconem, qualis videlicet ex ficca radice exprimi potuit, hîc adijciendam curauî.

* Nisi per Azimbro iuniperum noster Auctor intelligat (Zimbro enim Lusitanis Iuniperus est) quid sit, ignorare me fateor.

* Venetijs interdum adfertur Costi quoddam genus Giberis radicibus adeo simile, vt nihil supra, intus etiam fibrosum, sed pallescens & eximie amaritudinis.

NON desunt qui Zedoariam vsualem inter Costigenera referant, & primum apud Dioscoridem descriptum Costum esse autument, quod multas notas habeat quæ Arabico illius Costo pulchrè quadrent.

De Turbit CAP. XXXVI.

DE Turbit Arabum magna est inter recentiores Medicos controuersia. Nam nonnulli Tripolium Graecorum esse volunt: alij Pityusæ radicem esse contendunt: alij Alypi. Sed errant omnes mea sententia. Siquidem Turbit plantam & virentem vidi, & floribus exornatam, quæ planè diuersa est ab ijs quas in medium proferunt.

Turbit.

Barcaman.
Tiguar.
Turbit historia.

Q V O D dicitur nos Turbit vocamus, eodem nomine & Arabibus, & Persis, & Turcis appellatur: tamen si Andreas Bellunensis in suis emendationibus Terbet vocet. In Guzarate, vbi plurimum nascitur, Barcaman: in Canara, cuius prouinciae est Goa, Tiguar.

E S T autem Turbit planta, radice neque magna, neque

neq; longa, caule hedera modo per solum extenso, digiti crassitie, interdum crassiore, duos palmos longo, interdum verò multò longiore. Folia Althea profert; flores etiam similes, è candido rubentes, nonnunquam omnino candidos, non (vt quidam volunt) colorem ter die mutant. Est verò duntaxat utilis & gummosa caulis pars inferior iuxta radicem: reliqua pars gracilior est, & comosior, quàm vt utilis esse possit. Nonnunquam radix cauli adheret, sed inutilis cum caulis duntaxat in medicum vsum recipiatur. Tota autem planta insipida est cùm colligitur.

PROVENIT in maritimis, verùm non adeo mari vicina, vt vnda allui possit: sed duabus, interdum tribus à mari leucis seu miliaribus. Plurimum nascitur in Cambayete, Surrate, Dio insula, & Baçaim, & locisq; vicinis. Inuenitur & in Goa: sed à medicis improbat, nec eo vtuntur. Intellexeram etiam in Bisnager prouenire, quod centum quinquaginta & amplius leucis à Guzarate distat: sed postea rescitum est, eò ex Guzarate deportari (vnde etiam magna copia in Persiam, Arabiam, Asiam minorem, et Lusitaniam exportatur) quoniam si quod in Bisnager nasceretur, viribus adeo infirmis esset, vt à medicis recipiendum non censeant.

Turbit na-
tales.

FIERI potest, vt alijs etiam per Indiam locis gignatur (non enim seritur, sed sponte prouenit) sed id incertum est ob indigenarum negligentiam.

CETERVM non omne Turbit gummosum est natura. Sed quoniam viderunt Indi à gummositate, optimi Turbit notas nos petere, solent eius plantam, an-

Turbit qua
ratione guma
mosum fiat.

te quàm eã colligant, aut contorquere, aut leuiter vulnerare, quo liquor exiliat & densetur. Deinde post aliquot dies redeunt, & gummi sine concreto liquore plenos caules reperientes eos colligunt. Id mihi retulit affinis meus medicus in Baçaim, qui aliquoties cum ipsis Indis colligendi gratia profectus est, & hanc elicendi succi rationem obseruauit. Nam cum iussisset aliquot plantas intactas relinqui, eas minimè gummosas inuenit, aut nonnullas tantum pauco cum gummi. Ex eo igitur deprehendere licet, gummi nihil ad præstantiam agere; sed id plerunque præstantius censendū esse cuius gummi non appareat, quippe quod in ipsa planta reconditum sit. Non negauerim, quin etiam Turbit gummosum sine contorsione reperiatur: sed vt facilius liquorem suum aut gummi exerat, contorqueri & vulnerari plantam certum est.

Turbit dele-
ctus.

ALTERA probationis nota est, vt sit candidum. Siccatum ad solem, candidum est: in vmbra verò siccatum, tametsi nigrescat, non minus fortè bonum est, quàm album in sole siccatum.

Turbit facul-
tates.

EST verò Turbit Indicis medicis medicamentum pituitam deijciens, cui interdum si absit febris, Gingiber adijcere (vt etiam alijs purgantibus medicamentis) solent: alioqui plerunq; sine Gingibere ex decocto pulli gallinacei, aut ex aqua exhibent. Præfertur autem quod in Cambaya natum est. Memini me in insula Dio emisse singulas quas vocant manus, vna tanga*, Pendunt autem singule manus viginti septem libras. Sed postea intellexi eum, à quo emissem, duplo minoris emisse.

Tanga.
Manus.

CETERVM longè nobis aliud Turbit * descri-
 bunt Arabes, quàm id quod modò exhibui. Siquidem Turbit Ara-
burn.
 Mesue lib. 2. de simp. med. cap. 2. ait radicem esse ber-
 bae folia Ferulae minora ferentis & ex earum planta-
 rum genere quae lacteo succo turgent: varia eius inue-
 niri genera, videlicet domesticum, sylvestre: magnū,
 paruum: album, nigrum, & flauum: & in locis siccio-
 ribus gigni, quod ex succi densitate deprehenditur. Se-
 ptem verò in eius delectu obseruanda: vt sit cādidum, Turbit Ara-
burn dele-
ctus.
 intus cauum siue vacuum & arundinosum, & gum-
 mosum, cortice cinereo, planum, fragile, & re-
 cēs: crassum autem siue densum improbari. Sed, quod
 eius pace dixerim, ex aliorum relatu suum Turbit de-
 scripsisse potius videtur, quàm legitimum vidisse. Nā Turbit è La-
stariarum nu-
mero nō est.
 neq; forma conuenit, nec è lacte madentium plantarū
 est numero, nec eius domesticum genus inuenitur: cum
 vniuersum sponte in incultis proueniat. Alterum genus
 interdum altero esse maius verum est. Color autē aut
 albus, aut flauus, aut niger naturalis eius planta non
 est: sed pro preparationis ratione contrahitur. Nam
 quod probè preparatum, suòue tempore collectum non
 est, albū esse non potest. Nascitur verò potius locis hu-
 mentibus quàm siccis. Neq; albedo & gumositas pro-
 bitatis sunt indicia, veluti iam dixi. Neq; arundina-
 ceum aut ferulaceum est, aut planum, aut fragile, nisi
 nimia siccitate exsuccum. Densum autem potius mihi
 videtur probandum, quàm improbandū, quippe quod
 plus substantiae contineat, modò cariosum non sit.

SERAPIO lib. simp. cap. 330. Tripolij Diosco- Tripolium
non est
Turbit
 ridis historiā ad suum Turbit transtulit. Sed si cum

legitimi quam exhibemus Turbit descriptione confertur: manifestè eius error deprehendetur. Nam neq; folia Isatidis habet, neque eius caules in summo diuiduntur, sed in mucronem desinunt largo foliorum prouentu ornatum. Flos non mutat ter die colorem, neq; eius radix odorata est, aut venena arcere adhuc deprehensa est.

Alypum non est Turbit.

DENIQUE non est Alypum Dioscoridis, vt recentiorum quidam existimant, cum eius historia Alypi descriptioni planè repugnet, & facultates sint diuersæ: Turbit enim pituitam duntaxat purgat, Alypū atram bilem deijcit. Neq; vt iam diximus, cuiquam è lactarijs comparari potest, quæ non sine noxa in corpus admittuntur. cum Turbit legitimum nullam acrimoniam habeat, & sine molestia pituitam deijciat.

Arabes erroris auctores.

PORRO huic errori ansam præbuisse puto Arabes, qui conspicientes apud suos in vsu esse Turbit ab India petatum, id ad Græcorum aliquam descriptionē ilico referre voluerunt, Græcis omne plantarum genus fuisse cognitum existimantes. Sed satius multo fuerat, ea ratione omnia non confundere, & simplicem aliquam eorum medicamentorum, quæ illis non erant probè nota, descriptionem contexere.

* Baçaim vrbs est vasta, multas alias vrbes & pagos sub suo dominio habens: quinquaginta leucis ab insula Diu abest, & Regi Lusitaniæ paret.

Tanga.

* Monetæ genus Indicum Tanga est, quod sexaginta Lusitanicis regalibus æstimatur, hoc est duobus ferè Castellanis regalibus aut septem assibus Gallicis. Regale enim Castellanicum triginta & sex Lusitanica conficit.

* Turbit à nostro Auctore descriptum longè aliud est ab eo quo vulgo in officinis vtuntur. De quo qui plura volet,

let,

let, consulat doctissimos Matthioli commentarios in capita 30. 51. & 78. libri quarti Dioscoridis. Per vniuersam Hispaniam Thapsia abundè nascitur, eius radice pleræq; Hispaniæ officinæ pro Turpeto legitimo vtuntur. Non desunt etiam multis per Europam locis, qui Scammonij radicem cõcisam pro legitimo Turpeto ostendant, atq; in sua medicamenta recipiant, vt his manifestum esse potest qui scammonæ radices ficas cum illorum Turpeto diligentius contulerunt.

De Rhabarbaro CAP. XXXVII.

NON est operæ precium multa de Rhabarbaro recensere, cum omnibus notissimum sit medicamentum. Silentio tamen prætermittendum non duxi, quod hic in India didici: videlicet, omne id Rhabarbarum quod in Indiam, Persiam & Europam importatur, esse in Chinaram regione natum. Nam ex Chinaram regione per Tartariam Ormuz & Alepum defertur, inde in Alexandriam, & tandè Venetias, vnde reliqua Europe regna petūt. Nos præter id quod nauigijs ex China infertur, eo etiam vtimur quod Persæ ex Ormuz aduehunt, quod minus teredinem & cariem sentit, quàm quod ex China nauigijs infertur. Siquidem plus corrumpuntur aromata quæ per mare inuehuntur vnius mensis spacio, quàm quæ terrestri itinere importantur vnius anni tempore. Præterea India, præsertim in maritimis, maximè humida est, & huiusmodi aromata diu integra seruare non potest. Nam Rhabarbarum sub mensem Maium in Indiam locis videlicet maritimis importatum, nisi ante Septembrem absumat, planè inutile est, & abiiciendum: corrumpitur enim, vt pleraque alia aromata quatuor illis mensibus hybernis, qui sunt Iunius, Iulius, Augustus, Septēber.

Rhabarbarū
omne in Chi
narum pro-
uincia nasci.

Interea aliud recentius ex Ormuz importatur quo vtuntur, idq; quod in maritimis hybernauit, in mare abijciunt.

Rhabarbarū
Samarcanda-
ginum.

REFERVNT genus quoddā nasci in certa Tar-
tariæ vrbe nomine Samarcandar: sed quod improbum
sit, nec nisi iumentorum purgationibus vtile.

Rauā Chini.
Rauam.

NULLVM autem est Rhabarbaricum, aut In-
dicum; sed solummodo Chinense, quod Rauam Chi-
ni Persæ appellant, Mauritanii tamen plerique solum-
modo Rauam.

ALIQUANDO in Couchin intellexi Rhabar-
barum ab indigenis interdum decoqui aut distillari, et
eius decocto aut stillatitia aqua sese purgare, eamq;
esse causam, cur interdū tam facile teredinem sentiat
& corrumpatur. Sed cūm neminē audiuerim qui hæc
ita sese habere, se vidisse diceret, affirmare non ausim.

De Radice Chinæ CAP. XXXVIII.

Radix Chinæ.

NASCITVR hæc radix in Chinarum vastissi-
ma regione, quæ Moscouiam vsque extendi creditur.
Quoniam verò per totam hanc prouinciam, & etiam
in Iapan seuit lues Venerea, quam alij Neapolitanum
morbum, alij Gallicum vocant, nostri scabiem Hispa-
nicam, Persæ Badæ Frangi, quod morbum Gallicum
sonat; aperuit Deus huius regionis incolis vsum radicis
cuiusdā, quæ apud eos nascitur, vt huic malo succurre-
retur. Quemadmodū in nouo orbe Guaiaci vsum osten-
dit, quoniam ea pars orbis etiam hoc morbo ab omni
hominum memoria infestata fuit. Ibi contractū mor-
bum in Europam adferētes Hispani anno Redemptio-

Bade frangi.

nis humana 1493. reliquis nationibus cōmunicarunt. Lues venerea
primum in
Europa 1493.
anno.
Nobis verò primum innotescere cœpit huius radicis v-
sus post annum quingentesimum trigesimum quintū
supra millesimum, adferentibus eam huc Chinesibus
quibusdam ea lue infectis, qua se, interea dum hīc ne-
gociarentur, curarent.

CETERVM anno ante quàm huius radicis vsus
in India innotesceret, huc è Lusitania delatus sum nō-
nullas facultates mecū adferens, atq; inter eas, Ligni
Guaiaci libras quingentas. Ex eo, tametsi multū sub-
latum esset dum in Liburnicam inferretur, et efferre-
tur, mille tamen aureos contraxi Lusitanicos, quoniā
magna aviditate è Lusitania expectabatur hoc lignū,
quòd multi malè perirent inunctionibus: & forte tum
temporis nemo præter me aduexerat. Curati ergo fue-
runt plurimi meo ligno. Sed eo absumpto, cū nouum
è Lusitania non importaretur, eius, quod iam decoctū
fuerat, libra quinq; Lusitanicis aureis venijt.

FACTVM est vt eo tempore mercator quidam Qua ratione
primum Ra-
dix Chinæ
Lusitanis in-
notuerit.
in Diu insula narraret inclyto viro Domino Martino
Alfonso de Sousa meo mœcenati, qua ratione à Galli-
ca scabie curatus fuisset quadam radice è Chinarum
regione allata, cuius vires magnis laudibus euehebat,
quoniam qui ea vterentur extrema illa victus ratione
non egerent, qualis in Guaiaci vsu obseruabatur, sed
tantum abstinerent à bubulis & suillis carnibus, pisce
& crudis fructibus: tametsi ne in China quidem pi-
scibus abstinerent, quoniam magni sunt belluones. Cū
inualuisset is de radice rumor apud vulgus, mirum in
modum hanc radicem videre auebant, atque ea vti,

quoniam molestè ferebant extremam illam victus rationem, quam in Guaiaci vsu obseruare cogebantur. Adde quòd huius regionis incolæ ob otiosam vitam natura sint magni epulones. Sub id tēpus appellunt Malacam Chineses liburnicæ, paululum huius radicis in suum vsum adferentes. Sed id paululum tanta auiditate requisitū fuit, vt in singulas huius radicis gantas (pondus est apud eos viginti quatuor vncias pēdens) decem Lusitanicos pendere oportuerit. Postea verò aduehentibus eam magna copia Chinesibus Liburnicis, minui cœpit precium, ita vt nunc ganta ematur duntaxat regali castellano.

Ganta.

AB eo tempore vilescere cœpit Guaiaci vsus, atq; ex India relegari, tanquam Hispanus quidam qui indigenas fame enecare vellet.

CETERVM, vt ad institutum reuertamur, non sine causa, tantis laudibus effertur Chinæ radix. Nam obseruatis, quæ in hoc morbo obseruanda veniunt, natura morbi, anni tempore, regione, sexu, ætate, & temperamento ægri, mirabiles eius sunt effectus: tametsi non desint ex recentioribus qui eam acriter sed immerito damnent.

Radice Chinæ mirabiles effectus.

Præparatio- nis modus.

IN magnis doloribus & inueteratis, huius radicis vncia in sex aquæ sextarijs * coquitur, ad dimidiij vsque humoris consumptionem. Seruatur id decoctum vsui, vase aliquo vitreo aut figulino vitrato. Spuma vero inter bulliendum colligitur, & utiliter vlceribus tumoribusq; imponitur. Salutaris est etiam densus ille vapor inter coquendum exhalans, ipsis doloribus. Interdum calido decocto tumores fouemus: nōnunquam
lineos

lineos pannos decocto madidos vlceribus imponimus, eaq; mundamus.

SOLENT *Chinenses* maiori quantitate in sua Chinatum regio frigida. regione assumere, cum frigida admodum sit. Quos cum imitari vellent huius regionis nonnulli, radicis duas vncias, addita interdum semisse, in precedenti aquæ quantitate decoquentes, ob nimium medicamenti calorem in graua inciderunt symptomata. Sed & quod mihi accidit, prætereundum non duco. Sciatica laborans, huius radicis decocto vsus sum prouocandi sudoris causa. Sed cum calidum haurirem, vt initio ferebat consuetudo; in tantos hepatis ardores incidi, vt vniuersum corpus erysipelate & pblegmone laborare cœperit, necesseq; fuerit statim venam secare, decoctum hordei cum saccharo rosato sumere, & aëri me exponere vt sanitatem pristinam recuperarem. Itaq; meo periculo facti sapientiores reliqui, calido decocti potu, & tanta radicis copia in posterum vti desierunt.

ANTE omnia deligenda est radix ponderosa, recens, firma, quæ neq; teredinem, neq; cariem senserit, Radicis Chinæ delectus. & quæ candida sit: melior enim talis est, quam rube-scens. Huius vnciam in sex aquæ sextarijs decoquimus Eius vtendæ ratio. ad medias aut ad tertiam partem, pro morbi & aegri natura, subinde ea medicamenta inijcientes, quæ huius radicis facultates corrigant. Exempli gratia. Si dolor capitis aut neruorum adsit, rorem marinum, aut rosas inijcio: Si obstructionibus hepar laboret, apium: si ardor adsit cum obstructione, intybum: si vlcus vesicæ aut renū infestet, additur glycyrrhiçæ succus: interdum radici admisceo æquale pondus hordei.

SOLENT autem huius radicis decoctum sumpturi, prius syrupis conuenientibus purgari, quibus (quoniam plerunq; materia quæ peccat pituitosa est) Turbit aut agaricum maiuscula quantitate indimus, aut nonnunquam syruos China decocto diluimus. Bene purgato corpore radicis decoctum propinare incipimus, post decimum quintum diem, minoratiuo, si opus sit, exhibito: item alio interdum post trigesimum diem, quod ex manna constet, aut cassia solutiua, aut Rhabbaro decocto radicis macerato, aut hordei, prunorumue, vel glycyrrhizæ, aut intybi decocto. Toto hoc tempore, si alius singulis diebus libera non erit, clysteres ex radicis decocto, melle rosato, oleo violaceo, & cassia solutiua paratos iniicimus, habita necessitatis ratione.

QUOD si nimium incalescat æger, radicem minus decoquimus, aut eius decocto aquam intybi, vel fumi terre, si adsit, aut buglossi, iniicimus. Quod si nec hoc sufficit, decoctum subtrahimus, curationemq; in aliud tempus magis opportunum differimus.

HOC decoctum interdum intra vigesimum diem curat, interdum serius, interdum verò citius. Vulgariter tamen ad decimum quintum vsque diem dolores augetur, & intenduntur, deinde paulatim mitigantur. Nonnullos vidi, qui licet aliquoties hoc decoctum sumpsissent, postrema tantum diæ curati sunt. Alios item, qui nullo modo curati sunt, quòd forsitan frigidiores essent humores. Itaque consulo, vt qui in Europa hac radice vtentur, eius quantitatem augeant, cum frigidior sit regio.

IN singulas verò curas, radicis vsus esse solet ad Medicamen-
ti dosis. vn-
cias triginta, vncijs totidem dierum numero, quibus
cura perficitur, respondentibus. Raro calidum decoctũ
exhibeo, nisi in vehementibus & inueteratis dolori-
bus, quando sudoribus materiam euacuari oportet: tũc
enim bis singulis diebus exhibetur, mane scilicet & ve-
speri. Hac autem vulgaris est victus ratio. Victus ratio. Datur caro
gallarum, pullorum gallinaceorum, & veruecina e-
lixæ cum salis momento (id enim modicè sumptũ no-
xium esse non puto) & croco, & coriandro sicco. In-
terdum eadem assa exhibetur, habita morbi ratione.
Vinum omnino adimo, nisi ad stomachi ex multa pi-
tuita contractam debilitatem, appetentiæq; deiectione-
nem tollendam, decoctum sumatur: tum enim radicis
decocto dilutum agris propinatur, appetentiam enim
ciet, & concoctionem plurimum iuuat. Pane mellito
vtuntur Chineses.

EFFICACIOR est hac radix in inueteratis Radix Ching
præstantior
in inuetera-
to quàm re-
centi morbo. morbis, vbi videlicet magni tumores, & vlcera mali-
gna adsunt, quàm in recentibus morbis.

SVNT & alia hac radice vtendi rationes. Nam
quosdam in Balagate vidi, qui calido radicis decocto
eiusdem radicis tritæ drachmam cum semisse inijcerēt,
quotiescunque mane & vesperi sumerent.

SVNT qui mane laminam conseruæ ex huius ra- Conserua d
radice Chi-
nz. dicis puluere & melle paratæ (aut saccharo, si magnus
adsit calor) edant, deinde radicis decoctum bibant. Au-
getur autem, aut minuitur pulueris quantitas in hac
conserua, & quandoque corrigitur, pro Medici ar-
bitrio.

VARIANDA sunt interdum remedia. Memini solo decocto binos curasse, quibus testiculi intumuerant.

HAC radice adhuc tenera, Chineses cum carne elixa vescuntur, veluti apud nos naxis aut rapis cum carnibus elixis vesci solemus.

Aqua stillatitia è radice Chinæ.

HUIUS radicis aquam stillatitiam vtilem fore credo, si quis eam nancisci posset. Ego sanè destillatoria organa in Chinarum regionem misi, vt ex ea radice liquorem mihi eliciant. Nescio an impetrabo.

Radice Chinæ facultates.

VILE est etiam huius radicis decoctum, præter eos morbos qui cum contagio luis venereæ commune aliquid habent, ad paralyses, tremores, articulorū dolores, sciaticam, podagram, tumores scirrholes & œdematodes, tum etiam strumas exstirpat. Succurrit ventriculi debilitationi, inueterato capitis dolori, calculo & vesicæ vlceribus. Huius enim decocti vsu plerique liberati sunt, cum nullis antè medicamentis iuuamen sensissent.

Lampatam. Radicis Chinæ descriptio.

CETERVM indigenæ hanc plantam Lampatam vocant: trium aut quatuor palmorum altitudine assurgit, cauliculis tenuibus, quos rara folia cingunt, mali assyrj iunioris similitudine, radix palmi longitudine, interdum crassa, nonnunquam tenui, quæ recens eruta, admodum tenella est, & cruda aut elixa mandipotes. Ego vnicam duntaxat plantam hîc in Goa vidi, eamq; perpusillam, quæ siccitate perijt, ante quàm excreuisset. Si seretur ea radix, iuxta arbores serendam esse perhibent, quoniam suo complexu hederæ modo eas scandit.

INTELLIGO eos qui hoc decocto vtuntur, mulierum conspectu vehementer ad libidinem accendi. Mulieres ad ægros nõ admittendæ.
 Quare consultum videtur, vt per curæ tempus nulla ad ægros mulieres admittantur *.

SED quoniam in Chinesium mentionē his commentarijs plerumq; incidimus, præsertim verò hoc capite, non alienum ab instituto erit, si ex his quæ de illis à fide dignis viris accepi, pauca hinc proferam.

SUNT ergo Chineses Asiatici Schitæ, qui licet gens Barbara esse aestimentur, in negotiatione tamen & manuarijs operibus censentur admodum industrij. Chineses Schitæ sunt.
 Sed neque in literarum cognitione cuiquam regioni cedere aestimantur. Habent enim leges scriptas Iuri Imperatorio similimas, vt ex libro quem eorum legibus inscriptum apud Indos asseruari audio, videri potest. Vnam ex his legibus exempli gratia proferã, quæ est, Non esse integrum viro, mulierem, cum qua viuente marito adulterium commiserit, post mariti mortē, matrimonio sibi iungere.

INTELLIGO etiam apud eos Doctrinæ gradus et præmia esse: Eruditis etiam viris, Regis totiusq; regni moderationē committi. Sed & in eorum picturis, viros è suggestu legentes, & auditores circum adstantes conspici licet. Doctrinæ gradus apud Chineses.
 Huc adde artem typographicam tam vetustam apud illos esse, vt omnem hominū memoriam superet, & semper vsurpatam apud eos censeant. Typographica apud Chineses vetustissima.

* Hoc loco etiam noster Auctor vocabulo Canada vtitur, cuius interpretationem cap. de Opio dedi. Cùm itaque radicis Chinæ vnciam in quatuor aquæ Canadis decoqui dicat, ob rationes eo capite adductas, quatuor Canadas

nadas in sex Sextarios verti.

çarça parilla.

* Nunc per vniuersam Europam radicis cuiusdam vsus inualuit, quam Hispanico nomine (illi enim eius vsum primi ex Peru in Europam inuexerunt) çarça parilla vocant, quasi dicas Rubum viticulã. Cuius sanè magni sunt effectus, & Radici Chinæ suam laudem adimit, quæ non nisi cariola & longa vectura emarcida ad nos peruenire solet. Qui de çarça parilla plura requireret, Doctissimi Matthioli Epistolas, & eius in Diosc. commentarios legat. Et nos breui, Deo annuente, eius historiam cum icone exhibebimus, atque à Smilace aspera (quam çarçam siue Zarsam parillam nonnulli arbitrati sunt) plurimum differre ostendemus.

De Croco Indico CAP. XXXIX.

Alad.
Manjale, Cũ-
het, Darzad,
Habet.

APPELLATUR hæc radix in Canara Alad: sic etiam in Malauar, sed propriè manjale: in Malayo, cunhet: à Persis, darzad, quod lignum luteum sonat: ab Arabibus habet.

NASCITUR plurima in regionis Malauar parte, videlicet in Cananor, & Calecut. Prouenit etiam hic Goæ, sed exigua quantitate.

MAGNA eius copia ad Arabes & Persas deferretur, qui omnes apud se non nasci, sed ex India adferri fatentur.

Chaledfium,
Chaliduniũ.

HVIUS mentionem facere videtur Auicenna libr. 2. ducentesimo capite * & Chaledfium siue Chalidunium appellare. Sed cum dubitanter hæc scribat, aliorumq; auctoritates citet tanquam de re nõ multũ sibi perspecta, nihil affirmare possum. Fieri autem potest vt corruptum sit vocabulum, vocataq; sit hæc radix initio Arabibus aled, quemadmodũ & Indis, postea verò corruptè Chaledfium. Vt autem hoc

Aled

faci-

facilius credam, me impulit, quod eum, caput de Cur- Curcuma.
 cuma siue curcumani lib. 2. cap. 166. (quod etiam
 huic radici simile est) scripsisse videã. Solet enim Aui-
 cenna de simplici aliquo medicamento dubitans, diuer-
 sa (vti diximus) scribere capita. Neque eorum aucto-
 ritas me mouet, qui per Curcuma Chelidonium intel- Chelidoniũ.
 ligi dicunt, quoniam crocea sit radice, scribatq; oculis
 perutile esse, quæ nota etiam Chelidonio conueniunt.
 Nam tamen si vulgo hac radice vtantur ad tingendos Croci indici
 condiendosq; cibos, cum hinc, tum apud Arabes et Per- vsus.
 sas, ob eam nimirum causam, quod viliori ematur,
 quàm noster crocus, qui apud eos etiam prouenit: hu-
 ius tamen etiam in medicina vsus est, præsertim autẽ
 in ocularibus medicamentis: tum etiam ad psoram, si
 cum mali aurea succo, & Cocci, siue nucis Indicæ oleo
 misceatur. Quibus affectibus Auicenna utroq; illo ca-
 pite chaledsiũ & curcuma vtilia esse scribit.

EST autem hæc radix recens, intus crocea, foris Croci indici
 verò Gingiberi persimilis, folijs compactis, cauleq; fo- historia.
 liaceo. Vebementi amaritudine & acrimonia, dum re-
 cens est, caret, ob multam humiditatem: siccata verò
 acris est, sed non adeo vt Gingiber: putoq; sine noxa
 posse sumi.

* In nostris exemplaribus Auicenna lib. 2, cap. 100.
 Chelidonium describit. Capite autem 166. de Chorcu-
 mani, siue Chorcumma ma agit cum hac interpretatio-
 ne. Et est fex olei de Croco. Ceterũ de Officinarum Cur-
 cuma quod Dioscoridis Cyperum Indicum volunt recẽ-
 tiores, lege Matthioli tum aliorum commentarios.

De Galanga CAP. XL.

EST Galanga medicamentū vsibus humanis valde necessarium, sed veteribus Græcis ignotum, & Arabibus non satis perspectum.

Caluegiam.

Culungem.
Galungem.

DICITVR autem Caluegiam Arabibus. Et licet omnes Mauritanii, vt Serapio lib. simp. cap. 332. corruptè legit Culungem, aut Galungem scribāt, fides eis adhibenda non est, quoniam omnes Arabes Caluegiam nuncupant.

Galanga duplex.

Minor galanga.
Lauandon.
Maior galanga.
Lancuaz.

EST verò Galanga duplex. Altera minor, odorata, quæ ex Chinarum regione huc, inde in Lusitaniam defertur: eam incolæ Lauandon appellāt. Altera maior, quæ crassior est priore, ignauior tamen & viribus infirmior. Nascitur hæc in Iaua, & incolis Lancuaz dicitur. Nos tamen hic in India vtramq; Lancuaz appellamus.

Galangæ historia.

Galanga recens in acetarijs.

PORRO minor duorum palmorum altitudine fruticat, folijs Myrti, radice nodosa, sponte nascens. Maior in Iaua nata binum ferè cubitorum altitudine attollitur, folijs in modum cuspidis lanceæ, radice crassa, nodosa, arundinis modo: flore candido, seminifera est. Seritur tamen hæc maior radice duntaxat vt Gingiber, non semine, licet apud Auctores aliud reperias. Sed tamen & ex semine sata, hic prouenit in hortis, sed exigua quantitate, quanta videlicet acetarijs & huius gentis vsui medico sufficit.

AVICENNA & Serapio exactam huius plantæ notitiam non habuerunt. Nam cum eius, vt diximus, duo sint genera, & prior Chinensis scilicet, præferatur: dubitanter tamen de ea scripserunt: hincq; factum

Etum puto vt Auicenna duo diuersa capita de ea scripserit, alterum lib. 2. cap. 321. sub nomine Calungiam, alterum verò lib. 2. cap. 196. sub Caserhendat nomine. Sed sub quo nomine Chinensis, cuius primarius est vsus, aut sub quo Iauanensis, quæ ignobilior est, describatur, ignoro: quoniam vtriusque non nisi summa cum dubitatione meminerunt.

INTER recentiores Medicos controuersia est de Galanga, Calamo, et Acoro. Volunt enim nonnulli, inter quos est Antonius Musa, exam. simpl. ex Leonice ni testimonio, Galangam Acorum esse veterum. Alij, inter quos est Manardus libr. 6. ep. 3. & Matthiolus, Com. in Dios. lib. 1. cap. 2. Calamum officinarum, legitimum esse Acorum malunt. Sed capite de Calamo, neutrum ex his esse Acorum satis ostēdi *. Calamum tamen odoratum, vt eodem loco dixi, in Acori locum semper substituere soleo.

CETERVM omnino explodenda est Monacho-
rum dist. 1. cap. 47. qui in Mesuen commentati sunt, Monachortū
infcitia.
opinio (vt rectè Matthiolus) qui Galāgam Schoenanthi radicem esse volunt. Nam inutilis est Schoenanthi radix: præterea Schoenanthus in Arabia & Caliate nascitur: Galanga verò in China & Iaua siue Iaoa prouincijs ab Arabia procul distitis prouenit.

* Vide caput de Calamo, vbi nostrum vsualem Calamum haudquaquam cum nostri Auctoris Calamo conuenire diximus.

De Gingibere CAP. XLI.

GINGIBER appellatur Arabibus, Persis, & Gengibil.
Turcis Gengibil, non Lengibel: (vt corruptè legūt

Adrac, Suete,
Imgi, Aliaa.

Serapionis libr. simp. cap. 336. exemplaria) in Guza-
rate, Decam, Bengala cum adhuc recens & viride
est adrac, siccatum vero, Suete: in Malauar, tam vi-
ride quam siccum imgi: in Malayo, aliaa.

Gingiberis
historia.

EST autem Gingiber similibus Iridi aquatica,
aut Gladiolo (non Arundini) folijs, magis tamen ni-
gricantibus: caule cum folijs duorum aut trium pal-
morum altitudine, radice etiam Iridis, non serpente,
vt voluit Ant. Musa exam. simpl. At nec admodum a-
cris est praesertim eius quod in Baçaim natum est, ob
nimiam quae dominatur humiditatem.

Gingiberis ra-
dix recens in
acetarijs.

HÆC radix minutim concisa & alijs herbis ad-
mixta in acetarijs editur cum aceto, oleo & sale: at e-
tiam cum piscibus & carnibus cocta.

Gingiberis
selectus.

NASCITVR Gingiber in omnibus Indiae pro-
uincijs nobis cognitis, semine aut radice satum. Nam
quod sponte nascitur, exigui est momenti. Optimum
& frequentissimū est Malauaricum, Arabibus et Per-
sis maximè expetitur. Secundum locum obtinet quod
in Bengala inuenitur. Tertium quod in Dabul, & Ba-
çaim, tota quae ea ora maritima nascitur. In solitudini-
bus & mediterraneis vix inuenitur, neque inde ad nos
adfertur. Inuenitur etiam in insulis D. Laurentij &
Comaro, quae Aethiopiae sunt conterminae. Inde sum-
pserunt occasionem nonnulli vt scriberent apud Tro-
glodytas nasci.

Troglodytae.

Gingiberis
messis.

COLLIGITVR & eruitur Decembri & Ia-
nuario, deinde aliquantulum siccatum limo obduci-
tur, non quo maioris sit ponderis, sed vt foraminibus
obturatis, diutius sine corruptione in sua humiditate

natu-

naturali conseruetur. Nam non probè obductum tere-
dini obnoxium est.

GALENVS lib. 6. simpl. è Barbaria conuehi scrò-
bit. Si per Barbariam Indiam intelligit, bene quidem;
at si eam Africæ partem quæ nunc Barbaria dicitur,
malè.

DIOSCORIDES lib. 2. cap. 151. autem in
Troglodytica Arabia nasci tradit. Nascitur quidem
apud Troglodytas & Aethiopes, sed adeo exigua quan-
titate, vt ipsis incolis vix sufficiat. In Arabia verò non
nascitur, quandoquidem ad Arabes exportatur. Illud
autem verum est, quod primis edulijis admisceri scri-
bit: idem enim adhuc hodie apud Indos obseruatur.
Quod verò dicit huius radices Cyperi modo paruas es-
se, fallitur: nam multò maiores sunt Cypero. Aluum
leniter emolliunt concoctionem iuuantes. Aluum con-
tra, vt alij volunt, etiam adstringit, quoniã facta pro-
ba concoctione sistuntur alui profluvia à crudis humo-
ribus nata.

Nullum Gin-
giber in Ara-
bia.

Gingiberis
vires.

SCRIBIT Musa Exam. simpl. saccharo condi-
tum dum manditur, in fine veluti filamentum in ore
relinquere. Sed, quemadmodum ipse ait, id duntaxat
in eo contingit, quod adulteratum aut teredinosum a-
cri lixiuio prius maceratum, deinde saccharo cõditur,
vt maleficiu non deprehendatur. Nam benè matu-
rum, & plenum, non cariosum, multis aquis elotum,
& per multos dies maceratum, deinde saccharo con-
ditum, gratissimum est, nec vlla vehementi acrimo-
nia molestum, neque filamenta in ore relinquit. Tale
fit in Bengala, quod laudatissimũ est, deinde in Chaul,

Gingiber im-
probum.

Baqaim & Dabul. Improbatur quod ex Batecala aduehitur.

* Meminit Zingiberis Lud. Roman. lib. 5. cap. 14. Pro-
ducit, inquit, Calecut ager Zingiber, quæ radix est, erui-
turque nonnunquam pondo vnciarum duodecim: sed nõ
omnibus est eadem amplitudo. Plus non agitur in pro-
fundum radix, quàm ad ternos vel quaternos palmos, ha-
rundinum modo. Cùm eruitur Zingiber, relinquunt in-
ternodium radices in scrobe, terramque radici aggerunt,
ceu semen eius radices, proximo anno eruturi fructum, id
est, Zingiber. Maximilianus item Transil. de Moluccis
insulis Gingiber hoc modo descripsit. Gingiber verò pas-
sim in singulis insulis huius Archipelagi nascitur: aliud
seminatim, aliud sponte prouenit. Sed quod seminatur no-
bilius est. Herba similis illi quæ Crocum [indicum intel-
lige siue Curcuma] fert, & eo modo eius radix fere nasci-
tur, quæ Gingiber est.

De Zedoaria CAP. XLII.

MAGNA est dubitatio de Medicamentis Zedoaria & Zerumbet, quoniam Auicenna lib. 2. cap. 743. & 745. diuersa duo capita de eis scripsit. Rhases libr. 3. de re med. cap. 34. vtrumque sub vno capite comprehendit. Serapio verò lib. simp. cap. 172. vnicum caput de Zerumbet scripsit.

Zedoaria.

Zerumba.

Zerumbet.

Crocum
indicum.

EGO diu in eadem dubitatione versatus sum, & existimaui Zedoariam, quæ celebrior est, eam esse quæ nobis hîc Zerumba dicitur, & medicamentum est Persis expetitur, quod hinc Ormuz defertur, inde in Asiam minorem & Venetias. Zerumbet verò id esse quod nos hîc vocamus Crocum indigenum, cuius in Croco Indico mentionem feci. Postea tamen errare me deprehendi ex diuersis quibus prædita sunt facultatibus Crocum Indicum & Zerumbet.

QVOD

QVOD nos hîc Zedoariam appellamus, Auicenna lib. 2. cap. 752. (tametsi non nouerit) Geiduar Geiduar rarè admodum. dicitur; aliud nomen ignoro, quoniam nascitur regionibus, Chinesium prouinciæ vicinis. Magno verò emitur Geiduar, nec facile inuenias nisi apud Circûforaneos quosdam & circulatores quos Indi jogues, jogues, Calandares. Mauritani Calandares appellant, hominum genus quod peregrinationibus & stipem emendicâdo vitam sustentat. Ab his enim & Reges & Magnates Geiduar emunt.

EST verò Geiduar * magnitudine glandis, eiusdemq; fere formæ, colore sublucido. Vnicum huius Geiduar fragmentum, quod circiter dimidiam vnciã perdebat, à Niçamoxa semel impetraui. sed id in Lusitaniam cum insigni lapide Armenio missum, vna cum nauî perijt. Ostenderam id prius Pharmacopolis in Chaul & Goa: sed nemo illorum nouerat quid esset. Aliud pauxillum apud istos circulatores vidi, sed non emi, quòd fraudem metuerem.

VTILE est autem istud Geiduar ad plurima, Geiduar facultates. sed præsertim aduersus venena, & virulentorum animalium ictus, morsusq;.

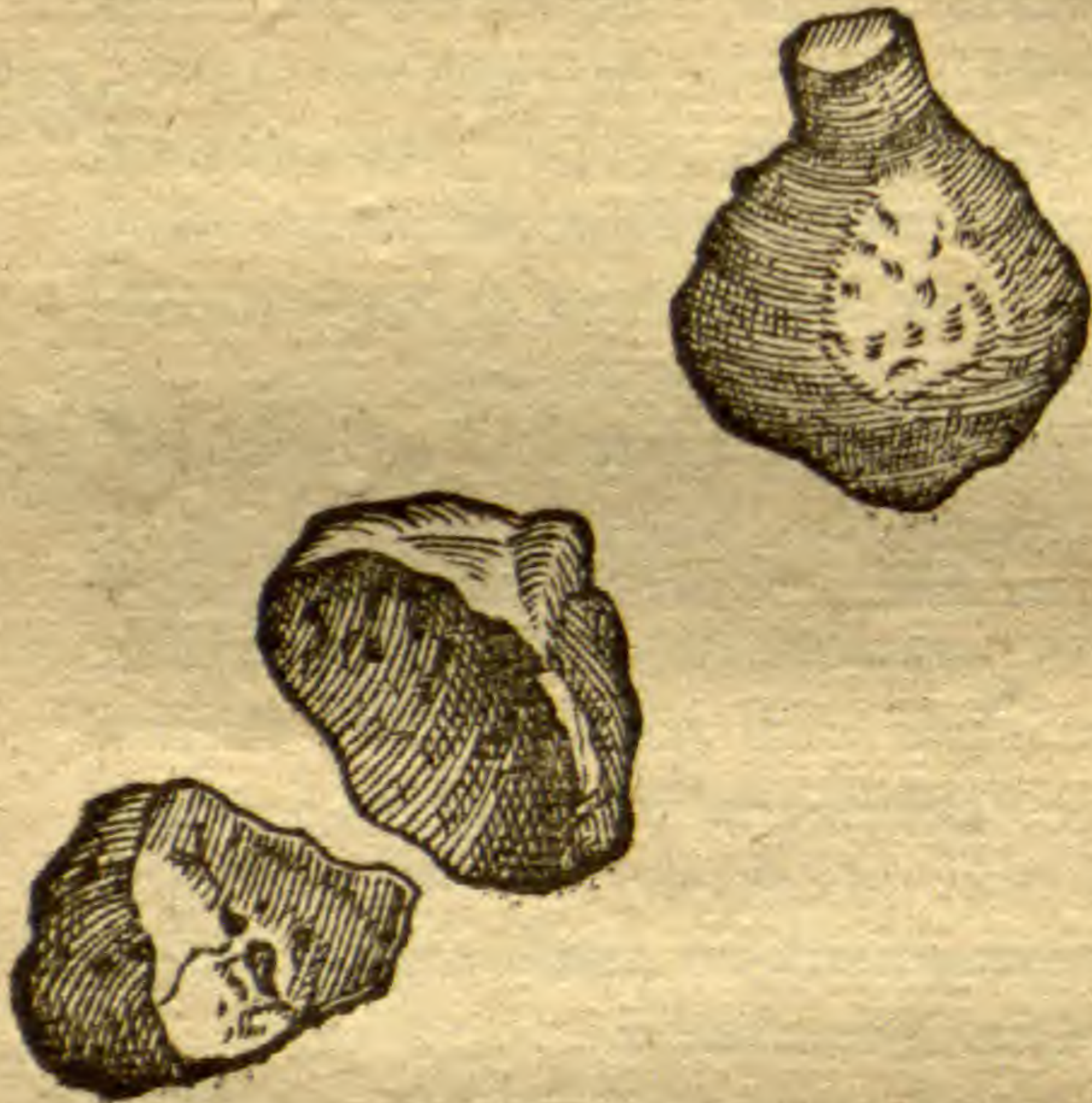
PORRO hoc medicamentum Dioscoridi incognitum fuit, tum etiam Auicennæ, libr. 2. cap. 752. quoniam se existimare ait Geiduar esse. Zedoariæ Geiduar veteribus ignotum. verò vocabulum corruptum est, & Geiduar dicendum est.

* Incognitum Europæ esse puto Geiduar hîc descriptum, & difficulter cognitum iri credendum est, ob eas rationes quas noster Auctor in medium profert. Nam quã Zedoariam vocamus, nihil minus est quàm Geiduar: sed

ex Zerumbeforsitan erit generibus, quam sequenti capite noster Auctor describit. Tamen si non desint, veluti in Costo diximus, qui eam inter Costi genera Dioscoridi descripta referendam censeant.

ZERVMBET SERAPIONIS.

De Zerumbet CAP. XLIII.

Zeruba.
Cachoraa.
gua.

ZERVMBET appellatur Arabibus, Persis & Turcis Zeruba*: in Guzarate, Decan, & Canara, cachoraa: in Malauar qua.

Gingiber
syluestre.

ABVNDE prouenit in Malauar prouincia, videlicet in Calecut & Cananor. Sata autem & plantata hac planta, plurimis locis prouenit. Sponte autem nascitur syluosis iam memoratarum regionum locis: inde à multis Gingiber syluestre appellatur, nec id sine

ratiq.

ratione, quoniam eius folia Gingiberis folijs similia sunt, maiora tamen & magis aperta: eius item radix Gingibere maior.

RADIX eruta conciditur & siccatur, deinde in Arabiam, Persiamq; defertur, in Gida et Alexandria, unde postea Venetias & alias regiones transfertur. Conditur etiam saccharo, laudatiorq; est Gingibere condito.

NUNC eos Auctores qui de hac scripserunt percurramus.

AVICENNA libr. 2. cap. 743. Zedoariam ra- Zedoaria.
dicem esse ait Aristolochia similem, atq; eam præferri
quæ ad radices Napelli gignitur: præstantissimum au-
tem esse antidotum aduersus venena, serpentum præ-
sertim & Napelli. Capite verò 747. ait Zerumbet Cy Zerumbet.
pero similem esse, minus tamen odoriferam. Alio loco
arborem esse vult similibus præditâ facultatibus, qua-
les Serapio Zedoaria tribuit.

SERAPIO libr. simp. cap. 172. Zerumbet esse
Zedoariam scribit: deinde ex auctoritate Isaac Ze-
rumbet radices rotundas esse instar Aristolochia, colo-
re verò & sapore Gingiberi similes, easq; è Chinarum
regione conuehi.

AVICENNA lib. 2. cap. 743. duntaxat Ze-
rumba aut Zerumbet nouit. Sed quoniam eam vidit
in frusta rotunda, interdum verò in oblonga concisam
in sinu Persicū vehi, duo genera esse existimauit Ze-
rūba et Zerūbet. Hac etiam de causa folia quæ non vi-
derat prætermisit: & quæadmodū ipsa radix ex India
in alias regiões trāsferatur, dūtaxat expressit. Et certè

etiam hodierno die diuersum est precium eius quæ in rotunda frusta resecta est, ab eius precio quæ in oblonga concisa est.

Auicennæ opinio explorata.

QVOD verò iuxta Napellum nasci optimã scribit, plane fabulosum est, quandoquidem Napellus vix hic reperitur (non sunt enim huius regionis syluæ procreando Napello aptæ) & Zerumba plurima, vt diximus, nascitur syluosis Malauar locis: tum etiam multis locis sata prouenit: nec quenquam (tametsi diligentissimè perquisiuerim) hanc radicem iuxta Napellum vidisse intellexi. Præterea ex reliquis ex Auicenna iam adductis locis manifestum est, quam sibi parum constet, vt facile hinc iudicari possit, eum Zurumbet historiam plane ignorasse.

Geiduar apud Chineses.

SERAPIONIS autem legitimi codices non habent additam expositionem Zerumbet, id est, Zedoaria, sed ab interprete insertam verisimile est, qui differentiam inter Zedoaria & Zerumba ignorabat. Id ex sequentibus facile deprehenditur cum ait è Chinarum regione conuehi. Certum enim est Zedoariam non nasci apud Indos, sed è Chinarum regione aduehi, rarãquæ apud Indos inueniri. Zerumba verò abunde in India nascitur.

Zerumba apud Indos.

NON defuerunt qui crediderint, Arnabo* de quo Paulus lib. 7. cap. 3. scribit, idem esse cum Zerumbet. Verum ex vtriusquæ historia satis manifestum est diuersas esse plantas. Siquidem Arnabo Pauli, arbor est procera, suauis odore spirans. Zerumba verò graminacea est planta, vt modo diximus.

Arnabo.

CETERVM minus sunt audiendi, qui aut Ben-
album

album & rubrum, aut Carpesium esse volunt: quoniã Benalbum & rubrum. Carpesium.
hoc vtrumq; medicamentum huc non sine quaestu conuehitur. Zerumba verò hinc in exteras regiones exportatur. Præterea longè diuersa est vtriusque facies à Zerumba.

* Zeruba siue Zerumba forsitan erit ea radix quam capite de Costo Venetijs adferri dixi, Zingiberi adeo similem vt nihil supra, plerunque tamen maiorem, & intus pallecentem.

* Inuenitur Antuerpiæ apud quosdã aromatarios Zedoariæ quoddã genus illis Bloczeval, id est tuberosa Zedoaria nuncupatum, rotundum instar Aristolochiæ rotundæ, foris nigricãs, interdum cinerei coloris intus candidans, gustu vidualis Zedoariæ. Eam radicem, quoniam multum cum Serapionis Zerumbet conuenire videtur, hinc exprimi curauimus.

* Qui plura de horum opinione requiret, legat doctissimi Matthioli commentarios in Dioscoriden, & aliorũ recentiorum de re herbaria lucubrationes.

De ligno Colubrino CAP. XLIIII.

NON modò aduersus animalium virus eiaculantium morsus ictusue efficax est hoc lignum, siue potius Ligni Colubrini facultates.
radix: sed etiam eius puluis lumbricos necare, papulas, exanthemata, & impetigines tollere creditur, & cholericam quam vocant passionem (incola Mordexi dicunt) sanare. Cholera morbus. Mordexi.
Similiter vtile esse medicamentum ferunt aduersus febriam circuitus, vncie pondere propinatũ, prius tamen tritum & aqua maceratum, per vomitus expurgata multa bile.

HANC verò radicem Serpentium morsibus prodesse, hoc modo deprehensum est.

IN Zeilan insula, Serpentis genus est coronatum,

Regulus ser-
pens.
Cobras de
Capelo.
Quil, Quir-
pele.

Reguli &
Quil pugna.

Chingalz.

jogues.

(Lusitani Cobras de capelo, nos Regulum dicere possumus) maximè noxium: Est item animalis genus magnitudine viuerra huic serpenti inimicissimum, Quil, vel quirpele vocant. Quotiescunq; cū Serpente congressurum est hoc animalculum, istam radicem (qua multa istic nascitur) ea parte premordet qua denudata est: etenim eius pars aliqua extra solum prominet. Premorsa radice, pedibus anterioribus salua conspersis caput primum, deinde reliquum corpus sibi demulcet: postea serpentem aggreditur, nec eum dimittit, donec occiderit. Quod si eo congressu serpentem vincere non potest, denuo ad radicem confugit, ad quam se fricat, deinde in prælium redit, atq; ita morfu serpentem necat. Hoc spectaculo edocti Chingalæ (ij sunt Zeilan incola) hanc radicem venenis resistere didicerunt.

HVIYSMODI pugnarum spectatores plerique fuerunt Lusitani. Nam solent domi alere similia animalcula tum ad mures extirpandos quos acerrimè persequuntur, tum vt cum serpentibus Regulis praelientur quos circumferre solent Circumforanei quidã, jogues appellant, stipem emendicantes, & cineribus se aspergentes, vt hac ratione venerandos sese sanctimonie titulo vulgo præbeant. Circumeunt isti omnes regiones, & nonnulli ex ijs Circulatorum munere funguntur, gestantq; serpentes regulos quos demulcere solent & collo aptare (prius tamen exemptis dentibus) vulgo persuadentes eos se incantasse ne nocere possint: Interdum verò serpentes quos etiam habent integros, quibusq; non sunt exempti dentes, accepto premio cū

quas dixi viuerris, siue alio simili animalculo committere solent.

TRIA sunt huius ligni genera in insula Zeilan. Tri ligni Colubri-
genera.

PRIMUM & laudatissimum illud est à quo subsidium querit viuerra, vocaturq; incolis Rametul, Lusitanis Pao da cobra, id est, Lignum Colubrinum, quod serpentum morsibus sit salutare. Duorum aut trium palmorum magnitudine assurgit, paucis virgulis, quatuor aut quinque duntaxat tenuibus: radix quæ maximè in vsum venit, veluti tenuiorum nostrarum vitium radices, multis capitibus aut nodis se propagans, ita vt semper radix aliqua extra solum se exerat, & radice vna exempta, alie in eius locum succedant. Radix hæc ex candido cinerea est, solida admodum, amaro gustu: folia Persica mali, magis tamen virentia: flos longè à folijs racematim coheret, pulcherrimo colore rubens. Fructus sambuci sed rubens & durus racematim coherens veluti in Periclymeno. Teritur primum hæc radix, & ex vino aut aqua cordiali propinatur à serpente percussis, teritur etiam ad cotem santali modo, & vulneribus inspergitur. Hanc multis alijs regionibus, & in Goæ continenti nasci tradunt. Rametul descriptio.

SECUNDUM genus veluti primum aduersus venena commendatur, eodemq; modo quo superius usurpatur. Arbor est, cū sola prouenit nullis vicinis arboribus, Malo punica similis, spinis breuibus et firmis, horrida, cortice candido, denso, rimoso & solido, & amaro, non tamen veluti prioris cortex: folijs est luteis, aspectu pulcherrimis. Hæc autem, si iuxta aliquam aliam arborem proueniat, per summos eius ramos serpere,

atq; eos Cucurbita modo amplecti ferunt. Solent ipsum lignum cum radice & cortice permixtum exhibere. Praefertur tamen radix. Hoc etiam in insula Goa nasci ferunt: sed nunquam id videre mihi contigit.

Tertium genus.

Eius descriptio.

CVM Prorex in Iafanapat an insula, Zeilan contermina esset, dono dati sunt illi aliquot fasciculi ligni cum suis radicibus quæ tenues erant, dura, nigra & odorata. Eam radicem mirificè prædicabant, & aduersus venena polleere aiebant. Simile in Continenti Goa nasci ferunt. Ramos habet paucos, tenues, quatuor aut quinque cubitorum longitudine, qui, nisi alligati, sustentare se nequeant, sed per solum sese diffundant: folia rara, Lentiscinorum effigie, oblonga, non viridia, sed maculosa, siue nigricantibus ex candido maculis respersa.

RADICEM quandam in Malaca inueniri rumor est, quæ aduersus vulnera sagittis toxico illitis facta presentaneum sint remedium.

Primi generis fragmentum, trium digitorum transversorum longitudine anno salutis 1564. ostendit mihi Salmanticæ, ornatissimus vir Augustinus Vasaus dono olim è Lusitania missum D. Ioâni Vasaio viro doctissimo eius parenti, cum vasculo è Cocco de Maldia confecto, Lapide Bezar insigni, & vasculis testudineis: quæ omnia mirificè aduersari venenis creduntur.

De lapide Bezar CAP. XLV.

A LAPIDE Bezar nomen inuenerunt medicamenta venenis resistentia, quæ per excellentiam Bezardica dicuntur. Est enim hic lapis eximia aduersus venena facultatis: nasciturq; hoc modo.

Bezardica medicamenta.

Lapidis Bezar historia.

EST in Corasone & Persia Hirci quoddam ge-

nis, quod Pazam lingua Persica vocant, rufi aut alterius coloris (ego rufum & praegrandem Goæ vidi) mediocri altitudine, in cuius ventriculo fit hic lapis Bezar, circum tenuissimam quandam paleam semper au-gescens, & veluti multis è tunicis contextus; Columel-la aut glandis, forma plerunq; est, interdum alia & alia forma, lauis magna ex parte, colore veluti ex viridi nigricante. Inueniuntur exigui, & magni. Magni, qui variores sunt, ab earum regionum illustribus viris ex-petuntur : quo enim maiores sunt, eo valentioris esse facultatis sibi persuadent. Memini vnum habuisse, qui fere quinque drachmas penderet. Is in Lusitaniam de-latus, vix sexaginta quatuor Lusitanicis aureis (ij Hun-garicis equipollent) venit, cum tamen aliquanto plu-ris hic emptus fuisset.

HUNC verò lapidem ea ratione generari quam modò retulimus, tum his oculis obseruavi (lapidem e-nim contritum huiusmodi tenuem paleam in meditul-lis continere inueni) tum à viris fide dignis accepi, o-mnes in Persia natos simili modo circum paleolam ef-formatos inueniri.

CETERVM non solum generatur hic lapis in Persia, sed etiam nonnullis Malacæ locis, & in insula quæ à Vaccis nomen sumpsit, haud procul à promonto-rio Comorim. Nam cum in exercitus annonam ma-ctarentur istic multi praegrandes hirci, in eorum ven-triculis magna ex parte hi lapides reperti sunt. Hinc factum est, vt quotquot ab eo tempore in hanc insulã appellunt, hircos obtruncant, lapidesq; ex ijs tollant.

Lapis Bezar
multis locis
inuenitur.

VERVM nulli Persicis bonitate comparari pos-sunt.

Lapis Bezar
petlicus reli-
quos ante-
cellit.

Delectus
ratio.

Pazar, Pazan.

Bazar.

Lapidis Be-
zar facultates.

sunt. Dextri autē adeo sunt Mauritani, vt facile quæ in regione nati sint singuli lapides, discernere & diiudicare possint. Vt verò adulterinos à legitimis dignoscant, manibus comprimunt, deinde spiritu inflant. Nā si aër aliquis permeat, adulterini indicium est.

VOCATUR autem hic Lapis, Pazar à Pazan, id est, hirco, cum Arabibus, tum Persis & Corasone incolis: nos corrupto nomine Bezar, atq; Indi magis corruptè Bazar appellant, quasi dicas lapidem forensem: nam Bazar eorum lingua forum sonat.

VTUNTUR eo Indi, nos sequuti, aduersus deleteria facultatis medicamenta. Ormuz verò & Corasone incolæ, non modo aduersus virulentorum animalium morsus vtuntur, sed etiam aduersus omnes melancholicos morbos. Opulentiores bis se purgant singulis annis, Martio videlicet & Septembri. A purgatione, quinque subsequentibus diebus continuis hauriunt in singulas doses, decem huius lapidis grana macerata in stillatitio rosarum liquore. Hoc remedio iuentam & membrorum robur sibi conseruari dicunt. Solent interdum nonnulli ad triginta vsq; grana sumere, nimis sanè magna quantitate. Nā tametsi nullas noxias facultates in se contineat hic lapis: tutior tamen est eius exigua quantitas. Atque etiam parua quantitate exhibere solent in Ormuz: nec sine periculo liberalius sumi dicunt.

EO vtor in inueteratis morbis melancholicis, veluti in mala scabie, lepra, pruriginibus, impetiginibusq;. Hac etiam ratione quartanis conuenire posse arbitror. Viros sanè plane deploratos, atq; à medicis derelictos,

huius

huius lapidis vsu pristinae sanitati restitutos fuisse intelligo.

QVOD scribit Matthiolus, lib. 5. cap. 73. Comment. in Diosc. ad alligatum, ita ut nudam sinistri lateris carnem contingat, omnia venena superare, experiri nunquam vidi, nec hic simili modo utuntur. Illud autem verum scimus, quod eius pulvis vulnere positus, à mortiferis animalibus ictos liberet. Iisdem viribus pollet apertis carbūculis in Peste impositus: etenim venenum exugit.

QVONIAM verò exanthemata siue pustulae, & herpes in hac regione admodum noxia sunt, & subinde agros necant, solemus agris per singulos dies puluerem lapidis Bezar ex aqua rosacea propinare ad unum aut alterum granum, magno cum successu.

COEPIIT autem successu temporis hic Lapis maiori in precio haberi. Nam necesse est nunc omnes ad eius regionis, in qua generantur, Regem perferri: nec sine difficultate inde haberi possunt.

* Inuenitur interdum Vlysiopone venalis hic lapis alia atque alia forma; quem tamen magno admodum aestiment mercatores, ea conditione vendere nolunt ut periculum, an legitimus sit, faciat emptor. Id autem fit in hunc modum, ducitur cum acu filum per toxicum (herba balestera vocant) deinde per canis aut alterius animalculi pedem transmittitur acus, atque filum relinquitur in vulnere. Canis ilico ea symptomata incipit habere quae comitari solent eos qui toxicum biberunt. Cū planè concidit canis atque desperatus videtur, tum puluerem ab hoc lapide abrasum & aqua dilutum cani in os iniiciunt, si auxilium senserit canis, legitimi probatio est: sin minus, adulterinum censent.

De lapide Malacensi CAP. XLVI.

Lapis Malacensis.

CETERVM Lapis Bezar alium lapidem mihi in memoriam reuocauit, quem vnicè venenis resistentem in Malaca inueniri tradunt: saltem in Pam Regni Malacensis prouincia. Inuenitur autem istic in felle Histricis: sed tanta est in aestimatione apud ipsos indigenas ob raritatem, vt è duobus qui simul reperti fuerunt, alter pro ingenti munere missus sit ei qui pro Rege Lusitaniæ Indiam gubernat. Et licet istic frequēs lapis Bezar inueniatur, hunc tamen longè præferunt incola. Vnum duntaxat vidisse memini, cuius color dilutioris videbatur purpureæ, gustu amaro, tangenti læuis & lubricus, quemadmodum Gallicus sapo.

Lapidis Malacensis descriptio.

Lap. Malac. facultates.

HACTENVS eius facultates experiri mihi nõ licuit. Sed Clarissimus vir & insignis medicus Dimas Bosque Valentinus eius facultates experimento comprobasse in duobus viris qui venenum hauserant, mihi affirmavit. Vulgari autem aqua (cùm cordialis deesset & periculum esset in mora) hunc lapidem aliquandiu maceravit: eam deinde aquam egris propinauit, qui illam gustu amarum inuenerunt, attamen eorum stomachus roboratus est, & venenum nihil obfuit.

MVLTVM certè huic viro debent omnes Indicè medici, quod huius lapidis facultates nobis aperuerit. Nam necessaria admodum sunt hac in regione medicamenta quæ venenis resistunt, alexipharmaca Græci appellant.

DE GEMMIS.

ABSOLVTA Aromatum historia, non inutile fore duxi si nonnulla de Gemmis subijcerem, præser-

tim cum in lapidum mentionē iam inciderimus . In-
tium igitur faciemus ab Adamāte , quoniam reliquas
omnes excellere , & quodammodo rex Gemmarū esse,
ob substantiæ duritiem, creditur. Nam si valorem & co-
loris elegantiam spectemus, primarium locum obtine-
bit Smaragdus, deinde Carbūculus (modò sincera sint
gemma) tertium Adamas.

SED Gemmarum precium, aut ex earum rarita-
te, aut ex hominum affectibus & voluntate intendi-
tur. Maioribus enim facultatibus, usq; longo experi-
mento comprobatis præditus est Magnes, tum etiam
is lapis qui sanguinem vndecunque fluentem sistit. Ven-
duntur tamen hi per manus, (ponderis genus est in Manus.
Cambaya, vnde petuntur, quod viginti sex * libras
pendit) Smaragdi verò per ratis (pondus est tria triti- Ratis.
ci grana pendens) reliquæ gemmæ, in Europa quidem
per Carates (pondus quatuor grana constituens) in Carate.
India verò per mangelis, pondus quinque pendens Mangelis.
grana.

* Supra capite de Turbit, manus illi est auctior vna li-
bra: si quidem viginti septem libras pendit.

De Adamante CAP. XLVII.

ARABES, quos plerique omnes Mauritanii se-
quuti sunt, Adamantem appellant Almaz, tametsi Almaz.
Serapio lib. simp. cap. 391. alio vocet nomine. Ab indi-
genis vbi nascitur, iraa: in Malayo, vbi etiam inueni- Iraa, Itam.
tur, itam.

CETERVM tribus aut quatuor locis inueniun- Adamas in
tur Adamantes, videlicet in Bisnager prouincia, dua- Bisnager,
bus

bus vel tribus rupibus. Magnū quæstum adferunt hæc fodina illius prouinciæ Regi, magnaq; sunt eius iura. Nam quemadmodum in Hispanijs Rex in Thynnorū captura sua habet iura, ita ut si vnicus Thynnus capiatur, Regi cedat oportet. Sic in his fodinis magni sunt Regis reditus. Nam quotquot Adamantes inueniuntur triginta * mangelis excedentes, Regi cedunt. Præterea diligentissimè obseruantur operæ: quoniã si quis vnicum Adamantem sustulisse deprehendatur, ilico ipse cum omnibus facultatibus Regis fisco addicitur.

* Sunt 150. grana, vel drachmas duas grana sex.

Adamas in Decan.

Adamas de rupe veteri.

Lispor emporium.

Naifes.

Adamas in Tanjam.

ALIA est rupe in Decan, non procul ab ditione Imadixa, quem nos Madre Maluco nuncupamus. Alia quædã rupe est in dominio cuiusdam Reguli indigenæ, in qua præstantissimi Adamantes inueniuntur, sed minores. Isti à vulgo de Rupe veteri cognomen sortiuntur: & venum exportantur in urbem quandam regionis Decan, Lispor nuncupatã, vbi celebris est mercatus. Istic emptos Guzaratenses huc nobis adferunt emendos. Sed etiam in Bisnager deferunt, magnitudine precij eos inuitante. Nam magno apud eos habentur in precio Adamantes de Rupe veteri cognominati, præsertim quos natura ipsa elaborauit, Naifes ab incolis appellantur. Nam quemadmodum, inquiunt, virgo præferenda est iam corruptæ mulieri: sic etiã Adamas à natura elaboratus, præferendus est ei, quem hominum industria expoliuit. Contra sentientibus Lusitanis, qui industria hominum expolitos longè pluris estimare solent.

ALIA est rupe ad fretum Tanjam in Malacæ tractu, quæ etiam de rupe veteri cognominatos profert.

fert. Exigui quidem sunt, sed laudati: vnum tamen habent vitium, quòd ponderosi sint, quo nomine gratiores sunt venditoribus quàm emptoribus.

NULLO autem ex prædictis loco Cristallus inuenitur, quemadmodum nec per vniuersam Indiam. Adamat enim Cristallus loca frigida, qualia sunt Alpes Germaniam ab Italia separantes. Nullus Cristallus in India.

NON negauerim in India Beryllum inueniri, qui Cristallo similis est, & quidem magnis fragmentis, ex quibus & vitra & vasa fabricari solent preciosa. Sed is in Bisnager non inuenitur, nisi locis procul ab Adamantum fodinis distitis. Plurimus autem est Beryllus in Cambaya, Martauan, & Pegu regionibus, vbi nullus Adamas, nisi qui importatus fuerit. Inuenitur & in Zeilan insula vbi nullus Adamas. Beryllus Cristallo similis.
Berylli natales.

REFERT Plinius libr. 37. cap. 4. & in Arabia nasci. Verùm id nec videre, nec audire mihi licuit: quemadmodum nec in Cypro, nec in Macedonia. Nam si istic nascerentur Adamantes, ij qui hic nascuntur adeo non expeterentur à Turcis, qui potissimam Adamantum partem ad suos euehant.

SCRIBIT Franciscus de Tamara, in Peru Adamantes reperiri. Sed huic auctori exiguam fidẽ adhibeo, quod videam in indicorum Adamantum extractione tam ineptas commentum esse fabulas: veluti quòd peruigiles sint serpentes quæ Adamantes tuentur; eosq; non posse inde auferri nisi prius obiectis carnibus certa quadam ratione preparatis, quas cum serpentes vorant, tuto Adamantes auferri possunt, alio nimirum occupatis serpentibus. Franciscus de Tamara.

Adamas nul-
lus in Hispa-
nia.

NON desunt qui in Hispanijs inueniri putent, quorum opinioni subscribere non possum, quoniã nullis probata auctoritatis scriptoribus fulciatur.

Magnus A-
damas.

REFERT etiam Plinius loco iam citato, haud facile inueniri Adamantem Auellanae nucleo maiorem. In quo sanè non est reprehendendus: nam sibi comperita scribit. Sed inueniuntur hic interdum maiores quatuor Auellanis. Maximus tamen quem vidi centum quadraginta mangelis * pendeat. Proximus huic centum & viginti pendeat. Intellexi apud quendam negociatorem esse vnum qui ducetos quinquaginta mangelis pondere aequet, tametsi is strenuè neget talem apud se esse. Accepi item à viro fide digno, qui affirmaret se Adamantem vidisse in Bisnager magnitudine exigui oui gallinacei.

Adamantum
mira gene-
ratio.

SED miraculi instar id mihi videtur, huiusmodi gemmas quae altissimè in terrae visceribus, multisq; annis perfici debebant, in summo ferè solo generari, & duorum aut trium annorum spacio perfici. Nam si in ipsa fodina, hoc anno, ad cubiti altitudinem fodias, Adamantes reperies. Post biennium, rursus illic excava- to, ibidem inuenies Adamantes. Sed certum est grandes non nisi sub infima rupe nasci.

EST verò Adamantis nitor viuax & robustus. Crystalli verò non nisi elanguidus: qua nota, tum etiã duritie, à Gemmarijs dignoscitur.

Adamas mal-
lei ictu fran-
gitur.

CETERVM tantum abest vt mallei ietum re-
spuat Adamas, vt etiam in scobem malleolo rediga-
tur. Facilimè verò atteritur pistillo ferreo: eo etenim
in mortario confringi & atteri solet, quoniam eius sco-
be

be alij Adamantes expoliri solent.

FALSO igitur creditum est à Veteribus, Adamantem Crystallo innasci, & mallei ictu non frangi: sed hircino duntaxat sanguine rumpi; præsertim si (ex quorundam sententia) hircus prius apium aliasq; diureticas plantas depascatur, vinūq; bibat. Sed nec Magnetem impedit quin ferrum trahat. Nam sæpius id experiri volui, sed figmentum esse deprehendi: quemadmodum & illud, quod de Adamante capiti mulieris ipsa inscia supposito ferunt. Etenim in amplexus viri dormiens ruet, si fidelis sit: sin labes eius pudicitiei sit illata, maritum auersabitur.

Adamas Crystallo nō innascitur.

Adamas Magnetem non impedit.

FABVLOSVM etiam est, quod Adamantis aciem plumbo obtundi putant, propter argenti viui cum plumbo commixtionem. Nam quemadmodum & ferrum vincit & reliqua metalla: sic etiam plumbum eadem facilitate penetrat, qua napum penetraret.

Plumbū Adamantis aciem non obtūdit.

ILLVD verò sæpius expertus sum in Adamantibus exquisitis, ex mutuo attritu sic glutinari, vt facile separari non possint. Sic etiam Adamantem vidi, vbi incaluisset, festucas trahere non secus ac electrum.

NULLIVS autem est in medicina vsus, tametsi inuenerim medicos indigenas, qui eum per syringam in vesicam iniiciebant ad confringendum calculum. Per os verò amplius non exhibent, quoniam erronea quedam persuasio in vulgus peruasit, deleteria facultatis esse, si intro sumatur Adamas, ob suam tenuitatē & penetrandi vim, qua intestina perforaret scilicet: cuius opinionis etiam video esse aliquot è recentioribus medicis.

Adamas nullius in Medicina vsus.

Adamas deleteriaz facultatis non est.

SED, vt dixi, erronea est persuasio. Nam Aethiopes Lapidariorum seruos noui, qui Adamantes deglutierint, quos quum requirerēt domini, tandem verberibus egregiè casti serui, se deglutiuisse fassi sunt: eosq; deinde cum recementis eiecerunt, sine aliquo nocu-mento. Id ego testari possum.

Adamantis
scobes dele-
teriaz facul-
tatis non est.

AT in scobem tritus, inquires, venenum est, quo-
niam & stomachum & intestina perforat. Imo ne-
quaquam eum scobē attrahet ad se stomachus; at sua
grauitate celeriter ad inferiora descendet. Et mu-
lierem quandam scio, quæ marito antiqua dysenteria
laboranti, Adamantis scobem per multos dies propina-
uit sine aliquo detrimento, donec medicamento toties
reiterato lassus abstinuit, præsertim cum eius vxor à
medicis intellexisset frustra se laborare: non posse e-
nim maritum hoc morbo liberari. Is igitur multo post
tempore sublatus est, cum scobe vti multis iam diebus
desisset.

* 149 Mangelis, id est septingenta grana, siue vnciam
cum drachma, scriptulis duobus & granis quatuor. Nam
mangelis, vt ante dixit noster Auctor, quinque grana
pendit.

De Smaragdo CAP. XLVIII.

RARIOR & preciosior est Smaragdus, eiusq;
locus natalis vix agnoscitur; nullis remanentibus fra-
gmentis, sed propter raritatem, etiam ea auferentibus
negociatoribus.

PORRO Smaragdus appellatur Persis & Indis
Pachee, Arabibus verò Zamarrut, non Zabarget,
vt vulgatus Serapionis libr. simp. cap. 384. codex, aut

Pachee, Za-
marrut, Za-
barget,

Tabar-

Tabarget, vt Pandectarius in literis T & Z. vult. Tabargea.
 Nam corruptus est ille locus cap. de Smaragdo: & Zamarrut legendum est.

VULGARE autem est in Balagate & Bisnager, vt fictitias Smaragdos ex vitrearum lagenarum Smaragdus adulteratus.
 crassioribus fragmentis conflent.

SED & Smaragdi quæ ex Peru noui orbis provincia aduehuntur, adulterationis suspitione non carent.

CETERVM plurimum hallucinantur, qui in Electuario de Gemmis Smaragdum præscribi putant, existimantes per Feruzegi Smaragdum intelligendam; ignorant enim illi linguæ Arabicæ proprietatem, & ipsius Mesue mentem non intelligunt. Præterea Mesue codex Arabicus legit Peruzegi de Elect. dist. I. Et Feruzegi.
 quoniam magna est, vt aliquando diximus, apud Arabes inter P. & F. literas cognatio, facilis fuit lapsus Librarij, vt F. pro P. reponeret.

EST verò Peruzaa * Arabibus Turchesa nostra, Peruzaa, est Turchesa.
 quæ plurima tota Persia nascitur. Nō fuit igitur Mesue mens vt Smaragdus eam compositionem ingrederetur, tametsi cōtrā sentiat Christophorus de Honestis eius interpres: sed Turchesam voluit, quam omnibus Arabum compositionibus iniijci oportet, quæ habent Feruzegi. Nam apud Mauritanos eius est in medicina vsus, sed apud Indos minimè.

* Idem suboluisse videtur Bellunensis in eadem compositione Electuarij de Gemmis.

De Rubino CAP. XLIX.

MULTA sunt Rubinorum genera. Nobilior Græcè ἀσβραξ.
Carbūculus.

cis αἰθραξ, Latinis Carbunculus vocatur: non quòd in tenebris splendeat (fabulosa est enim ista persuasio) sed quòd eius nitor viuacior sit ceteris. Dicam tamē quod à Gemmario quodam audiri. Emerat ille aliquot nobiliores Rubinos ex Zeilan insula delatos, sed minutiores, quales ij sunt quos vulgo Rubinos de Corja vocamus, id est, qui vigeni simul emuntur. Hos cum è mensa sustulisset, latuit vnus in plicis straguli quo mensa strata erat. Noctu in tenebris animaduertit quasi ignis scintillam quandam in mēsa. Accedit ad mensam, accensa prius candela, inuenit exiguum Rubinum, quo sublato nullam postea in mensa scintillam vidit. Non me latet Negociatores plerunque huiusmodi fabulas suis dictis admiscere solere; sed penes eum fides esto.

Rubini de
Corja.

Carbūculus.

CARBUNCULVM igitur appellabimus, cuius rubor fuerit splendens & elegans, & qui erit viginti quatuor quilatum siue caratum vt vulgo vocāt. Eiusmodi ego vidi apud Magnatem quendam in Decam, qui cūm mihi familiaris esset, ostendere tamen non voluit, nisi prius accepta à me fide, Regi eius regionis non indicaturum quod eum haberet. Censebatur vicies mille Lusitanicos aureos valere. Ipse tamen dominus affirmabat à se emptū sex auri manus, quae quinque Lusitanicas arrobas * efficiunt.

Manus auri.
Arroba.

Balasius.

SECUNDVM genus est quem Balasium vocant, aliquantulum rubens. Vilior hic est.

Spinellus.

TERTIVM genus est Spinellus appellatus: magis hic rubet: sed tamē vilior est, quia non habet splendorem illum legitimi Rubini.

INVENIUNTUR & candicantes. Sunt alij
 ex

ex purpura candicantes, vel, vt verius dicam, colore cerasum maturescens referentes. Sunt & qui media parte rubent, altera candicant. Alij media ex parte Sapphiri, altera Rubini.

HVIVS varietatis causam, fieri puto ab ipsa Rubini origine. Cùm enim Rubinus in sua rupe aut fodina recens generatus est, candicat; deinde maturescens ruborem acquirit: qui rubor cum temporis diuturnitate concilietur, fit, vt qui ante maturitatẽ eruti sunt, nunc candicantes, nunc ex rubro languescentes conspiciantur.

QVONIAM verò Rubinus & Sapphirus in eadem fodina nasci creduntur, fit interdum vt altera parte Sapphirum representet, altera Rubinum: qui, cùm elegans est, & cœruleũ colorẽ cum rubro equaliter permixtum habet, vocatur à quibusdam incolis Nilacandi, quasi dicas Sapphiro-Rubinum.

Rubinus & Sapphirus in eadem fodina generantur.

Nilacandi. Sapphiro-rubinus.

PORRO Arabibus & Persis Rubinus nuncupatur Yacut: huius regionis incolæ manica appellant.

Yacut. Manica.

* Lusitanica Arroba constat triginta duabus libris: hoc est fere modijs quinque Italicis, ingens sanè gemmæ precium.

De Sapphiro CAP. L.

GEMMA est Sapphirus quæ vili emittitur: cùm tamen ob eius elegantem cœruleum colorem, cuius aspectu oculi mirum in modum delectantur, magni deberet esse precij. Vocatur ab incolis Nilaa.

Nilaa.

EIVS duo sunt genera. Vnũ enim obscurius est.

N 5 Alte-

Sapphirus
aqueus.

Alterum verò splendens, quod genus vulgo Sapphirum aqueum vocant. Vilior hic est, & interdum coloris cuiusdam admixtione Adamantem ita æmulatur, vt nōnullos plerunque fefellerit.

Sapphirus
ex Pegu.

INVENITVR vtrumq; genus in Calecut, Cananor, & varijs regni Bisnagua locis. Præstantiores ex Zeilan adferuntur: omnium verò laudatissimi ex Pegu.

TAMETSI verò adeo oculis sit grata hæc gemma, nullius tamen quantumuis magna, & viuidi coloris precium, mille Lusitanicos aureos superasse inuenietur.

De Hyacintho & Granato CAP. LI.

Hyacinthus.

VILISSIMI sunt hic præcij cum Hyacinthus, tum Granatus, quos volunt nōnulli ex Rubinorum esse generibus, Hyacinthum flauescentem Rubinum appellantes, Granatum verò, nigricantem Rubinum.

Granatus.

NASCUNTUR autem & in Calecut, & Cananor: Granati etiam toto regno Cambaya & Balaguata: Hyacinthi verò & quibusdam Lusitania locis prouenire feruntur, vt in Belas non procul Olyssipone, & multis Hispania locis.

De Iaspide CAP. LII.

Iaspis viridis.

INVENITVR Iaspidis genus viride, ex quo vasa Murrhina conflantur (Porcellanas vocant) adeo virentia, vt ex Smaragdo conflata videantur.

Porcellanæ.

EX eius fortè genere erit id quod Genus ostenditur,

tur, quodq; ex Smaragdo esse contēdunt, rarius id videndum proponentes, quo maiorem auctoritatem lapidi concilient.

HUIUSMODI vas Murrhinum aliquādo mihi propositum fuit venale ducentis pardaons siue aureis Hispanicis: cuius, si ex Smaragdo conflatum fuisset, millesimam partem eo precio vix nancisci potuissem.

Vasa murrhina ex Iaspide viridi.

De Alaqueca CAP. LIII.

INVENITUR in Balagate Lapidis quoddam genus quod Alaqueca, Arabes Quequi vocant, cuius libra minutis fragmentis expoliti regali Castellano emi potest, tanta est vilitas. Huius tamen virtus reliquarum facultates exuperat, quippe qui sanguinem vndequaque fluentem ilico sistat.

Alaqueca. Quequi.

De Oculo Catti* CAP. LIIII.

LAUDATISSIMI inveniuntur in Zeilan. Nonnulli etiam ex Pegu aduehuntur quos eò deferri rumor est ex regione Brama.

MULTO maioris is est apud Indos precij, quam in Lusitania. Memini enim quēdam eò misisse qui hic sexcentis Lusitanicis aureis estimabatur. Sed cum in Lusitania duntaxat nonaginta aureos estimarēt, huc relatus eo, quod nunc dixi, precio venditus est.

Oculus Catti magno estimatur apud Indos.

PERSVADENT sibi Indi, eius qui hanc gemmam possidet facultates nō posse imminui, sed semper incrementum facere & augeri.

Oculi Catti facultates.

EGO verò quod expertus sum referam. Lineus

pan-

pannus ita compressus, vt ipsius Gemma meditullium siue oculum tangat, nullo igne vri potest.

Pseudoopalus.

* Hunc Cardanus lib. 7. de Subtilitat. Pseudoopalum vocat: de quo, tum etiam de alijs gemmis ille ibi multa.

De lapide Armeno CAP. LV.

Hager armini.
Lapis Armenus.

MIXTVS est hic Lapis ex cœruleo & diluto viridi. Appellatur Arabibus Hager armini, id est, Lapis Armenus. Interrogati tamen Armeni, an apud eos nasceretur hic lapis, affirmare non potuerunt. Sed Turci & Persa medici dixerunt exigua quidem quãtitate apud se vidisse, verum ignorare, num ex Armenia adferretur, nec ne. Aiunt multos inueniri in Vltabado vrbe celebri regni Balaguate.

Hoc lapide melancholiam purgant Mauritanii medici. Sed tamen experimento didici, segniter admodum purgare.

De Magnete CAP. LVI.

Fabulæ de Magnete.

FABVLOSVM est quod nonnulli de Magnete scribunt, videlicet eas naues quæ Calecut commeant, clavis ferreis non compingi, ob scopulorum è Magnete lapide frequentiam, à quo scilicet attraherentur & raperentur naues si ferreis clavis fabricatæ essent. Nam & in Calecut, & toto eo tractu plures inueniuntur naues clavis confixæ ferreis, quàm ligneis. Verum quidem est in Maldiuis insulis naues ligneis clavis esse extractas; id autem ob ferri penuriam potius, & quod minori constent, fieri puto, quàm quod à Magnete sibi metuant.

CETERVM Magnes ideo ferrum ad se haudquaquam trahit, quòd in eadem fodina nascantur, aut eorum fodinae sint contiguæ, veluti quidam existimant: quandoquidem Magnes inuenitur ijs locis vbi nullum ferrum est.

Falsa de Magnete persuasiones.

SUNT qui putent Magnetem ad se ferrum trahere, ob eam facultatem quam ferro communicauit, qua ad Magnetem feratur: eamq; ob causam Magnetem non maioris esse ponderis etiam si multum ferrum illi addatur, quam cum exigua ferri quantitate in bilance positum. At nos contrarium plerunque experti sumus.

SED nec deleterius est hic lapis, quod nonnulli uoluerunt. Nam tradunt huius regionis incolæ, Magnetem pauca quantitate sumptum, adolescentiam conseruare. Qua de re fertur senior Rex Zeilan, patinas ex Magnete iussisse confici, in quibus cibus eius coquitur. Hoc, ipse, cui mandatum erat negocium, mihi affirmauit.

Magnes non est deleteriæ facultatis.

Patinae è Magnete.

De Margarita CAP. LVII.

NUNC superest vt de Margaritis scribamus, quæ non modo ad decorem; sed etiam ad medicamenta expetuntur.

PRÆGRANDES igitur Margaritæ, Vniones Vnio. Latinis dicuntur, quoniam vix duæ reperientur magnitudine, figura & nitore similes. Minores appellantur Latinis Margaritæ simpliciter, Arabibus & Persis Lulu, Indis Moti, in Malauar Mutu, Lusitanis Aljofar, quod Arabicè sonat de Iulfar, is est portus

Margarita.
Lulu, Moti,
Mutu, Aljofar, Iulfar
portus.

in mari Persico, vbi laudatissima generantur. Nam tametsi Barem, Catifa, Camaran, alijq; huius maris portus eas laudatas mittant; quia tamen nostris notior fuit initio hic portus, ab eo nomen Margaritæ indiderunt lingua Arabica Aljofar.

Margaritæ
Orientales.

HINC etiam fit vt illæ Orientales appellentur, quoniam hic sinus Persicus Orientalis sit, si cum nostra Europa conferatur.

Margaritarū
captura.

GENERANTVR etiam Margaritæ à promontorio Comorim, ad insulam vsq; Zeilan (quæ captura & piscatio Regis Lusitaniæ est) sed minutiores maxima ex parte, nec cum superioribus conferendæ (quæ magnæ sunt & omni dote absolutissima) ideoq; etiam viliori emuntur.

GENERANTVR & in insula Burneo, quæ tametsi sint grandes, formæ tamen elegantia à superioribus vincuntur. Sic & nonnullas Chinarū regio mittit, sed viles.

CERTVM est etiam in nouo orbe inueniri, verum nulla ratione cum Orientalibus sunt conferendæ. Nam aut obscuræ sunt, & nubili coloris, aut nullo orbe leuoreq; commendantur.

Margaritarū
origo.

ORIGO atq; genitura est è conchis, haud multum ab ostrearum conchis dissimilibus. Conchæ autem quæ superiori maris parte natant, grandiores Margaritas generant: Quæ verò in alto mari degunt, minutiores proferunt.

HÆ conchæ aëri expositæ siccantur, & sese pandunt, in quarum carne inueniuntur Margaritæ, nunc multæ, nunc paucæ pro concharum magnitudine.

INVENIUNTUR & in nostratibus conchy-
lijs ostreisue, sed minus nobiles.

OMNIUM autem præstantissimæ ad generan-
das Margaritas censentur eæ Conchæ leues & candi-
dæ, quas eius regionis incolæ Cheripo appellant, ex Cheripo.
quibus cochlearia poculaq; conficiuntur.

VERVM, illud Cheripo non id est, quod vulgo
Matrem perlarum vocamus. Nam id Chanquo in- Chanquo
colæ vocant, ex quo videlicet mensæ, cistulæ, spherulæ
precaria fabricantur. Licet enim parte externa sca-
brum sit & impolitum hoc Cōchylj genus Cheripo
appellatum, interna tamen lævisimum est & aspectu
pulcherrimum.

DEVHITUR id Conchylum Bengala mer-
cimonij gratia, vbi expolitur & poculi vices supplet:
maxima tamen ex parte conficiuntur ex eo armillæ et
alia opera. Fuit enim olim istic consuetudo vt nulla no
biliores virgines corrumpi possent, nisi huius generis ar
millis brachia exornata haberent. Nunc verò desijt
ista consuetudo: eamq; ob causam viliori emūtur hæc
conchylia. Consuetudo
de virgini-
bus.

HABENT mercatores huius regionis cuprea Instrumenta
discernendis
Margaritis
idonea.
quædam instrumenta multis foraminibus pertusa,
quibus præcia Margaritis imponere solent. Nam quæ
per instrumentum minoribus foraminibus pertusum
transeunt Margaritæ, vnius sunt præcij, vendunturq;
per drachmas. Quæ per instrumentum maiora pauli
foramina habens maioris sunt præcij: & ita deinceps
pro foraminum quibus instrumenta prædita sunt, qui-
busq; Margaritæ transmittuntur, magnitudine, præ-
cia

cia intendentes. At quæ adeo sunt minuta, vt perforari non possint (arte enim perforantur, non natura vt fabulantur quidam) cedunt officinis, qua de causa in Europam exportantur. Harum vncia duobus fortè assibus Gallicis venit.

Vnionum
magnitudo.

MAXIME quæ ad promontorium Camerim generantur Margaritæ, pendebant centū frumenti grana. Talium precium mille quingentorum aureorum in singulas esse solet. Multò maiores ego vidi, quas in insula Burneo captas asserebant: sed non erant eius elegantia cuius superiores. Vidi aliam hîc captam quæ centum sexaginta grana tritici penderet.

Margaritis
nitor resti-
uitur.

SENECTUTE pondus earum minui, & coloris elegantia immutari creditur. Diu autem oriãa leuiter confracta & sale versatas, pristinum vigorem & fulgorem recuperare, expertus sum.

CERTVM est Margaritas post Plenilunium captas, cum tempore minui & decrescere. Quæ verò ante plenilunium capiuntur, huic vicio haudquaquam sunt obnoxia.

Indis nullus
Margaritarū
in medicina
vsus.

CETERVM raro in medicum vsus venit Margarita apud Indos. Mauritanii verò frequenter, nostro more, Margaritas cordialibus medicamentis iniiciunt.

IN-

INDICARVM
 ALIQVOT PLANTA-
 RVN HISTORIAE,
 LIBER SECVNDVS.

De Arbore tristi   CAP. I.

N medicamentis & stirpibus In-
 dicis nobis incognitis non abs re fo-
 re duxi, initium facere ab arbore
 quadam, quæ non nisi à solis occa-
 su vsque ad eius ortum floret, inter-
 diu minimè.

ARBOR est Oleæ magnitudine, folijs Pruno si-
 milibus, flore noctu (dum scilicet floret) odoratissimo,
 nullius quod sciam vsus propter teneritatem: nisi quod
 florum pediculis, qui lutei sunt, huius vrbis incolæ v-
 tuntur cibis tingendis, siquidem Croci modo inficiunt.
 Et volunt etiam nonnulli aquam stillatitiam florum
 oculis vtilem esse admoto lineo panno hac intincto.

Arboris tri-
 stis descri-
 ptio.

Aqua è flo-
 rib. Arb. trist.

PECVLIARIS est hæc arbor Goæ, quam è
 Malaca allatam asserunt. Eam sane nusquã alibi per
 Indiam vidi. Hanc Goæ Parizataco: in Malayo Sin-
 gadi vocant. Arboris tristis nomen illi inditum quòd
 duntaxat noctu floreat.

Parizataco.
 Singadi.
 Arbor tristis.

FABVLANTVR autem indigenæ, Satrapæ
 cuidam nomine Parizataco elegantem fuisse filiam,
 quæ cum Solem deperiret, eam ille compresserit. Cum

Fabula de Pa-
 rizataci filia.

verò postea illam relinqueret alterius amore irretitus, Parizataci filia præ amoris impatientia sibi ipsi mortem consciverit. Ex cuius cremata cineribus (nam adhuc vruntur in hac regione cadauera) hæc nata est arbor, cuius flores adeò Solem exhorrent, vt eum videre non sustineant.

CETERVM horum florum fragrans odor, duorum aliorum odoratissimorum florum memoriam reuocauit.

Mogori.

PRIORES sunt dicti Mogori, mali aurea floribus multò odoratiores, quorum stillatitius liquor eundem apud istos vsum obtinuit, quem apud Hispanos florum mali aurea aqua.

Champe.

ALII flores (quorum hic magnus est vsus) dicuntur Champe, odore grauiori quàm Liliū album.

Indi odoramentis deditissimi.

PORRO (quandoquidem in odoramentorū mentionem incidimus) odoribus adeò dediti sunt huius regionis incolæ, vt plerunque cibo abstineant, vt habeant vnde odores sibi comparare possint, ideoq; non immerito promiores in venerem esse censentur.

MVNERA quæ à tenuioribus offerri solent Regibus, prædicti sunt flores, & rosæ nostrates, quibus solent cubicula Regis insternere, & corijs floribus varijs depictis ornare.

NARRARVNT mihi quidam tantam esse huius gentis in odores amentiam, vt tributa ex odoribus & floribus in singulos annos Regi Bisnaguer soluta, ad quinq; millium Hispanicorum aureorum summam fere accedant.

De

De Nimbo CAP. II.

AB omnibus huius India incolis Nimbo vocatur, arbor quedam Fraxini magnitudine, folio Olea, acutiore tamen, per ambitum serrato, vtraque parte viridi, non cinereo aut villoso. Multis luxuriat folijs, flos candidus est & fructus exiguis oliuis similis.

Nimbo historia.

UTILIS est hac arbor in vsu medico. Nam folia trita & vulneribus cum hominum, tum iumentorum cum succo Limonum (mali assyrij genus est) imposita, miraculosè ea sanant. Foliorum succum utilem esse ferunt lumbricis necandis, cum Balaguata incola, tum Malauarenses: quod rationi consonum est, cum nonnihil amaritudinis possideant.

Nimbo facultates.

EXPRIMITUR in Bisnager & Malauar oleum ex eius arboris fructu, quod huc mercimonij gratia deportatur. Vtilissimum id est aduersus neruorum dolores, si eo calido inungantur.

Oleum ex Nimbo.

De Negundo CAP. III.

PROVENIT in Balaguata & Malauar arbuscula quedam Persica magnitudine, frequentibus ramis: qui recisi frequentiores latioresq; renascuntur, folijs Sambuci, simili modo per ambitum serratis & aliquantulum hispidis: flos ex cinereo candidus: fructus niger, Piperis magnitudine, aut paulò maior. Malauar incola eum suis edulij Caril nuncupatis inspergunt.

Negundo historia.

VVLGARE nomen est Negundo, nonnulli in Balagate Sambali appellant: in Malauar Noche.

Negundo Sambali.

Noche.

MULTIS facultatibus prædita est hac arbor.

Negundo facultates.

Teneriorum ramulorum cum folijs decocto, aut ipsis elixis & contusis vtilissimè contusa fouentur modò nò adsit vulnus. Friguntur interdum ijdem rami cum folijs in oleo, & cōtusionibus applicantur, resoluūt enim tumores & curant. Frequens adeo est huius vsus, vt in omnibus doloribus, frictum cum oleo, aut elixum exhibendum censeant. Non desunt qui supra vulnera admouerint, vnaq̄ nocte dolorem sustulisse, materiamq̄ digessisse adfirment: deinde folijs contusis, ipsis vulneribus impositis ita emundasse vulnera, vt breui ad cicatricem perducta sint.

VTILEM perhibent esse mulieres ad iuuandum conceptum: eius enim succo aut decocto epoto, vteros ad conceptionem preparari. Ego malim præmandi, valentius enim futurum existimo medicamentum. Masticata folia oris halitum commendant. Acrimonia verò cuiusdam participat veluti Nasturtium: vnde manifestum est calidam esse hanc plantam. Experti sunt nonnulli veneris stimulos & impetus cohibere, eamq̄ ob causam Viticem esse contenderunt: sed multum errant. Nam Vitex multum ab hac arbore differt.

Negundo vi
tex non est.

De Iaca CAP. IIII.

Iaca historia.

ARBOR est in India prægrandis, fructū in summo caudice, non in ramis, ferens, prægrandem magni Melonis effigie, interdum maiorem, foris virētem, intus verò fuluescentem, multis spinulis instar erinacei, sed mollibus obseptum. Continet autem hic fructus in se magnas quasdam nuces duro putamine tectas. Cortex fructus gustu Melonis, sed difficilime concoctionis, nempe

nempe qui plerunque soleat, ita vt assumitur, excerni. Noces verò intus natæ, torrentur aut elixantur, abietòq; putamine (qui nullius est vsus) castanearum modo, quibus sunt persimiles, eduntur.

VOCATUR hic fructus in Malauar Iaca: in Iaca.
Canara & Guzarate Panaz. Nascitur autem dun- Panaz.
taxat in maritimis.

EXPERTVS sum cum in me, tum in plerisque alijs, hasce castaneas siue noces alui profluuia mirum in modum sistere.

* Hanc arborem describit Lud. Roman. libr. 5. cap. 15. suarum nauigationum his verbis. In Calecut reperiuntur nonnulli fructus, quos cultores Iaceros appellant. Caudici Iaceros.
eius arboris amplitudo Piri est: fructui magnitudo bini ac medij palmi, crassitudinis verò humanæ coxæ. Gignitur fructus in caudice arboris subtus frondes, alij circiter medium caudicem. Colos est viridis, cetera nuci Pineæ haud absimilis, vinaceis tamen minutioribus. Quum maturefcere incipit, obducit nigricantem colorem, marcereq; videtur. Legitur is fructus mense Decembri: saporis sicut ferme Peponis moschum redolentis, parumque si saporem quæras, abest à coroneo persico, eodemq; mitiore. Variam in cibatu voluptatem parit. Videberis modò edere fauum mellis, modò suaue medicum malum comedere. Intra, membranas habet vt Malum punicum, inque eis delitescunt fructus nescio qui, mollibus non dissimiles castaneis. Si enim igne torrentur, saporem castaneæ repræsentant. Propterea fateri licet, non esse excellētiorem digniorémue illo fructu quempiam.

De Iangomas CAP. V.

ARBOR Pruni magnitudine sponte nascitur in Iangomas
agris & etiam in hortis Baçaim, Chaul, & Batequa- descriptio.
la, multis spinis horrens, folijs itidem Pruni: floribus candidis, fructu Sorbo simili, gustu Prunorum adstrin-
gente

Iamgomal.

gente & acerbo. Cùm primum emergit, Strobilo per-
similis est. Vocatur incolis Iamgomas.

Iamgomas
Serēdi ratio.

ACCEPI à fide dignis viris, optimam serendi ra-
tionem esse, si fructus, postquam eū ederit certa que-
dam avis, excretus, vnà cum excremento seratur. Fa-
cilius enim hac ratione satus emergit, citiusq; fructi-
fera fit arbor.

De Carandas

CAP. VI.

Carandas hi-
storia.

ARBVSCVLA est arbuti magnitudine, folijs
similibus, copioso flore, odore Periclymeni. fructu exi-
guis malis persimili, nigricante per maturitatem, gra-
tissimòq; vuarum sapore, ex quo à nonnullis vinosus
succus exprimitur. Fructus autem virens magnitudi-
ne est nucis ponticæ cum suo putamine, interdum ma-
ior; succum nonnunquam exstillans viscidum & la-
cteum. Editur à nonnullis fructus maturus cum sale.
Solet tamen, cùm viridis est, muria aut aceto condiri,
& ita asseruari, ad excitandam elanguescentem ap-
petentiam.

Carandas.

NASCITVR tum in continenti, tū in Balaga-
te, vocaturq; Carandas.

Auzuba.

* Huic fere similem describit Ouedus lib 8. suæ histo-
riæ cap. 12. in hunc modum. In Hispaniola insula, vasta
est arbor pulchraque materie firma & utili Auzuba nomi-
ne; fructu quidem longe suauissimo, vt sunt pira apiana,
muscatellina vocāt, sed qui lacteo succo eoque viscido &
glutinoso abundet, qualis est qui in ficibus immaturis:
idcirco molestus his qui eo vescuntur, nisi prius fructum
in aquam iniiciant & lacteum succum digitis exprimant
qui in aqua sedit.

De

De Coru

CAP. VII.

CORU lingua Canarica dictus, frutex est in Arbuti altitudinem assurgens, aut paulò minor, folijs mali Persicæ, floribus candidis, Periclymeni odorem emulantibus. Hunc Lusitani Indiam incolentes Herbam Malauaricam nominant, quoniam Malauareses eius usum primi docuerunt. Hac etenim planta cuiuscunq; generis dysenterias presentissimè curant, euacuata primum magna ex parte peccante materia, alioqui facile in eundem morbum rursus incidunt.

Coru historia.

Herba Malauarica.

VSVS est corticis radicum primū exsiccati, quoniam recens lacteum liquorem exstillat, quem initio calidum putavi, sed degustatum, insipidum & frigidū inueni. Quamobrem ob eius effectus, frigidum & siccum constitui, plus tamen siccitatis quàm frigiditatis obtinentem: in quo ordine etiam huius regionis medici constituunt.

PVLVEREM huius radicis contuse in ollulam distillatoriam imponimus, ac cum sero lactis maceramus: deinde additis Ammeos, apij, coriandri sicci, & cumini nigri seminibus tritis & torrefactis, vnciamq; vna butyri non saliti, ignis calore elicimus aquam stillatitiam, cuius quatuor vncias cum aqua stillatitie rosarum, aut aqua è pediculis rosarum, aut plantaginis duabus vncijs egro propinamus. Quod si opus est, adijcimus puluerem pastillorū ex herba Malauarica confectorum. Formantur autem ex iisdem rebus è quibus fit aqua, dempto butyro. Inijciuntur etiam clysteres ex hac aqua confecti magno cum successu: sed frigidi, quoniam regio calida est. Quod si necesse sit, eam aquā

Coru facultates.

bis singulis diebus propinamus, mane videlicet hora sexta, & à meridie hora secunda. Cibus est orizæ sero laetis macerata, & pulli gallinacei in aqua orizæ, quam Canje vocant, macerati, pro virium acri robore cibū ministrantes. Certè vino omnino abstinemus, nisi urgente admodum necessitate in inueteratis dysenterijs eius necessarius sit vsus.

SED tametsi mihi semper bene successerit huius aquæ vsus: cogor tamen fateri Malauaricam herbam ab ipsis Malauarensibus præparatam magis præsentaneam opem adferre. Ea verò paratur ex iisdem, è quibus nostra aqua, rebus tenuissimè tritis, & sero, aut aqua orizæ probè coctæ maceratis. Sunt qui succum ex planta virente exprimant, cuius septem vncias mane exhibent, & totidem sub vesperam, si necessitas urgeat. Sed quoniam amarus est succus & ingratus, ab eius potu serum propinare ad os eluendū solent. Quod si Malauarenses fortiori adhuc remedio opus esse vident, opium admiscere solent, tametsi id semper strenuè negent.

SALVTARE est item hoc medicamentum stomachi debilitati: tum etiam vomitus compescit, cum aqua Menthe & Mastiches puluere sumptum.

De Auacari CAP. VIII.

EST etiam in hac prouincia pusilla arbor, maior tamen superiore, quæ folijs, floribus & fructu Myrto perquam similibus constat. Fructus eiusdem etiam est cum Myrto saporis, multò tamen adstringentior. Hæc plātam Auacari nominant incolæ. Nascitur in montibus.

Canje.

Auacari historia.

Auacari.

AIVNT mira esse efficacia aduersus inueteratas Anacari facultates. dysenterias è causa frigida prouenientes. Eius experimentum se fecisse asseruit Lusitanus quidam senex in filia sua, quæ cū integro anno dysenteria laborasset, nec ei quidquam reliqua medicamenta profuissent, sumpto huius plantæ cortice trito et in aqua orizæ macerato in ptisanae modum, sanata est. Hanc arbusculã trifolium olere ferunt.

De Mangas CAP. IX.

TAMETSI ij fructus qui apud Indos nascuntur, longè sint excellentiores ijs qui in Europa proueniunt, veluti aurea mala, citria, ficus, vuae, persica, punica, & similes: omnibus tamen prestat fructus quidam apud eos nascens quem ipsi Mangas vocant. Mangas. Tanta est enim eius suauitas, vt cū in foro prostat, Ormuz incolæ, apud quos frequens est cum alijs fructibus iam enumeratis, reliquis neglectis, hunc sibi emant.

COLLIGENDI tempus est in regionibus calidioribus, mēse Aprili: alijs regionibus serotinis, Maio Mangas autumnus. & Iunio: interdum tamen Octobri (quem ipsi Rodolho Rodolho. vocant) & Nouembri.

CETERVM pro regionum natura & diuersitate, variat etiam saporis bonitate hic fructus.

PRIMAS igitur tenet is qui in Ormuz nascitur. Mangas delectus. Secundum locum obtinet qui in Guzarate prouenit, presertim is qui per excellentiã Guzarateus nuncupatur, magnitudine quidem reliquis cedens, saporis tamē & odoris gratia ijs superior, exiguo intus osse siue nucleo. Tertiū bonitatis gradum obtinet quem Ba

lagate gignit, maior in vniuersum supradictis. Memini enim duos vidisse, qui quatuor librae cum dimidia penderent. Sed inter eos suauior mihi visus est quem proferunt Chacanna, Quindor, Madanager & Dul-tabado primariae vrbes Regis NiZamoxa. Boni sunt item ij fructus qui in Bengala, Pegu & Malaca pro-ueniunt.

Mangas ar-
bor bifera.

H A B E O in meo pradio quod est in Bombaim (cuius in priori huius Historiae parte memini) arbore huiusmodi fructus proferentem, quae bifera est. Nam Maio mense fructum fert saporis quidem & odoris gratia excellentiorem; Autumni vero sub finem, alium superiori magis commendabilem, quoniam praeter tem-
pus solitum nascatur.

Mangas fa-
cultates.

C O L O R E est is fructus ex viridi rubescente, & odore gratissimo. Exempto cortice, editur aut sine vi-
no, aut generoso aliquo vino maceratus, veluti persica duracina. Conditur etiam saccharo, interdum vero & aceto, & oleo, & sale, inspersis in eius medullis gin-gibere, & allijs. Interdum editur cum sale, & nonnun-
quam elixus. Frigidus vero est & humidus, quemad-
modum persica. Eius ossiculis assatis, alui profluvia sisti-
aiunt; quod verum esse deprehendi. Nuclei vero recen-
tes lumbricos & ventris tineas necare dicuntur, quod
rationi consonum esse puto ob eorum amarorem.

* Hic fructus in memoriam mihi reuocat Iaiama O-
uiedi, quem septimo suae Historiae libro cap. 13. describit,
tametsi plus similitudinis habere videatur cum eius Anon,
de quo lib. 8. cap. 18. Vtriusque igitur historiam hic ad-
scribam, ut vtra huic fructui magis quadret, lectori diju-
dicandum relinquamus.

A N O N igitur arbor est cuius fructus magnam cum
Gua-

Guanabano similitudinem habet, cum forma, tum carne & semine. Sed & ipsa Anonis arbor Guanabani arbori similitima est cum magnitudine, tum forma & folio. Duabus verò in rebus differunt; primum, quòd huius fructus minor sit Guanabano, corticiq; color luteus, qui in Guanabano viridis est; deinde, quòd meo quidem iudicio gratior sit palato Anon, quàm Guanabanus, utpote firmiore carne. Vtrumque magno in precio habent Indi Americi, & diligenter in suis prædijs colunt. Hæc Ouiedus de Anone: Nunc ad Iaiama historiam accedamus.

NASCITUR in Hispaniola, reliquisque vicinis insulis fructus quidam, quem nostri à Strobili siue Pineæ nucis similitudine Piñas appellant, non quòd eiusmodi lignosas squamas habeat, sed quòd eius cortex simili modo distinctus videatur, tametsi non squamatim, sed peponis modo cultello integer auferatur. Vt autem succi bonitate & suauitate reliquos fructus hic antecellit; ita color illi pulcherrimus ex luteo virescens, paulatim per maturitatem virore euanescente. Odor iucundissimus qualis ferè in eo Perficorum genere quod à malis & cotoneis nomen apud Italos & Hispanos inuenit, magnitudo illi vulgaris Melonis. Nascuntur verò singuli fructus ex Cardui genere aspero & spinoso, oblongis prædito folijs, è quorum medio profilit caulis rotundus vnicum ferens fructum, qui post 10. aut 12. mensem demum maturescit. Eo sublato, nullus præterea in planta nascitur fructus, ideoq; ea velut inutilis abijcitur. In extremo fructu, interdum verò etiam in extremo caule sub fructu enascuntur velutigermi-
na & turiones quidam qui fructui magnum addunt ornamentum. Hi sunt tanquam semen: panguntur enim tribus sub terra digitis, sic vt media turionum pars extra solum extet, atque radices agunt, fructumque suo tempore perficiunt. Varia sunt eius genera, quæ pro linguarum varietate diuersis nominibus nuncupantur: tres verò distinctæ species notantur, prior *Iaiama* ab incolis appellata, altera *Boniama*, tertia *Iaiagua*. Posterior hæc carne est candida, gustu vinoso, sed acido & acerbo. *Boniama* carne est candida, gustu dulci & quodammodo fatuo. *Iaiama* reliquis oblongior est, & bonitate illis præstat, carne fuluescente, dulci & suauis gustu. Per omnium tamen carnem sparsæ
sunt

sunt veluti fibræ quædam tenuissimæ, quæ tametsi palatum inter edendum non offendant, gingiuas tamen lædunt si crebrius quis eis vescatur. Quibusdam locis nascuntur etiam hæc genera sponte in agris abundanter: at quibus cultura accessit, longè sunt illis suauiores, & cultoris beneficium abundè compensant. Huius fructus abundantia auctoritatem eius minuit: Sed tamen & his insularibus cum bonitate, tum magnitudine præstant qui in continenti nascuntur. Maturus fructus quindecim tantùm aut viginti diebus conseruari potest. Hactenus Ouiedus.

H V N C Theuetus lib. Singularium Americæ cap. 46. *Nana* à Brasilianis vocari tradit, eoque plurimum in suis ægrotudinibus vesci. Alium item huic similè describit nomine *Hoyrin* cap. 33. eiusdem libri.

De Musa

CAP. X.

Musæ historia.

HÆC planta non nisi semel seritur. Nam semel sata, ex trunci pede multos stolones producit, qui in Arbusculas euadunt. Truncus ex squamoso foliorum cortice constat: folijs amplissimis binorum cubitorum vel amplius longitudine, cubiti latitudine, excurrente per medium lata crassaq; costa. Nullis constat ramis, sed è germine flores quosdam coniunctim profert, sub-rufos, oui effigie, & palmi longitudine, è quibus circum eminent pediculi, centum interdum ducentos aut plures ficos sustinentes.

Quelli, Palan, Piçan.

Guinea.
Bananas.
Musa, Amusa.

NASCITUR in Canara, Decan, Guzarate, & Bengala: vocaturq; illis Quelli. Nascitur etiam in Malauar, vbi Palan *; & in Malayo, vbi Piçan dicitur. Prouenit etiam plerisq; alijs locis, & in ea Africa parte quam Guineam appellant, vbi Bananas * nuncupantur. Arabes eum fructum Musa, aut Amusa vocant. Sic & Auicenna, & Serapio, et Rhases, qui
de

de hoc fructu peculiari capite scripserunt. Scripserunt fortè & alij quos mihi videre non contigit.

COMMENDANTUR ij fructus qui in Martaban proueniunt: primum enim è Bengala eò delati sunt, deinde sati vt gratiores euaderēt: vocātur nūc ij, ficus Martabanis. Alij adhuc inueniūtur meo palato gratiores & odorati Cenorins appellant: sunt ij laues, flauis, & pleni. In Malauar sunt Chincapalones dicti, suaues & palato grati, pleni, colore virescentes. Laudantur etiā in Sofala nati, Aethiopibus Imininga dicti. Inuenitur etiam in Baçaim alijsq; prouincijs genus quoddam amplum, plenum, palmi longitudine. Id assatum et vino deinde maceratum inspersa Canel-la, multò melius sapit quàm malum cydonium assatū. Idem fructus per medium sectus, & in sartagine cum saccharo probè frictus, insperso postea cinnamomo, gratissimus est cibus.

Ficus martabanis.

Chincapalones.

Imininga.

SCRIBIT Auicenna libr. 2. cap. 491. paucum præbere alimentum, bilem generare & pituitam: prodesse tamen aduersus pectoris & pulmonum incendia, stomachum autem offendere. Idcirco biliosis, ab huius esu, oximel cum seminibus propinandum esse: pituitosis verò mel. Vtilis est renibus & vrinam ciet.

Musæ facultates.

SCRIBIT Rhases lib. de re med. 3. ad Almanf. cap. 20. noxium esse stomacho, appetentiam deijcere; subducere tamen aluum, & gutturis exasperationes lenire.

SERAPIO autem lib. simp. cap. 84. ex aliorum auctoritate Musam in fine primi calfacientium & humectantium ordinis esse asserit, & vtilem esse aduersus

sus

sus pectoris & pulmonum ardores, eisq; qui liberalius hac vescuntur stomachum prægrauari: augere tamen foetum in utero, renibus opitulari, vrinas ciere, & venerem exstimulare.

PRÆSCRIBUNT medici Indi hunc fructum in febribus alijsq; morbis.

Ridiculum
Musæ xty-
mor.

RIDICVLVM autem est quod scripsit quidam Franciscanus. Appellatur, inquit, hic laudabilis fructus *Musa*, quod dignus sit *Musis*, aut quod earum sit cibus. Addit præterea eum esse fructum quæ degustauerit *Adam* in *Paradyso* terrestri.

* Iam aliquot annis in ea opinione fui vt existimarem *Musam* Arabum eam esse plantam cuius *Plinius* lib. 12. cap. 6. meminit his verbis. Maior alia pomo, & suauitate præcellentior quo sapientes Indorum viuunt, Folium alas auium imitatur, longitudine trium cubitorum, latitudine duum. Fructum cortice emittit, admirabilem succi dulcedine, vt vno quaternos satiet. Arbori nomen *Palæ*, pomo *Arienæ*. Plurima est in *Sydracis*, expeditionum *Alexandri* termino, &c. Nam ferè omnia pulcherrimè ad *Musæ* descriptionem quadrant. Huc accedit quod in Prouincia *Malauar*, quæ supra *Indum* flumen est, intra verò *Gangem*, *Palan* nomen adhuc retineat, à quo Latini suum *Palam* mutuati videntur.

Figuera ba-
mana.

* *Vlysiopone* vbi aliquot plantas vidi, minimè tamè fructiferas, nomen hoc retinet. vocant enim etiamnum *Figuera Banana*, id est, ficum *Bananas* ferentem: Eius iconè satis affabre pictam inuenies apud *Matthiolum* commentarijs in lib. primum *Dioscoridis* cap. de *Palma*.

Poma Pa-
radysi.

Pacona.
Paquouete.

CETERVM meminit huius fructus *Lud. Rom.* libr. nauigationum suarum. 5. cap. 15. ac tria eius genera constituit. Meminit item *F. Brocardus* qui terram sanctam descripsit, sub nomine *Pomorum paradyfi*, quem per omnia sequutus est *Cardan.* lib. de subtilitatib. Sed & *Theuetus* lib. *Singularium Americæ* cap. 33. eundem describit, atque *Pacona*, arborem verò *Paquouete* Americis vocari tradit. *Ouiedus* verò nomine improprio *Platanum* appellat lib.

lib. Historiæ Indicæ 8. cap. 1. cuius descriptionem tanquã pleniorẽ omiſſis ceteris (ne toties repetita Lectori fastidium pariant) hîc subiungemus.

I N V E N I T U R, inquit, hic fructus Platani nomine, ta **Platanus** metſi neque arbor dici poſſit, neque vera ſit Platanus: ſed planta quædam huic Indiæ haudquaquam peculiaris, & aliunde translata ſub Platani nomine. Interdum autem hæc improprie dicta Platanus in arboris ceſſitudinem excreſcit, & hominis craſſitiem intumefcit: alias verò coxæ humanæ craſſitie conſpicitur, pro ſoli natura & vbertate augeſcens. Ab infimo ad ſummum folia fert ampliffima, interdum duodecimum palmos longa, ternos aut quaternos lata, plerunque minora. Hæc ventorum flatibus facile multifariam diſſecantur, & ex coſta illa per folij longitudinem excurrente pendere ſpectantur eum in modum diſſecta. Tota planta veluti germen eſt aut ſurculus, in cuius ſummo enaſcitur pediculus aut malleolus brachiali craſſitudine, qui vuam producit, viginti, triginta, interdum centenos & plures fructus palmari longitudine brachiali que craſſitudine ſuſtinentem, nonnunquam minores, quandoque etiam ampliores pro plantæ ipſius & ſoli fertilitate. Cortex huic ſatis craſſus, ſed qui facile eximatur, continens pulpam ſive carnem bubulæ medullæ perſimilem. Integra vua ante maturitatem colligenda eſt, cū videlicet aliquis fructus flauere incipit, deinde in ædibus ſuſpendenda, illic enim plenam maturitatem cõſequitur. Hic fructus in duas partes per longitudinem apertus & vtrinque inciſus, deinde in ſolatus, gratiffimi eſt ſaporis, et caricas ſucci bonitate ſuperat. Tegulæ item impoſitus, & in clibano coctus cor reficit, & ſuauiſſimus eſt. Sunt qui cum carnibus elixent, cortice exempto ollæ imponentes eum carnes ferè coctæ ſunt, diutinam enim coctionem nõ fert: ſed neque maturus nimium, neque omnino acerbus deligendus eſt. Sunt qui crudum edant, at maturum, ſine pane aliõue aliquo condimento, gratiffimi etenim eſt ſaporis, nec minus ſalubris & facilis concoctionis. Caudex qui vuam profert annuus eſt & ſemel dũtaxat in vita fructus gignit: verum ad radices conſurgunt quinque, ſex, aut plures ſurculi qui parentem renouant, & ſubſequentẽ anno fructum perficiunt. Exempta vua abijcitur planta vt-
pote

pote inutilis. Adeo verò fœcunda est hæc planta, vt nunquam intercidat, sed subinde nouas proles gignat, vt fructus toto anno vberrimè legere liceat. Formicæ huic plantæ admodum infestæ sunt, ideoque plurimæ hîc initio perierunt, antequàm aduersus eas inuenta essent remedia. Peregrina enim, vt initio diximus, est hæc planta, & huc ex magna Canaria anno Domini 1516. primum translata. Hæc ex proluxa Ouiedi descriptione desumpta.

De Doriones

CAP. XI.

Doriones
descriptio.

INTER celeberrimos Indiæ fructus, recensentur à plerisque Doriones in Malaca vocitati, fructus Me-lopeponis magnitudine, denso cortice rostratisque tuberculis plurimis obductus, veluti is quem Iaca Goæ vocant, de quo cap. quarto diximus, foris virescens, intus verò concameratus, seminaque exigui oui gallinacei magnitudine in singulis cameris continens, coloris & saporis eius condimenti quod ex amygdalis contusis, lacte, farina, aqua rosacea & saccharo fit, Manger blanc Galli vocant, non tamen ita mollescentia aut glutinosa: in nonnullis verò non candida sunt, sed pallidi coloris. Ossiculum hæc in se continent mali persici ossiculis persimile, sed rotundum. Folia huius plantæ medium palmum oblonga, acuta, salso gustu, colore viridi dilutiore parte auersa, interna verò parte admodum virescentia: flos è candido flauescens. Arborem Iuglandis modo prægrandem esse aiunt, folijs laurinis.

Alia Dorio-
nes descri-
ptio.

SUNT alij qui hunc in modum describunt. Fructus est Strobili siue nucis pineæ magnitudine, interdum multo maior; & eiusdem fere formæ, nisi tubercula illa siue aculeos multò tenuiores acutioresque haberet, Erinacei spinis ferè similes. Intus quatuor con-

came-

camerationibus siue cavitatibus cōstat, medullamq̄, siue pulpam continet pinguedini illi lactis similem quā Hispani Nata, Galli Crème, Itali Capo di latte vocant. Folio est virente, cuspidis lanceæ effigie, ducto per longitudinem duplici neruo, è quo deinde aliæ venulæ per folij latitudinem euagantur. Arborem ipsam ingentem ferunt, nec nisi post quadragesimum annum fructum edere; alij verò post quartum annum fructiferam esse. Fructus maturus viridis est quidem coloris, sed diluti & elanguescentis.

* Cum hoc fructu plane conuenit Guanabanus Ouiedii, quem libr. 8. suæ Historiæ cap. 17. describit, quemque per vniuersam fere Americam siue nouum orbem nasci tradunt.

GVANABANVS igitur procera arbor est, & formosa, folio eius Medicæ mali quam Limoneram appellant, virente: fructu pulcherrimo, mediani Melonis magnitudine, qui tamen interdum in capitis pueri crassitudinem excrescat. Cortex huic fructui viridis, & qui certis quibusdam squamis distinctus videatur, vt Strobilus, lenioribus tamen neque ita tumentibus, quandoquidem totus cortex tenuis sit neque crassior quam in piris. Caro candidissima saporisque delicatissimi, quæ facile, pinguedinis lactis instar, in ore resoluitur. Per eius carnem sparsa sunt semina magna, Cucurbitarum seminibus aliquanto maiora & nigricantia. Frigidus est hic fructus, & per æstus utilis. Nam tametsi quis integrum Guanabanum deuoret, nullum inde sentiet nocumentum. Infirma est ligni materies. Hæc Ouiedus.

CETERVM hic Guanabanus diuersus est ab eo cuius Cæsar Scaliger lib. de Subtilitat. aduersus Cardanum exercitatione 281. partic. 6. meminit in hunc modum.

GVANABANVS arbor est Pini stipite, procera, folio magno oblongoque, fructus Melonis magnitudine: cortici, color viridis, splendor Cydonij, digitalis crassitudo. Caro intus candida, dulcedine lactis coacti, semina continet phasiolacea. Hunc enim esse puto qui superioribus
P annis

annis ex Aethiopiae Mozambique Antuerpiam allatus est fructus crassus, sesquipedali longitudine, cui densus durusque cortex tenui mollique ut in cydonijs, sed viridi lanugine obductus, aliquot per longitudinem excurrentibus venis, siue potius sulcis ut in Melonibus. Extrema parte in mucronem definit: Superiori vero, qua videlicet è ramis dependet, pediculo inhaeret firmo duro & fibroso. Continet hic fructus pulpam candicantem qua Aethiopes in febrium ardoribus utuntur sitis sedandae gratia, iucunda etenim aciditate praedita est. Haec ficcata friabilis est, sic ut digitis trita in pollinem resoluatur, remanet tamen perpetuo aciditate. Per hanc sparsa sunt semina renibus, aut Anagyridis legitimae fructui similima, nigro tamen colore nitentia, ac ex umbilico fibris quibusdam suspensa ut in eius icone conspiciere est. Haec terrae commissa, plantulas folio Laurinis simili protulerunt, sed quae subsequente hyeme perierint.

HVIC etiam similitimum folijs tamen ab hoc diuersis describit Theuetus cap. 10. lib. Singularium Americae his verbis. Tres sunt Hesperidum insulae ad Aethiopi promontorium, Caput viride vulgo appellant. In harum vna arbor inuenitur, folio nostratis fici, fructu duorum fere pedum longitudine, crasso, magnis oblongisque Cyprijs cucurbitis haud absimili. Nonnulli eo fructu vescuntur ut nos Melonibus: continet vero semina fabae magnitudine leporinis renibus similia. His quidam simias alunt. Alij monilia ex his collo aptanda conficiunt: ficcata enim & bene matura, aspectu pulcherrima sunt.

SED & alium fructum apud Canibales Theuetus & alij tradunt, cuius historia non male nostro fructui quadrare videtur, praesertim si interiora, quae à nemine describuntur, demas: idcirco num semina contineat phasiolacea incertum. Talis autem est descriptio. Inter reliquas arbores quas apud Canibales inuenire est, fructus quidam conspicitur, Cucurbitae minori, aut Peponi quem Citrullum vocant haud absimilis, oblonga siue ovali forma, quali scilicet Struthionum oua sunt. In cibos haudquaquam admittitur: sed eius aspectus oculis gratissimus, praesertim onusta arbore. Canibales ex eo vascula conficiunt: sed tamen & eum ad superstitionis quoddam genus seruant. Si-
quidem

quidem hunc pulpa exempta, granis milij, lapillisue, aure simili implent, varijsque plumarum generibus superne exornant: deinde inferiori parte pertusum bacillo adaptant quem terræ infigunt. Huiusmodi fructus binos aut ternos in singulis tugurijs seruare magna cum reuerentia apud eos moris est. Existimant enim, cum hunc fructum (quem *Maraka*, & *Tamaraka* nuncupant) manibus pertractant, crepitantemque ob milij grana inlecta audiunt, cum suo se *Toupan*, id est, Deo sermones conferre, atque ab eo quædam responsa accipere, sic à suis *Paygi* (Diuinorum genus est, qui suffitu herbæ *Petun*, de qua nos aliàs, & quibusdam obmurmurationibus illorum *Tamaraka* diuinam facultatem tribuere perhibent) persuasi.

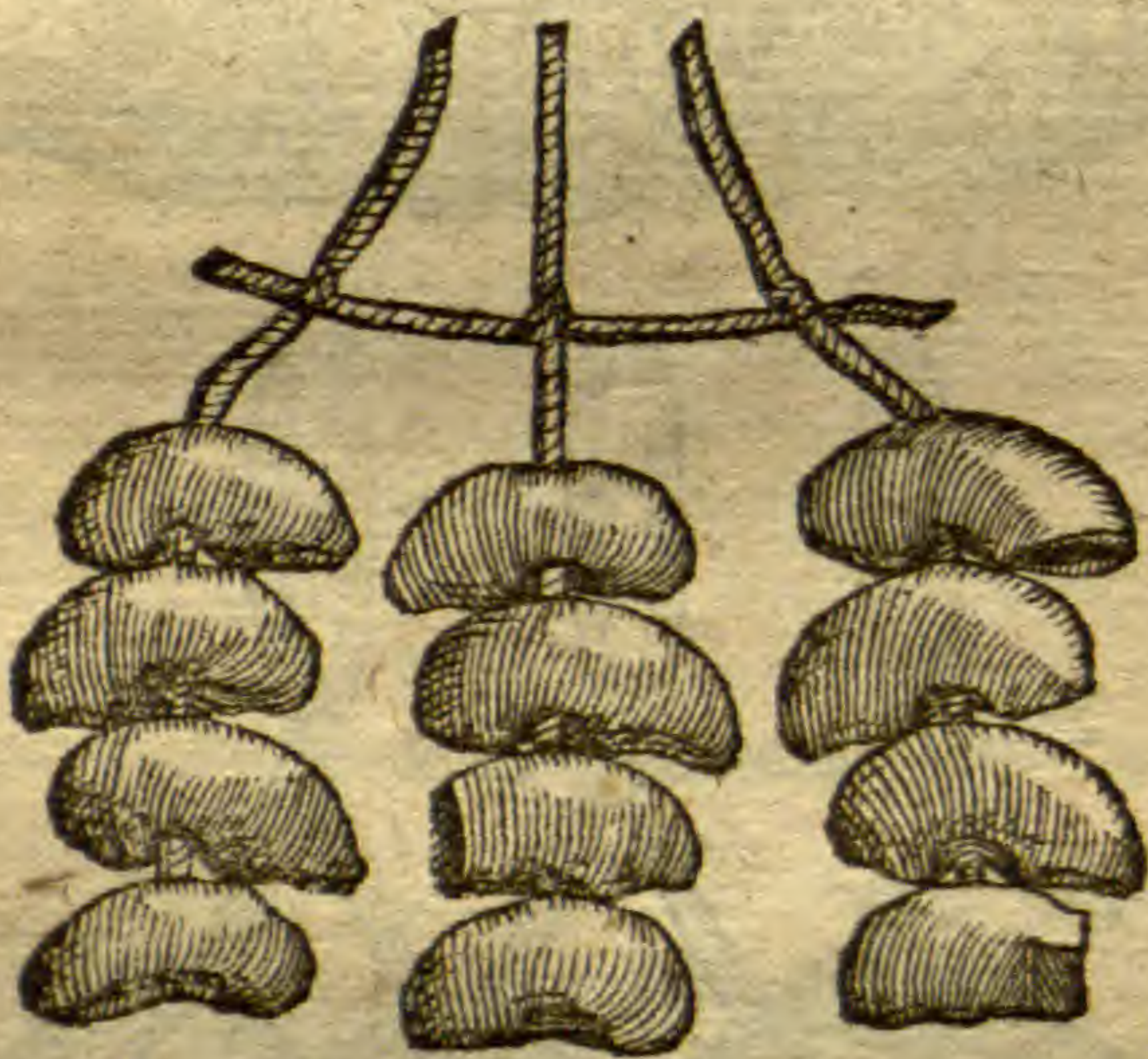
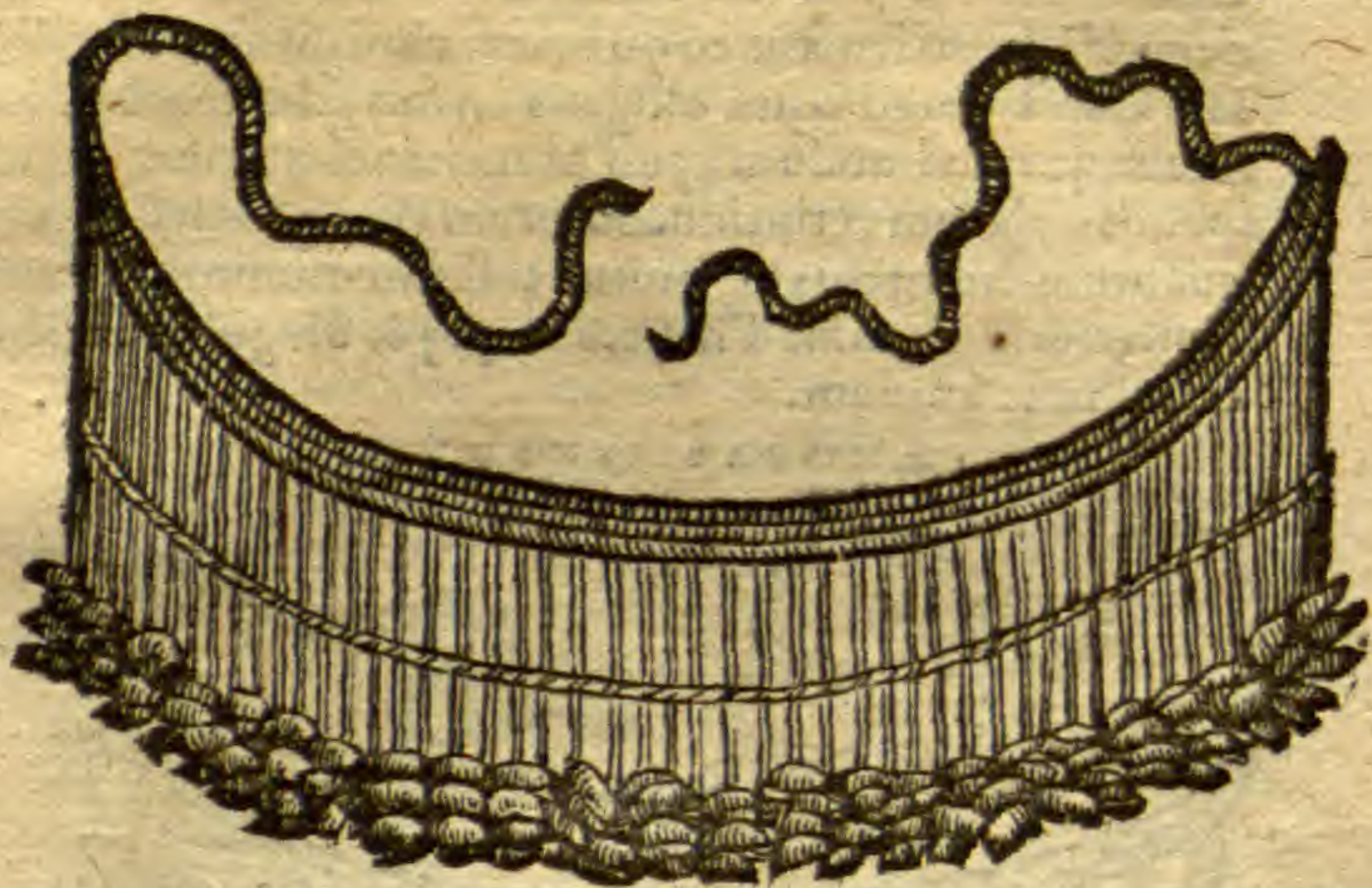
O VIEDVS lib. *Indicæ* historiæ 8. cap. 4. suum *Higuëro* tetrasyllabum describit in hunc modum. *Higuëro* arbor est prægrandis, veluti *Morus nigra*: Fructum fert *Cucurbitæ* rotundæ, interdum verò oblongæ similem. Sed qui rotundus est, summa rotunditate spectatur. Ex eo patenas, et alterius generis vasa conficiunt. Materie est robusta, atque apta sedibus, subfellijs, ephippijs, alijsque operibus fabricandis: mali etenim medicæ aut punicæ materiam esse diceres. Cortice facile delibratur. Folio est oblongo, angusto, per extremum latiore, à quo ad pediculum usque paulatim angustius fit. Indi nonnunquam præ aliorum fructuum penuria hoc vescuntur, hoc est eius carne, quæ cucurbitæ carni cum adhuc viret similis est. Cortici color & forma *Cucurbitæ*. Maximus eius fructus libram aquæ continere potest: minimus verò pugnum magnitudine non excedit. Vulgaris est hæc arbor in *Hispaniola*, reliquisque insulis, & huius *Indiæ* continente.

CETERVM hunc fructum, quocunque tandem nomine appelletur, quòd rarus esset & peregrinus, non negligendum, sed huic nostræ Epitomæ adijciendum putavi in gratiam studiosorum rei herbariæ, qui eum Coldebergo, à quo mihi communicatus est, acceptum ferent.

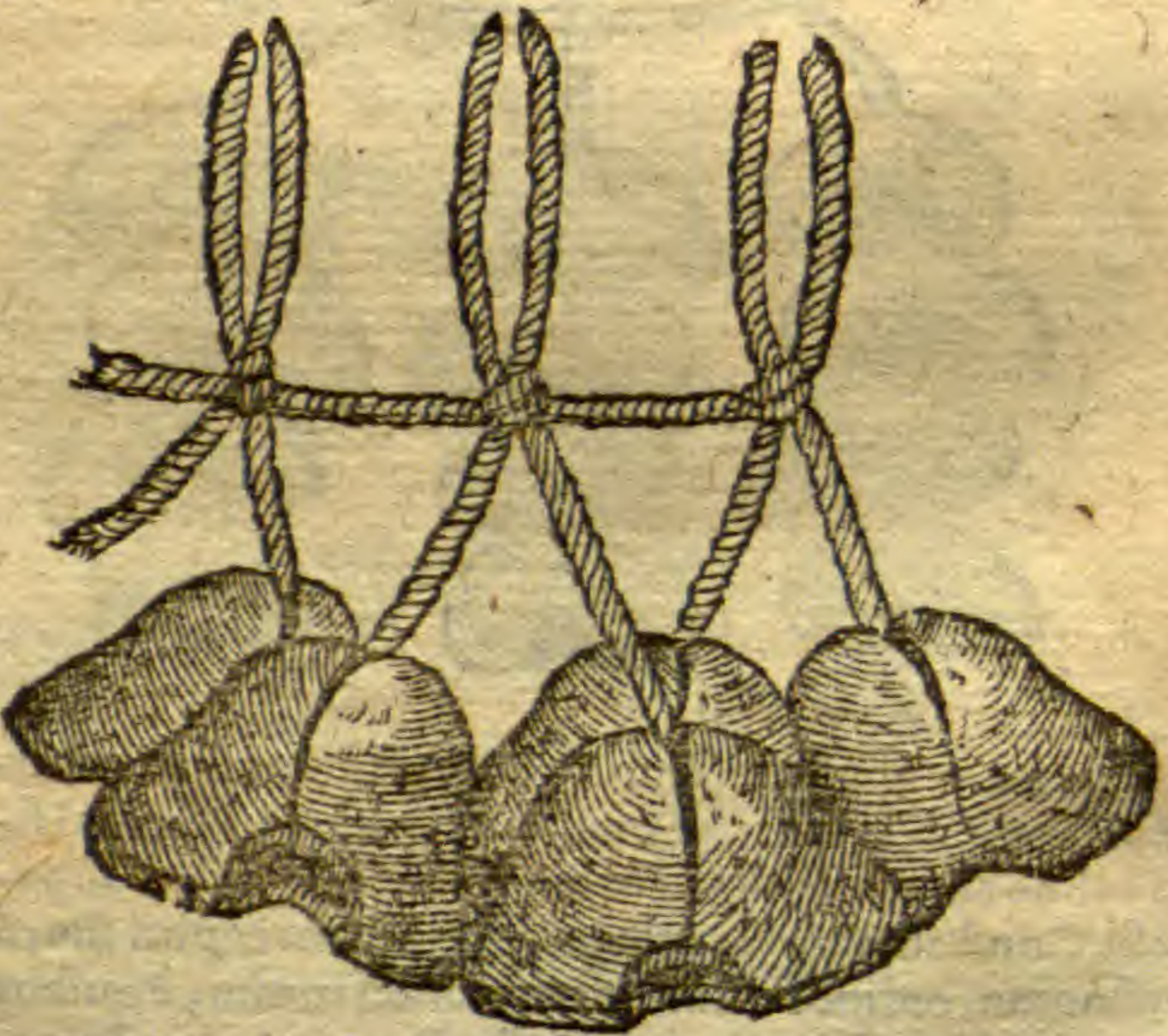
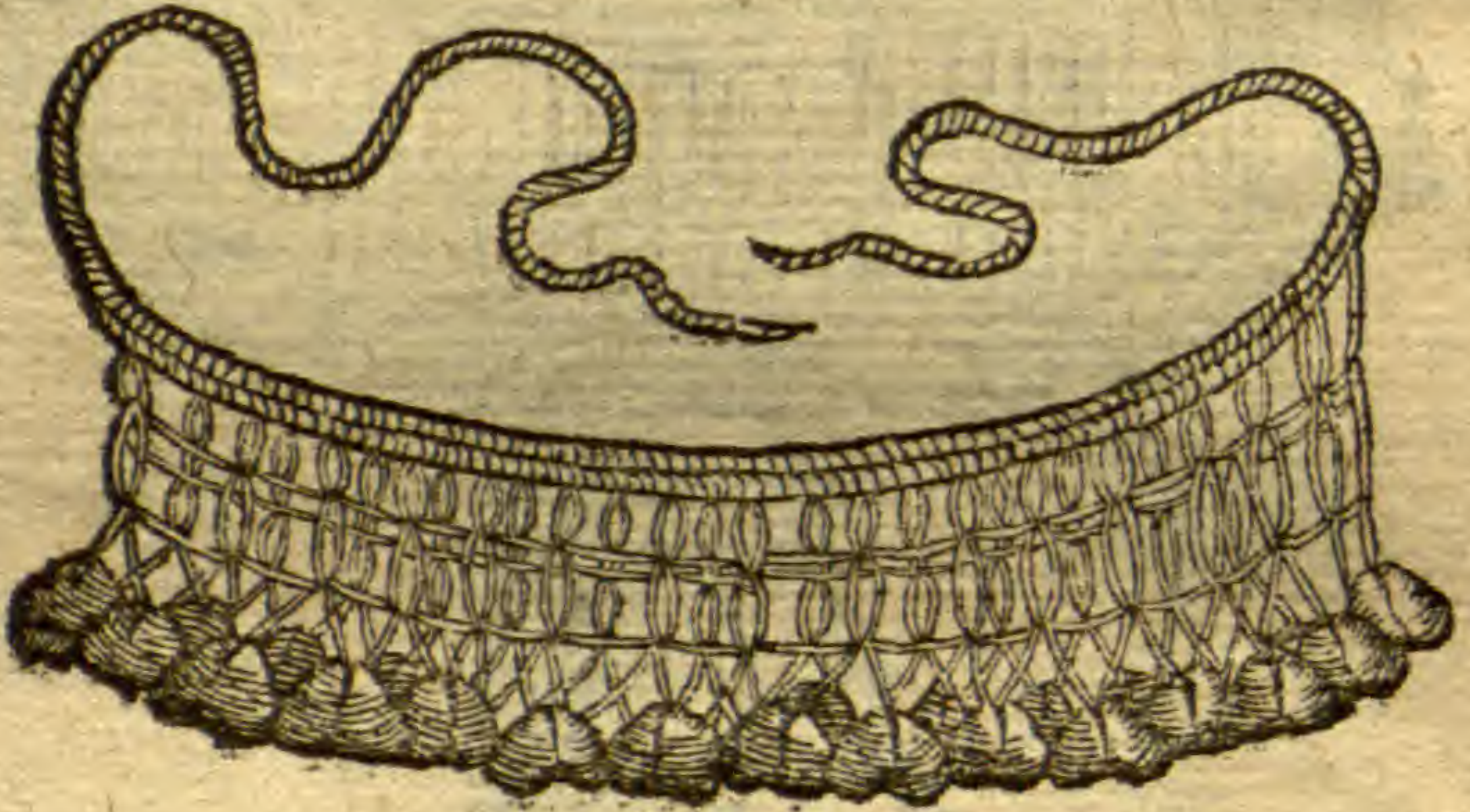

PORRO apud meseruo ex huius fructus aut huic si-
 milis seminibus, quibus exempta est medulla, lora duo fi-
 lo xylineo contexta: alia item bina è fructu quodam angu-
 lofo. Constant verò singula lora duplici aut triplici filorū
 xylinorum ordine reticuli modo contextorum, è quibus

dependēt vacui fructus eo quem exprimi iussimus modo.
 His Canibales ad crura alligatis in suis saltationibus uti
 solent, quemadmodum apud Mauritanos atque etiā Hi-
 spanos nolarum et tintinnabulorum vsus est: mirū etenim
 quantum hi fructus ex mutua collisione sonitum edant.
 Posterioris meminit Theuetus cap. 36. Singular, Ameri-
 cæ in hunc modum.

А Н О В А У Т Н Е В Е Т И .

AHOVA nomen est arboris fructu venenoso & lethali, magnitudine vulgaris castaneæ, candido, forma literam Græcam Δ. repræsentante. Huius nucleus præsentissimum est venenum, quod alter alteri in mutuis odijs & dissidijs, præsertim verò viri vxoribus infensi, aut contra vxores viris indignatæ propinare solent. Peregrinis sanè nullo modo eum fructum recens collectum communicant, atque ab eius etiam contactu liberos suos arcant, nisi cui exemptus sit nucleus. Eo etenim exempto, fructu pro nolis vtuntur, quas è cruribus suspendunt, tantumq; sonitum edunt, quàm tintinnabula aut nolæ nostrates. Arbor ipsa Piri magnitudine, folio ternos aut quaternos digitos longo, duos lato, semper virente: cortex ligno candidans. Recisi rami succum emittunt lacteum. Arbor præcisa teterrimum spirat odorem: quam ob causam nullius est vsus, imo ne igni quidem struendo idonea.

De Mangostans CAP. XII.

SED & inter celeberrimos huius Indiæ fructus Mangostans. recensent quendam Mangostans incolis nuncupatū, gustus suauitate commendabilem. Eum exigui mali Mangostans aurei magnitudine esse ferūt cortice cinereo (alij è vi- descriptio. ridi nigricante) pulpa quæ malorum aureorum pulpæ similis sit, sed quæ cortici non adhaereat.

NASCITUR hic fructus in pusilla arbore, Malo vulgari simili. Folijs est laurinis; floribus luteis. Hūc fructum dulcissimum esse perhibent, non tamen adeo, vt sua dulcedine nauseam moueat.

De Iambos CAP. XIII.

MAGNA apud Indos in æstimatione est is fructus cuius nunc mentionem facturi sumus, primum è Malaca (vbi plurimus nascitur) paucos ante annos huc tralatus.

Iambos hi-
beria.

EST autem is fructus oui anserini magnitudine, aut paulò maior, colore ex candido purpurascente, pulcherrimo, odore rosaceo. Vel, vt verius dicam, similis est hic fructus magnis Gallis * recentibus (quas poma de Cuquo nuncupamus) cum in odore, tum in colore: gustu suauissimo, sed humido. Vocatur in Malaca & hac regione Iambos.

Iambos.

ARBVSCVLA ipsa in Pruni magnitudinem assurgit, folia ferens magnam similitudinem habentia cum cuspide ferrea maioris alicuius lanceæ, viridia, aspectu pulcherrima: flos ruber odoratissimus, gustu acido. Firmis nititur radicibus hæc arbor, quoniã admodum fructifera est. Post quartum enim annum fructifera est, nec semel duntaxat fert in anno vt pleræq; omnes ferè arbores, sed pluries singulis annis nouos edit fructus.

Iambos post
4. annum
fructifera.

CONDIUNTVR tum fructus, tum flores, atque ita asseruantur.

* Nisi noster Auctor Gallasillas maiores, quæ in Robore passim per Hispaniam & Lusitaniam nascuntur, intelligat per Bugualhas grandes, quid sibi velit, ignorare me fateor. Ceterũ eas exigua pila palmaria maiores nunquam vidi, colore pulcherrimo rubicantes dum recentes sunt, & odoratas.

De Cydonijs Bengalensibus

CAP. XIII.

APPELLAVIMVS hunc fructum Eusitanica lingua Marmelos de Bēgala, id est, Mala cydonia è Bengala, quoniam saccharo condita primũ ad me perlati sunt è Bengala, cum hac inscriptione, vtilia sunt aduer-

Marmelos
de Bengala.

aduersus alui profluuia. Intellexi autem ab amico, qui frequenter in proximas sylvas venationis causa excurrit, hunc fructum non modo in Bengala nasci, sed eius multas arbores in continenti huius prouinciæ inueniri.

CETERVM legitimum huius fructus nomen tum in Bengala, tum in reliquis vbi prouenit regionibus, est Sirifoles, & Beli: Sirifoles quidem nomine Sirifoleo, Beli. vulgo cognitus est, Beli verò nomine medicis duntaxat, qui in suis scriptis hoc vocabulum sese inuenire aiunt.

EST verò ipsa arbor Oleæ magnitudine, aut amplior, folijs Persicæ mali, eiusdemq; odoris, floribus paucis & statim deciduis: fructu per initia tenero, colore ex viridi nigricante, cortice tenui, magnitudine exigui mali aurei: sensim verò maturescens fructus auctior fit, donec, iam plenâ maturitatem consequutus, in Cydonij mali magnitudinem euadat; cortex autem densatur, exsiccatur, & indurescit veluti putamē nucis Indicæ quam Coccum vocant. Beli historia.

FRUCTV maturo pulpa siue medulla eximitur, quam in laminas sectam saccharo condiunt. Aut tener adhuc & immaturus muria asseruatur in vsum.

SOLENT Guzaratenses medici vti hoc fructu Beli facultates. tenero adhuc & immaturo, aceto vel saccharo condito, in inueteratis alui profluuijs sistendis: adstrictionē enim illam semper conseruant tametsi matura cydonia.

RETULIT mihi Clarissimus vir Dimas Bosque Dimas Bosque Medicus. Valentinus medicus rei herbariæ peritus, & nunc hîc

P S medi-

medicinam faciens, se, cum castra Illustrissimi Principis Domini Constantini in India pro Rege sequeretur in Iafanapatan, magno & admirabili successu vsum esse in profliganda dysenteria quæ vniuersum eius exercitum affligebat, cum ad manum non essent vsitata remedia. Etenim nunc ex huius fructus succo & saccharo miuam parabat quam ægris daret: nunc pulpam eius emplastri modo ventriculo & aluo applicabat; modo pulpam saccharo exceptam vt in cydonijs solet, ægris exhibebat: interdum fructum assum inperso saccharo: nonnunquam cortices exempta pulpa decoquebat, atq; id decoctum per clysteres inijciebat, similem verò effectum præbebant, qualem balaustiorum aliorumq; adstringentium medicamentorum, quibus vti solemus, decocta præstare solent.

At silentio prætereundum non est quod eadē castra sequenti contigisse refert. Dederat seruo Aethiopi bina huiusmodi mala assanda, vt ea cuidam militi dysenteria laboranti edenda præberet: verum, dum assantur, ea crepuerunt, ipsaq; pulpa Aethiopsis faciem, pectus et brachia sic adussit, vt puluere tormētario vstulatus videretur: quod contigisse puto ob pulpæ lētorem & visciditatem simul & adstrictionē, quæ semel accensa vehementius vrit, quàm sicca aliqua materia, quemadmodum ferrum incensum magis quàm lignū aut stupam vrere videmus.

De Carambolas   CAP. XV.

FRUCTVS est in Goa magnitudine minoris ouis gallinacei, in quatuor, vt videtur, partes distinctus, flavesceus,

uescens, qui in Malauar Carambolas vocatur, in Carambolas
 Canara & Decan Camariz, in Malayo Balimba. Camariz, Ba
 limba.

NULLVS eius in medicina vsus, præterquam Carambolas
 quod in febris quotidianis exhibetur; & ex eius suc facultate.
 co, cum alijs idoneis, fiunt collyria ad oculorum lippitu
 dines utilia.

PLERISQVE bene sapit hic fructus, præser
 tim qui vinosus est. Saccharo conditur, gratissimusq;
 est palato. Eo verò vtor syrupi acetosi loco.

De Ber CAP. XVI.

VOCATUR hic fructus in Canara Bor, in De- Bor, Ber,
 can Ber, in Malayo Vidaras, præstantior quidem no- Vidaras.
 strate, sed ei qui in Balaguata nascitur bonitate ce
 dens.

ALIVS alio suavior est, sed tamen aliquid ad
 strictoriae facultatis retinet, quoniam nunquã ita ma
 turescit, vt commodè exsiccari possit, quemadmodum
 is qui in Anafegua prouenit. Hanc ob causam, expe
 ctorantem facultatem obtinere nõ potest vt ZiZipha,
 è quibus syrupum conficimus. Sed cum alijs esui aptis
 malis careamus vt i sunt camuesa Hispanis dicta, com
 mendantur hi apud nos.

DIFFERT arbor à ZiZiphis, magnitudine Ma
 li, eiusdemq; folijs, minus tamen rotundis: verum nõ
 nihil spinosa est.

De Ambare CAP. XVII.

FRUCTVS est hic in India, Ambare vocant, Ambare.
 cuius magnitudine, nullius in medicina vsus. Sed eo so
 lent

lent cibos condire, vt palato gratiores reddantur: maturus enim, odoratus est, gratamq; aciditatem retinet. Cartilagineo quodam integitur cortice, virescente dum immaturus est, at in maturo fuluus est color.

Amba.
Magna.

* Lud. Roman. lib. nauigat. 5. cap. 15. hunc fructū Amba nominat. Est item, inquit, alius fructus Amba nomine. Eius caudex *Magna* dicitur, similima est arbori, frequentesque, vt Piro fructus. Is iuglandem nucem è nostris effingit, cum iam sunt absoluti. Quum maturescit, fului, eiusdemque splendentis coloris est. Intra corticem occultatur fructus, vt amygdalæ aridæ. Damasceno, gustu suavior est fructus: conduntur in cadis vt apud nos oliuæ, sed sunt longè meliores.

De Iambolones CAP. XVIII.

Iambolones.

NASCITVR sponte frutex quidã in agris Myrti effigie, sed folijs Arbuti. Fert is fructum maioribus oliuis persimilem, sed gustu admodum adstringentem, incola Iambolones vocant. Muria conditur oliuari modo.

CETERVM neque hic fructus, neq; Iaca admodum salubres ab huius regionis incolis aestimantur.

De Brindones CAP. XIX.

Brindones.

IN hac regione est fructus quidam Brindones vocatus. Is foris aliquantulum rubicat, intus verò sanguinis modo rubet: gustu admodum acido.

INVENITVR interdum foris nigricans (qui color maturitate conciliatur) nec adeo acidus vti superior, qui tamen non minus quàm ille intus rubeat.

MULTORVM palato sapidus est hic fructus, meo verò minimè, ob nimiam aciditatem. Eo tincto-

*Canna Indica, Claus.
Pharmacop. Pt.*

res vtuntur . Cortex verò afferuatur atque mari aliò
transuehitur aceti conficiendi gratia : quod à Lusita- Acetum è
Brindone.
nis quibusdam etiam in Lusitania factum est.

De Indico Melone CAP. XX.

EST apud Indos Melonis genus prægrande & ro- Melo indi-
cus.
tundum, oblongius tamen aliquantulū, formaq; quo-
dammodo ouali, quod Lusitanis Indiam incolentibus
Pateca (corrupto ab Indorum Baticc vocabulo) dici- Pateca, Ba-
ticc.
tur . Hunc Melonem per longitudinem non aperiunt,
vt melopepones nostrates comesturi aperimus: sed per
transuersum secant . Et licet dulcedine à nostris supe-
retur hic Melo: attamen suavis est, refrigeratq; mirū
in modum & humectat, tota carne sese in quendam
liquorem resolvente.

VTILIS est in biliosis febribus, & ardentibus, Melonis In-
dici facultates.
aduersus iecoris & renum ardores, vt experientia di-
dicimus. Urinas ciet: solentq; sani eum fructum edere,
quatuor horis à ientaculo, quoniam tum maximè sit
infestus calor. Melius tamen mihi facere viderentur, si
ab eis suas mensas auspicarentur.

HVIUS semina (quæ ante maturitatem candi-
da sunt, per maturitatem verò nigra) somnum prouo-
cant, eaq; reliquis seminibus frigidis, tametsi eis non
careamus, præstantiora æstimamus.

REFERVNT Arabes & Persæ primum ex In-
dia hunc fructum ad se delatum, eamq; ob causam Ba Baticc indi.
tiec indi appellant, id est Melonem indicum; quo no-
mine etiam Auicennæ appellatur multis locis. Baticc
enim eorum lingua Melonem sonat . In India verò ab
ipsis

Calangari.*ipsis incolis Calangari dicitur.*

MEMINIT huius *Auicenna* libr. 4. fen. 1. cap. 39. cap. de *Tertiana pura*, ac eum multis laudibus commendat.

Budiecas.

PVTARVNT nonnulli id *Melonis* genus quod in *Hispania* *Castella* nascitur, quodq; *Budiecas* vocant, esse hunc *Melonem* indicum, & deprauato à *Batiec* nomine *Budiecas* appellatum. Sed plurimū falluntur. Nam plurimum ab hoc differt tum folijs, tum tota planta, quæ *Melonum* indicorum modo per solum non extenditur & serpit, sed sese in altum attollit.

AIVNT etiam in *Africa* *Indicis* similem nasci: sed cum non viderim, affirmare non ausim.

IGNORABANT eruditi huius regionis medici, istius *Melonis* in medicina vsum (non solent enim ad huiusmodi minutias sese abijcere, & in suis curationibus experientia & consuetudine duntaxat nituntur) sed à me edocti, eis vti cœperunt.

Comolange.

* Cum hoc fructu similitudinem quandam habere videtur, quam *Lud. Roman.* lib. 5. nauigat. cap. 15. describit in hunc modum. Habent in *Calecut* fructus quosdã *Cucurbitis* similes, sed condituræ aptiores. Res est non indigna memoratu, huic nomen est *Comolange*. Oritur inculta tellure *Peponum* modo.

De Mungo CAP. XXI.

Mungo.

EST verò *Mungo* semen viride, quod per maturitatem fit nigrum, *Coriandri* sicci magnitudine. Pabulum est equorum; interdum tamen etiam ab hominibus editur. *GuZarate* & *Decan* incolæ in febribus hoc modo vtuntur.

FEBRICITANS cibo abstinet per decem, <sup>Mungo
vſus.</sup> nonnunquam per quindecim dies: post quos illis huius fructus decoctum propinatur, in quo nonnihil pulpa remanserit: deinde cortice delibratum Mungo & instar Oriſæ coctum febricitanti exhibent, Panē verò triticeum non nisi post multos dies præbent. Non enim carent frumento hæc prouincia, tametsi non stercorentur & colantur agri quemadmodum apud nos: sed superficialiter duntaxat aratū solum, propria pinguedine & ybertate etiam interdum sine pluuia, frumentum sibi mense Nouembri commissum, medio Ianuario colligendum & maturum exhibet.

N A S C I etiam ferunt in Palæstina hoc Mungo. Eius meminit Auicenna, libr. 2. cap. 488. vocatque Melle *, Bellunenſis eius interpres Mens (<sup>* Meisee ha-
bent nostra
exemplaria.
Mex.</sup> Mex autem debere dici ab eruditis medicis Arabibus edoctus sum) item alio loco lib. 1. Fen. 3. cap. 7. vbi prohibet auiculas cum mex edi, quoniam cum facillioris sint concoctionis quàm mex, periculum sit ne crudum adhuc mex cum earum chylo ad hepar rapiatur.

De Curcas CAP. XXII.

N A S C I T V R in Malauar fructus quidam magnitudine Auellanae cū suo putamine, non tamen adeo <sup>Curcas de-
scriptio.</sup> rotundus est, candidus, gustu quali sunt tubera cocta: hunc Chiuiquilenga vocant, id est, exiguum Inha- <sup>Chiuiqui-
lenga.
Curcas.
Carpata.</sup> me *: in Cairo, vbi frequens est, Curcas (sic etiam in quibusdam Malauar locis) in Cambaya Carpata. Dependet ex ramis cuiusdam plantæ, quæ seritur: nullius, quod sciam, in medicina vsus.

Q V A N -

Habelculcul. *Q*UANTVM coniectura consequi possum, videtur Serapio lib. simp. cap. 225. huius meminisse, vocatq; Habelculcul * corrupto vocabulo, cū Habalculcul dixisse deberet, quod Curcas significat (nisi nos ipsi fortē Curcas corruptē vocemus) Hab enim. magnū semen sonat, al articulus est genitiui quēadmodum aliquando diximus. Scribit autem Serapio eius frequentem vsū seminis quidem copiam facere, sed colericam quam vocant passionem excitare: quæ omnia Malauares huic fructui tribuunt.

Kilkil. *E*IVS meminit Rhases, de re med. lib. 3. cap. 20. vocatq; Kilkil, sed forsitan corruptē.

Cholera morbus.

Hachaiza.

*S*ED quoniam in Colericæ passionis (quam veteres medici Choleram dixerunt) mentionem incidimus: Vocatur hic affectus Morxi Indis, id est, affectus ob nimiam cibi ingurgitationem causatus, (nos corruptē Mordexi) Arabibus Hachaiza, tametsi corruptē legatur in Rhaze Saïda. Multo autē acutior apud Indos est hic morbus, quàm apud nos, presentibusq; eget remedijs. Nam plerunque intra vigintiquatuor horarum, interdum verò decem horarum spacium hominem necat: sed nonnunquam etiam intra quatuor dies solummodo.

*S*OLET autem eos magna ex parte inuadere qui voraces sunt, & lasciuia nimium dediti, præsertim verò mensibus Iunio & Iulio.

Inhame.

* *I*nhamē Lusitanis vocatur planta quædā amplissimis folijs iuxta aquas & in ipsis aquis nascens. Verum non sponte prouenit, sed serri debet. Eam tametsi nonnulli Arū Aegyptium esse censeant, Colocasiam potius nobis videri Deo annuente aliquando demonstrabimus. Ab hoc Inhame non id est quod alio nomine Turca vocatur, ex qua Ameri-

Americi farinam conficiunt.

* Videtur Serapio eo loco (quod tamen pace nostri Auctoris dictum volo) non Curcas intelligere, sed suum potius Secacul.

De Caceras CAP. XXIII.

INVENTUR hic radix Trasium modo in ipsis terra visceribus nascens, quæ deinde per siccitates cauliculum emittit dodrantalem, folia simul implicata, virentia Iridi luteæ aquaticæ siue Gladiolo similia. Dehiscente per siccitates terra exilit tuberum modo, deinde siccata castanearum saporem refert: non siccata autem, ingrati saporis est. Caceras hic vocant.

Caceras descriptio.

De Datura CAP. XXIII.

PLANTA quam huius regionis incolæ Datura appellant, caule est crasso, folijs amplis, Acanthi similibus, minoribus tamen, per extrema & in ambitu aculeatis, multos secundum longitudinem nervos habentibus, insipidis fere, nisi quod admodum sint humida, & gustu nonnihil amara, odoremq; foliorum Raphani aliquantulum æmulentur. Flos in extremis ramis provenit colore Rorismarini, magna ex parte rotundus. Nascitur in Malauar.

Datura descriptio.

INIICITUR à furibus hic flos, aut eius semē in cibos eorum quos deprædari volunt: mente enim quodammodo alienantur quotquot id medicamentum sumunt, & in risum solvuntur, magna cum libertate sinentes quod lubitum est deprædari. Durat verò hæc mentis alienatio viginti quatuor horarum spacio.

Datura mentem offendit.

PRIMA cura esto vomitum cientia exhibere, ut quidquid in stomacho remansit, unà cum cibo eijciatur: deinde euacuare & divertere oportet validis cly-

Curatio.

Q steri-

steribus, & forti crurum paulò supra pedem confractione, fortibusq; ligaturis: interdum etiã venam secare in maiore pedis articulo.

HORVM remediorum vsu, nemo ex meis vnquã periclitatus est: sed omnes Dei beneficio intra viginti quatuor horarum spacium curavi.

PROPINATUR à plerisque hoc medicamentum ridendi & relaxandi animi gratia, cum vident eos qui id sumpserunt velut amentes & ebrios ferri. Attamen non placet hic ludus, & ne in seruis quidem experiri velim.

De Banguè CAP. XXV.

Banguè.
Ofium.

QVIA nonnulli in ea opinione fuerunt, vt putarent Banguè Indis dictum ab Opio, quod illis corruptè Ofium vocari dixi, non differre, non abs re fore duxi, pauca de Banguè differere.

Banguè de-
scriptio.

EST igitur Banguè planta Cannabi haud absimilis, nisi quod huius semen Cannabino minus est, nec ita candicãs vt illud: deinde huius stolones lignosi nullo fere cortice vestiuntur contra quã in Cannabi. Postremo Indi huius semen & folia edunt vt fiant in venerem procliuiiores, cum Auctores contrarias facultates Cannabino semini tribuant, videlicet, quod genitale semen exsiccet.

Banguè suc-
cus.

COGITVR autem hic succus è folijs contusis, interdum ex semine, cui nonnulli admiscunt faufel viuentem (nam inebriant & quodammodo sensus cerebri ledunt) aut nucem moschatam, & macim, interdum garyophyllos, interdum caphuram de Burneo cognominatam, alij ambarum & moschum, plerique opium,

Anil dele-
ctus.

ID Anil probatur quod maximè purum est, quòd-
que vstum arena modo non remanet, sed in tenuissi-
mam farinam diffunditur. Alij id præferunt quod in
aquam coniectum fluitat. Leue igitur esse debet, &
bene coloratum.

Mangiriquã.

* Mangiriquam habet Auctor quod vocabulum, quot-
quot Lusitanos consului, Basilicum seu Ocymum inter-
pretati sunt. At mihi eorū interpretatio haudquaquã pla-
cet. Siquidem non solemus ex Ocymo pastillos conficere,
sed potius ex Isatide, quæ cum huius plantæ descriptione
multò elegantius quadrat.

De Anonymo

CAP. XXVII.

Planta pere-
grina.

NASCITVR in Malauar planta mira natura,
nam si quis manum admoueat, illico contrahitur. Fo-
lia Polypodij, flores verò luteos habet. Nullus veterum
huius, quod sciam, mentionem fecit. Eam verò intelli-
gere videtur qui Americam descripsit, quoniam in Pe-
ru prouincia plantam nasci asserit, cuius folia solo con-
tactu siccantur.

Planta in Pe-
ru nascens.

De quibusdam Indiæ regibus.

CAP. XXVIII.

CETERVM, quoniam plerunque NiZamoxa
& quorundam Indiæ Regum in his nostris commen-
tarijs mentionem fecimus: non alienum à nostro insti-
tuto fore iudicavi, si quid de his alijsq; nõnullis Orien-
tis Regibus commemorarem.

ELAPSI sunt igitur circiter trecenti anni, quod
potens quidam Rex in regno Dely, magnam illius In-
diæ, quæ intra Gangem est, partem occupauit, & re-
gnum Balaguate siue Balagate quibusdam Regulis
Gentilibus ademit.

EODEM tempore tyrannidem in Cambaya occuparunt quidam Mauritani, expulsis legitimis dominis Gentilibus quos Reisbutos vocant.

Reisbutos.

A REGVLIS Balaguatae originem ducere creduntur, quos nunc Venezaras appellant, tum alij hanc regionem incolentes Colles nuncupati. Sed tū hi, tum quos Reisbutos vocant, praeda & latrocinij vitam in hunc vsque diem sustentant. Illis totum Regnum Decan. His, Reisbutis scilicet, Cambaya regnū tributum pendent, vt ab eorum incursionibus se redimant. Nec haftenus à vicinis Regibus domari potuerunt: nam strenui sunt & militares viri. Sed etiam ipsi Reges pecuniarum auidi, illos impune grassari sinunt, modo praeda partem auferant.

Venezaras.

Colles.

EST verò hoc regnum Dely procul in continentisitum Septentrionem versus, & Corasone vsq; extenditur. Frigida admodum est regio, niuibus & gelu per hyemem non minus diuexata, quàm nostra Europa.

Regnū Dely.

HOC regnum occuparunt, elapsi sunt triginta amplius anni, Mogores quos Tartaros nuncupamus. Sed aliquanto post tempore Tartaris ademptum est idem Regnū ab vno Equite, qui insensus Regi Bengala quòd eius fratrem occidisset, seditionem aduersus Regem mouit, eoq; trucidato regnū Dely, aliaq; multa regna occupauit, ita vt omnium sui temporis potentissimus Rex fuerit existimatus. Nam à viris fide dignis accepi eius ditionem octingentas leucas ambitu occupasse.

Mogores.
Tartari.

ERAT hic Eques initio dominus montium quorundam vicinorum regno Bēgala, vocatusq; fuit Xa-

Xaholam.

holam, id est, Rex mundi.

Tamurhan.

Tamberlanes.

Tamer-lan-
gue.

DE huius gestis maior historia conscribi posset, quàm de magno Tamirhan, quem nos corrupto nomine Tamberlanem vocamus, nonnulli Tamer-lan-gue, idq; melius, quod Tamer proprium eius nomen fuerit, & langue * claudum significet, quemadmodum ipse erat.

Xaholam.

CETERVM cum hic Rex Xaholam occupasset Decam & Cuncam, nec posset tantum imperium continere, redijt ad sua: & his postremo occupatis regnis suum Consobrinum prefecit.

DELECTATUS est semper eius Consobrinus peregrinis nationibus vt sunt Turci, qui proprie sunt Asiae minoris incolae quam nunc Natoliam appellant: Rumes, qui Thraces sunt; Corasones, quos nonnulli Arios putant, & Arabes.

Adelham.
Idalcama.

DIVISIT autem regnum in prouincias, quibus praefectos dedit. Maritimam eam regionem quae ab Angediua vsque ad Cifardam per sexaginta leucas extenditur, deinde interiori regione cum alijs terminatur Prouincijs, gubernandam dedit Adelham, quae nos Idalcama appellamus. Ei prouincia quae à Cifardam vsque ad Negatona extenditur per viginti leucas, interiori verò regione alijs prouincijs, & Cambaya iungitur, praefecit Nizamaluco.

Nizamalu-
co.

Guato, mōs.

HI solum duo praefecturam obtinuerunt in Cuncam, qui tractus est maritimus vsque ad montem Guate appellatum. Latè patet hic mons, & multis locis praeraltus est, illud autem mirum, eius fastigium in pulcherrimam planiciem desinere. Et quoniam lingua

Persi-

Persica Bala fastigium significat, Guate verò montem, vasta illa ultra eum montem prouincia, nomen Balaguete inuenit; quasi dicas supramontanam vel ultramontanam.

Bala, fastigium.

BALAGUATE igitur prouinciæ præfecti sunt Imademaluco, quem nos Madremaluco appellamus; & Cotalmaluco, & Verido.

Idemaluco, Madremaluco, Cotalmaluco, Verido.

ERANT verò omnes isti Præfecti, peregrini natione, præter Nizamaluco quem ex Decan oriundum prædicat, & filium esse unius Tocha Regis Daquem cum cuius vxore stupri consuetudinem habuerit Rex Daquem. Hinc fit vt Nizamaluco ex regia stirpe se prognatum prædicet: reliquos verò Præfectos Regis esse seruos & regia pecunia emptos.

Rex Daquem.

SUCCESSU verò tēporis factum est, vt hos omnes Præfectos taderet obsequij regij. Cōiuratione itaque inter se facta, prouincias quibus præfecti erant singuli sibi occuparunt, & captum Regem Daquem, in Beder primaria regni Decan vrbe, Verido vni ex Præfectis custodiendum dederunt.

HUIUS coniuurationis etiam participes fuerunt Gentiles quidam, veluti Mohadum coja, & Veriche, quibus cesserunt regiones amplæ cum aliquot opulentis vrbibus: videlicet Mohadum, vrbs Visapor, quæ nunc est regia Idalcam, & Solapor & Paramda, quas postea illi ademit Nizamaluco. Veriche suam prouinciam retinuit.

Mohadum coja, Veriche.

PROAVVS eius Adelham qui nunc viuit, vnus è coniuuratoribus fuit, natione Turcus: mortuus est anno quingentesimo trigesimo quinto supra millesimum.

Adelham.

Valde potens is semper fuit: at ei bis ademierunt Lusitani ciuitatem Goa quæ ducentis leucis ab ostijs fluminis Indi, quem incolæ Diul vocant, abest.

Nizamal-
co.

A V V S eius Nizamaluco qui nunc rerum potitur, pater illius mei amici quem aliquoties curavi, à quo plus duodecies mille pardaons accepi, & si aliquot mensibus singulis annis apud eum herere vellem, in stipendium annuum offerebat quadraginta millia, quod accipere nolui: obiit anno nono supra millesimum & quingentesimum. Hic erat, vt supra dixi, ex Decan.

Imadma-
luco.

IMADMALVCO, vel Madremaluco, natione Circassius fuit, initio Christianus: mortuus is est anno millesimo quingentesimo quadragesimo sexto.

Cotalma-
luco.

COTALMALVCO, natione Corasone: mortuus est anno quadragesimo octauo supra millesimum & quingentesimum.

Verido.

VERIDO, natione Hungarus & initio Christianus, anno millesimo quingentesimo & decimo mortuus est.

CETERVM ante quàm ad horum nominum interpretationem accedamus, quadam præmittere lubet huic nostro proposito deseruientia.

Rao.
Naique.

RAO lingua indigena Regem significat: Naique verò Tribunum militum, aut Capitaneum vulgo vocatum. Admittentibus ergo his Regibus aliquem Gentilem indigenam in suum famulicium & ministerium, si exiguo honore illum censent, proprio eius nomini vocabulum Naique adnectere solent, vt Saluanaique, Acem naique: Si verò multo honore dignum censent, Rao vocabulum adiiciunt, vt Chita-

rao.

rao . Sed Rao simpliciter & sine additione prolatum Regem Bisnager per excellentiam significat, qui olim Rex Bisnager. certe ab Adelham multum diuexatus est : nunc vero, reliquis totius Decem regulis potentior est, & ab eis fidelitatem accipit.

SED ut ad rem redeamus. Adel lingua Persica Iustitium significat : Ham verò apud Tartaros Regem sonat : & quoniam eos quibus fauent Ham vocant : hinc factum est ut Adelham, quasi Rex iustus dictus Adel-Ham. sit, cum ipse & eius similes iustitiam haudquaquam coluerint. Hunc Hispani Sabayo appellant, quoniam Sabayo. ut intelligo Arabica & Persica lingua Saibo Saibo. Dominum sonat, quo nomine per excellentiam vocatur.

MALUCO regnum sonat, & Neza lanceam Maluco. lingua Persica : hinc dictus est Nizamaluco quasi lancea Neza. regni.

SIC Cota idem est Arabibus quod arx Latinis : Cota. hinc Cotalmaluco, id est, arx regni.

IMAD eadem lingua Solium sonat : hinc Imad-Imad. maluco, id est, Solium regni.

VERIDO conseruationem significat : hinc Melique Verido. verido, quasi dicas Regem conseruationis. Siquidem à nonnullis vocati sunt hi Præfecti, non Maluci, sed Meliques, quasi dicas Regulos. Sed nec Maluco Melique. propriè regnum significat, sed regionem aut provinciam.

PORRO quoniam Nizamaluco interdum à me Nizamoxa appellatur, huius vocabuli significationem Nizamoxa. prætermittendam esse non duco.

XA ISMAEL pater eius Xatamas qui nunc Xa Ismael. Xatamas.

rerum in Persia potitur ex humili genere euectus est in summum Imperatorem: & controuersiam cū Turcorum Imperatore habuit super sua religione. Is omnibus vicinis regionibus quæ eius religionem excipere non vellent, cruentum intulit bellum. Huic succedens filius Xatamas, idem mandatum dedit Regulis regionis Decam: & eos titulo xa quod regem Persica lingua sonat, decorauit. Hinc factum est, vt nunc Adexa, Nizamoxa, Cotumixa appellentur, nomēq; regium saltem retineant: tamen si monetam cudendi facultatem non habeant, nisi æream. Huius religionem amplexus est Nizamoxa: at reliqui Reguli post Legati eius abitum, eam reiecerunt.

Xa.

Adexa.

Cotumixa.

Sofy.

Sufy.

Xeque.

HVNC xaismael appellarunt etiam Turci Sofy: quoniam sui exercitus Imperatorem virum strenuum habuit nomine Sufi.

SUNT qui Xeque non xa dicendum putent: sed errant. Nam tamen si xeque dignitatis sit nomen, quippe Xeque senem significat (vnde dicuntur xeques Arabes) tamen Xa Ismael dicendum est.

* Mathias à Michou lib. 1. de Sarmatia Asiana cap. 10. paulò aliter, vbi de Tartarorum Imperatoribus agit: Quartus, inquit, Imperator ex Bathi genitus fuit. Temir cutlu, & interpretatur ex Tartarico felix ferrum, temir felix, & cutlu ferrum: erat siquidem felix & bellicosus. Iste est Tamerlanes in historijs celebratus, qui totam Asiam vastauit, & vsque ad Aegyptum pertransiit, &c. Et paulò post. Fuit & alius princeps Tartarorum eo tempore Acfac cutlu, quod in Latino sonat claudus, vel claudum ferrum: quoniam claudus erat sed ferox. Is multa bella feliciter gessit, &c.

Temir cutlu.

Acfac cutlu.

INDEX
EORVM QUÆ HOC LIBRO
CONTINENTVR.

A Bexim regio.	39	aloë fossilis.	21
Acem-naique.	248	aloë Socotorina.	14
açete.	64	altith.	21
açibar.	14	alypum.	164
acorum.	144. & 147	Amba.	236
Acfac cutlu.	251	ambar.	9
adamantis generatio.	45	ambare.	235
adamantis scobes.	ibid.	ambari delectus.	12
adamas.	193. & seq.	ambarum.	9
adamas de rupe veteri.	194	ambili.	134
adcher.	ibid.	amfiam.	29
Adel.	249	amomum.	142
Adelham.	246. & 248	amusa.	220
Adelxa.	250	anacardium.	139
adhar.	152	ancusal.	39
adhecarum.	194	Andanager Decam empori-	
adher.	ibid.	um.	89
adrac.	178	ane.	64
aëc.	39	Angediua insula.	10
agallochi historia.	85	angeidan.	22
agallochum.	81	angelica.	27
agalugen.	84	anil.	243
ahouay.	230	anime.	45
alad.	174	anjuden.	22
alaf.	152	anon.	118
alaqueca.	203	anonymos.	244
Albohali.	13	anthrax.	199
aldirira.	145	antispoda.	62
aled.	174	antir.	22
algalia.	26	anuale.	132
aliaa.	178	arare.	132
aljofar.	205	arata.	145
almaz.	193	arboris tristis aqua.	209
almharut.	22	arbor tristis.	209
aloë.	14. & seq.	areaa.	14
αλεξ.	14	arcca.	120
		arecca.	

I N D E X.

aretea,	132	beli,	233
aritiqui,	132	beli historia.	233
armenus lapis.	204	ben album & rubrum.	185
armufel.	103	Bengala virgines.	207
arnabo.	184	benjaoy.	32
arroba.	200	ben judæum.	27
asa.	22. & seq.	Benjui amygdaloides.	34
assabel diriri.	145	benjui de boninas.	34
asuat.	131	benjuifera arbor.	35
ati.	64	benjuinum.	27. 32. 10
auacari.	216	Benzacaria.	3
auacari historia.	216	ber.	235
auzuba.	214	berifera arbor.	42. 53
azel piscis.	10	beryllus.	195
azeure.	14	betre.	90. & seq.
azfar.	131	betre historia.	93
B Ache.	145	bezardica medicamenta.	188
Bade frangi.	166	bezar lapidis historia.	188
Bahoo.	137	bezar lapis.	188
Bala.	246	Bodoins.	39
Balador.	139	bola.	38
Balaguete.	247	bor.	235
balalius.	200	Bramenes.	28
Balymba.	235	brasiliium lignum.	83
bananas.	220	brasma.	110
Baneanes.	28. 83	brechmasin.	110
Bangue.	242	brindones.	236. 237
bangue historia.	242	budiec.	238
Barbaria.	176	bunapalla.	101
barcaman.	160	bybo.	139
baro.	64	C Aceras.	241
batiec.	237	C Cachoraa.	182
batiec indi.	ibid.	Cadegi indi.	93. & 94
bauasimiga.	137	cafur.	49
bauasimigua.	ibid.	cahzçara.	148
bazat.	190	cajous.	141
Bdellium.	47	cairo.	127
besbase.	101	Caïrum vrbs.	21
belenizan.	32	cais manis,	75
beleregi.	131		

I N D E X.

calafur.	103	cassia sol. historia.	137
calambac.	85	cast.	156
calambuco.	97	cate comer.	14
calamus.	144. & seq.	cate, Lycium.	55. & seq.
calandares.	181	cate, ponderis genus.	13
calangari.	238	cato.	56
caluegiam.	176	caxcax.	30
calungiam.	ibid.	cebar.	14
çamac.	37	çembul.	148
çamac araby.	ibid.	cenalfil.	64
camariz.	235	cenorins.	51
cameza.	75	chacani.	120
cancamum.	43	chaledfium.	174
candil.	138	cholidunium.	ibid.
canella.	71. & seq.	chamelæa.	84
canellæ folium.	72	chamderros.	51
canellæ historia.	77	champe.	210
canellæ aqua.	79	chandama.	86
canellæ oleum.	ibid.	chanque.	103
canje.	216	chanquo.	207
caphura.	48	cheichem.	43
caphura aschap.	11	chelidonium.	175
caphuræ historia.	50	cheripo.	207
capficum.	112	chermes.	44
capur.	49	Chinae Scithæ Asiatici.	173
carabe.	43	Chinarum regio.	169
carambolas.	235	chincapalones.	221
carandas.	214	Chingalæ.	80. 186
carate.	193	Chitarao.	57
carbunculus.	199. & 200	chiuquilenga.	239
çarça parilla.	174	chofolus.	27
cardamomum.	115	cholera morbus.	185. 240
caril.	125	cholericæ passio.	ibid.
carpara.	239	chryfobalanus.	100
carpesium.	113. 185	chulem.	156
carrumfel.	103	cinnamomum.	74. & seq.
callab.	145	cobra de capelo.	186
caferhendar.	177	cocci historia.	120
cassia.	73. & seq.	cocci oleum.	128
cassia sol.	136. & seq.	coccus.	124
			COCCUS

I N D E X.

laccus de Maldiva.	128	daturæ descriptio.	ibid.
Colles.	245	darzad.	174
comdaca.	137	daulalfil.	143
cominham.	35	delegi.	131
comolange.	238	Dely regnum.	245
conder.	37	Dimas bosque medic.	233
copra.	125	dirimguo.	145
ex Copra oleum.	126	dirire.	145
coquo.	123	Diu insula.	153
cordumeni.	117	dore.	115
coru.	215	doriones.	224
cost.	156	doriones descriptio.	ibid.
costi.	156	E Bur.	63. & seq.
costi historia.	157	Lebur fossile.	ibid.
costus.	156	elachi.	115
cota.	249	elæomeli.	127
Cotalmaluco. 247. & 248		eleni.	123
Couchin Indiæ empor.	88	elephantî dens.	65
cristallus.	195	elephantorum carne vescun tur Aethiopes.	ibid.
croci indici historia.	175	elephantus.	65. & seq.
crocus indicus.	175. 180	embelgi.	131
çua.	182	ençal.	115
cubab chini.	112	etremelli.	115
cubebe.	112	E Agara.	114
cubebe historia.	ibid.	E Fana de Malaqua.	139
culingem.	176	faufel.	58. 119. 120
cuminum rusticum.	145	faufel historia.	121
cumuc.	112	faufel aqua stillatitia.	122
cunhet.	174	feruzegi.	199
çupari.	120	ficus martabanis.	221
çura.	124	figuera banana:	222
curcas.	239	fil.	64
curcuma.	175	filfel.	120
curcumani.	ibid.	filfil.	108
cuurdo.	75	foca.	152
cydonia de Bengala.	232	folij historia.	96
D Archini.	75	folium indum.	94. & seq.
D darfulful.	108	formicæ Laccâ elaborat.	42
darshahan.	75	fufel.	120
datura.	241		fula,

I N D E X.

fula.	124	hachaiza.	240
fulful.	108	hadhadh.	58
fusti.	104	hager armini.	204
G Alanga.	176	halilig.	131
galangæ historia.	176	Ham.	249
gali.	243	hamama.	143
galungen.	176	haud.	84
gandas.	66	haxis cachule.	152
Gandis.	96	heger.	145
Ganga fl.	31	herba Malauarica.	215
Ganges fl.	31.86.149	herba Mezcateensis.	152
garro.	85	hiarxamber.	137
garyophylli.	101. & seq.	higuero.	227
garyophylli historia.	103	hil.	115
garyophyllos redolens fru-		hilbane.	115
ctus.	74.106	hirculus.	151
garyophyllorum gumi.	104	hoiriri.	218
geiduar.	181	hyacinthus lapis.	202
geiduar historia.	ibid.	J Aca.	212. & seq.
gemmæ.	192	Jaca historia.	212
gengibil.	177	Jacerus.	213
gingiber.	177. & seq.	jagra.	125
gingiberis historia.	ibid.	jaiama.	219
gingiber sylvestre.	182	jaifol.	101
Goa Indiæ emporium.	88.	jambolones.	236
goan arbor.	63 (248	jambos.	231
golfam.	99	jambos historia.	232
gotim.	132	jangomas.	213
gramalha.	137	japatri.	101
granatus lapis.	202	jaralnare.	123
guaiacum lignum	166	jaspis.	202
guanabanus.	225	jaufialindi.	123
guate.	246	jaufiband.	101
gubera.	43	Idalcam.	246
Guinea.	73.220	ihumani.	29
guti.	132	Imad.	249
H Abalculcul.	240	Imadmaluco.	247. & 248
Habelculcul.	240	imgara.	22
habet.	174	imgi.	178
hacchie.	57	imgu.	22
		imiga.	

I N D E X.

imiga.	221	lycium.	55. & seq.
imperatoria.	27	M Acer.	19
Indi odoramentis deditissimi.	210	macis.	99
inhame.	240	machazari.	89
jogues.	181. & 186	Madremaluco.	247
iraa.	193	Magna.	236
itam.	ibid.	magnes.	204. 205
Iulfar portus.	205	è Magnete patinæ.	205
iunci historia.	155	maju.	243
iuncus odoratus.	152	malabatrum.	94. & seq.
iuncus rotundus.	154	Malacensis lapidis descri- ptio.	192
K Ilkil.	240	Malacensis lapis.	ibid.
Konder.	8	insulæ de Maldiva.	10
L Ac.	39	Maluccæ insulæ.	103
lacca.	39. & seq.	Maluco.	249
laccæ historia.	41	mambu.	66
lampatam.	172	mangas.	217
lancuaz.	176	mangas arbor.	ibid.
lanha.	123	mangiriquam.	244
laser.	25. & seq. & 31	mangostans.	231
laseris descriptio.	25	mangelis.	193
laserpicium Gallicum.	27	manjale.	174
lauandon.	176	manica.	201
insula D. Laurentij.	74	manna.	58
lengibeb.	176	Manjarunge.	127
ligni Colubrini descriptio.	42	manus.	162. 193
lignum aloës.	82	manus auri.	200
lignum colubrinum.	185	Maraka.	227
liquidambar.	13	marazalquelbe.	143
Lispor emporium.	194	margarita.	205. & seq.
loc sumutri.	39	margaritarum origo.	206
louan.	35. & 37	marmelos de Bengala.	232
louan jaoy.	35	maro.	123
luc.	42	mazafrani.	89
lulu.	205	meçeri.	29
lycij historia.	56	meisce.	239
		melato.	38
		melegueta.	117
		melique.	249
		mele	

I N D E X.

melo Indicus.	237	nardus.	148
Menxus.	16	narel.	123
meriche.	108	negundo.	211
Mesera.	21	neregil.	130
mespilus.	44	Neza.	249
mex.	239	nigella.	117
mexir.	43	nihor.	123
mexquetera.	143	nil.	243
Moalis.	92.121	nilaa.	201
moçebar medicam.	17	nilacandi.	201
Mogaraby.	23	nimbo.	211
Mogores.	245	nimbo historia.	ibid.
mogori.	210	Nizamaluco.	246. & 248
Mohadum-coja.	247	Nizamoxæ horti.	89
molanga.	108	Nizamoxa rex.	143.250
Mombaim infula.	120	noche.	211
monoceros.	66	nux Indica.	123
mordexi.	185.240	nucis myristicæ historia.	
morois.	108	99	
moti.	205	O Cila portus.	80
morxi.	238	O Ocosotl.	13
mungo.	238	oculus catti gemma.	203
murthina vasa.	203	ofium.	29.242
musa.	220	olla.	124
musæ historia.	ibid.	ὀπιοφάρμακον.	30
mutu.	205	opium.	29
myrobalana.	130	orraqua.	124
myrobalanorum aqua.	133	oxyphœnix.	136
myrobalanor. historia.	132	P Ac.	120
myrobalanus Græc.	130	P pacona.	222
myrrha.	46.38	pachee.	198
		palan.	220
N Abathæa.	154	palea de Mecha.	152
nachani.	57	palla.	101
Naifes.	194	palma Indica.	123
Naique.	248	palma sylvestris.	136
Naires.	65	palmitos.	128
Nalediuæ insulæ.	9	pam.	92
Nana.	220	panaz.	213
nardi historia.	149	pao da cobra.	42
		R	Paquo-

I N D E X.

paquouere.	222	quelli.	220
pardaon.	138	quequi.	203
Parizataci filia.	209	querfaa.	75
Parizataco.	209	querfe.	ibid.
pastus camelorum.	152	quil.	186
pateca.	237	quirpele.	ibid.
pazan.	190	R Adicis Chinæ aqua.	39
pazar.	ibid.	radicis Chinæ conser-	
perdan.	55	ua.	171
peruzaa.	199	radicis Chinæ descriptio.	
peruzegi.	ibid.	172	
pes columbinus.	143	radix Chinæ.	166. & seq.
petrozan.	32	rametul.	187
piçan.	220	Rao.	248
piluane.	67	ratis.	193
pimpilim.	108	rauam.	166
pinan.	120	rauam Chini.	ibid.
piper.	106. & seq.	regulus serpens.	186
piper canarinum.	111	reimones.	36
piperis historia.	108	Reisbutos.	245
pisum, toxicum.	150	Rex Bisnager.	249
platanus.	223	Rex Daquem.	247
plumbum adamantem non		Rex Pegu.	68
obtundit.	201	Rex Sian.	ibid.
poaz.	120	rezanuale.	132
porcellanæ.	202	rhabarbarum.	165
poma paradyfi.	223	Rhasis catapotia.	19
promontorium Bonæ spei.		rhinoceros.	66
67		robalçus.	23
promōtorium Comorim.		roçamalha.	34
12.80		rodolho.	217
promontorium Cori.	28	ronder.	37
promontorium de Curren-		rosa Hierichuntina.	142
tes.	67	rubinus.	200.201
pseudoopalus.	204	rubinus de Corja.	200
pucho.	56. & 156	Rufi potio.	19
puli.	134	Rumes.	33
Q Vabeb.	112	S Abaio.	249
quabebe Chini.	ibid.	Sac.	39
quebulgi.	131	Sacar mambu.	61
		Sacco-	

I N D E X.

saccolaa.	115. & seq.	Sufy.	250
saccolaa historia.	116	Sultanus Badur.	243
sachbar.	152	sumbel.	149
sahesefrani.	97	sura.	27
Saibo.	249		
saida.	54	T Abargët.	199
saisifram.	22	tabaxir.	60. & seq.
salihaca.	74	tabaxir historia.	61
Saluanaique.	251	talififar.	98
Samatra insula.	52	tamalapatra.	95
sambali.	211	tamarindi.	133
sambarane.	90	tamarindorum aqua.	135
sandal.	86	tamarindorum historia.	
sandali historia.	88	134	
è Sandalo idola.	89	Tamberlanes.	246
Sandalo simile lignum.	87	tambul.	93
sandalum.	86. & seq.	Tambuldal.	91
sanguis draconis.	44	Tamirham.	246
sapphiro rubinus.	201	Tamir-langue.	246
sapphirus.	ibid. & seq.	tanga.	162. 164
sataiscir.	62	Taprobana insula.	52. 66.
satiach.	150	80	
satiech.	ibid.	Tartari.	245
seni.	131	tarum.	82
sercanda.	86	Temir cutlu.	250
singadi.	209	tenga.	123
siracost.	59	tengamaran.	123
firi.	92	terbet.	163
firifoles.	233	thalisafar.	98
smaragdus.	199	thapsia.	165
Socotora insula.	14	thuris planta.	38
Sofy.	250	thus.	36
forbus.	43. & 44	thymelea.	29
sperma balenæ.	9	Tigris.	36
spinellus gemma.	200	tiguar.	160
spodium.	60	Timor insula.	87
σποδός.	62	tincar.	103
styrax.	33	tiriamibim.	59
styrax liquida.	26. & 34	trec.	39
sucte.	178	trican.	123

I N D E X

tripolium.	163	vplot.	56. & 156
Troglodytæ.	178	Vzbeque prouincia.	23
trungibim.	59	X A.	250
turbit.	160. & seq.	Xaholam.	246
turbit historia.	160	Xa-ismaël.	250
turchesa gemma.	169	xarabdar.	91
turpetum.	165	Xatamas.	250
tutia.	62	Xeque.	ibid.
typographica	apud Chi-	xilaloës syluestre.	83
nas.	173	xir.	59
		xircaft.	59
V Aticam.	145	xirquest.	ibid.
Vaz.	145		
Vazabu.	145	Y Acut.	201
Vd.	84	ytembo.	64
vdo.	35		
Venerea lues.	166	Z Abarget.	198
Venezaras.	245	zamarrut.	ibid.
Veriche.	247	zedoaria.	180
Verido.	247. & seq.	Zeilan infula.	66. 80
vidaras.	235	zeruba.	180
vitex.	113	zerumbet.	ibid. & 182
vnio.	205. & seq.	zigir.	80

ERRATA.

Pag. 8. in prioris libri capitib. Fauſel. Pag. 15. lin. 18. Baſora
 26, 24. Abohali 31, 5. Sextarium. 39, 20. Malanar 41, 13.
 alata. 45, 4. descriptioni magis con. &c. 46, 37. Fauſel. 41.
 exhibendi occasionem, legendum 50, 6. ſumunt. 60, 27. la-
 eteus. 63, 22. cadmia. 82, 26. lib. 2. cap. 84, 20. Ruellius ve-
 rò libro &c. 87, 26. iudicat 90, 1. Sambarane. 122, 19. Col-
 dembergus, 26. ex ſuccã. 141. poſtrema lin. Theuetus. 143, 21.
 hydrophouia 144, 15. Mexir. 146, 17. Manard. 160, 2. intus
 candicans. 166, 23. Badefrangi. 167, 21. Souſa. 179, 7. au-
 tem libr. 2. cap. 151. in Tro. 17. adſtringunt. 180, 19. Zedoa
 182, 1. Zerumba 208, 6. MAXIMAE. Comorim 240,
 lin. penult. At hoc.

EXCVDEBAT CHRISTOPHORVS
PLANTINVS ANTVERPIÆ, ANNO
M. D. LXVII. MENSE APRILI.